ANNEANNE, BEN ASLINDA DİYARBAKIR'DA DEĞİLDİM

TUĞÇE TATARİ

Ani

DK

6.BASKI

Kindle gider mi zamere
cecep pabi...

Tuğçe Tatari, 1980 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Akademi Radyo Televizyon mezunu.

Mesleğe 2000 yılında *Habertürk*'te muhabir olarak başladı. 2004 yılında *Vatan* gazetesine geçti. Gazete, dergiler ve ekler olmak üzere dört sene muhabirliğe ek olarak röportajlar yaptı. 2009 yılında ise köşe yazarı olarak *Akşam* gazetesine geçti. Güncel konulara, sosyal hayata ve popüler kültüre dair eleştirel yazılar yazması için aldığı köşe yazarlığı teklifini kabul ettikten bir sene sonra siyasi yazılar yazmaya başladı.

Gazeteyi TMSF'nin satın almasıyla 2013 Haziran ayının sonunda Gezi Parkı olaylarına "mesafeli" durmadığı gerekçesiyle işten çıkartıldı. Hâlâ işsiz.

Anneanne, Ben Aslında Diyarbakır'da Değildim

ANNEANNE, BEN ASLINDA DİYARBAKIR'DA DEĞİLDİM

Yazan: Tuğçe Tatari

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Şubat 2015
6. baskı / Mart 2015 / ISBN 978-605-09- 2444-2
Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Erbil Kargı
Kapak fotoğrafı: Gamze Kutluk
Kandil ve Mahmur fotoğrafları: Gamze Kutluk
Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi. A Blok Kat: 2
34310 Haramidere-İstanbul
Tel. (212) 412 17 00
Sertifika no: 12026

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Anneanne, Ben Aslında Diyarbakır'da Değildim

Tuğçe Tatari

DK DOĞAN KİTAP

Nuray Mert'e,

kapıyı araladığı için...

İçindekiler

Neden yazdım? 13
İlk adım 19
Diyarbakır'da Nevroz kutlamak 22
Ezidilerin kutsal mekânında 30
Dağa doğru yol almak... 38
Kandil'den Nişantaşı'na 49
Mahmur ne yana düşer usta? 61
Yeniden Kandil'de... 77
Avrupa'daki Kürt medyası 105
Bolu Cezaevi'nde bir gerilla: Murat Türk 116
Pervin Buldan: "Kendi kimliğiyle yaşamak isteyen bir halk engellenemez" 161
Aysel Tuğluk: "Kürtler ve Türkler geleceği beraber kuracak"... 181
Sadece bir an durup düşünmek için... 195

Neden yazdım?

Sanırım yazmaya "özeleştirimi" vererek başlamalıyım.

Hem belki de bu yolu kullanarak size nasıl bir dönüşüm yaşadığımı daha net anlatabilirim.

Kürt meselesiyle ilgilenmem çok yakın bir tarihe denk düşüyor. 22 Ağustos 2012'de yazdığım bir yazıya. O günden öncesine kadar suya sabuna dokunmadan özetliyordum görüşlerimi.

Kürtlerin mücadelesi ve hak arayışları üzerine hiç düşünmemiştim bile. Kürtler ve Kürt meselesi ayrı, PKK ayrıydı benim için.

Kürtler kendilerine yaşattırılan acılar nedeniyle mağdurdu ve hakları verilmeliydi. Devletin mağdur ettiği, canını yaktığı, yok saydığı halklardan biriydi.

Bu, sanırım sadece insan olmanın getirdiği bir düşünceydi. Bir derinliği de yoktu. Haksızlığa uğramışlardı ve hakları iade edilmeliydi.

PKK'nin ne için savaştığı, ideolojisi, elde etmek istedikleri üzerine hiç kafa yormamıştım. "Terör örgütü mü, yoksa devrimci mücadele veren bir yapı mı?" sorusunu da hiç sormamıştım kendime.

Terör örgütü diye öğrenmiştim işte. Terör örgütü ve teröristler...

* * *

Ailemde ne ırkçılık vardı, ne de Kürtlere karşı mesafeli bir bakış.

Ama çocukluğumda hiç Kürt arkadaşım da olmamıştı. Mesela ilkokulu düşünüyorum; gerçekten bir Kürt arkadaşım yoktu, varsa da Kürt olduğunu saklamıştı.

Evet, evde bize bu açıdan empoze edilen bir yaklaşım yoktu ama hepimizi şekillendiren, hepimize bir şeyler öğreten tek bir dil vardı. Okulda, sokakta, televizyonda...

Beynimize hükmedilerek, görüşlerimize şekil verilerek büyütüldük biz.

80 kuşağı; apolitikleştirilmiş, televizyonla tanıştırılmış, beyni kalıplara sokulmuş bir kuşaktı. Büyük fırtınalarla, toplumsal facialarla, katliamlarla, darbelerle, işkencelerle, ibreti âlem olsun diye adam asmalarla gözlerine fener tutulmuş ebeveynlerin çocuklarıydık biz.

Hele benim gibi hayatınız özel okullarda geçtiyse, hayata karışmak, çamura bulanmak, hayatı el yordamıyla yakalamak zorunda kalırdınız.

Ruhunuz gerçeğe tutkunsa, bilgiyi elde etmek için yara bere almayı da önemsemiyorsanız, canınız illaki yanardı, ama o dönüşümü başka türlü yaşayamazdınız...

Okumak yetmez fanus içinde büyüyen çocuklara. Mutlaka dokunmaları, mutlaka solumaları gerekir...

* * *

Ana akım medyada Kürt meselesi hakkında yazan yazarları okuyordum, ortaya koydukları tezler makul geliyordu ama üzerinde düşünmüyordum. Sadece haberdar olacak kadar bilgim olsa yeterdi belki de.

Kürt yayınlarını takip etmiyordum. Kürtlerin kendi yayınlarında ne anlatmaya çalıştıklarından bihaberdim yani. Onlar ne diyorlardı ki susturuluyorlardı, bilmiyordum.

"O" dünyadan çıkan sesler sadece ana akım medyada yer alanlar kadardı benim için.

Kim bilir belki de kafamda oluşmuş kodlar vardı ve ben ne o kodlara esir oluyordum, ne de o kodları sorguluyordum. Ülkenin 40 yıllık meselesini, oturup da neden ve niçinleriyle araştırma zahmetine katlanmamıştım hiç.

Ve işte o gün geldi, bende yaşanan dönüşümün başlangıç günü...

BDP'li vekillerin Şemdinli'de PKK gerillalarıyla karşılaşıp sarılma anı. Benim de kırılma anım...

Gültan Kışanak, Ertuğrul Kürkçü, Sebahat Tuncel, Aysel Tuğluk, Figen Yüksekdağ gibi isimlerin içinde olduğu bir heyet, incelemelerde bulunmak üzere bölgeye gitmişti. Heyetin önü, bölgede denetimi ele geçirdiğini açıklayan PKK gerillaları tarafından

kesilmiş, BDP'li vekiller ile gerillalar kucaklaşmıştı; olayın basına yansıyan görüntüleri epey tartışma yaratmıştı.

İşte o görüntüleri izlediğimde sinirlendiğimi hatırlıyorum. BDP'li milletvekillerin, siyasetin gereği olan ve nedense bana da pek makul gelen yalan söyleme, gizleme ve rol yapma refleksinden yoksun olduklarını; Türkiye ile savaş halindeki bir örgütle organik bağları olsa dahi bunu kameralar karşısında ifade etmelerinin, sarmaş dolaş görüntü vermelerinin ahmaklık olduğunu düşünmüştüm.

Oturdum bir yazı yazdım. Yazının başlığı "Meclis'i bırakın, dağa çıkın" idi.

Özetle, "Vatan hainleri ile kameralar önünde sarılan vekiller Meclis'i bırakıp dağa çıksınlar. Siyasi mücadele böyle verilemez" diyordum, ama hamasi sözlerden de hiç geri kalmamıştım:

> BDP çok uzun zamandır ikili bir oyun oynamaktaydı. Bizler de izlemekteydik. Açıkça ortaya konmayan, adı alenileştirilmemiş bir PKK sempatizanlığıydı onlarınki. Ortak söylemlerini, söylem yakınlığı olarak algılıyor, daha doğrusu algılamak istiyorduk. Onlar da birkaç gün öncesine kadar Meclis'teki varlıklarını "Kürt vatandaşların sesi" olarak adlandırmaktaydılar. Oysa Kürt vatandaşlardan çok PKK'nin sesi olmaya yatkın olduklarına dair yaygın bir kanı vardı... Bu yaygın kanı, "sarmaş dolaş" görüntülerden sonra gözümüze sokula sokula alenileşti.

Yazının devamında da "BDP'lilere açık mektup" diyerek şunları kaleme almıştım:

> Şiddet dışı arayışın, barışın, kardeşliğin temsilcisi olmanız gerekirken teröristlerle sarmaş dolaş olmanız, evlatlarımızın katillerine duyduğunuz sempatinin, şefkatin boyutlarını görmek kanımı dondurdu. Meclis'te Kürt vatandaşlarımızın sesi olarak görev yapmanız gerekirken rotanızı PKK'nın sesi olmaktan başka tarafa çevirememiş olmanız hayal kırıklığı yarattı. O görüntülerinizden sonra size arka çıkmak, destek olmak veya tutumunuzda akıl kârı bir sebep aramak insan olanın yapabileceği şey değil. Milletvekili olup, parlamentoda yer alıp katillerle, canilerle el ele tutuşamazsınız.

Yazı, 22 Ağustos 2012'de *Akşam* gazetesinde yayımlandı.

İlgi de gördü. Neredeyse hiç eleştiri almadım.

O güne kadar eleştirildiğim konuları düşününce, gerçekten eleştirilmeye müstahak olduğumu sonradan idrak ettiğim bu yazı yüzünden kimse beni yerden yere vurmamıştı. Aksine, okurlardan epey övgü dolu mesajlar almıştım.

Ama memnun değildim.

Yazdığım yazıyla ortaya koyduğum fikri dile getirme biçimim beni bile rahatsız etmişti.

"Vatan haini", "cani", "katil" gibi büyük sözleri ezberden sarf etmek eli kalem tutana, işi hakikatle olana yakışmazdı şüphesiz.

O güne kadar bana öğretilenler ile PKK ve gerilla hakkındaki düşüncelerim bir araya geldiğinde, siyasi figürlerin gerillayı kahramanlaştırmasını hoş karşılamıyordum.

Ama benim hoş karşılamayışımın bir geçerliliği de yoktu. Çünkü Kürtler gerillayı yüksek bir mertebeye koymuştu ve bu gerçeği hiçbir şey değiştiremezdi.

İşte, o kucaklaşma anının da bu nedenle önemi vardı.

O karşılaşmada siyasi konumlar bir kenara bırakılmış, hasretin baskın olduğu saygı ve hayranlık ele geçirmişti vekilleri.

"Vatan haini bunlar" deyip geçmeyi kendime yediremedim. Tanımalı, anlamalıydım orada yaşanan duyguyu.

Ve işte o gün başladım bu meseleyi kurcalamaya.

Okumaya, araştırmaya ve en önemlisi bilmediklerimin peşinden gitmeye...

* * *

Gazetecilik serüvenim Ufuk Güldemir'le başladı. 20 yaşındaydım o zaman. Haliyle, ister istemez kariyer yolculuğumu takip edenlerin gözünde bir imaj oluşmuştu.

Kemalist çevrelerin "gelecek vaat eden", parlak bulduğu genç nesildendim.

Ama hiç Kemalist, sola yakın milliyetçi, Atatürkçü filan olmadım. Şimdilerde bu yaklaşımlar "ulusalcılık" olarak adlandırılıyor gerçi. Günün deyimiyle söylemek gerekirse, hiç ulusalcı olmadım.

Daha doğrusu, hiçbir gün hiçbir şeyci olamadım.

Konulara, gündemlere göre yakın durduğum görüşler oldu elbet ama ne tam bir solcu, ne liberal, ne de ulusalcıydım.

O günlerde de en büyük sıkıntım, olmadığım bir kimlikle anılmaktı.

Gerçi son yıllarda birçok yazarın aynı dertten mustarip olduğuna da tanıklık ettim.

Etiketlenmek beraberinde kalıp da getiriyordu. Kalıbınızın dışına çıkmaya da asla izin yoktu. Beni ise kalıp çıldırtırdı.

* * *

Modern Ortadoğu tarihinin hemen ardından tarihte yaşanan Kürt isyanlarıyla başladı okuma serüvenim. Okuduğum kitaplar gittikçe yakın tarihe doğru geliyordu. "Ders kitapları" bittikten sonra sıra muhatapların sözcüklerine gelmişti.

Biyografiler, tanıklıklar, yaşanmışlıklar...

Legal ve illegal yayınlar...

İnsana insanı en kolay yoldan anlatan, yakınlaştıran ve tanıtan da yaşanmışlıklara dokunmaktı bana göre.

Diyarbakır'a yaptığım seyahatlerden birinde Aram Kitabevi'nden bavullar dolusu kitapla dönmüştüm.

Çoğu "dağı" anlatıyordu. Çoğunun yazarı gerillaydı.

Okumalar esnasında Abdullah Öcalan'ın "savunmaları"na da ihtiyaç duydum. Onları da okudum.

Ve pek tabii, karşıt görüşleri de...

Kürtlerin hoşlanmadığı yayınları ve PKK'nin karanlık tarafını anlatan kitapları da okudum.

Sonunda kararımı verdim: Bu çıktığım okuma yolculuğuna fiziki olarak devam edecektim.

Son yıllarda Türkiye'nin meselesi olmaktan çıkıp dünyanın da gündeminde yer alan "Kürt sorunu"na içerden bakmak istiyordum.

Kürt hareketinin içinden insanları tanımak, gözlemlemek; gönül verenlerini, destekçilerini dinlemek istiyordum.

40 yılı aşkın süredir devam ettirdikleri mücadelenin nedenlerini onlardan öğrenmek, kendi kanaatimi oluşturmak istiyordum.

Bunun için de yapmam gereken şey, bedeli her ne olursa olsun, onlarla iletişime geçmekti.

"Bedeli her ne olursa olsun" dememin elbette bir sebebi var. Türkiye'nin PKK'yle yıllar içinde başlattığı ve bitirdiği birçok süreç oldu. Ve biten süreçlerde insanlar bedel ödediler. Konuyla ilgilenen gazeteciler, akademisyenler, siyasetçiler tutuklandılar. Kötü muamelelere maruz kaldılar.

Yarın ne olur bilinmez ama siyasi atmosferde değişim olduğu an diğer birçok örnekte olduğu ve olacağı gibi Kürt meselesine de "dokunan yanar". Bunu hepimiz çok iyi biliyoruz...

İlk adım

10 Eylül 2012'de sabah 10.00'da İstanbul Çağlayan'daki "Adalet Sarayı"nın önündeydim.

Bu adliye binasına ve duruşmanın görüleceği salona aşinayım, hem de çok!

Son yıllarda o kadar çok "ifade özgürlüğü" duruşmasını takip ettim ki, avucumun içi gibi biliyorum bu binayı.

Türk gazetecilerin veya popüler figürlerin yargılandığı duruşmalardan farklı olarak ilk defa, duruşmayı beraber izleyeceğim insanların çoğunu tanımıyordum.

Diğer davalarda olduğu gibi "tanınmış" gazetecilerin ortalıkta görünmediği, belki de görünmeyi sakıncalı bulduğu davalardandı KCK Basın Davası...[1] Ve o gün davanın ilk duruşması yapılacaktı.

Çoğu yabancı, azı Türkiye medyasından tanıdığım meslektaşlarım da olmasa, kalabalığın arasında bir yabancıydım. Kalabalığa da yabancı olduğumu, kimsenin beni fark etmeyeceğini düşünüyordum.

Duruşmanın başlamasını beklerken bir meslektaşım yanıma geldi. "Rojin Akın senin hakkında bir twit atmış" dedi.

Rojin mi?

Ben onu ismen tanıyordum. Kitabım okumuş ve etkilenmiştim. 90'larda Güneydoğu'da çocuk olanların dile geldiği, tanıklıklarını anlattığı kitabını.

Oldum olası çocukların yaşadıklarının en kıymetli siyasi tarih aktarımı olduğunu düşünmüşümdür.

1. Kürtçe açılımı "Koma Civakên Kurdistan" olan KCK, Türkçe Kürdistan Topluluklar Birliği anlamına geliyor. Diyarbakır'daki Özel Yetkili 6. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından görülen davada ilk tutuklamalar 14 Nisan 2009 tarihinde başladı. 20 Aralık 2011'de başlatılan operasyonda, "KCK Basın Komitesi"ne bağlı oldukları iddiasıyla pek çok gazeteci gözaltına alınıp tutuklandı.

Ne yazmış diye baktım. Benim ulusalcı olduğum halde bu duruşmayı izlemeye gelmiş olmamın ne denli şaşırtıcı olduğuna dair bir twit'ti hatırladığım kadarıyla.

Duruşma salonunun önü hıncahınç dolu.

Bana bu "bilgi"yi getiren arkadaşıma, "Rojin şu an burada mı?" diye sordum. "Onunla tanışmak istiyorum."

Yanına gittik. Tanıştık. "Sizinle buluşmak isterim" dedim, "tanımak isterim eğer uygun görürseniz."

"Tamam" dedi.

İki gün sonra bir sabah kahvaltısında Cihangir'de buluşmak üzere sözleştik.

KCK Basın Davası yaklaşık 10 dakika sürdü.

Tutukluları "anadilde savunma" konusunda direniyordu. Yoklamaya Kürtçe cevap veriyor ve hâkimi sinirlendiriyorlardı.

Duruşmanın Çağlayan gibi ulaşımı kolay bir yerde görülüyor olması, izleyici sıralarının da kalabalık olmasına neden olmuştu.

Duruşmaya ara verildi ve çok kısa bir süre sonra iptal kararı açıklandı. Bundan sonra KCK basın davası duruşmaları Silivri Cezaevi Yerleşkesi'ndeki mahkeme salonunda görülecekti.

O günden sonra neredeyse tüm duruşmalara gidecektim ve *Akşam* gazetesindeki köşemde de izlenimlerimi yazacaktım.

Akşam, milliyetçi görüşün hâkim olduğu ve bu doğrultuda yayın yapan bir gazeteydi. Açıkçası, ilk başta okurdan çok dayak yedim. Ama sonraları okur da benimle beraber bu yolculuğa ayak uydurdu.

* * *

Rojin'le tanıştıktan bir süre sonra iyi arkadaş olduk.

Aslında ilk zamanlarda zordu.

Onun beni tanıması ve nasıl biri olduğumu anlaması için geçen sürede beni hırpalamasına izin verdim. Verdim, çünkü haklı buluyordum onu; kızgınlıklarını, sitemlerini, eleştirilerini de.

Haksızlıklarla dolu ömürler etrafımda yaşanırken duyarsız kalmıştım. Ve cezamı eleştirilerek çekmekten rahatsız olmuyordum.

Rojin'de beni etkileyen özellikler vardı. Mertti bir defa, dürüst ve sağlam bir kadındı. Lafını hiç esirgemiyordu. "Boyalı" medya dünyasında bulunamayacak kadar gerçek biriydi. Yalanı, riyası yoktu.

Batmanlıydı. Sert bir çocukluk geçirmişti, haliyle mizacı da kaya gibi sertti. Ama iç dünyasına girdikçe yumuşacık bir kız çocuğu çıkıyordu karşıma.

İlk başlarda ona hiçbir şey sormadım. Aslında o da bana sormadı.

Uzun bir süreyi tartışarak geçirdik. Bazen öyle bir şey söylüyordu ki, günlerce kendimle hesaplaşıyordum.

Seslerin yükseldiği, ağır sözlerin ağızdan döküldüğü buluşmalarımız da oldu, karşılıklı ağladığımız da.

Sonra o anladı: Ben aslında bir "beyaz Türk" değildim.

Sonra ben anladım: Rojin siyasi kodlarla hareket eden biri değildi. Politik ama özgür bir Kürt kadınıydı.

O zaman birbirimize iyice kenetlendik.

Tartışmalar yerini sorulara bıraktı. Birbirimizin hayatının daha derinlerine dokunmaya, sırlarımızı paylaşmaya, geçmişimizi çekinmeden birbirimize açmaya başladık.

Yine ara ara tartışıyorduk ama artık dost olmuştuk.

Bir gece Kürt arkadaşların masasındayız; konu Atatürk'ten Deniz Gezmiş'e, Yılmaz Güney'den feminizme evrilirken aslında tek meselesi beni tuş etmek olduğu her halinden belli olan arkadaşlarına ateş püskürmüştü Rojin.

Artık birbirimizi kollar hale gelmiştik. Korumacı olmuştuk.

Aynı yaştayız Rojin'le. O esmer ben sarışın. Onun anadili Kürtçe, benimki Türkçe. Ben batıda doğmuşum, o doğuda; ama birbirimize benziyoruz.

Birbirimizden keyif alıyoruz. Aynı şeylere gülüp aynı şeylere ağlıyoruz. Çabalamaya gerek duymadan anlıyoruz birbirimizi.

Yine bir buluşmamızda, masa da kalabalık; hararetli bir tartışma, konu yine Kürt meselesi.

Sessiz bir aralık yakaladım ve "Ben bu sene Nevruz'a seninle gelmek istiyorum. Orada yaşananları gazeteci gibi değil sivil bir vatandaş, hatta sizden biri gibi gözlemlemek istiyorum..." dedim.

"'Nevruz' değil , 'Nevroz'" diye düzeltti beni. Ve ifadesini değiştirmeden devam etti: "Sevinirim..."

Diyarbakır'da Nevroz kutlamak

2013 Diyarbakır Nevrozu büyük bir basın katılımıyla gerçekleşecekti. Geçen senelerdeki gibi kan dökülmeyecek, olaylar çıkmayacaktı; çünkü bir süredir beklenen "barış çağrısı" PKK lideri Abdullah Öcalan'ın tutuklu olduğu İmralı Adası'ndan gönderdiği mektupla yüzbinlerce Kürt'e ve televizyonların canlı yayınıyla tüm dünyaya aynı anda okunacaktı.

Diyarbakır uçağında Rojin'le yan yana oturuyoruz.

Konumuz belli: "Mektuptan ne çıkacak?"

Tahminler yerini şakalaşmalara bırakıyor, biraz da medya dedikodusuna.

Rojin heyecanlı. Aslında sadece o değil, tüm Kürtler heyecanlı. Hiç durmadan konuşuyoruz.

Uçakta Rojin Nevroz'un tarihçesinden ve Demirci Kawa efsanesinden söz ediyor; can kulağıyla dinliyorum.

Devrimci Kawa efsanesinin iki farklı versiyonu var. İlki şöyle: Ehriman kötü bir tanrıdır. Medya (Kuzeybatı İran) coğrafyasındaki yaşamı çekilmez hale getirmek için Kral Dehak'ın ruhuna kötülük akıtır. Artık Dehak'ın bildiği tek şey kötülüktür. Dehak'ın içindeki zehir zamanla bir ura dönüşür ve onu ölümcül bir hastalığın pençesine düşürür. Hastalığına bir türlü çare bulanamaz. Hekimler, acılarının dinmesi ve yarasının kapanması için yaraya genç ve çocukların beyinlerinin sürülmesini önerirler. Böylece yıllarca süren bir katliam başlar; her gün zorla anne babalarından alınan iki çocuğun kafası kesilip beyinleri merhem olarak Dehak'ın yarasına sürülür. Halk çaresiz ve güçsüzdür. Sıra, daha önce 17 oğlunu Dehak'a kurban vermiş olan Kawa adındaki demircinin en küçük oğluna gelmiştir.

Kawa, demirci dükkânında demirden savaş malzemeleri yapar

ve bir taraftan da başkaldırı için etrafındakileri örgütler. Mart ayının 20'sini 21'ine bağlayan gece Dehak'a karşı isyan başlar. O gece kralın sarayı işgal edilir. Halk, dağlarda ateş yakarak haberleşir. İsyan bittiğinde Kawa'nın başlattığı halk hareketi, Dehak'ı ve yönetimini devirir. Sevinçle dağlara koşan halk, dağlarda yanan ateşlerin etrafında zaferi kutlar.

Diğer söylentiye göre ise; 21 Mart sabahı, gün doğduğunda, Kawa son oğlunu kendi eliyle teslim etmek için Dehak'ın sarayına girer. Oğlunu Dehak'ın huzuruna çıkarırken yanında getirdiği gürzü Dehak'ın kafasına vurur. Dehak'ın ölü bedeni Demirci Kawa'nın önüne düştüğü anda kötülüğün alevi söner. Kısa sürede bütün Ninowa ve bölge halkı isyan eder ve ateşler yakarak saraya yürürler. Zulme karşı isyan başlatan Kawa, demir ocağında çalışırken giydiği yeşil, sarı, kırmızı önlüğünü isyanın bayrağı, ocağındaki ateşi ise özgürlük meşalesi yapar. Ninowa cayır cayır yanarken meşaleler elden ele dolaşır, dağ başlarında ateşler yakılır ve kurtuluş kutlamaları günlerce devam eder. Dehak'tan kurtulan halklar 21 Mart'ı özgürlüğün, kurtuluşun ve halkların bayramı olarak kutlar. Demirci Kawa, başkaldırı kahramanı; Nevroz ise direniş ve başkaldırı günü olarak tarihe geçer.

Nevroz, Ortadoğu'da baharın gelişi olarak kutlanırken Kürtler için çok daha farklı bir anlam ifade ediyor. Kürtler, Nevroz'u bir direniş bayramı olarak kutluyor. PKK'nin öncü kadrolarından Mazlum Doğan'm, Diyarbakır Cezaevi'nde 1982 Nevroz'unda cezaevi koşullarını, işkenceleri protesto etmek amacıyla, arkasında yanmış üç kibrit bırakarak hayatma son vermesiyle o güne kadar bahar bayramı olarak kutlanan Nevroz, bir direniş bayramına dönüşür.

Nevroz'un tarihçesi aslında çok daha eskiye dayanıyor, ancak Kürtler için son 30 yıldır yaşananlarla beraber bayramın da tanımı değişiyor.

Yani bu kutlanacak Nevroz tamamen politik bir bayram. Ve direnişe gönül vermiş, mücadeleye inanmış Kürtler için de büyük önem teşkil ediyor.

Yıllar içinde hükümetlerin Kürt meselesine bakışıyla kutlamaların şekli de değişiyor.

Barış söylemlerinin hâkim olduğu "süreç"lerde olaysız, engelsiz bir bayram oluyor. Kopuklukların yaşandığı dönemlerde ise Nevroz'a çatışmalar imza atıyor.

* * *

İlk bulduğum sessizlikte kafamı cama yaslıyorum. Nevroz'un Kürtler için, Rojin için ne ifade ettiğini düşünüyorum.

Kısa bir süre sonra uçağın tekerlekleri yere değiyor. Rojin'in heyecanı çoktan beni de ele geçirmiş, uçaktan inmek için can atıyorum.

Nevroz alanında

Sabah erken saatlerde kaldığımız otelden ayrılıp Nevroz alanına doğru yola çıkıyoruz.

Nevroz alanı, Diyarbakır'ın Bağlar semtinde. Bağlar, siyasete tamamen angaje olmuş Kürtlerin yaşadığı bir semt.

Alan oldukça geniş.

Daha giriş kapısında, kalabalığın arasında kaybediyoruz Rojin'le birbirimizi. Telefonlar çekmiyor. Belki içeride karşılaşırız umuduyla vazgeçiyorum aramaktan ve alandan içeriye girip kalabalığa karışıyorum.

Dört bir taraf Abdullah Öcalan posterleriyle dolu. Sıradan bir Türk algısıyla bakıldığında temsil ettiği tanım bellidir: Bebek katili. Yakalandığı günü, duruşma salonunda içine konduğu

camekânlı bölmeyi, hakkında söylenen sözleri, atılan manşetleri, haberlerde adının anılış biçimini hatırlıyorum da... Şimdi bu milyonu bulan insan kalabalığına bakıyorum; Öcalan'a tapıyorlar. Taparcasına seviyor ve saygı duyuyorlar.

Şizofrenik bir durumun tam ortasında buluyor insan kendini. "Hangisi doğru, hangisi daha gerçek?" diye soruyorsunuz kendinize ister istemez. Kimin haklı olduğunu değil, kimin söylediğini doğru kabul edeceğinizi sorgular hale geliyorsunuz. Biri nefret ediyor, diğeri kutsuyor.

Bir ülke içinde yaşanan iki farklı gerçeklik.

Bildiklerimiz, gördüklerimiz, öğrendiklerimiz ve en önemlisi yaşadıklarımız nasıl bu derece taban tabana zıt olabilir? Devletin "bölücü" dediği biri, Kürt halkı tarafından barış elçisi, özgürlük mücadelecisi olarak tanımlanıyor... İşte sırf bu uçurum sebebiyle bilgiye kendi çabalarıyla ulaşmak zorunda kalıyor insan.

Bu ülkenin en büyük hastalıklarından olan "algı yönetimi"nden sıtkı sıyrılmış biri olarak şunu net bir şekilde ifade edebilirim ki; oynanmamış bilgiye açım ben. Net, olduğu ve yaşandığı kadarının sunulmasını istiyorum sadece. Ve kendim karar vermek istiyorum ne düşüneceğime. Öcalan'ı neden sevdiklerini, bu savaşı neden başlattıklarını, dağlarda yaşamak pahasına, hayatlarını ortaya koyarak ne için mücadele ettiklerini öğrenmek istiyorum.

Ve sonucunda onlardan hoşlanmayacaksam da buna kendim karar vermek istiyorum.

* * *

Neyse, biz o güne yani Nevroz alanına geri dönelim...

Devasa bir sahne kurulmuş. Sahnenin yanlarına yıllar içinde hayatını kaybedenlerin fotoğrafları yerleştirilmiş. Paris suikastında hayatını kaybeden Sakine Cansız, Leyla Şaylemez ve Fidan Doğan'ın fotoğrafları da sahnede yerini almış.[2]

Ana akımın tüm şöhret kalemleri burada, protokolde yerlerini almış, okunacak mektubu bekliyor.

Alandaki herkes heyecanlı. Gerginlik yok ama heyecan büyük. Bu heyecanın sebebi ise ne barış süreci, ne de izlenecek yol haritası aslında.

2. Ocak 2013'te Paris'te Gar de Nord'da bulunan PKK enformasyon binasında, aralarında PKK'nin kurucu kadrolarından Sakine Cansız'ın da bulunduğu üç kadın susturuculu silahla öldürüldü. Olay Türkiye'de barış görüşmeleri yapılırken meydana gelmesi dolayısıyla büyük tepki gördü, tartışmalara neden oldu. 17 Ocak'ta Diyarbakır'da düzenlenen cenaze törenine katılan binlerce kişi katliamı protesto etti. Cinayeti işlediği iddia edilen Ömer Güney tutuklandı, ama olayın sorumluları ve azmettiricileri hâlâ belirlenemedi.

Esas sebep, 14 yıldır İmralı'da hükümlü olarak hapis yatan Abdullah Öcalan'ın mektup aracılığıyla kendilerine seslenecek olması.

Öyle ki şehirde birtakım efsaneler dolaşıyor. Nevroz alanına bir helikopter pisti kurulduğuna ve Öcalan'ın gelip mesajını verdikten sonra geri döneceğine inananlar bile var. Kimisi de İmralı'yla video bağlantısı kurulmasını ve mesajı Öcalan'm ağzından duymayı umut ediyor.

Elbette bunların hiçbiri olmuyor.

Nevroz alanında ilk dikkatimi çeken, alanda çalışan gazetecilerin heyecanı oluyor. Herkes, "Bugün ne olacak?" diye birbirine bakıyor.

Benim katıldığım ilk Nevroz. Kürtlerin coşkusunu, halaylarını izlemekten kendimi alamıyorum. O gördüğüm coşkulu kalabalıktan etkileniyorum, biraz da hayranlıkla bakıyorum bu bir aradalık haline.

Belki de Kürtlerde beğeni duyduğum temel özellik bu; bir arada mücadele, bir arada yaşam, bir arada hak arama, bir dil, bir vücut olabilme hali.

Aslında, Nevroz'u takip etmeye gelen gazetecileri düşününce istisnalar dışında, bölgeye ve insanına o kadar yabancıyız ki...

Yıllarca bize anlatılan, doğru kabul ettirilen ne varsa çoktan

terk etmişiz etmesine de şimdi kaybettiğimiz yılları dokunarak geri kazanmaya çalışıyoruz.

Belki de Kandil'e gitmeliyim

O gün o alanda ateşler yakıldı, halaylar çekildi, konuşmacılar bir bir sahnede yerini aldı. Ama bence en önemli "mesaj", Halk İnisiyatifi adına kürsüde açıklama yapan yüzleri poşulu, gerilla kıyafeti giyen gençlerden gelmişti... Halk İnisiyatifi'nin okuduğu bildiri, alandaki kitlede büyük bir coşku yaratmıştı.

Bir kez daha aldatılmaya, kandırılmaya, oyalanmaya tahammüllerinin olmadığının dile getirilmesinden ve dile getirenlerin "onlar" olmasından nasıl gurur duyduklarını gördüm. Gerillayla kucaklaşan bu defa Kürt halkıydı. Temsili gibi görünen ama aslında gerillanın ta kendisi olan ve sözleri "Kandil'in mesajı" olarak kabul edilen Halk İnisiyatifi sevgiyle karşılanmıştı Nevroz alanında.

Ne sahneye çıkan siyasi figürler ne de bir başkası bu coşkuyu yaratabilmişti.

Kandil'in meseleye hâkim olduğunu bilmek güven duygusu veriyordu oradaki insanlara. "Onlar her şeyin farkında, kandırılmamıza izin vermezler" diyor ve bunun rahatlığını yaşamaktan memnun görünüyorlardı.

Özetle, "süreç" ilerlerken Kürt halkı aslında en çok gerillaya güveniyor, onlardan gelecek mesajı en az İmralı'dan gelen kadar can kulağıyla dinliyordu.

Vekillerin gerillayla kucaklaşma anı geldi aklıma. Şu an bu alanı dolduran yüzbinlerce Kürt'ün bir gerillayla karşılaştığı anda aynı şeyi yapacağını düşündüm. Boyunlarına atılıp sarılacaklardı. O hayranlıkla karışık sevgi hissedilmeyecek gibi değildi.

Gerillalar Kürtler için dokunulmazdı.

O an, "Belki de Kandil'e gitmeliyim" dedim içimden.

Evet, bu yolculuğun sonraki istikameti Kandil olmalıydı.

Gerillanın ve Kandil'in Kürt halkı için nasıl büyük bir değer taşıdığını görüyordum. Orayı da görmeliydim. Oradaki insanları tanımalı, onlarla konuşmalıydım.

Aslında, bir röportaj için İmralı'ya da gitmeliydim. Ama bunun gazetecilik başarısıyla elde edilmesi imkânsızdı. Üstelik uzun zamandır hükümetin "üzerini çizdiği" gazetecilerden biri olmuşken.

Şimdi İmralı'ya bir gazeteci heyeti gönderilse bile bu ancak "seçmece" ve "uslu çocuklar" arasından seçilmiş bir grup olurdu.

Ne coşku, ne de öfke...

Mektubun okunacağı anonsuyla düşüncelerden sıyrıldım.

Abdullah Öcalan'ın İmralı'dan gönderdiği mektup okunurken benim gözüm artık sahnede değil, halktaydı.

Barış çağrısı yapan, silahın değil fikrin ve demokratik siyasetin hâkim olacağı bir süreçten bahseden o mektup.

Ne büyük bir coşku gördüm, ne de bir öfke... Herkeste temkinli, olgun bir bekleyiş hali hâkimdi. Kimse neye karşı bu savaştan vazgeçtiğini bilmiyor ama herkes liderine güveniyordu; en azından "dışarıya" karşı kafalarında oluşan soruları dile getirmeyecek kadar bağlılardı ona.

Abdullah Öcalan'm mektubunu Pervin Buldan Kürtçe, Sırrı Süreyya Önder ise Türkçe okudu.

Dışarıdan bakıldığında büyük bir coşku, büyük bir kutlama gibi görünen ama kalabalığın içine girildiğinde düşünceli, kafasında onlarca sorusu olan; sürece gölge düşürecek tek bir hamle yapmamaya kendini programlamış, geçmişin hesabını sormayı ertelemiş ama silmemiş, barış için yeminli yüzbinler vardı...

* * *

Bütün bu izlenimlerimi de "Newroz'a Aşitiye (Barış Nevruz'u)" başlıklı bir yazıyla okurlarla paylaştım. Belki de başka zaman ol-

sa gazetenin ve *Akşam* okurlarının kıyameti koparacağı bu yazıya olumsuz hiçbir tepki gelmedi. Çünkü zaten barış süreci başlamıştı ve onun getirdiği yumuşama hissediliyordu. Ama ileriki günler, bu hoşgörünün çok da uzun sürmeyeceğini gösterecekti.

Ezidilerin kutsal mekânında

Daha Nevroz alanındayken Kandil'e gitmeyi koydum kafaya. Kabul edilmemem için birçok neden var. En büyük neden ise *Akşam* gazetesinde çalışıyor olmamdı.

Nevroz'dan sonra gazetenin manşeti "Devletimin emrindeyim" başlığıyla kelepçeli Öcalan fotoğrafıyla çıkmıştı. O gün hâlâ Diyarbakır'daydım. Herkes tepkiliydi. BDP bir daha *Akşam* gazetesine beyanat vermeme kararı aldığını açıklamıştı.

Evet, kabul edilmeyebilirdim.

Ama deneyecektim.

Nevroz'un hemen ardından İstanbul'a döndüm. Kandil'le iletişime geçmenin yollarını aramaya başladım. Geçmişte Kandil'e gitmiş, röportajlar yapmış arkadaşlarla konuştum.

Üç gün sonra Diyarbakır uçağındaydım. Önce Diyarbakır'a gidecek, ardından taksiyle Habur kapısından geçerek Duhok'ta bir gece kalıp ertesi sabah Erbil'e ulaşacaktım. Duhok ve Erbil arasında Ezidilerin ibadethanesi olan Laleş'e de uğrayacaktım.

* * *

Tüm aileme yalan söyledim. "Diyarbakır'a gidiyorum" dedim.

Arkamda telaşlı bir aile bırakmak, mütemadiyen telefonlarda onları rahatlatmaya çalışmak demekti.

Sadece Kuzey Irak bile onlar için kızları gittiğinde uyuyamayacakları bir yerdi sonuçta. Ki ben bu seyahati Erbil'le sınırlı bırakmamakta kararlıydım.

Ne kadar bu tanımdan hoşlanmasam da, birine beyaz demenin en az siyah demek kadar ayıp olduğunu düşünsem de, tabiri caizse, bembeyaz bir aileydik aslında!

O yüzden de dert anlatmaktansa tüm aileye yalan söylemeyi tercih ettim.

Laleş

Duhok'ta bir gece kaldıktan sonra ertesi sabah yola koyuldum. İstikamet: Erbil.

Seyahatler karayoluyla yapılınca ilgisini çeken her noktada durma fırsatı yakalayabiliyor insan.

Duhok ve Erbil arasında yer alan Laleş'e de bu sayede uğrayabildim.

Laleş, Ezidilerin hacca gittikleri kutsal mekânı.

Tesadüfen seyahat tarihim de Ezidilerin yeni yılı olan Kırmızı Çarşamba'ya denk gelince bu ziyaret benim için çok daha önem kazandı. Haklarında doğru bilgiye ulaşmanın çok zor olduğu, üzerine çalışmak gereken Ezidilerin ibadetini görme fırsatı yakalayacak olmak heyecan vericiydi.

Bu seyahatten kısa bir süre önce dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Biz Yezidi de olsa onlara insanca yaklaşıyoruz" açıklamasıyla gündeme gelmişler, ardından da Başbakan'ın bu sözlerine isyan etmişlerdi.

Evet, belki birçoğunuz Başbakan'ın sözleriyle haberdar oldu Ezidilerden, ama yıllar boyu sadece inançları yanlış bilindiği için yok edilmiş bir halktı onlar.

Son olarak da 2014 Haziranında Irak Şam İslam Devleti'nin (IŞİD) saldırıları sonucu yüzlercesi öldü, evsiz kaldı, esir düştü.

Ezidilik hakkında bilgi sahibi olmayanlar için bu inancı kısaca anlatmakta fayda var:

Kendilerini Ezidi, dinlerini ise Ezditi veya Ezdiyati olarak adlandırıyorlar. Ezidilere göre, Tanrı kendi özünden, ateşinden ve nurundan Melek Tavus'u yaratmış ve ona evreni biçimlendirme ve insanı yaratma görevini vermiştir.

"Ezidi" kelimesinin bu dinin tanrısı olan Azda kelimesinden türetildiği iddia ediliyor. Kürt dilinde "Tanrı" ismini karşılayan iki kelime var: "Ezda" ve "Xweda". Ezda beni yaratan, veren ve var eden anlamlarına geliyor; Xweda ise kendiliğinden var olan anlamına geliyor.

Ezidiliğin önceki ilahi dinlerde anlatılan Düşmüş Melek'in (Melek Tavus) yaratıcının buyruğuna rağmen insan karşısında eğilmeyip saygı göstermemesi, onun aslında ne kadar asil olduğunun tüm evrene ispatı kabul ediliyor. Melek Tavus'un yaratıcı tarafından sınandığına ve sınavı başarıyla verip tüm insanlığın ve dünya işlerinin başına geçme hakkını kazandığına inanılıyor.

Ezidilikte Tanrı, dünyanın sadece yaratıcısıdır, sürdürücüsü değildir. Tanrısal iradenin vücut bulması için Melek Tavus, bir nevi aracılık rolü üstlenmiştir ve tavuskuşuyla simgelenmiştir.

Tanrı, özünde iyilikle dolu olduğundan ibadet edip onun gönlünü kazanmak gerekmez. Aksine ibadetin ona değil, içi kötülüklerle dolu olana, Tavus'a yapılması ile kötülüğün en büyük kaynağından korunulur. Bu anlamda iyilik ve kötülüğün kaynağı aslında Melek Tavus'tur.

Ezidilikte ahiret inancı gibi sonradan hesap verilecek bir yerin varlığı söz konusu değil. İnsanın inanışına ve yaşayışına göre dünya cennete de, cehenneme de dönüşebilir. Melek Tavus, bütün bu işlerin denetleyicisi ve Tanrı'nın bu dünyadaki gölgesidir.

Ezidiler kökenlerini Tanrı ile Melek Tavus'un karşılaşmasına ve Âdem'in ilk oğlu Seyyid bin Car'a dayandırıyorlar. İki kutsal kitapları var: Kitabü'l Celve (Tecelli Kitabı) ve Mushaf-ı Reş (Kara Kitap).

Ezidilerin sembolleri; 24 saati, geceyi gündüzü, dört mevsimi, havayı suyu ateşi ve toprağı temsil eden figürlerden oluşuyor.

Ezidiler, kendilerine gönderilmiş bir peygamber olduğuna inanmıyorlar. İnançları, melekler ve azizler (evliyalar) üzerine kurulu.

Dinlerinin şartları dua etmek, oruç tutmak, zekât vermek, hacca gitmek, sünnet olmak.

En büyük ve en önemli Ezidi bayramı ise işte tam da benim denk geldiğim "Çarşema Sor". Türkçede Kırmızı Çarşamba demek. Doğu takvimine göre nisan ayının ilk çarşambası Ezidilerin yılbaşısı sayılıyor.

Laleş, Şeyh Adiy'nin mezarının bulunduğu bir tavaf merkezi, Ezidilerin kutsal mekânları. Yeni yılı burada karşılıyorlar. Hac ibadetlerini yerine getirmek için buraya geliyorlar.

Sağ ayakla girmenin ve eşiğe basmanın günah kabul edildiği Laleş'te daha önce tanıklık etmediğim ibadet şekillerini gözlemleme fırsatı buldum.

Daha sonra "Şimdi ben Şeytan'ın evinde miyim?" diye espriler yapsam da hayatımın unutulmaz deneyimlerinden biri olduğunu inkâr edemem.

Laleş'te, Ezidilerin kutsal kabul ettikleri kişilerin mezarlarının üstüne rengârenk kumaşlar atılmış. Dilek dilemek için düğüm atmanız gerekiyor. İbadethanenin her bir köşesinde evliya mertebesine ulaşmış kişiler dua ediyor. Yanlarına oturamıyorsunuz, ama

çömeldiğinizde dualarını size yönelttiklerini görüyorsunuz.

Beni gezdiren arkadaş, Laleş'in bekçisi olacak kişinin en az bir sene yıkanmamış olmasının zorunlu olduğunu anlatıyor; irkiliyorum. Marul yemenin günah kabul edildiğini, çünkü Melek Tavus'un kaçmak için bir marulun içine saklandığını söylüyor. Tıpkı Paskalya'da Hıristiyanların yaptığı gibi yumurta boyadıklarını anlatıyor.

Rehber arkadaş, Ezidilerin sadece birbirleriyle evlenebildiklerini, "Ezidi olunmaz doğulur" denildiğini, sonradan Ezidi olmanın mümkün olmadığını anlatıyor.

Kırmızı Çarşamba dolayısıyla Laleş çok kalabalık. Geceden gelip döşekleriyle civarda uyuyan yüzlerce insan var.

Yılanların, okunmuş yağların, tuhaf kokulu tütsülerin yandığı bir ibadethane Laleş. Bebekleri, çocuklarıyla gelmiş büyük bir kalabalık. Daha uzun kalıp insanları tanımak isterdim aslında, ama hem şoförlük hem de rehberlik yapan arkadaşın vakti yok.

Şimdi Laleş'te yaşanan IŞİD katliamını düşündükçe ürperiyor insan. Yanlış bilgi yüzünden katledilen bir toplum. Yanlış bilgiye dayalı olmasa dahi inançları diğer "inançlılara" uymadığı için öldürülen bebekler, ne biçim bir dünyada yaşadığımız gerçeğini bir kere daha hatırlatıyor bize. Acıyı, yok edilişi, haksızlıkları, cehaleti ve en fenası, insanın insana yaptığı eziyeti bir gün bu Ortadoğu geninden söküp atabilmenin bir yolu, bir şansı olabilecek mi acaba?

Dubai'ye özenen bir kent: Erbil

Erbil'e ulaştığımda hiç vakit kaybetmeden Kandil'de basın sorumlusu olarak görev yapan, dünyanın her yerinden röportajlar için talepte bulunan gazetecilerle iletişim kuran Roj Welat'ı aradım.

Erbil'de olduğumu ve Kandil'i ziyaret etmek istediğimi söyledim. Bilgilerimi not aldıktan sonra, beni arayacaklarını söyledi. Ertesi sabah arayıp tekrar birkaç soru sordular.

Birkaç telefon konuşmasından sonra randevu verilmişti. Roj Welat, "18 Nisan saat 15.00'te sizi aldıracağız. Geceyi de burada geçireceksiniz" dedi ve telefonu kapattı.

Beni bir telaş aldı.

Nerede ve nasıl kalacağıma dair gözümde bir sahne canlandıramıyordum.

Cesur sayılabilecek biri olmakla beraber doğayla haşır neşir değilim. Hem alerjik bir yapım var, hem de böcek korkum.

Okul çağlarımda kamp yapmışlığım bile yok! Yani benim için yapılacak tanım belli: Şehir çocuğu!

Ah, gece kalmayacak olsak çok iyiydi!

Ama itiraz etmek gibi bir lüksüm yok.

Ne dendiyse o işte.

O gece benim için çok zor geçti. Sonuçta "bir bilinmeze" yol alacaktım. Kandil benim için karanlık bulutlar ardında kalmış, sislerle kaplı ve sadece okuduklarımdan ibaret bir yerdi.

Telefonu kapatır kapatmaz "Family Mall" diye bir alışveriş merkezine gittim.

Kandil'e gitmeye elverişli kıyafetlerim olmadığından pantolonumun içine giymek için tayt, çorap ve kalın bir şeyler almak istedim.

Bahar geldiği için kalın bir şey bulmak zor oldu ama tayt ve çorap alabildim.

İlerleyen bölümlerde de karşınıza çıkacağı üzere Erbil'de de bir arkadaş edindim. Size kendisini tanıtacağım. Şimdilik sadece adını bilmeniz yeterli: Nadya.

Bu yolculukta tesadüf müdür bilinmez, hep güçlü kadınlarla kesişti yolum. Sağlam dostluklar edindim, var olanlar da daha bir sağlamlaştı.

Nadya'nın telefonunu Diyarbakır'da bir arkadaşımdan almıştım. Otel bulma, şehri tanıtma gibi konularda bize yardımcı olabileceği söylenmişti.

Nadya'yla Mahmur sokaklarında.

Gerçekten de Nadya bana çok yardımcı oldu; dahası, hayatımda silinmeyecek bir yer edindi.

Nadya'nın gönlü Kandil'e montsuz gitmeme razı olmadı. Üzerindeki montu ve kazağı çıkarıp, hazırladığım çantaya zorla koydu.

* * *

Sabah nasıl oldu hatırlamıyorum bile.

Tek hatırladığım, "kara kutum" avukatım ve dostum Aslı Kazan'a mesaj gönderdiğim. Sanıyorum benim yaptığım ve onun bilmediği tek bir eylemim yok hayatımda.

Aslı'ya, "Ben yarın Kandil'e geçiyorum. Bizimkilerin haberi yok. İki gün telefonum ulaşılamaz olacak. Bilgine" yazdım. Gecenin bir yarısı olmasına rağmen hızla cevap geldi. Heyecanlanmıştı ve endişelerimiz aynıydı.

Onunla aramızda geçen mesaj trafiğinden sonra benim heyecanım da katlandı.

Kalktım bir sigara yaktım. Kaldığım odanın camından, yeni oluşmakta olan şehre baktım. Dev bir gökdelenin inşaatı bitmek üzereydi. "Erbil'in Dubaivari bir şehir olması mümkün mü acaba?" diye düşündüm bir an.

Sigaram daha bitmemişti, söndürdüm.

Daha önce Kandil'e gidip röportaj yapmış gazetecilerin deneyimlerinden öğrendiğime göre cep telefonum alınacaktı. Ve orayı terk ederken geri verilecekti.

Erbil, Dubai olma yolunda ilerleyen bir kent görünümünde...

İçim içime sığmadığından abime de bir mesaj attım, "Bana iki gün ulaşamayacaksın. Merak etme, telefonum çekmeyecek" dedim.

Cevap netti: "Saçma sapan şeyler yapma!.."

Endişem, annemin beni arayıp bulamaması halinde ortalığı ayağa kaldırmasıydı.

Sonuçta gidiş tarihim belliydi, ama dönüş net değildi.

Hazır yeri gelmişken döndükten sonra bana en çok sorulan soruya da yanıt vereyim: Hayır, kaçırılmak, rehin tutulmak gibi endişelerim hiç olmadı. Çünkü örgütün ideolojisini yalamış yutmuştum ve Kandil'in konumunu artık iyi biliyordum.

Annemin endişelenmesi halinde onu rahatlatacak bir unsur olarak kız kardeşime yazdım son mesajı. Korktu ama olası bir gecikme halinde annemi sakinleştirme sözü de verdi.

Dağa doğru yol almak...

Gece uyku ve uyanıklık arasında geçti.

Hızla sabah oldu...

Buluşma saati de çabucak geldi.

Bir alışveriş merkezinin önünde Zaza isimli oldukça iyi Türkçe konuşan, Kandil'in köylerinden birinde yaşayan ve beni kalacağım yere götürecek olan kişiyle buluştum.

Yine okuduklarımdan aşina olduğum, gerillanın kullandığı pikap tipi bir araçla gidecektik Kandil'e.

Yola çıkmamızla benim gerilimim de hafifledi.

Zaza oldukça neşeli biriydi. Hasan Cemal yeni Kandil'den dönmüş, yazı dizisinin yayımı henüz bitmişti. Zaza, Cemal'e de şoförlük yapmıştı. Daha doğrusu, Kandil'e giden tanınmış gazetecilerin çoğuna. Ertuğrul Mavioğlu'nu, Serdar Akinan'ı sordu. Uzun zaman önce gitmişler ve bu yolu beraber katetmişlerdi.

Sırrı Süreyya'nın yolculuğundan da komik anekdotlar anlattı. "Heval çok neşeli adamdır" diyordu.

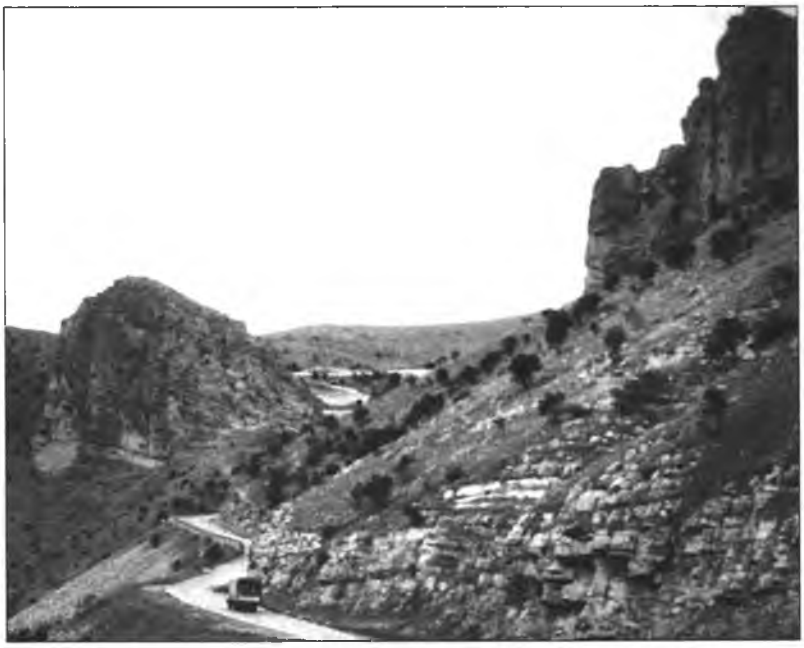
"Heval" Kürtçe arkadaş anlamına geliyor. PKK'nin oluşumuyla da siyasi bir anlama kavuşuyor ve "yoldaş" manasında kullanılıyor. "Bizden biri" gibi de yorumlanabilir.

Şehir hayatına, devlet otoritesine, düzenine alışmış biri için Kandil'in gerçekliğini algılamak zor; bir dağ var ve ona inanan insanlar. Kürtler için özgürleşme hayallerinin gerçekleşeceğinin somut bir kanıtı o dağ.

Ve ben şimdi o dağa doğru yol alıyorum.

* * *

Yaklaşık dört saat süren yolda peşmergelerin kontrol noktalarından geçiyoruz.

Sarp dağlara, keskin virajları alarak yaklaşırken dağın üzerine kondurulmuş Abdullah Öcalan fotoğrafları ve bayraklar görünüyor...

Kandil, devasa bir yerleşim merkezi. Eteklerinde; akademileri, belediye binası, sağlık ocağı, basın büroları ve birçok köyü barındırıyor.

Baharla beraber dağın keskin mizacı papatyalar, gelinciklerle dolu, doğanın yarattığı yemyeşil bir sanat eserine dönüşmüş. Araba tırmandıkça atmosferin üzerimde yarattığı büyülü etki tarifsiz. Renklerin bin bir tonu geçiyor gözümün önünden...

Sanki savaşı, Kürtlerin mücadelesini temsil ediyor dağların biçimleri.

Sert, korkutucu. Ama yaklaştıkça büyüleyici...

Tüm araba yolculuğu boyunca Kürtlerin neden dağları sevdiğini, akarsulara bağlı olduklarını, piknik tutkularının nereden geldiğini düşündüm. Biz şehir çocuklarının bilmediği bir hayatları, doğayla başka türlü bir ilişkileri vardı.

Okuduğum anı kitaplarında Kandil ve daha birçok dağdan ve o dağların doğasından ne çok söz edildiğini hatırladım. Zümrüt yeşili otların arasından akan nehirleri görünce, "Az bile yazmışlar" dedim kendi kendime.

Zaza'nın "Fotoğraf çekebilirsin" demesiyle sıyrıldım düşüncelerden.

Telefonumu çıkarıp onlarca kare çektim.

Köylerden birine girerken ufacık bir bakkal dükkânı gördüm, onun da fotoğrafını çekmek isterken dikiz aynasından Zaza ile göz göze geldim. "Artık çekmek yok, heval" dedi. İkiletmeden çantama attım telefonu.

Köyde bizi Roj Welat ve Ahmet Deniz karşıladı. İkisi de Kandil'de dış ilişkiler sorumlusu olarak görev yapıyor. Son derece sıcak ve güler yüzlü bir karşılamaydı.

Bir eve götürüldüm. Koltukların ve televizyonun olduğu salona girdik. "Eşyalarınızı odanıza bırakabilirsiniz" dediler, ilerideki odayı göstererek.

Rahat davranmaya çalışıyordum. Dört çocuklu bir aileye misafir olacağım. Hepsiyle tek tek tanıştık. Koltuklara oturduk ve sohbet etmeye başladık.

Havadan sudan konuşurken o esnada açık olan televizyonda PKK'nin geri çekilme süreci tartışılıyordu. Geri çekilmesi söz konusu olan insanlarla oturup ekranlarda konuşanların sözlerini, tahminlerini ve iddialarını dinlemek ilginç bir deneyim oldu.

Bir süre sonra ayağa kalkan Zaza telefonumu istedi. Önce SIM kartı çıkartıp geri verdi, sonra cihazı içeriye götürdü. Nereye koyduğunu göremedim ama sanki çelik kasa kapağının kapanma sesi gibi bir ses duydum.

Telefonların alınma sebebi belli: Sinyalle yer tespiti yapılmasını önlemek.

Zifiri karanlıkta tek başına ilerlemek...

Evin hanımı İran asıllı, güzel bir genç kadın. Ortanca oğlu inatçı, Türkçe biliyor anlıyor da ama ısrarla Kürtçe cevap veriyor. Sonra sonra bu inadından vazgeçiyor, sohbet ediyor benimle.

Büyüyünce futbolcu olmak istiyormuş. Daha doğrusu, hem futbolcu hem gerilla. "Belki" diyorum, "sen büyüdüğünde futbolcu olursun, barış çoktan gelmiş olur. Ama bak, sakın ünlü bir futbolcu olunca beni unutma!" Gülüyor...

Yemeğe geçiyoruz. Yer sofrası donatılmış. Tavuk, pilav, yoğurt, salata. Tamamı kendi mamulleri. Bu durumu gururla anlatıyorlar. Her yediğimizin doğal olduğunun altını çiziyorlar.

Yerde yemek yemeye alışık değilim, bağdaş kurarak oturmaya da. Yemeğin ortasında ayaklarım uyuşuyor. Ama yabancısı olduğum bu ortamda yanlış anlaşılacak, ayıp olacak bir şey yapmamaya öyle kodlamışım ki kendimi, uyuşmama rağmen oturmaya devam ediyorum.

Yemekler oldukça lezzetli.

Kısa ve kesik sohbetler yaşanıyor. Herkes birbirine yabancı.

Zaza'nın neşeli kişiliği ve çocukların etrafta olması rahatlatıyor beni, çünkü mutlaka gülecek ve üzerine konuşulacak bir konu yaratıyorlar.

Yemekten sonra erkekler evi kadınlara ve çocuklara bırakıyor. Yer yatakları seriliyor.

Yerde yatmaya da alışık değilim. Rahatsız olmuyorum ama sanıyorum bu ilk yer yatağı deneyimim. Yer yatağı derken şilteden bahsetmiyorum. Katlanmış battaniyelerden yapılmış "harbi" yer yatağı bunlar.

Uyuyacağım odanın duvarları Öcalan fotoğraflarıyla dolu. Bir de duvara asılı tüfek. Kendimi etrafı incelemekten alamıyorum. Uzaktan bir gözlemleyen olsa, halime çok güler eminim.

Gece tuvalete gitme konusu ilk etapta beni çok tedirgin ediyor. Tuvalet dışarda, evin bahçesinde. Karanlıktan geçip gitmek korkutuyor beni. "Gidemem, sabaha kadar tutarım" derken, hep öyledir ya, olmayacak zamanlarda sıkça tuvaleti gelir insanın.

Aynen öyle oluyor işte.

Kandil'de zifiri karanlıkta, sessizliğin içinde tek başına ilerleyip tuvalete gitmek ilk seferde yüksek gerilim yaratıyor, ama sabaha kadar alışıyorum ona da.

Kimse programa dair bilgi vermiyor. Bu bende hafif bir tedirginlik yaratıyor. Bu evde ne kadar kalacağımı, ertesi gün kaçta kimle

görüşeceğimi bilmiyorum. Sorduğumda da net yanıt alamıyorum.

Dağ havası; derin bir uykuyu da beraberinde getiriyor aslında...

Sabah 6'da uyandırılıyorum. Kahvaltıya davet ediliyorum. "Hasan Cemal'in yazılarında anlattığı ünlü peynirimiz bu" diyorlar; tadına bakıyorum. Benim için fazla tuzlu. "Van'ın otlu peynirine değişilmez" diyorum, bu defa onlar gülüyorlar.

Sofrada daha önce adım hiç duymadığım otlar var, kendi mahsulleri; tek tek deniyorum.

Kenger, bahar zamanının sebzesi. Çiğ de yeniyor pişmiş de. Daha önce Diyarbakır'da da karşılaşmıştım. Kürt mutfağının vazgeçilmezi kengeri Kandil'de de tatma fırsatı yakalamış oluyorum.

Kahvaltıdan sonra arabalara biniyoruz. Yanımda yine Roj Welat ve Ahmet Deniz. Dağın belli bir bölümünü tırmandıktan sonra, "Şimdi yola yürüyerek devam edeceğiz" diyorlar.

"Zor mu kolay mı?" diye soruyorum; birbirlerine bakıp gülüyorlar. "Kolaydır" diyorlar.

Arabadan iniyoruz. Biraz düzlükte yürüdükten sonra sarp kayalıklardan aşağıya inmemiz gerekiyor. Hay Allah! Yeminle bir daha sigara içmem! Yeminle eve döner dönmez spora başlayacağım! "Lapacı Tuğçe" diye söylenip duruyorum.

Yürürken tedirgin olmamam gerektiğini, kendimden emin yürürsem doğanın buna mutlaka karşılık vereceğini söylüyorlar. Uygulamaya çalışıyorum.

Yalan yok, çok zorlanıyorum. Her şeyden önce, ciğerim patlayacak gibi. O yükseklikte ve o kadar temiz bir havayla daha önce karşılaştığımı hatırlamıyorum. Bir ara, sigara içtiğim için kendime lanet okurken yakalanıyorum onlara. Gülüyorlar.

Tek bir taş yapının olduğu yamaç bir araziye ulaşıyoruz. Akarsuyun üzerine köprü olarak koca bir kütük atılmış. Eğreti köprüyü geçip hedefe ulaşıyoruz.

Sanki bir bilgisayar oyunundayım! İçeriye girdiğimizde kadın hareketinin önde gelen isimlerinden Ronahi Serhat ve Hacer Zagros'un da aralarında bulunduğu bir grupla buluşuyoruz. Okuduğum kitaplardan tanıyorum onları, yabancı değiller bana.

Çaylar geliyor ve sohbet başlıyor. Halepli olduğumu, ön adımın Serfiraz olduğunu öğrenince, "Sende kesin Kürtlük var" diyorlar. Serfiraz, Kürtçe ve Farsçada zafere ulaşmış kişi anlamına geliyor. Biraz aile köklerine iniyoruz ama Kürtlük bulamıyoruz.

Tuğçe adı bir kenara bırakılıyor, "Heval Serfiraz" oluyorum o andan itibaren.

Aslında aşırı tedirginim. Belli etmemeye çalışıyorum ama ke-

Ronahi Serhat ve Hacer Zagros'la birlikte.

limelerimi seçerek konuşmaktan, elimi kolumu kontrol etmekten de yorgun düşmüş haldeyim. Etrafa daha dikkatle bakmamak için zor tutuyorum kendimi, kontrolü elden bırakmamaya çalışıyorum. Özetle "olağan" davranmaya çalışıyorum, ama benim için olağanüstü bir ortamda olağanüstü insanlarla bir aradayım.

Her biri silahlı bir grup kadınla Kandil Dağı'nda çay içip gündelik konulardan sohbet ediyorum. Üstelik bu kadınlar PKK'nin üst düzey yöneticilerinden.

Çimdiklesem ya kendimi.

Derinlik sarhoşluğuna yakalanmış gibiyim.

* * *

Daha sonra gerçekleştireceğimiz sohbetlerde anlayacağım üzere Hacer Zagros tedirgin olduğumun farkında.

Gündelik, havadan sudan konulardan bahsederek beni rahatlatmaya çalışıyor (muş).

"Nasıl alıştın mı ortama? Gece rahat uyudun mu?" diyor hiç kırmadan.

"Yerde yatmaya alışık olmadığım için ilk başta zorlandım" diyorum.

Onlar da bana dağda geçirdikleri ilk geceyi anlatıyorlar.

Ronahi Serhat yerde yatacağını öğrendiğinde şaşırdığını, hatta endişelendiğini, o gece için arkadaşlarının yaprakları toplayarak ona yatak yaptıklarını anlatıyor.

Hafif bir rahatlama anımda, "Esas mesele şu ki, benim böcek fobim var" diyorum.

Hacer Zagros giriyor söze, "Benim de vardı. Çok kısa sürede yendim" diyor.

Hacer PKK'ye 1989'da katılmış. Neredeyse benim yaşım kadar bir zamanı dağda geçirmiş.

Onda beni etkileyen, adlandıramadığım bir şey var. Nasıl tanımlayacağımı bilediğim bir şey...

O da Halepli; hemşerilik mi çekti nedir bilinmez, odadaki herkesten çok daha farklı bir iletişim kuruluyor aramızda.

Mizacı sert, bakışları ürkütücü; disiplinli ve otoriter biri izlenimi de veriyor oysa.

Murat Karayılan'la aynı sofrada...

Dağda kadın yaşamı ve kişisel bakım üzerine sohbet ederken kapının önünde bir hareketlenme olduğunu fark ettim. Sohbet kesildi, kadınlar dışarı çıktılar.

Ben şaşkın şaşkın etrafa bakıp ne olduğunu anlamaya çalışırken yanlarında Murat Karayılan'la geri döndüler. Kod adı Cemal. Neredeyse okuduğum tüm kitapların "Heval Cemal"i, sıradan insanlar için tartışmasız vatan haini, Kürtler için ise tartışmasız bir kahraman.

"Hoş geldiniz" diyor. Böyle bir buluşma beklemediğim için şaşırıyorum. Kim bilir yüzümde nasıl bir ifade var!

Oturuyoruz. O sırada yer sofrası kurulmaya başlıyor.

Yaprak sarmalar dikkatimi çekiyor.

Hacer Zagros'a, "Bu koşullarda sarma dolma nasıl yapılıyor?" diye soruyorum. Sonuçta şehir mutfağının en meşakkatli, yapımı zor yemeklerinden biri.

"Biz burada pizza da yapıyoruz. Üstelik hepsi organik. Sizin yedikleriniz gibi katkı maddesi içermez" diyor.

Sofrada sohbet ediyoruz. Malum; geride bırakılan Nevroz, orada yaşananlar, Öcalan'm mektubunun içeriği, BDP'li vekillerin gidiş gelişi, barış süreci, akil insanlar, İmralı ile müzakereler, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) konumu gibi konular konuşuluyor.

Aslında bilmediğimiz, daha önce açıklanmamış bilgiler değil

bunlar. Ama daha önce basın açıklamalarından okuduğumuz şeyleri Murat Karayılan'ın ağzından duymak benim için unutulmaz ve tarihi bir anı oluyor.

Murat Karayılan PKK'nin en önemli isimlerinden. Ancak hayatını okuyabileceğiniz, kapsamlı ve bol bilgiye dayalı bir "biyografik çalışma" yok.

Kendi yazdığı *Bir Savaşın Anatomisi* kitabını da okumuş biri olarak aslında Karayılan'a sormak istediğim binlerce soru var. Ama ortam buna müsait değil. Üstelik kendisiyle röportaj talebinde bulunmamışım, nezaketsizlik etmek istemiyorum.

Aslında ben o anda orada bulunmamı, o insanlarla bir arada oluşumu normalleştirmek için elimden geleni yaptığımı sonra fark ettim. O anları bir gazeteci gibi soru sormak ve haber kovalamakla geçirmek yerine doğal akışına bırakmayı tercih etmiştim, bunu da önceden karar vererek değil o an öyle hissettiğim için yapmıştım.

Soru sorup "bir yabancı" olduğumu sık sık hatırlatmaktansa bulunduğum ortamı ve beraber olduğum insanları izlemek istemiştim.

Yemek yerken gözümü Karayılan'dan hiç ayırmamış olabilirim. Belki rahatsız edici bile olmuşumdur, bilemiyorum.

Ama kadın arkadaşlarla kurduğu iletişime, güvenliğinden sorumlu arkadaşlarla ilişkisine, nelere nasıl tepki verdiğine, ne yediğine bakmaktan doğru düzgün yemek yiyemedim.

Güler yüzlü biri Karayılan. "Kim olduğunu bilmesem, üzerindeki üniformayı çıkarıp sıradan bir şehir evinde görseydim onu nasıl bir hayatı olduğunu, geçmişini tahmin edebilir miydim acaba?" diye sordum kendime. Emin olamadım.

Gazeteci olmak belli bir "serin duruş" gerektiriyor, hatta belki kişinin mizacı da bunu destekliyor, evet ama bazen insan iç dünyasında o duruştan eser bulamıyor. Dışarıdan görseniz beni, son derece olağan hatta belki de daha önce defalarca başıma gelmiş, sıradan bir karşılaşmayı yaşamakta olduğumu düşünürdünüz –daha doğrusu öyle göründüğümü ummak istiyorum– çünkü içim bambaşka, hatta çocuksu düşünceler denizi. Murat Karayılan bu yahu! Bayağı bayağı Murat Karayılan'la yemek yiyorum!

"Dokunmadan barışamayız"

Yemekten sonra ben kadınlarla beraber yan bölüme geçiyorum.

22 Nisan 2013 ve devamında *Akşam* gazetesinde yayımlanacak yazılar için röportaja başlıyoruz.

Günün getirdiği gündemler gereği ne sormak gerekiyorsa onları soruyorum; "Barış süreci" adı verilen ve nereye evrileceği kestirilemeyen süreç, Rojava, PKK'de kadın hareketi, Abdullah Öcalan'a bağlılık gibi konulara ilaveten biraz da şahsi hikâyeleri.

Aslında konuşmak istediğim konular farklı.

Ben orada tanıştığım herkesin öyküsünü merak ediyorum. Dağa getiren unsurları, birer savaşçı oluş öykülerini... Çocukluklarından başlayıp bu ana gelene kadar yaşadıklarını. Ama buna vakit yok.

İki saat süren röportaj bittiğinde Hacer Zagros, "Gel benle" diyor. Biraz yürüyoruz.

Bir ağacın önüne geliyoruz.

"Bu benim gizli erik ağacım" diyor. "Sen kendin kopartıp ye lütfen. Doğayla ancak böyle barışırsın, onu tanıman için ona dokunman, onu dinlemen gerekiyor" diyor.

Duruyorum. Daha geçen gün bir meyhanede Kürt bir gazeteci arkadaşıma, "Dokunmadan barışamayız" diyordum. Onu hatırlıyorum ister istemez yüzüme bir gülümseme konuyor.

Sorunca anlatıyorum.

Onun da hoşuna gidiyor.

"Doğrudur Heval Serfiraz, dokunmadan, anlamadan barış olmaz."

"Hacer" diyorum, "ben bir daha geleceğim, senin hayatını öğrenmek için. Hatta uygun bulursan yazmak istiyorum."

Duruyor yüzüme bakıyor, "Peki gel" diyor.

"Ama" diyorum "seninle, senin manganda kalmak istiyorum."

Gülüyor, "Sen hele bir gel de, onu o zaman konuşuruz" diyor.

* * *

Röportajlar bittikten sonra Ahmet Deniz ve Roj Welat bana biraz etrafı gezdirmek istiyorlar. Basın bürolarına ve şehitliğe gidiyoruz.

Daha önce de söylediğim gibi Kandil devasa bir yerleşke. Adeta bir şehir gibi kurgulanmış.

Bu yerleşkenin içinde elbette mezarlıklar da var, şehitlik de.

Yüzlerce genç beden. İnandıkları uğruna savaşırken yok olmuş.

Tek tek mezar taşlarına bakıyorum.

Çoğu benden genç.

İnanmış ve yaşamını adamış yüzlerce beden...

Türk şehitlikleri geliyor aklıma, ağlayan analar... "Onunki de

ana bununki de ana" diyorum kendi kendime. Ölen evlatlar olunca ağlayan da hep analar oluyor. Ne ideolojiler kalıyor geriye, ne devletler, ne de inanç...

* * *

Akşam olmuş, hava kararmış. Sırf bir iki gerillayı görmek için pikniğe Kandil Dağı'nın eteklerine gelmiş piknikçiler geri dönüş yoluna koyulmuş. Trafik feci.

Zaza da sessizleşmiş, ama hâlâ neşeli.

Uzun süren yolun bir bölümünde SIM kartımı uzatıyor bana. "Artık açabilirsin" diyor. Takıyorum kartı ve açar açmaz telefonuma onlarca mesaj düşüyor. Sanki günlerdir yokmuşum, sanki günlerdir gerçek hayattan ve zaman diliminden kopukmuşum gibi hissediyorum kendimi. Oysa sadece bir buçuk gün oldu. Teknolojiden uzak, doğayla iç içe olmak zamanı yavaşlatıyor mu, ne!

Zaza buluşma noktamızda bırakıyor beni.

Yoldan haber verdiğim Nadya beni o noktadan alıyor. Uçağıma hâlâ birkaç saat var. Bir Türk lokantasına oturuyoruz.

Nadya heyecanlı, neler yaşadığımı merak ediyor. Soruyor, soruyor, soruyor...

* * *

İstanbul'a dönüş yolunda, uçakta dillendiremediğim onlarca fikirle boğuşuyorum.

Bu insanlar bir devrim mücadelesi içinde olduklarını söylüyor, kendilerini terörist olarak adlandıranlara kızıyorlar. El Nusra, El Kaide, IŞİD gibi oluşumları terörist olarak nitelendiriyorlar.

"Bizler hakkımızı savunmak, varlığımızı kabul ettirmek için bu mücadeleye girdik. Vuruluyorduk, öldürülüyorduk. Şiddete başvurmaktan, silahlanmaktan başka seçenek bırakılmadı" diye ifade ediyorlar kendilerini.

Türk devleti ve neredeyse tamamen onun dili haline gelmiş (çoğunluklu) medyanın ise ortaya koyduğu düşünce bellidir.

"Vatan hainleri dağa çıktı, bize savaş açtı ve evlatlarımızı öldürdü, köyleri bastı, bebekleri katletti. Bunlar teröristtir ve Türkiye'nin en büyük düşmanıdır."

Oysa ortada tam da bizlere sunulduğu gibi "sebepsiz" bir isyan ve sebepsiz bir dağa çıkış öyküsü yok.

Evet, silahlı bir örgüt olan PKK, Türkiye'yle savaşa girmiştir. Ama nedenlerine de bakmak gerekir.

Evet, geçmişte PKK'nin de büyük hataları, günahları olmuş ama bugünden düne yani olan bitene baktığımda bu mücadelenin başlangıç noktasını da, insanların mecbur bırakılışını da görmezden gelemiyorum.

Kandil'den Nişantaşı'na

Eve döndüğüm gün abimin evlenmek üzere olduğu gelin adayımız ve ailesinin de davetli olduğu kalabalık bir aile yemeğine katılacağım.

Yemek Nişantaşı Park Şamdan'da. Şık olmalıyım, bakımlı olmalıyım.

Şizofrenik bir durum yaşıyorum. Birkaç saat önce Kandil'deydim, şimdi payetli bir etek, yüksek topuklar ve makyajlı yüzümle İstanbul'un en ünlü lokantalarından birine doğru yürüyorum.

Kaldırımlar o kadar bozuk ki yürümekte zorlanıyorum. Topuklar sürekli takılıyor. Aklıma Kandil'de tırmanmaya çalıştığım tepeler geliyor, duruyorum.

İki hayat ve iki tercih arasında ortak nokta bulmaya çalışıyorum.

"Hangisi gerçek?" diye sorguluyorum.

Orada karşılaştığım insanların yüzleri, ifadeleri ve Nişantaşı'nda karşılaştıklarım birbirinden ne kadar farklı.

"Acaba şu karşıdan gelen şık kadın, benim sadece birkaç saat önce nerede olduğumu bilse ne der, nasıl bir tepki verir?" diye düşünüyorum ister istemez...

Ve lokantanın kapısından içeriye girdiğimde o ışıltı gözlerimi yakıyor.

Ruh halime, içimde döndürdüğüm, demlemeye çalıştığım düşüncelere uymayan bir yerdeyim.

Çok ses var.

Herkesin yüzünde kocaman birer gülümseme.

"'Abinin özel günü" diyorum, "toparlan ve ortama uy!"

İki tarafın da aile büyüklerini selamladıktan sonra sıra "çekirdeğime" geliyor.

Yolda gelirken kararımı vermiştim, Diyarbakır seyahatimi sorduklarında gerçeği anlatacağım.

Ne tepki verecekleri önemli değil aslında, çünkü artık yanlarındayım ve endişelenmelerini gerektirecek bir durum yok ortada.

Ama merak içindeyim, "beyaz" ailem mesleği gereği de olsa, kızlarının yolunun Kandil'den geçmesine ne tepki verecek?

İlk soran anneannem oluyor.

Ki kendisi hayatımdaki önemli insanlardan biri. İnançlı ama modern bir kadın. Bu tanımı antipatik bulmakla beraber, onu en iyi anlatan sözcüklerin de yine bunlar olduğunu düşünüyorum.

Rahmetli dedem yani eşi ise yüksek rütbeli bir askerdi. Emekli olduktan kısa bir süre sonra vefat etmişti. Yumuşak biriydi evde, görevde nasıl biriydi bilemiyorum. Bir dönem çok soruşturmuş ama net bir bilgiye ulaşamamıştım. Sert bir rütbeli olduğunu düşünen de vardı. Ama kızları ve eşine karşı hep yumuşak olduğu anlatılıyordu. Gerçi rütbelilerin ev hayatlarını baz almamak gerektiğini öğreneli de çok olmuştu.

Dedem öldüğünde beş yaşındaydım. Onunla ilgili tek hatırladığım, tek kız torunu olduğum için bana aşırı düşkün olduğuydu.

Erken emekli olmuştu. Annemi üzmek istemediğimden dedemin kariyerini kurcalamamaya çok önceden karar vermiştim.

Anneannem sordu: "Nasıl geçti Diyarbakır?"

Fısıldayarak cevap verdim: "Anneanne, ben aslmda Diyarbakır'da değildim. Önce Kuzey Irak'a, sonra da Kandil'e gittim."

Çok şaşırdı. Bir kadın olarak oralara gitmem, üstelik gece kalmam konusunda haklı endişelerini dile getirdikten sonra, "Kürtler sence neden isyan etmiş?" diye sordu. "Bize hep Kürt dediğin sık sık isyan çıkarır diye öğrettiler. Sanki bastırmaktan başka çaresi yoktu askerin. Bastırmak zorunluydu diye bildik hep."

"E anneanne, kim durduk yere isyan eder? Onlara da yaşatılanlar kabul edilecek gibi değil. Üstelik bu ülkenin düzene uymayan, itiraz eden, dayatılanı kabul etmeyeni yok etmeye çalışma âdeti de kabul edilemez" dedim.

"Senin cesaretin beni endişelendiriyor. Hiç hoşlanmıyorum bu halinden, kız çocuğu dediğin biraz korkak olur yahu" dedi. "Gidip dağ başlarında ne yaparsın, nasıl kalırsın oralarda? Ya başına bir şey gelseydi? Hiç mi korkmazsın a be kızım?" diye söylenip durdu.

Sonra masaya oturduk. Anneannemin yanındaydı bana ayrılan yer. Yemeğe başladıktan kısa bir süre sonra anneannem elimi tuttu. Söylemese de anlattıklarımın hoşuna gittiğini, yüreklendirmekten çekinse de destek olduğunu hissettirmişti.

Yemeğin sonlarına doğru masada biz bize kalmıştık. Ben de çekirdek aileme heyecanla tanıklıklarımı anlatıyordum.

Onlar da "macera"mı merakla dinliyorlardı. Onlarca soruları vardı.

Siyasi meselelerden çok Kandil'in neye benzediğini, orada nasıl bir yaşam olduğunu sorguluyorlardı. Ne yeniyor, nerede uyunuyor, ulaşım nasıl sağlanıyor ve pek tabii tamamen şehirli kızlar orada yaşam koşullarına nasıl reaksiyon veriyor ve nasıl uyum sağlıyor?

Sanıyorum, artık benim deliliğim onlar için bir kez daha tescillenmiş oldu.

Ama yüzlerinde oluşan endişeli ifade, ben ne kadar da kendimle alay ederek onları güldürdüysem de silinmemişti.

Gazeteyle kopuş...

Sıra gazeteye geldiğinde ise işin rengi değişti; aslında bu deneyimim, Türkiye'de gazeteciliğin nasıl tanımlanamamış, doğru anlaşılamamış bir meslek olduğunun ispatı gibiydi.

Ve ne acıdır ki gazetecilik, çoğunlukla mesleği doğru tanımlayamamış, anlayamamış insanlar tarafından icra ediliyor ve gazeteler de böyle insanlar tarafından yönetiliyor. Aslında bildiğim ama bu derece çıplak gözle gördüğümde de sinirden deliye döndüğüm bir gerçek bu. Ülkede gazetecilik sadece gazetecilik olarak yapılmamış ki hiçbir zaman!

Hep bir algı yönetimi, hep bir mimarlık, hep belli bir ideolojinin destekçiliği olarak yapılmış!

Tavır ve ifadeleri dolayısıyla suçladıkları meslektaşlarıyla tek farkları görüş ayrılıklarından ibaret!

Bilinçsiz bir kadın değilim. Çalıştığım *Akşam* gazetesinin yapısını biliyorum.

O sebeple Kandil deneyimimi ideolojilerden sıyrılmış, gözleme ve kendi deneyimime dayalı bir yazıya döküyorum ve gazeteye gönderiyorum. Yazıyı; Kandil Dağı'nın nasıl bir yer olduğunu anlatarak, ne yediğim, ne içtiğim, karşılaştığım insanlar, Türk medyasına yönelik yorumlar, beni şaşırtan unsurlar ve mevcut yaşam koşullarıyla sınırlı tutuyorum.

İlk olarak bu yazıyla başlayıp ilerleyen günlerde yaptığım röportajları yayınlamayı planlıyorum.

Yazı gazeteye ulaştıktan kısa bir süre sonra telefonum çalıyor. Son yıllarda alışık olduğum bir durum bu.

"Yazdıklarınla üst düzeyde gerilim yaratıyorsun, yazını biraz sansürle" dendiğinde yine kavga dövüş sansürsüz yayınlanmasına varan bir iki saatlik, sinir harbiyle dolu ama benim için alışılmış bir klişe yaşanacağını düşünüyorum.

Ama öyle olmuyor.

Arayan yönetici çok sinirli.

"Tuğçe, sen bu yazıyı nasıl yazarsın? Büyük bir hayal kırıklığısın benim için" diyor.

Akşam gazetesindeki altıncı senem. Konuşmakta olduğum yöneticinin pozisyonundan daha eskiyim bu köşede!

"Anlayamadım" diyorum ama hızla geriliyorum. Böyle konularda kolay gerilebilen biriyim zaten.

"Sen bir PKK güzellemesi yazmışsın. Sana bu yazıyı kim yazdırdı?" diyor.

"Bu gerçek bir soru mu yoksa şaka mı yapıyorsunuz?" diyorum. Sinirli bir kahkahadan sonra ilave ediyorum: "Komik olmayın lütfen. Bana gerçekten 'Sana bu yazıyı yazdırdılar' mı diyorsunuz?"

Soruma cevap olarak gelen, "Kızım, sen ulusalcı değil miydin?" sorusu karşısında duruyorum...

Kısa bir sessizlik...

"Bu ne biçim bir bakış açısı" diyorum ama aslında kekeliyorum sinirden.

Sinir krizi geçirir bir edayla, "Yani sen teröristlerle yemek yedin öyle mi?" diyor. "Ne anlattı sana o teröristler?" diye bağırıyor.

"Bu gazetecilik değil, bu gazetecilik değil, ülkeyi bölecekler" diyor. Ve noktayı koyuyor: "Ben bu yazıyı yayınlamam."

Daha önce hiç yapmadığım bir şeyi yapıyorum ve telefonu suratına kapatıyorum. Sinirim geçene kadar beklemeye karar veriyorum.

"Yazı yayınlanmazsa herhalde hemen sonrasında da kovulurum" diye düşünüyorum.

Bir süre sonra telefonum tekrar çalıyor.

Ses biraz daha yumuşamış ama zorlukla konuşuyor, benden tiksiniyor da belli etmemeye çalışıyor gibi; "Yediğin yemekleri lezzetli bulduğun, esprilerini anlatarak 'sempatik' kıldığın ve kişilerin rütbelerinin yazıldığı yerleri çıkart lütfen" diyor.

Sonra sesi aniden tekrar yükseliyor: "Kongra Gel Başkanlık Divanı Üyesi ne Tuğçe? KCK Yürütme Konseyi Üyesi ne?" diye soruyor. "Yani sen bu rütbeleri kabul mü ediyorsun? Yazdığına göre öyle anlaşılıyor!"

"Siz bu yazıyı istiyor musunuz, istemiyor musunuz?" diye cevap veriyorum.

"Bak, hassasiyetleri gözetmelisin. Şehit aileleriii..." diye başladığı sözü kesiyorum.

"Tamam. Tekrar gönderiyorum."

Yemeklerin lezzetiyle, esprilerin komikliğiyle ve rütbeyle ilgili kısımları çıkartarak yazıyı yeniden gönderiyorum.

Ertesi sabah gazeteyi elime aldığımda yazıyı görmek için gazeteyi incelemeye almam gerekmişti.

Gazetem benden utanmıştı!

Çok net!

Günümüzün getirisi; yazı internette yankı buldu. İşin o kısmında da devreye Kürt milliyetçileri girdi.

"Şımarık kız Kandil'e gitmiş, tuvaletin dışarıda olmasından rahatsız olmuş" diye yazılar yazıyor, "Kadınların saçı uzunmuş, kınayla boyuyorlarmış bak sen şu zekâsız şehir kızının merak ettiklerine" diyorlar.

Resmen Türklüğü dokunulmaz kılanlar ile Kandil'i, gerillayı, PKK'yi dokunulmaz kılanların arasında sıkışıp kalıyorum.

Yöneticiden bir telefon daha geliyor... Sesi epey neşeli, "Yazı okunma rekoru kırdı" diyor. "Elinde başka ne var?" diye soruyor.

"Elimde röportajlar var ama dün yaşadıklarımızdan sonra vermek istemiyorum" diyorum. Yayınlanmasını istemiyorum.

İkna etmeye çalışıyor. "Benim dahlim olmadan tek bir makas darbesi bile atmayacaksınız, ancak o şartla veririm" diyor.

"Ya Tuğçe anla beni, kırılma" diyor.

"Kırılmak değil benim ki hayrete düşmek" diyorum. "Siz bana 'Bu yazıları sana kim yazdırdı?' diye sordunuz; siz bana gazeteci değilmişim gibi davrandınız. Ben mesleğimin bilincindeyim. Siz de böyle bir fırsat yakalarsanız görüşlerinizi bir kenara bırakıp gitmelisiniz bence. Üstelik barış süreci diyorsunuz, haberler yapıyorsunuz, akil adamlarla gurur duyuyorsunuz, sonra bana neler diyorsunuz?"

Anlayışlı ve yumuşak bir sesle, "Ya Tuğçe, bu adamlar ülkeyi bölecek" diyor.

Cevap vermiyorum.

Ertesi gün için bir yazı yolluyorum. Başlığı: "Bu barış tüm Ortadoğu'ya yayılacak".

Dünkü yazımda Kandil'de geçirdiğim 24 saati anlattım. Birçok mail ve mesaj aldım. Kimi sadece gitmiş olmama dahi büyük tepki gösterdi, kimi anlatım dilimi Kandil'in magazini diye eleştirdi. Oysa barış sürecinin eksik olan tarafı da bu işte. Dilde, bakışta, dü-

şüncede değişim olmadıktan sonra gerçek bir barıştan da söz etmek imkânsız.

Bu kısa girişten sonra lafı uzatmadan konuya girelim.

Gerginlik yok

Kandil'e, PKK'nin iki kadın yöneticisiyle röportaj yapmak için gittim. Bu röportajda öğrencilik yıllarından harekete katılmalarına, ailelerinden-sosyal hayatlarından-evlerinden kopuşları, ideolojileri, kadın haklarına ve barış sürecine kadar birçok konuyu konuştuk. (...) Ancak barışla ilgili söylediklerini, düşüncelerini de sizlerle paylaşmak isterim.

Bir defa her şeyden önce KCK Yürütme Konseyi Üyesi Ronahi Serhat ve Kongra Gel Başkanlık Divanı Üyesi Hacer Zagros'la yaptığım görüşmeden elde ettiğim izlenimle "PKK'da gerginlik var" diyebilmek zor. Karayılan'ın "Orta kademenin ikna edilmesi lazım" vurgusundan sonra medyada epey tartışılmıştı bu konu. Büyük ölçüde gerginlikler çözülmüş diyebilmek mümkün. En azından üst düzeyden yansıyan hava bu yönde. Bazı kaygılar olabilir ama onlar da ciddi bir gerginlik düzeyinde değil... Serhat ve Zagros, Abdullah Öcalan'ın barışı uzun yıllardır istediğini anlatıyorlar.

Barışın sadece Kürt ve Türk halkları için değil, Ortadoğu'nun tamamı için de örnek teşkil edeceğine ve bu barış projesinin dalgalar halinde bölgeye yayılacağına inanıyorlar.

Sivil toplum örgütlerine, kadınlara, annelere, demokratlara bu barış sürecinde büyük görev düştüğünün altını çiziyorlar. Halkın barışı sahiplenmesi gerektiğini söylüyorlar.

Bende oluşan intiba şu yönde; barış sürecine destek tam. Yani kendilerini korumak durumunda kalmadıkları sürece silahlı bir mücadelenin tekrarı mümkün görünmüyor.

Suikast, barışı baltalamak için

Bu süreçte birçok zorluğun yaşanabileceğini, ancak bunların üstesinden gelmek için birlik olmak gerektiğini söylüyorlar. Süreç başladıktan sonra Paris'te meydana gelen Sakine Cansız'ın da aralarında olduğu 3 kişinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan suikastın Fransız hükümetinin bilgisi dahilinde olduğuna inandıklarını ve aydınlatılması gerektiğini tekrarlıyorlar. Suikastın tereddüde düşürmek, barış ortamının gelişimine mani olmak için düzenlendiğine inanıyorlar. "Güllük gülistanlık bakamayız elbette ama bu sürecin başarıyla tamamlanacağına inanıyoruz" diyorlar. Şid-

det politikasıyla Kürt sorununun çözülemeyeceğinin net bir şekilde ortada olduğunu anlatıyorlar.

"Barış kadının işidir"

PKK'nin söylemlerini takip edenler, harekette kadının ön plana çıkışını bilirler; Öcalan'ın sık sık kadın özgürlüğüne dair yaptığı açıklamalardan da konuya vâkıfız aslında.

Serhat ve Zagros da konuşmamızın bir bölümünde barış sürecinde kadınların üstlenmesi gereken görevlerin önemli olduğunu söylüyorlar. "Bu süreçten en çok zarar gören ve acı çeken kadındır. Barış için öncülük yapabilirler" diyor ve bir tespit yapıyorlar: "Barış, kadının işidir."

Kadınların örgütlenip barış için çalışmaları gerektiğini söylüyorlar. "Politikalardan ve dengelerden uzak durup meseleye vicdani, ahlaki ve insani bakış açısıyla bakmak gerekir" diyorlar.

Tarihi süreç

Ve barış sürecinin tarihi bir süreç olduğunu tekrarlıyorlar. "Sık sık tarihi süreç denir ama bu koşullar yüz yılda bir gelişir" diyorlar. Evet... İşte böyle... Çarşamba günü Kandil'de bir basın toplantısı düzenleniyor. Murat Karayılan'ın "çekilme" açıklamasını o toplantıda yapması bekleniyor. Yabancı basın ve Türk medyasının yoğun ilgi göstereceği toplantı, birçok açıdan tarihi bir önem taşıyor. Benim son sözlerim şunlardır: Bu süreçte bizlere düşen, barış dilini benimsetmek ve barışa "hakkını vererek" destek olmaktır.

Bu yazıdan sonra da yayımlanmak üzere "Ya düşünmeyi bırakacak ya da dağa çıkacaktık" başlıklı röportajı gönderiyorum.

Aslında elimde üç gün daha yayınlanacak malzeme var. Ama gazetenin tutumuna güvenmediğim için orada kesiyorum.

Röportajı gazeteye gönderdikten sonra tekrar aranıyorum. Hacer Zagros'un röportajda evinden ayrılıp PKK'ye katılma anını anlatırken babasının söylediği bir sözün çıkartılması isteniyor. Vedalaşırken babası Zagros'a, "Madem bu mücadeleye gireceksin ve bunun sonunda ölüm de var, o halde sırtından değil, göğsünden vurul!" diyor.

Bu sansürü de yaptıktan sonra röportaj yayımlanıyor.

Gazetenin yönetim takımı, birçok yazarı ve bazı editörleri o yazılardan sonra bir daha benden hiç hoşlanmıyorlar; aramızda bir uçurum ki nasıl soğuk, nasıl rüzgârlı...

Gazetede yayımlanan o röportajın KCK Yürütme Konseyi ve

Başkanlık Divanı Üyesi Ronahi Serhat'la gerçekleşen bölümünden bir parçayı paylaşmak istiyorum:

"Dağa yabancıydım, yapabilir miydim bilmiyordum!"

PKK'ye katılma sürecinizi anlatır mısınız?

Ronahi Serhat: 1993 yılında katıldım. Öncesinde üniversitede (Bursa Uludağ Üniversitesi) gençlik örgütünün içinde yer alıyordum. 1993 yılı Kürtlerin bilinçlenme dönemidir. Halepçe Katliamı olmuştu, fotoğraflar yayınlanmıştı, çok etkilenmiştim. Zaten uzunca süredir, "Kürtler neden bu kadar çok öldürülüyor?" diye düşünmeye başlamıştım. Büyük bir tepki duydum. Üniversite zaten devrimci örgütlenmeye müsait bir ortamdı. Kalsaydım akademisyen olmayı tercih edecektim. Fakat Kürt sorunu bende duygusal bir tetiklenmeye yol açtı. Arayışlarıma PKK'de cevap buldum ve katıldım.

O dönem çevrenizde neler yaşanıyordu?

Büyüdüğünüzde çocukken yaşadığınız çelişkilerin de cevabını buluyorsunuz. İlkokula giderken köyden akrabalarımız gelirdi. "Türk müyüm, Kürt müyüm?" çelişkisini o yıllarda, yani ilkokulda yaşadım. Her gün "Türk'üm doğruyum" diye andımızı okuyorduk, eve geldiğimizde ise Kürt'tük. 12 Eylül darbesi döneminde evimiz çok sık baskına uğramıştı. Evimiz kurşunlandı. Ağabeylerim gözaltına alındı. O esnada köpeğim öldürüldü. Mesela, evdekiler bana çok tehlikeli bir şeymiş gibi Şivan Perwer'in kasetini vermişti, ben de ağaca tırmanıp sakladım. Tüm bu yaşananların adını çocuk yaşta koyamıyorsunuz. Kimlik arayışı, sınıf çelişkisi, kadın çelişkisi...

1 Mayıs gibi, Nevroz gibi özel günleri kutlamak, katliamları anma forumları düzenlemek gibi etkinlikler yapıyorduk. Bizi örgütsüz bırakmak, düşüncesiz bırakmak; hepimizin önüne basit bir hayat çizelgesi koymak istiyorlardı. İki tercih sunuluyordu ya okuyacaksın ve hiçbir siyasi düşüncenin takipçisi olmayacaksın. Ya da ikinci seçenek dağdır. Gördüğü işkenceler sonucu tercihini sürdürenler olmuştur. Hatta bu işkenceler çoğu zaman daha da radikalleşip dağa gelmekle de sonuçlanmıştır.

İşkenceler Türkleştirmek için mi yapılıyordu?

Doğrudur. Ama aslında siyasi bilinci olmayan, sıradan vatandaş durumuna getirmekti esas amaç. Lisede münazara grupları olurdu,

sınıftaki öğrencilerin gözetiminde tartışma konunu savunur ve tartışmayı kazanman gerekirdi. Evden bir kaynak kitap olarak Erdal Öz'ün *Gülünün Solduğu Akşam* adlı kitabını götürmüştüm. İyi bir öğrenciydim, ders notlarım yüksekti, hocalarım beni severdi. Birdenbire disipline çağrıldım. Dediler ki: "Okula yasak kitap getirmişsin." O zamana kadar kafamda böyle bir bilgi yoktu. Daha fazla merak etmeye, bu davranışın altında yatanları araştırmaya başlıyorsunuz. Okul ve sistemle aranıza mesafe giriyor. Her gün öğretmen diye karşınıza çıkanın arka planında neler olduğunu sorgulamaya başlıyorsunuz. Asimilasyon, gözünü dünyaya açtığın an başlıyor. Hiçbir okul arkadaşınıza gönül rahatlığıyla, "Ben Kürdüm" diyemiyorsunuz. Dediğinizde, hayretle karşılanıyor. "Hiç benzemiyorsun" cevabını alıyorsunuz. Negatif anlamda yapılan yorumlar yüzünden Kürt ve Türk arasındaki farkı anlamaya çalışıyorsunuz. Üniversitede karar aşamasına geldiğimde de bunu düşünmüştüm, bir Kürt olarak hayret imalarıyla karşılaşmadan kendimi ifade etmeliydim.

Burayı biraz daha açalım, Kürt ayrımını yani...

Kürtlük hep eksikliktir, kıyafetinden konuşmana kadar eksik hissettirilirsin.

Diliniz var, değeri yok; kültürünüz var, değeri yok; şarkılarınız, folklorik değerleriniz yani size ait ne varsa hepsi bastırılmış ve sindirilmiş. Kürt demek geleceği olmayan bir şey demekti. Genelde aileler de "Aman bir yerlere gelmek istiyorsan ancak Türk olarak gelebilirsin, ona göre davran" derdi.

Ama başarıya ulaşmış Kürtler de var...

Evet, bu çok sık öne sürülen bir savunmadır. Ama yükselmiş Kürtler kendi değerlerini inkâr üzerinden yükselmiştir hep...

Aileniz peki? O anda onlar da sizinle aynı görüşü paylaşıyor muydu?

Babam ve annem sosyal demokrattı. CHP rozeti takardı babam, Ecevit'i Karaoğlan diye sevdi. Ben PKK'ye ilgi duyduğumda katılırım endişesiyle engellemeye çalıştılar. Çünkü evlerin basıldığı, işkencelerin olduğu bir dönemdi ve benim de başıma bunların gelmesinden korkuyorlardı. Öyle bir dönemdi ki mesela, *Das Kapital* okuyordum, ağabeyim sobaya atıp yakmıştı. Annem her zaman devrimcilere saygı duymuştur.

Katılma kararını alma aşamasında neler yaşadınız peki?

Yaşadıklarınız ve çevrede yaşananlar, "Ne yapmam gerekir?" sorusunu da beraberinde getiriyor. Bir hafta odama kapandım ve düşündüm. Oradaki yaşamı inceledim. Dağa yabancıydım. Yapabilir miyim, bilmiyordum. Soğuktur, zordur hatta "Nasıl yürürüm?" diye bile düşündüm. Sonunda karar verdim.

Ailenize kararınızı nasıl açıkladınız?

Annem zaten fark etmişti. Bir tek ona söyledim.

Ve Gezi olayları başlar...

Aradan kısa bir süre geçtikten sonra Roj Welat'ın e-mail adresine kısa bir mesaj gönderdim. Hacer Zagros'la yapmak istediğim röportaj için randevu talep ettim.

Cevap gelmedi.

O arada İstanbul ve bir süre sonra da neredeyse tüm Türkiye karıştı. 1 Mayıs olayları ve ardından bitmek bilmeyen sokak eylemleri birbirini kovaladı.

Ve sonunda, Gezi Parkı'nın yıkımı için sabaha karşı parka girilmesini engellemeye çalışan bir avuç vatandaşa uygulanan orantısız şiddetle patlama yaşandı.

Şimdi İstanbul tarihinde görmediği bir direnişe sahne oluyordu.

Kürtlerin çok iyi bildiği ama Türklerin ilk defa yaşadığı bir direnişe...

Otoritenin kararına direnen milyonlarca insan sokaklara dö-

külmüştü. Şiddet arttıkça, polis kafa göz yardıkça, kalabalık ve direnç artıyordu.

Gezi Parkı olaylarının en ateşli gününde Diyarbakır'daydım. Kürt Kadın Konferansı'm izlemek üzere gitmiştim.

Gelen haberler konferanstan kopmama ve telefonuma kitlenmeme neden olmuştu. İstanbul'da çok acayip şeyler yaşanıyordu.

Dönme kararı aldım. Uçaktan iner inmez Taksim'e gittim. Yollar trafiğe kapanmıştı; bavulumu arabada bırakıp indim. Gümüşsuyu'ndan Taksim'e doğru tırmanırken ağzım açık, hayret içindeydim. Taksim bir savaş alanına dönmüş, dev barikatlar kurulmuş ve "kurtarılmış bölge" oluşturulmuştu. Tek bir polis yoktu. Sokaklar direnişçi gençlerle doluydu.

Meydan, Gezi Parkı bambaşka bir dünyaya dönüşmüştü.

Yolda karşılaştığım herkesle konuşmaya çalışıyordum. Gencecik insanlar. Belki de ilk defa kendilerini yüksek sesle ifade etmenin tadına varmışlardı.

O günleri takip eden bir ayın sonunda işten kovulmuştum.

Gerekçesi ise netti: "Gezi Parkı olaylarına sempatiyle bakmak."

Benim de cevabım netti:

AKP'nin savunuculuğunu üstlendiğini söyleyen bir yönetim tarafından kovulmak şereftir

Altı yıldır yazarlık yaptığım *Akşam* gazetesinden kovuldum. Gazeteye veda yazısı yazmam "kesinlikle" kabul edilmediği için internet siteleri aracılığı ile düşüncelerimi paylaşmak istedim.

Her şeyden önce; kovuldum demem sizi rahatsız etmesin lütfen.

Çünkü işten çıkarılmak, yollarm ayrılması gibi tanımlar bu durumda yaşananı anlatmaz, hafif ve kibar kalır.

Üstelik eski milletvekillerinden, her fırsatta AK Parti'nin savunuculuğunu üstlendiğini söyleyenlerden oluşan bir yönetim tarafından kovulmak benim için şereftir.

* * *

Tarihi kendinden başlatanlardan, kendi kapısı çalınana kadar uyanmayanlardan değilim. O yüzden de ağlanıp sızlanmayacağım.

Sadece hükümet mağduru gazeteciler kervanına dahil olmuş biri olarak gerçeğin bir kere daha kayıtlara geçmesini isteyeceğim.

Kovulma nedenim bana söylenmedi. Ama kime hizmet ettiğinin, kimin ekmeğine yağ sürdüğünün hâlâ bilincinde olmayan bazı meslektaşlarımın internette yaptığı haberlerden –ki kovulmam-

dan bir hafta önceydi– öğrendiğim kadarıyla, Gezi Parkı eylemlerine "sempati" ile bakmak sebebiyle kovulmuşum.

Sempati ile bakmaktan kastedilen nedir bilemiyorum ama şu doğrudur: Gezi Parkı'nda yaşananların Başbakan'ın anlattıkları ile taban tabana zıt olduğunu gözlerimle gördüm.

Camilerde içki içilmediğini, parkta "marjinal"lerin olmadığını, polis şiddetinin boyutlarını ve benzeri iddiaların tamamının gerçek dışı olduğunu gördüm ve yazdım.

Faiz lobisi, Divan Oteli, Mehmet Ali Alabora'nın hedef haline getirilmesi gibi konularda da Başbakan'ın hata yaptığını, çağı yakalayamadığını söyledim. Biber gazı kullanımının insan sağlığı açısından tehlikeli olduğunu ve ülkemizde kurallara uygun olmayan yöntemlerle kullanıldığını, bunun bir insanlık suçu olduğunu sık sık tekrarladım.

"Bunlar kovulma sebebi mi?" diye soracak olursanız şu yanıtı vermek isterim: "Bu gazete bundan sonra Başbakan'ı destekleyecek" açıklamasını yapmaktan utanmayan ve ısrarla kendisini "gazeteci" olarak tanımlayıp her birimizin itibarını yerle yeksan edenler için "evet" ben tam da kovulması gereken kişiyim.

Doğruyu yazanın, konuşanın değil; yalan söylemekten, yalanı savunmaktan gocunmayanların devri bu.

Sözü uzatmayayım; Türkiye çok önemli bir değişim dönüşüm döneminden geçiyor. İnsanlar birbirlerine dokunup, bugünle beraber geçmişi, "öteki"nin yaşadıklarını da sorgulamaya başlıyor.

Bunu fark edemeyen, eski düzendeki gibi çıkarlarına uygun "gazetecilik" yapmaya devam edenleri artık halk kabul etmeyecek. Buna inanıyorum.

Ben ise ilk fırsatta "sakıncalı" damgasından korkmayan bir mecra bulup yazmaya başlayacağım.

Mahmur ne yana düşer usta?

Kandil'den hâlâ cevap gelmemişti. Defalarca e-mail göndermiştim. Sonra bir gün "görev değişikliği" başlıklı bir e-mail geldi. KCK Dış İlişkiler Sorumlusu Roj Welat'm görevine Zagros Hiwa getirilmişti ve mesaj ondandı. KCK basın bültenini göndermişti.

Hemen yazdım. "Röportaj talebime cevap bekliyorum" dedim.

Sanırım bir ay sürdü bu yazışmalar. Çoğu tek taraflıydı.

Ve sonra bir sabah cevap geldi: "15 Eylül sabahı Erbil'de olun."

Daha önceki deneyimimden de biliyorum; iletişim tarzlarımız farklı. Yani net sorulara net cevaplar alınamıyor çoğu zaman. "Hacer Zagros'la görüşebilecek miyim?", "Onun mangasında kalabilecek miyim?", "Kaç gün kalmam gerekecek?" gibi sorulara belirsiz yanıtlar alıyordum.

Yine bir bilinmeze yolculuk yapacağım. Ancak bu sefer aileme yalan söylemeyeceğim. Biraz endişelenecekler ama bilecekler nerede olduğumu.

Bir fotoğrafçıya ihtiyacım var.

Orada geçen zamanları görüntüleyecek, güvenilir bir fotoğrafçıya. Üstelik böyle bir yolculuğu beraber gerçekleştireceğimiz için kişilik özellikleri de çok önemli benim için.

Tereddütsüz aklıma gelen ilk ismi aradım: Gamze Kutluk. Uzun yıllar *Vatan* gazetesinde beraber çalıştık. Gamze'yle eskiye dayanan arkadaşlığımız, beraber haber kovalarken başlamıştı.

Gamze teklifimi ikiletmedi. 13 Eylül'de Erbil uçağına beraber bindik.

Kandil randevusundan iki gün önce gitmek istememin bir nedeni vardı: Mahmur Kampı.

Yol boyu Gamze'ye bir önceki deneyimimi anlattım. Onun da soruları bitmiyordu; haklıydı da. Nerede kalacaktık, fotoğraf çek-

mek serbest olacak mıydı, kimlerle görüşecektik?.. Aslında çoğuna yuvarlak yanıtlar veriyordum, çünkü ben de bilmiyordum.

Uçakta Mahmur Kampı'na girmeye çalışacağımızdan bahsettim ona. Heyecanlandı.

Mahmur'a girmek zor. Çünkü geçmişte Türkiye medyasından çok "kazık" yediklerini düşünüyorlar. Anlattıklarının bambaşka yansıtıldığını, evrilip çevrilip yayınlandığını söylüyorlar.

Mahmur'a giriş çalışmalarını yerine bırakıyorum. Yani gidip giriş kapısında elimizden geleni yapacağız ikna etmek için. Çünkü İstanbul'dan yaptığım girişimler sonuç vermemişti.

* * *

Bu yolculuklar esnasında sağlam bir dost daha edindim. Yine sağlam bir kadın; daha önce de bahsetmiştim Nadya'dan, hatırlarsınız. Nadya Diyarbakırlı, Erbil'de yaşıyor. Bir iş kadını. 40'lı yaşlarında. Ve Kürt.

Onunla Erbil'i gezmişliğim, içinde onun da olduğu birçok anı biriktirmişliğim var, ancak bu defa Gamze ile Nadya'nın evinde kalacağız. Kurduğumuz dostluk bir basamak daha atlayacak...

Erbil, sevdiğim bir şehir değil. Havası, kum fırtınaları, mimari yapısı ve hızla sentetikleşerek büyüyen yeni yerleşim alanlarıyla özlem duyulacak, tekrar tekrar gitmek istenecek bir yer değil benim için. Ama siyasi yapısı, geçmişi, yollarda karşına çıkan Saddam'ın imzası haline gelmiş işkence kaleleri, Ezidilerin yaşam alanları, ibadethaneleri gibi birçok özelliğiyle de beni kendine çeken bir şehir.

Üstelik bir daha gitmek için sebeplerim de var: Halepçe ve Süleymaniye hedeflerime ulaşımı da sağlayacak Erbil.

"Ha deyince Mahmur'a gidilir mi?"

İstanbul-Erbil uçakları sabaha karşı saatlerde. Nadya ile havaalanında buluşmamız sabaha karşı 4.00'ü bulmuştu. Küçük arabasıyla küçük kadın Nadya'yı alanın çıkışında gördüğümde onu özlediğimi anladım.

Arkadaşlıklar bazen öyle doğru kuruluyor, öyle bir uyum yakalanıyor ki sanki o kişi yıllardır hayatınızdaymış gibi hissediyorsunuz.

Eve gittiğimizde hemen uyuyamadık. Biraz sohbet ettikten sonra yatışımız saat 6.00'yı bulmuştu.

Nadya'nın henüz Mahmur planımdan haberi yoktu.

Sabah 9.00'da uyandırdığımda da epey şaşırdı. O günü rahat ve keyif yaparak geçireceğimizi sanıyordu.

Yatağının başına dikilip "Mahmur'a gidiyoruz" dediğimde, şaşkınlıkla, "Ne zaman?" diye sordu.

"Hemen" dedim, "şimdi."

"E nasıl gideceğiz?"

"Senin arabanla" dedim.

"Ben yolu bilmiyorum, üstelik öyle hadi gidiyoruz diye gidilebilir mi, girilebilir mi Mahmur'a?"

"Nadya, sora sora Bağdat bulunur. Üç kadının bir olup yapamayacağı şey yoktur."

Nadya'nın suratında soru işaretleri belirse de beni kırmadı.

Bindik arabaya. Yolu bulmakta zorlandık. Uzun bir süreyi çöl ikliminde, ıssız yollarda, yönümüzü bulmaya çalışarak geçirdik. O esnada aklımda bu insanların sırtlarında yükleriyle yürüyerek Mahmur'a gelişi canlandı. "Kim bilir o vakit bu yollar nasıldı?" diye düşünmeden edemedim.

Hakkında okuduğum onlarca şeye, gördüğüm fotoğraflara rağmen tam olarak nasıl bir yerle karşılaşacağımı da gözümde canlandıramıyordum. Mahmur köyünü bulduktan sonra işimiz kolaylaştı.

Mahmur'un kapısında

Ve sonunda Mahmur Kampı'nın giriş kapısına geliyoruz.

Nadya ve Gamze bundan sonra ne yapacağımızı kestiremez halde yüzüme bakıyorlar. Sanki ben biliyormuşum gibi.

Nadya'nın kendinden emin hali ve Kürtçe selamlamaları sayesinde tek bir peşmerge güvenlik kontrolü noktasında dahi durdurulmuyoruz.

Daha önce Mahmur'a girmeyi denemiş ama başaramamış bir gazeteci arkadaşımdan adını aldığım "Mahmur Kampı Dış İlişkiler Sorumlusu" Dirok'u (Türkçesi tarih anlamına geliyor) arıyorum.

İkiletmeden, "Biz röportaj vermiyor, kapılarımızı gazetecilere açmıyoruz" diyor.

"Peki, bir gelin buraya konuşalım veya biz yanınıza gelelim" diyorum. "İlla röportaj yapmama gerek yok. Tanışalım bari."

"Peki" diyor.

Bizi "konuk ağırlama binasına" davet ediyor. Girişte pasaportlarımızı bırakıyoruz, ziyaretçi kartı benzeri bir kartla içeriye giriyoruz.

Doğayla bir bütün gibi görünen devasa bir köy burası...

Etrafta dolanmadan randevulaştığımız binaya giriyoruz. Uzun bir masa. Arkasına asılmış büyük bir Öcalan posteri. Kırmızı, sarı, yeşil plastik sandalyeler.

Birine oturuyoruz. Herkes birbirine bakıyor. Dirok geldiğinde ona ne diyeceğimizi bile bilmiyoruz.

Çay ikramından hemen sonra geliyor Dirok. Sert ifadeli bir kadın.

Hemen söze giriyor, daha önce izin verdikleri gazetecilerin sonradan ortaya çıkarttıkları haberleri anlatıyor.

Yani röportaj yapmak imkânsız. "İsterseniz etrafı gezdirebilirim ama görüntü de alamazsınız" diyor.

O sırada biri daha geliyor, adı Polat. Dirok'la aynı görevi paylaşıyormuş.

Diyorum ki, "Polat Bey, ben bir kitap çalışması yapıyorum. Yarın Kandil'e gidiyorum ve Mahmur Kampı'nı görmeden, bilmeden, öğrenmeden oraya gitmek istemiyorum. İzniniz olursa, her kuşaktan bir kişiyle konuşayım. Eğer aramızda güven köprüsü kurulursa yazarım; yok, istemezseniz en azından burayı ve insanını, sizleri tanımış olurum."

"Tamam" diyor Polat.

Dirok da biraz şaşkın.

"Üç kuşaktan kastınız nedir?" diyor Polat.

"Buraya geldiğinde yetişkin olan, şimdi yaşlanmış ve tüm yaşanan sürece vâkıf biriyle, buraya geldiğinde gençlik yıllarını yaşayan biriyle ve burada doğan, buradan başka hayat bilmeyen bir gençle konuşmak isterim."

"Tamam" diyor. "Orta yaşı temsilen benle konuşabilirsin, Mahmur'un en yaşlısı Asya Nine ve kabul ederse şu an 18 yaşında olan Metin'le konuşabilirsin. Buyrun, evlerini ziyaret edelim."

Nadya ne yapacağı konusunda şaşkın, "Sen de gelmelisin, tercümana ihtiyacım var" diyorum. Geliyor...

* * *

Mahmur Kampı; kiminin "terör destekçisi" ya da "terör kampı" diye andığı, kimilerinin ise "yaşamak için direnmenin anıtı" olarak kabul ettiği, çölün tam ortasına kurulmuş bir kamp. Türkiye'nin defalarca "dağıtılmasını" talep ettiği, sıfırdan var edilmiş koca bir yer burası. "Bu kadar acı için nasıl bir sebep olabilir?" dedirten bir yer...

Mahmur Kampı, köy boşaltmaları izleyen süreçte 1994'ten itibaren Türkiye'den kaçan Kürtler için Birleşmiş Milletler'in girişimiyle 1998 yılında oluşturulmuş bir mülteci kampı. Özerk yönetimiyle, yerel meclisi, okulları, sağlık ocakları, mahalle idarele-

riyle adeta başka bir dünya... Aslında Kürtlerin istedikleri "özerk yönetim"in küçük bir kopyası.

Yaklaşık 16 yıl önce Kürtlerin Irak Kürdistanı (Kuzey Irak) dediği bölgenin ücra bir köşesini göstererek, "Bundan sonra burada yaşayacaksınız" denen yerde o sırada sadece akreplerin ve yılanların yaşadığını düşünürseniz, şimdi fırını, bakkalı, oyun parkları, kütüphaneleri, bahçeleri olan bu kampa etkilenmeden bakmanın imkânsızlığını da anlayabilirsiniz.

Kürt sorununa çözüm arayışında, "Peki ya Mahmur'a ne olacak?" sorusunun yanıtsız kaldığı, özlemlerini inançlarıyla bastırmış, yazgıları, gelecekleri belirsiz 16 bin kişiden söz ediyoruz.

Ve Polat'tan rica ettiğim üzere Mahmur'un en yaşlısı Asya Nine'nin evine giriyoruz.

Bu kitabı baskıya hazırlarken, 2014 Ağustosunda IŞİD saldırıları nedeniyle Mahmur'un boşaltılması gündeme gelince orada yaşayan insanların daha güvenli alanlara taşınmasıyla o gün gördüklerim daha da önem kazandı. Bir daha Mahmur'a dönüp dönemeyecekleri belirsiz 16 bin kişi yeni bir mücadeleye başlamış oldu.

Onlar bir gün üstelik de IŞİD yüzünden Mahmur'dan ayrılmak zorunda kalacaklarını tahmin etmezken yaşamlarım bakın nasıl anlattılar...

"Çocuklarımı heybelerin içine koyarak sırtladım"

Asya Nine, Cizre'nin Şah köyünden. Hali vakti yerinde, bağları bahçeleri olan bir aileden geliyor. 70'li yaşlarda olduğunu söylüyor, ama tam doğum tarihini bilmiyor. Mahmur'a ilk gelenlerden. Kampın da en yaşlılarından.

Kocasının ölümünden kısa bir süre sonra, yani 1992 yılında köyde operasyonlar başlamış. Köylüler korucu olmaya zorlanmışlar, kabul etmeyince de "Ya bizimle olacak ya köyü terk edeceksiniz" denilmiş.

"Bazı köylüler hemen terk etti. Bazısı koruculuğu kabul etti. Ama biz direnenler arasında yer aldık. Tutuklamalar, köy yakmalar başladı" diye anlatıyor o günleri Asya Nine.

Tüm bunlar yaşanırken Asya Nine'nin en büyük oğlu, bir yıllık evli ve bir bebeği olmasına rağmen "gerillaya katılma" kararı alıyor. "'Gitme, çocuğun ve karın var' dedim, ama durum öyle kötüydü ki çok ısrarcı olamadım. O gittikten sonra bizim eve uygulanan baskı da arttı" diyor Asya Nine.

"Direnmeye çalışırken bir yandan da elim yüreğimde oğlum-

dan gelecek haberi bekleyerek geçti zamanım. Her çatışma haberinde yüreğim ağzıma geliyordu. Bir süre sonra oğlumun ölüm haberi geldi. Bu sırada köy ateş içindeydi, her an operasyon vardı. Bizim de gitmekten başka çaremiz kalmamıştı."

Aynı köyden on iki aile, bir gece vakti sessizce yola koyuluyor. Asya Nine'nin ailesi o günlerde dokuz kişiden oluşuyor. Kendisi dışında iki oğlu, dört kızı, gelini ve torunu. Çocuklarının en küçüğü beş, torunu iki yaşında. Yedi gün saklanarak sadece geceleri yürüyerek yol alıyorlar.

"Öyle acı olaylara tanıklık ettim ki, hayatımızı bırakıp, çırılçıplak kaçmak zorunda kaldığımızı bile unutmuştum. Artık hayatta kalmaktan başka seçeneğimiz kalmamıştı" diyor.

Asya Nine anlatırken, gözlerinde hep bir hüzün...

"İşte tam da o acıların ortasında yaşadıklarımız, örgüte inancımızı pekiştirdi. Çünkü bizim nefes alma hakkımızı elimizden almak istediler" diye anlatıyor, gözleri hep dolu dolu.

Asya Nine kendi kayıplarından, acılarından söz etmek istemiyor. Evi tek odalı. Yerler beton. Küçük bir televizyon ve karşısına kurulmuş sedirler var. Orada oturup konuşuyoruz. Nadya da tercüme ediyor. Çünkü Asya Nine hiç Türkçe bilmiyor.

"Elbette en büyük acım, oğlumun ölüm haberi oldu. Gitme diye ısrar etmiş olmayı isterdim ama başka şansımız yoktu. Her yanda acılar yaşanırken ve ben hepsine şahit olurken, bir tek oğlumun acısını yaşayamam."

Derken etrafta küçük torunları koşuşturuyor. Ses kayıt cihazı, fotoğraf makineleri ilgilerini çekiyor. Biri gelip kucağıma oturuyor. Röportajın bitimine kadar da kalkmıyor yerinden. Gözü hep ses kayıt cihazında. Beş yaşında bile değil henüz.

"Peki" diyorum, "Mahmur'a yolculuk nasıl oldu?"

Anlatıyor:

"Küçük çocuklarımı heybelerin içine koyarak sırtladım, aklımca sakladım onları. Mağaralara gizlenerek, etraftan yemek bulmaya çalışarak geçen günlerin ardından Irak'a doğru yol aldık. Çok fazla kamp ve köye sığındık. Ama hepsinde benzer kıyıma maruz kaldık. Açlık ve talan arasında geçen sürecin sonucunda birçok arkadaşımız ölmüştü."

Nadya çevirmekte yavaş, elimle dürtüyorum onu, "Biraz daha hızlı ol" diyorum, "ninenin duygusunu kaçırıyorum senin yüzünden." Gülüyor Nadya, "Ne zor kadınsın" diyor.

Asya Nine Mahmur Kampı'nın ilk günlerini de anlatıyor:

"Bize Mahmur Kampı'nı verdiler. Buralar tam anlamıyla çöldü o zamanlar. Akrepler ve yılanlardan başka şey yoktu. Günde yirmi kişiyi akrep sokuyor, çoğu da ölüyordu. Geceleri uyurken çocukların etrafına ateş yakar, çemberin içine yatırırdık ki onları akrep sokmasın. Suyumuz yoktu, buradan akan kükürtlü suyu içip hastalanan çok oldu, kum fırtınası yüzünden kör olan da. Sanki telef olalım diye burayı vermişlerdi. İlk iki yıl kamptan dışarı çıkmamız yasaktı. Çocuklar ellerinde tenekelerle gizlice civar köylerden kampa su taşırlardı. Çocukların getirdiği o suyla önce saçımızı yıkar, aynı suyla elbiselerimizi yıkar, yemek yapar, yine aynı suyu kerpiç yapımında kullanırdık. Zamanla biz burayı geliştirdik. Tarım başlattık, hayvanlarımız oldu. Kerpiç evler taşa, şimdi de betona döndü. Burası elektriği, suyu olan, okulları, sağlık ocağı olan kocaman bir yere dönüştü. Buraları geliştirdik ama

hiç mutlu olmadık. Çünkü burası bizim memleketimiz değil."

Asya Nine elimi tutuyor, gözümün içine bakarak devam ediyor anlatmaya. Dilini anlamıyorum ama acısını hissediyorum. Onun dilinden dökülenler Nadya'nın çevirisiyle canımı yakıyor.

Asya Nine hayallerini de anlatıyor bize:

"Savaş istemiyoruz. Türk halkıyla hiçbir zaman sorunumuz olmadı. Türk anneleri de, Kürt anneleri de en büyük acıyı yaşadı, evlat acısını... Herkes özgür olsun, biz de özgür olalım, haklarımız olsun, kendi memleketimizde beraberce yaşayalım istiyoruz. Bizim evlatlarımızın da ülkeye faydası oluyordu, vergi veriyorduk; bu kadar genç insan öldü, her biri kıymetli vatandaşlar olacaklardı. Kardeş olarak yaşayabileceğimiz günleri hasretle bekliyorum."

Asya Nine sözü sık sık memleket hasretine getiriyor:

"Televizyonda memleketimi gördüğümde gözyaşlarımı tutamıyorum. Akarsularımı, dağlarımı, bağ bahçeleri, köyümü, toprağımı özlüyorum. Televizyonda bizim oralar çıktı mı torunlarımı çağırıyorum, onlar da cennetimi görsün istiyorum."

Asya Nine'nin yaşamı yüzündeki kırışıklarla da dile geliyor, sesi yanık. Anlattıklarının ağırlığı tonlarla ölçülür. O anlatırken elimde tuttuğum çay buz kesmiş. Gamze fotoğraf makinesini bırakmış, bağdaş kurmuş Asya Nine'nin eteğinin dibinde, yüzü yorgun. Nadya çeviriyi bırakmış, gözlerindeki yaşın akmaması için havaya bakıyor.

"Evet, dirayetli olmak için elimden geleni yapıyorum, sıla has-

retim büyüktür ama kararımız belli: Barış olana kadar dönmeyeceğiz. Biz bir arada hareket ederek hayatta kaldık, dayanışma ve direnmeyle yeni bir hayat kurabildik. O yüzden bundan sonra bizim için tek başına davranmak mümkün olamaz."

"Peki, Asya Nine barış olursa ilk yapacağın şey ne olur?" diye soruyorum.

Düşünmeden cevaplıyor: "Barış ilan edildiği anda araba bile beklemeden yürüyerek hatta koşarak memleketime döneceğim. Tek hayalim bu."

"Sürece inancın var mı?" diye soruyorum.

"Birçok barış sürecine tanıklık ettim. Hep dua ettim. Ama olmadı işte. Hükümetlerden umudum yok, diğer taraftan da umudum hep var. Büyük bedeller ödedik ama unutmaya hazırız. Devlet adım atsa da, atmasa da bizim önderliğimize güvenimiz tamdır. Bu barış olmadığı sürece bizim sıla hasretimiz de sürecek. Direnmeye devam edeceğiz."

Asya Nine'nin gelini çaylarımızı tazeliyor. Ses kayıt cihazımı kapatıyorum.

Duvardaki sazı gösteriyor, "Torunum çok güzel çalıyor. Şimdi burada değil, bir dahaki gelişinize dinlemek nasip olur inşallah" diyor.

Veda anı geldiğinde evin kapısına çıkıyoruz hep beraber, elimi tutuyor Asya Nine. "Evladım, barış için çalışın. Siz gençsiniz, başarabilirsiniz. Bu barış sadece Kürtlerin meselesi değildir, hem Kürtlerin hem Türklerin özlemidir" diyor.

"İşkencede öldüğümü düşünerek beni çöpe attılar"

Asya Nine ile röportajımız bittiğinde misafirhaneye geri dönüyoruz. Yolda neşeyle koşturan çocukları görüyorum. Bize meraklı gözlerle bakıyorlar. "Dış dünyadan gelen yabancılarız" onlar için.

Biz yürüdükçe onlar eğleniyorlar. Laf atıyor, gülüyor, etrafımızda koşturuyorlar.

Misafirhaneye giriyor ve yere oturuyoruz. Çaylarımız geliyor. Teybi açıyorum. Bu defa Nadya yok. Çünkü Polat'ın Türkçesi gayet iyi.

Polat, Hakkâri Çukurca'dan. Mahmur Kampı'na geldiğinde 22 yaşındaymış. Sadece acılarını heybesine koyup terk etmiş doğup büyüdüğü toprakları. Hakkâri'den ayrılmak zorunda kalışını şöyle anlatıyor:

"90'lı yıllarda, Kürt hareketinin belirginleşmesinden sonra birçok sıkıntı yaşadık. Özellikle ailesinden, yakınlarından harekete katılmış olanlar çok zor zamanlar geçirdiler. PKK'nin görüşünü benimseyene yaşam hakkı tanınmıyordu. Silahsız, sade vatandaşa, köylüye, sırf sempatizan olma ihtimaliyle operasyonlar düzenleniyordu. 1993 yılında, benden on yaş küçük erkek kardeşim harekete katıldı. Ondan sonra da üzerimizde müthiş bir baskı oluştu. O tarihlerde bir gün evime dönerken alındım. Çok ağır işkenceye maruz kaldım. Günler sonra öldüğüm düşünülerek şehir dışında bir çöplüğe atılmış halde köylüler tarafından bulundum. İşkence yaparken hep 'Kiminle görüştün, kimin yanından dönüyordun?' diye sordular. 'Gerillayla görüştün' dediler. Oysa bulunduğum mahalle, gerillanın gelebileceği bir yer değildi. Ama cevaplardan memnun kalmadılar. O dönem diyelim bir ihbar alıyorlardı, mesela falanca yerde gerilla görülmüş diye ve hemen tüm köylüleri işkenceye alıyorlardı konuşturmak için. Köylünün bilgi gizlediğini düşünüyor ve işkenceyi artırıyorlardı."

Devam ediyor Polat:

"Birkaç günde bir bizim eve de gelmeye başladılar. Sonra beni yine aldılar ve beş gün işkence gördüm. Erkek kardeşim gitmiş ya, o yüzden bağlantım olma ihtimali vardı onlar için. Bir gelişlerinde *Özgür Halk* dergisi ve *Gündem* gazetesi buldular evde. Bedeli ağır oldu. 25 gün içeride tutuldum ve her gün ağır işkence gördüm. Çıktığımda, yani 1993 yılının sonlarına gelmiştik,

artık baktım olacak gibi değil, çoluk çocuk perişanız, diğer köylülerle beraber yola çıkmaya karar verdim. Ailemi de yanıma aldım. İki kız kardeşim, annem babam, eşim ve yedi çocuğumla sınırı geçtik.

Bizim suçumuz PKK'ye sempatiyle bakmaktı. Neredeyse tamamımız bir mağduriyet yaşamış, yakınları ölmüş insanlardık. Nasıl sempatiyle bakmayacaktık? PKK'yle manevi bağı vardı insanların tabii."

Polat, uzun süren yolculuğun ardından Mahmur'a gelişlerini anlatıyor:

"Bizi kamyonlara bindirip Mahmur diye bahsettikleri bir yere götürdüler. Mahmur tam bir çöldü geldiğimizde. Tek bir ağaç olmadığı gibi taş bile yoktu. Başka çaremiz olmadığı için burayı geliştirdik. 1998'den beri burayı yaşanabilir hale getirmek için çalışıyoruz."

Barış ihtimalini müzakereleri soruyorum Polat'a:

"Biz siyasi nedenlerle göçe zorlanmış bir kitleyiz. Siyasi görüşümüzün suç kabul edilmeyeceği, zulüm sebebi olmayacağı günleri bekliyoruz. Hâlâ burayı benimsemiş, kabullenmiş filan değiliz. Sorunlar çözüldüğü an hepimiz dönmek isteriz. Ama Kürt sorunu çözülmeden de hiçbirimiz dönmeyiz. Biz bu süreçten hiç heyecanlanmadık, güvenimiz yok çünkü. AKP hükümeti çok pragmatist, güven vermiyor bize. Sanki tek dertleri bizleri kandırmak, oyalamak."

"Diğer halkın çocukları mutluluk, biz sefalet içindeyiz"

Polat'la sohbetimiz bittiğinde kapıdan içeriye genç bir delikanlı giriyor: Metin. Ateşli, idealleri olan, politik bir genç. Pek tabii öfkeleri de var. Ve haksız da sayılmaz...

Metin 18 yaşında. Mahmur yolunda, bir başka "durak"ta doğmuş. Ailesi Şırnak'tan gelmiş. Tüm çekirdek ailesi ile dört kardeş, anne ve baba Mahmur'da yaşıyorlar. Onun için hayat Mahmur Kampı'ndan ibaret.

Metin'in Türkçesi çok iyi, ama konuşmak istemiyor. "Bak sana ne diyeceğim; biz dilimizi konuşabilmek için bunca acıya göğüs gerdik. Şimdi ben hiç Türkçe konuşmak istemiyorum, sen beni benim dilimle tanı istiyorum, ama beni anla diye konuşacağım" diye başlıyor söze.

"10 yaşımdan beri içinde bulunduğum durumu sorguluyorum. Anne ve babamın çok acı çektiğini biliyorum. Diğer halkın çocuk-

ları mutluluk içinde yaşarken bizim sefalet içinde yaşadığımızı biliyorum. Elbisesiz, ayakkabısız kaldığımızı hatırlıyorum. Çok küçükken büyüklere yardım etmek için odun toplardık, ben bazen yılanları da odun sanıyordum, babama götürüyordum, meğer susuzluktan ölmüş, o yüzden hareketsiz duruyorlarmış. Her kim bizi buraya getirmişse sanki ölelim istemiş. Kürt olduğumuz için, ailelerimiz işbirliğine, koruculuğa onay vermediği için bu hallere düştüğümüzü biliyorum. Annem ve babam ne zaman memleketlerinden konu açılsa ağlıyorlar. Bu beni çok üzüyor. Annem Şırnak'ın cennet gibi olduğunu anlatıyor. Ben fotoğraflardan veya televizyondan gördüklerimden biliyorum oraları, buradan çok farklı.

Televizyonumuz var, internet var. Dış dünyada gençlerin nasıl imkânlarla yaşadığını oralardan öğreniyoruz. Mesela, bizim yaz tatilimiz yok. Biz okulun olmadığı her an çalışmak zorundayız. Ama başka çocuklar tatil yapıyor.

Siyasi meselelerle çok ilgiliyim. Türkiye'nin bizlerle, Kürtlerle ilgili hiç adım atmadığını, buna niyeti olmadığını görüyorum. Biz nasıl ve neye güveneceğiz?"

Metin ilkokulu, ortaokulu ve liseyi Mahmur Kampı'nda oku-

muş. Şimdi üniversite çağında. Kampta üniversite yok. Bu yıl onun kamp dışında ilk hayat ve eğitim yılı olacak.

"Üniversitede hukuk okumak istiyordum, çocukluk hayalimdi. Kazandım da, ama hukuk eğitimi Arapça. Ben o yüzden hukuk okuyamayacağım, çünkü Arapça bilmiyorum. Mecburen sosyoloji okuyacağım. Kürtler kimliklerine sahip olunca, özgür olursa, haklarına kavuşursa bizler de hayallerimize kavuşacağız."

Metin'e, "Öfke hissediyor musun, kızgınlıkların var mı?" diye soruyorum, aslında cevabını biliyorum:

"Kızgınlıklarım var tabii. Haksızlıklara tahammülüm yok benim. Burada bu hayatı yaşamaya mahkûm edildik. Televizyonlarda izlediğim insanları ve hayatlarını görüp bir de bize bakıp bu sefaleti görünce elbette bu haksızlığa tahammül edemiyorum. Haksızlığa uğradığımı da düşünüyorum."

Metin'in çocukluk günlerinden konuşalım istiyorum biraz. Mesela oyunlardan.

"Çocuklar Mahmur'da ne oynar?"

"Çocukken arkadaşlarım akrepler yüzünden öldü. Bizim hiç oyuncağımız olmadı, yılanlar ve akreplerdi bizim oyuncaklarımız. O yüzden onlardan korkmadık hiç. Arkadaşlarım akrepler yüzünden öldüğünde çok canımın yandığını hatırlıyorum. Ama sonra biz yine akreplerle oynamaya devam ediyorduk, çünkü dedim ya onlar bizim tek oyuncağımızdı."

Peki, 18 yaşındaki Metin'in barıştan beklentisi ne?

"Biz savaş ve kandan yana değiliz" diyor. "Sadece anadilimiz ve haklarımızla, sizlerle beraber yaşamayı istiyoruz. Bir gün Türkiye'nin bize haklarımızı vereceğine inanıyorum, ama ne zaman olur bilmiyorum."

Mahmur'a veda...

Mahmur'da günbatımı. Hasret tütüyor kampta... Röportajlara ara verip yemeğe oturuyoruz. Yakınlarını görmeye gelenler, yabancı gazeteciler var etrafta. Biraz sohbet ediyoruz.

Etraftan gözlerimi alamıyorum. Masadaki Mahmurlulara soru üzerine soru soruyorum. Bu düzeni bu imkânlarla nasıl kurduklarına hayret ediyorum.

Mahmur'dan fazlasıyla etkilenmiştim. Sohbetler bitmek bilmiyordu, konu konuyu kovalıyor, her tanıştığım kişiden tanıklıklar, deneyimler fışkırıyordu. Özellikle gençlerin Türkçesi çok iyiydi, Türkçe konuşmayı tercih etmiyorlardı ama bana kendilerini istedikleri gibi anlatmalarının tek yolu da buydu.

Bir ara yani sanırım saat 21.00 sularında bıkkın bir Nadya, "Tuğçe, sen Kürdistan'da üç kadının gece vakti üstelik bu yollardan dönüşüyle ilgili de bir yazı yazmak istiyorsun anlaşılan" dedi.

Bu uyarı üzerine döndüm Gamze'ye baktım; fotoğraf çekmekten yorgun, ben ise dinlediğim hayatların ağırlığı altında ezilmişim. Ortalık zifiri karanlık.

"Hadi" dedim, "Nadya doğru söylüyor, kalkalım biz."

Eve varana kadar pek konuşmadık.

Sokaklarda karşılaştığım küçücük kız çocukları aklımdaydı. Mutlu, neşeli koşuşturan kız çocukları... Onlara hayatlarımızın nasıl bu kadar birbirinden farklı olduğunu anlatmam gerekse ne diyeceğimi düşünüyorum. Bulamıyorum...

Ve Metin. Metin seçme şansı olmadan, imkânsızlıklar içinde var olmaya çalışan bir genç. Öfkeli, çok öfkeli... Haklı da.

Şimdi bakıyorum da neredeyse geçtiğim birçok toprak yine kanla sulandı. Laleş'te Ezidilerin başına gelen kadar korkunç değil Mahmur Kampı'nda yaşananlar. Önceden fark edilip kamp boşaltıldığı için Asya Nine'nin, Polat'ın ve diğerlerinin hayatı kurtuldu, evet ama ne kadar süreyle bu insanlar güvende bilemiyoruz hiçbirimiz.

Orada yaşayan insanların kaderi, IŞİD'in PYD'nin (Suriye Demokratik Birlik Partisi) silahlı kanadı YPG'yle Kobani'de girdiği

savaşın sonucuna bağlı belki de biraz... Bizler ise izliyoruz, kimimiz ses çıkarıyor, kimimiz sessiz ama tek yaptığımız şey izlemek. İnançlar, renkler, soylar, ırklar, aidiyetler için gırtlak kesiliyor, tecavüz ediliyor, bebekler boğazlanıyor ve bizler izliyoruz.

Tarih de bizi yazıyor.

İzlediler diye!

Oturdular ve sessizce izlediler...

Yeniden Kandil'de...

Ertesi sabah telaşlı olduğumdan yine erken bir saatte uyandım. Elimde defterim, Hacer'e soracaklarımı not ediyorum. Aylardır aynı deftere soru not ettiğimi düşünüp, "Bunca soruya cevap vermek bunaltıcı olmaz umarım" diyorum kendi kendime.

Kürt meselesiyle ilişki bende çay alışkanlığı da yarattı. Bir elimde çayım, diğerinde defterim, Zagros Hiwa'dan gelecek randevu bilgileri telefonunu bekliyorum.

Bizim evde hiç çay alışkanlığı yoktur. Ailenin genelinde vardır da bizim çekirdek ailede hiç yoktur. Kahvaltıdan kahvaltıya içilir çay.

Küçük kız kardeşim nereden edindiyse bu alışkanlığı, mesela o pek düşkündür çaya.

Neyse... Gide gele, Kürtlerle otura kalka çay sever oldum. Kaçak çayın bile tadımn farkını anlar, kokusundan tanır oldum.

* * *

Zagros Hiwa aradı. Saat 15.00'te yine bir alışveriş merkezinin önünde randevulaştık.

Duşumuzu aldık, sırt çantalarımız hazır. Nadya bizim telaşımıza ortak; "Bak, dönüş yoluna geçer geçmez haber ver, kendine de dikkat et" diyor. Sorumluluğumu üstlenmiş, disiplinli bir abla edasında sıkı bir kahvaltı yapmam için gözü üzerimde.

Gamze pek konuşmuyor. Sonradan anlattığına göre, aklı sadece çekeceği fotoğraflarda. Tekrarlama şansımız olmadığından iyi bir iş çıkartmak zorunda ve bunun stresi içinde. Ben de kendi adıma başka gerilimler içindeyim. "Sorularımın tamamını soracak vaktim olacak mı mesela, gece orada kalacak mıyız? Hacer'in

mangasını görebilecek miyim?" gibi dertlerim var.

Buluşma yerine gidiyoruz. Bu defa Türkçe bilmeyen bir şoförümüz var. Sessizce ilerliyoruz yolda. Yazdan sonbahara henüz geçmemiş olan doğa, geçen seferkine nazaran etkileyiciliğini kaybetmiş. Sararmış, kuru, soluk bir mizaç hâkim o heybetli dağlara. Mevsimler ve renkler algıyı nasıl da etkiliyor. Şoförümüz hızlı; geçen sefere nazaran iki saat daha erken varıyoruz Kandil'in eteklerine. Geceyi geçireceğimiz köy evine gidiyoruz.

Üç evi birbirine bağlayan bir bahçede çay ikram ediliyor. Bol çocuklu üç kardeşin evleri bir bahçe içinde. Kardeşlerin anne babası da onlarla yaşıyor. Epey kalabalıklar. Ama hiçbiri Türkçe bilmediğinden gülümseyerek selamlaşıyoruz. Bahçede tavuklar, koyunlar, tavus kuşları. Nar ağaçları meyvelerini vermiş. Hava serin, ama tatlı bir serinlik.

Etrafa bakarak oyalanırken bahçe kapısı açılıyor. Uzun boylu bir adam geliyor. "Hoş gelmişsiniz" diyerek bize doğru yaklaşıyor. Zagros Hiwa, aylardır yazıştığım, randevuyu organize eden dış ilişkiler sorumlusu. Yanımıza oturuyor, hemen ona da bir çay ikram ediliyor.

İranlıymış Zagros. Bu göreve yeni getirilmiş. "Masa başı iş" diyor. Pek memnun değil gibi. PKK'nin en belirgin özelliklerinden biri de örgüt içinde sık sık görev ve görev yeri değişikliği yapılması. Zagros'un İngilizcesi de çok iyi. İngiliz dili edebiyatı okumuş.

Hacer Zagros'la ne zaman buluşacağımızı soruyorum. "Şanslıysanız yarın sabah. İki gündür Heronlar keşif uçuşunda. Uçuş olduğunda görüşme olmaz" diyor.

Türk savaş uçakları barış süreci başladığından beri Kandil'de keşif uçuşlarına devam ediyor. Daha önce Kandil'de yapılan basın toplantısında da gündeme gelmişti. "Eyvah" diyorum, "ne yaparız buluşamazsak!"

Cevap vermiyor Zagros. Zaten birçok soru yanıtsız kalıyor genelde; belki de randevu detaylarına ilişkin soru sormamak gerekiyor.

Gamze soruyor: "Savaş halindeyken buralar da vuruluyor mu?"

"Buralar köydür, vurulmaması gerekir. Tamamen sivil halk yaşar buralarda, ama bazen vuruluyor."

Konuşacak konu bulmak için mi, yoksa sahiden merak ettiğimden mi inanın bilmiyorum, ama ağzımdan dökülüveriyor: "Şu an burası vurulsa ne yapmamız gerekir?"

"Hareketsiz yatacaksın yerde. Tabii, on beş metreden yakın-

dan vurursa kurtulma şansın yok" diyor Zagros.

İster istemez düşünüyorum: "Böyle bir durumla karşılaşsam başa çıkabilir miyim acaba, yoksa aklımı mı kaçırırım?"

Medya Hemşire

Evine misafir olduğumuz aileyle birlikte yemeğe oturuyoruz. Birbirimizin dilini bilmediğimizden Zagros'un tercümanlığıyla merak ettiklerimizi birbirimize soruyoruz.

Uçakta okuduğum bir röportaj geliyor aklıma. Yanılmıyorsam BBC'de yayınlanmıştı. Kandil'de yaşayan Medya adlı bir hemşireyle yapılmıştı. "Medya Alman'mış ve yirmi yıldır Kandil'deymiş" diyorum.

"Evet" diyor Zagros, "hastanesi bu köyde. Sabah seni götürebilirim istersen."

"Tabii, görmek isterim."

Yemekten hemen sonra bizim için ayarlanan odaya geçiyoruz. Yorgunuz ve sabah erken kalkmamız gerekecek. Yer yataklarımıza yerleştiğimizde sanki yatakhanede kalan genç kızlar gibi kikirdemeye başlıyoruz. Saçma sapan şeyler konuşup gülüyoruz. Sanki ne için burada olduğumuz karanlıkla beraber önemini yitiriyor. Dedikodu yapıyoruz. Tuvaleti gelen bir diğerine refakat ediyor. Ve bu o an bize komik geliyor.

Bu küçük hastane Medya Hemşire'nin...

Medya Hemşire'ye muayene olmak için Kerkük'ten gelen bile var. Kapıda hep hasta kaynıyor...

Sabah 6.30'da uyanıyoruz. Ev halkı çoktan kahvaltı etmiş. Okula hazırlanan çocuklarla beraber kahvaltı ediyoruz. Biter bitmez Zagros bizi Medya Hemşire'yle tanıştırmak üzere hastaneye götürüyor. Yürüyerek gidiyoruz. Dağların arasından süzülen bir patikada görüyoruz küçücük hastaneyi. Kapısmda da ambulansı.

Zagros anlatıyor: "Medya eski gerilladır. Çok uzun yıllar gerillaları tedavi etti. Ancak şimdi sadece köylülere hizmet veriyor. Bu hastaneye Kerkük'ten bile hastalar geliyor. Ücretsiz tedavi ediyor Medya onları."

"Gerilla bu hastaneye gelmez mi?" diye soruyorum.

"Yok, onların sağlık merkezleri farklıdır ve gizlidir; böyle köy ortasına inmezler."

Hastaneye giriyoruz, hıncahınç dolu. Muayene için sıraya girmiş insanlar, çoluk çocuk ortada koşturuyor. Bir odadan kafayı uzatıyoruz, haberde fotoğrafını gördüğüm sarışın kadın, yani Medya Hemşire gülümsüyor. 50 yaşlarında, sıcak, yumuşak mizaçlı biri.

Tam sohbet edeceğiz, Zagros'un telsizi hışırdıyor. Kürtçe bir şeyler konuşuyor. Bana dönüp, "Hacer Zagros gelmiş" diyor. Tam bir merhaba bile diyemeden Medya'ya veda edip hızla geri yürümeye başlıyoruz.

* * *

Bahçe kapısını açtığımda uzakta oturan Hacer'i görüyorum.

Ayağa kalkıyor. "Hoş geldin" diyor.

"Kolay olmadı ama hoş bulduk" diye karşılık veriyorum.

"Haberlerini aldım, kovulmuşsun."

Gülümsüyorum.

"İyidir, özgürleşmişsindir" diye ekliyor.

Gamze'yi tanıtıyorum. İki kadın beraber çalışmamızdan, oraya gitmiş olmamızdan memnun olduğunu söylüyor Hacer. "Güçlü kadınları seviyorum" diyor.

Çay içiyoruz. Biraz tedirginim. Söyleyecek söz bulmakta zorlanıyorum. O esnada Ronahi Serhat geliyor. Yemeğe oturuyoruz. Sabah erken kalkıldığı gibi, öğlen yemeği de saat 11'de yeniyor. "Gerilla geceleri en geç 11'de yatmış olur. Yemek saatleri de ona göredir" diyorlar.

Yemek yerken sohbete devam ediyoruz. Ronahi Serhat, "Geçen gelişine göre çok daha rahatsın, kolay iletişim kuruyorsun bizlerle" diyor.

Hacer Zagros, "Kovulmak onu özgürleştirmiş, bence ondandır" diye açıklıyor. "Bu özgürlük biraz kilo olarak geri dönmüş sanki hevale."

"Şişman mı diyorsun bana?" diye soruyorum.

"Etli, tombul diyelim heval."

Gülüyoruz.

"Röportaja önce bu evde başlayacağız, sonra sizi mangama götüreceğim, gece bizimle kalacaksınız, ama şimdi burada başlayalım, çıkmak için uygun koşullar oluştuğunda gideriz" diyor Hacer.

"Tamam."

Bir odaya geçiyoruz ve karşılıklı bağdaş kurup yere oturuyoruz. Ve başlıyoruz

"Leyla Qasım'a[3] özenirdim çocukken"

Bu röportajı gerçekleştirdiğimiz Kandil Dağı'na ilk defa 2000 yılında gelmiş Hacer. Sonra başka görevler için gitmek durumunda kalmış, ama 2009'dan beri sürekli Kandil'de kalıyor. PKK'nin de ilk kadın komutanlarından.

3. Leyla Qasım; Kerkük doğumlu Bağdat'ta yaşayan Kürt bir ailenin kızıydı. 1970 yılında Kürdistan Demokratik Partisi'ne katıldı. 1972 yılında Kürdistan Öğrenci Birliği'ni kuranlar arasındaydı. Baas rejimine karşıydı. Kürtler için özgürlük mücadelesine adamıştı kendini. Baas rejiminin Kürtlere uyguladığı savaş politikalarına dikkat çekmek için 1974'te dört arkadaşıyla birlikte uçak kaçırdı. Yakalandı ve idam edildi.

Hacer'in annesi Emine Arap, babası Muhammed Ali ise Kürt. Hacer Halep doğumlu. PKK'ye katılana kadar da Halep'te yaşamış. Türkçeyi de PKK'ye katıldıktan sonra öğrenmiş. Orta halli bir ailenin dördü erkek, dördü kız olan sekiz çocuğundan biri. Kendinden bir yaş büyük ablası Cihan onun hep en kıymetlisi olmuş. Ailede en yakın olduğu kişi de hep Cihan. "Kardeşten çok yoldaştık her zaman" diye tanımlıyor ilişkilerini. Asıl mesleği öğretmenlik olan Cihan dağa çıkmamış, gerilla olmamış ama şehirlerde "yurtsever" olarak PYD'ye hizmet veriyormuş hâlâ. Ailede evlenmeyen iki kişi de Hacer ile Cihan.

Annenin ev işlerini idare ettiği, babanın ise elektrik mühendisi olarak çalıştığı, aslında sıradan bir ailenin mensubu Hacer. Annesi inançlarına bağlı biri. İlk zamanlar kızlarının da kapanmasını istemiş, ama baba müsaade etmeyince emeline ulaşamamış.

Evlerinin duvarında asılı Leyla Qasım'ın posteri ilgisini çekmiş çocukken. Babasının anlattığı hikâyelerden sonra da hep Qasım'a özenmiş, onun gibi biri olmayı düşlemiş.

Hacer örgütle tanışana kadar Kürtlükle alakası yerel müziklere, kıyafetlere ilgi duyma düzeyindeymiş. Siyasi bir yanı yok. Ama Nevroz kutlamanın yasak olduğu bir ülkede balkonda ateş yakan ve polisin baskısına rağmen kutlayan bir babanın kızı.

Aslmda Hacer kendini bildiği gün başlıyor arayışlarına. Üniversitenin ilk gününden itibaren de partilerin okullarda varlık gösteren ayağı olan gençlik hareketlerine yöneliyor. Hangisine daha yakın olduğunu bilmiyor ama içlerine girip anlamak istiyor.

Halep Üniversitesi'nde okuyor. Kazandığı bölüm ağır. Sürekli derslere katılım ve çalışma gerektiriyor. Haliyle bu tempoda siyasi arayışlara vakit ayırmak da mümkün değil. Bunun üzerine Hacer, ailesi kızsa da, okula girdikten bir ay sonra mühendislik bölümünden sosyal bilimlere geçiyor. Böylece, yeni bölümde siyasi konularla ilgilenmek için yeni çevreler edinecek vakti kazanıyor. Ve festivallere, kütüphanelere, Kürtlerin ağırlıklı olduğu bölümlerin binalarına daha sık gitmeye başlıyor. Zaman içinde birkaç farklı grupla yakınlaşıyor, ama tam da aradığını bulamıyor. Aslında ne aradığını da bilmiyor, ama aramaya devam ediyor. Üniversitedeki ilk yılı böyle geçiyor Hacer'in. O yıllarda Kürtçesi de hiç iyi değilmiş. Sonuçta evde ve ailede ağırlıklı olarak Arapça konuşuluyormuş.

Okulun ikinci yılında işler değişiyor. Arkadaşı Emina'yla aynı dertten mustarip, ikisi de siyasi olarak ait olduklarını hissettikleri bir oluşum bulamamışlar. Bir gün Emina elinde bir kitap-

la gelir: *Yaşam Direniştir.* Hacer kitabı bir gecede okuyup ablasına verir. İkisi de çok etkilenir. Emina kitabı PKK'nin öğrenci işleri sorumlusundan aldığını söyleyince koşarak onu bulmaya giderler. Kitap Mazlum Doğan, Kemal Pir, Hayri Durmuş'un[4] savunmalarından derlenmiştir. Cezaevindeki kötü koşullara karşı direniş için kendini yaktıklarını öğrenmek Hacer'i etkiler. İşte ilk defa o kitaptan sonra karşılaşır PKK'yle. Emina'nın kitabı aldığı kişiyi bulup bu düşüncelerini ona da anlatır. Örgütü tanımak, toplantılara katılmak istediğini söyler.

Bir süre sonra aynı kişiden "Toplantı var" bilgisi gelir: "Gelirken yanında istediğin kişileri de getirebilirsin." Hacer, ablasını ve Emina'yı da yanına alarak verilen adrese gider. Daha önce hiç gitmediği bir mahallede gizli bir ev. Kapıda bir gözcü vardır. Bu esrarengiz hava da Hacer'in hoşuna gider. Eve girdiklerinde toplantıya katılan tüm öğrencilerin erkek olduğunu görür. Bağdaş kurup bir yere otururlar.

"Çok zayıf, minyon, eski ama temiz kıyafetlerle mütevazı bir adam girdi içeri. Kürtçesi çok iyi ve o gün konuşmacı o" diye anlatıyor Hacer. Adını daha sonra öğreneceği bu kişi, "Cemal" kod adlı Murat Karayılan'dır. Hacer, Karayılan'ın üç saatlik konuşmasından çok etkilenir. Soru-cevap aşamasına geldiğinde hemen ayağa kalkıp, "Kürtçem yeterli değil, Arapça sorabilir miyim?' diye sorar. Hacer o gün Karayılan'a ne sorduğunu hatırlamıyor, ama Karayılan'ın kendisini rahatlattığını ve gayet anlayışlı olduğunu anlatıyor. "Kürtçe konusunda kendini baskı altına alma, ama yavaş yavaş da öğren" diye uyarmış Karayılan. Toplantı bitince, kimse yerinden ayrılmadan Murat Karayılan binayı terk etmiş. Hacer de sonra öğrenecek ve uygulayacaktır, PKK'nin toplantı sistemi budur: "Her zaman önce 'arkadaş' gider."

Hacer, ablası Cihan ve Emina toplantıdan ayrılmadan önce adreslerini, okullarını, okudukları bölümleri, yani kişisel bilgilerini yazıp bıraktıkları için haber beklemeye başlarlar. Kısa süre sonra tekrar bir toplantı için çağrılırlar. Yine üçü beraber gider toplantıya. Bu sefer konuşmacı Jiyan isimli bir kadındır. Hacer'in ifa-

4. Mazlum Doğan: PKK'nin kurucu kadrolarından. 1977 yılında tutuklanmış ve Diyarbakır Cezaevi'ne konmuştur. O yıllar Diyarbakır Cezaevi işkenceleriyle anılmaktadır. 1982 Nevrozunda cezaevindeki işkence ve koşulları protesto etmek için kendini yakarak hayatına son vermiştir. Yazdığı 'Teslimiyet İhanete, Direniş Zafere Götürür', 'Direnmek Yaşamaktır' adlı kitaplar örgütün eğitim kitabı hâline gelen ilk yayınlar arasına girer. Kemal Pir: 1976 yılında PKK'ye katılan Kemal Pir aynı cezaevinde yattığı ve kendini yakarak hayatına son veren Mazlum Doğan'ın ardından ölüm orucuna başlar ve hayatını kaybeder. Hayri Durmuş: PKK'nin kurucu kadrolarındandır. Aynı dönem Diyarbakır Cezaevi'nde yatar. Ölüm oruçlarına da önderlik eden isimdir. Durmuş da düzelmeyen cezaevi koşulları ve bitmeyen işkenceler dolayısıyla ölüm oruçlarından vazgeçmeyerek hayatını kaybeden isimlerden.

desiyle "O bir mucize"dir. Hayri Durmuş'un kız kardeşi olan Jiyan, Dersim'de bir çatışmada yakalanacağını anladığında el bombasıyla kendini imha edecektir.

Bir kadının konuşmacı olarak, üstelik de kendinden bu derece emin, bir siyasi oluşumda yer alabilmesi daha önce tanıklık ettiği bir durum olmadığı için Hacer yine çok etkilenir: "Çok bilinçli ve donanımlıydı. Hayran oldum. Aklımda 'Acaba ben ne zaman onun gibi olabilirim?' sorusundan başka şey yoktu."

Toplantı bittiğinde, ceplerindeki tüm parayı yardım toplayan bir öğrenciye verdikleri için eve yürüyerek dönerler. Hacer o toplantıdan çıkınca "sanki uçarak gider eve". Rahatlamıştır; aradığı ideolojiye çok yakın olduğunu düşünür: "Marx gibi bir lider ve örgüt Kürtler için de mümkünmüş demek."

Okulu bırakıp hemen "arkadaşlara" katılmaya kararlıdır. Birkaç günü bu düşünce ve etkiyle geçirir. Fakat ablası onun kadar ikna olmaz, daha mesafelidir. Yol boyunca tam da ısınamadığını söyler. Emina ise sonraki birkaç toplantıya daha katılır, ama bir süre sonra kopup evlenip, "normal" bir yaşamı tercih eder.

İşte bu toplantıdan sonra Hacer'in PKK'yle ilişkisi de resmen başlar. Okulda yapılan çalışmalara katılır. Ama bazen başka yerlere de gitmesi gerekir ve ailesinden gizlediği için de epey zorluk çeker. Bir gün ablasının kulak misafiri olduğu bir konuşma sayesinde aslında babalarının da PKK'yle görüşmekte olduğunu anlarlar ve Hacer kendi durumunu babasına söyler. Babası, "Hele ben Kürt değil miyim? Neden benden saklıyorsun?" diye sitem eder. Babası, Hacer'i daha da rahatlatacak bir şey yapar ve "Arkadaşları eve de getirebilirsin" diyerek tüm gizlilik duvarlarını aradan kaldırır.

Birkaç gün sonra Hacer'in daveti üzerine toplantıda konuşmasını dinlediği ve hayran olduğu Jiyan, yanında Şilan adlı bir kadınla gelir. Gece Hacerlerde kalıp tüm aileyle sohbet ederler. PKK yaşamı nasıldı, ahlakı neydi, neden savaşıyorlardı, nasıl savaşıyorlardı, dağa çıkmanın anlamı neydi ve nasıl bir şeydi?.. Kadınların evlerini bırakıp dağa çıkması Hacer'i müthiş etkiler.

Artık babası Hacer'in onlarla dışarı çıkmasına izin verir, nereye gideceğini sorgulamaz. Hacer toplantılara katılmaktan toplantı düzenlemeye yükselir zaman içinde. Ve yavaş yavaş "katılma" lafları etmeye başlar. "Katılmış 'arkadaşlar', 'Önce okulun bitmesi, sonra aile rızası gerekir' diyorlardı. 'Sen katılırken rıza olacak ki, sempati oluşsun.'"

Böylelikle Hacer okulu iyice boşlamaya başlar. Her sabah oku-

la gider gitmesine, ama derslere girmez, öğrencileri örgütlemek için çalışır. Diplomayı bir an önce alıp "katılma" hayalleriyle yanıp tutuşur. Bir süre sonra öğrenci lideri olur. Üniversitedeki dördüncü yılında mezun olmasına üç sınav kalmışken "arkadaşlar", Hacer'e, "Sınavların bitti mi?" diye sorarlar. "Evet" diye cevap verir Hacer, "bitti". Oysa daha vermesi gereken üç sınav vardır. "O halde artık katılabilirsin" derler. Hacer, hayali gerçekleşiyor diye mutludur. "Artık devrimciyim" der kendi kendine. Ailesine de yalan söyler, "Sınavları bitirdim" diye.

Fakat evde işler sandığı kadar kabullenilmiş değildir. Komşular dedikoduya çoktan başlamıştır, Hacer'in annesi de çoktan huzursuzlanmaya... Kızının PKK için siyasi çalışmalar yaptığını biliyor ve göz yumuyor olsa da tamamen bir katılma, dağa çıkma gibi bir durumu kabullenmesi imkânsızdır. Hem kızının hayatından endişe edeceği, savaşmasına razı olmayacağı için hem de topluma karşı kızının nereye gittiğini açıklayamayacağı için. Ama Hacer bu durumu önemsememiş. Annesinin de zamanla alışacağını düşünüyordu. O gün geldiğinde Hacer'i evden almaya gelen PKK militanları aileye rıza soracaktı. Hacer bunu biliyor ama önemsemiyordu işte, bir şekilde annesini o an ikna edebileceğine inanıyordu. Babasının ve ablasının rıza göstermesini, "Kutsal bir görev olduğunun bilincindeydiler. Evet, evlattan kopmak zor ama kabullenmek gerekli" diye anlatıyor.

O gün geldiğinde Hacer'in annesi tek bir cevap verir: "Mümkün değil." Bu cevabı alan PKK'liler, Hacer'i almadan giderler. Eğer izin çıksaydı Mahsun Korkmaz Akademisi'ne eğitime götürülecektir Hacer. Öyle herkes gidebildiği bir yer değildir Mahsun Korkmaz Akademisi. "Ancak militan olarak kabul edilmek gerekir"di. Ve Hacer tam bu şansı yakalamışken annesinin itirazı yüzünden kaybeder. Yıkılmıştır. Kimseyle konuşmaz, yemek yemez ve sürekli ağlar. Günler sonra annesine, "Kendimi yakacağım" der. Aslında bunu yapacağından değil, sadece onu ikna edebilmek için. Ve düşündüğü gibi de olur. Annesi bu tehdidi gerçek kabul edip tüm aileyi eve toplar. Ve uzun konuşmalar sonucu Hacer'in yanına gidip "Tamam git, ama hemen geri dön" der.

Annesinin rızasını aldıktan sonra mutluluktan havalara uçtuğunu söyleyen Hacer, "Aslında annemi de anlıyordum, kolay değildi onun için. Ama biz devrimciyiz. Tercihimiz budur ve karşılığında ödemem gereken bedellere de razı olmuşum" diyor.

"Bir anaya bu yapılmazdı!"

1986'da PKK'yle tanışan Hacer, böylece, 1989'da tam katılım kararıyla dağa çıkmış. 2003'te ise annesi vefat etmiş.

Hacer, o günlerde bir çalışma için Suriye'dedir. Güvenlik açısından uygun olmadığı için annesine gidemez. Annesi ısrarla, "Başka yerde buluşalım, baban bile bilmesin" deyince "İşim bittikten sonra belki" demiş Hacer. Birkaç gün sonra ablasından bir telefon gelir: "Annem hastalandı Şam'a hastaneye getirdik, kalbinde sorun var. Ameliyata alacaklar, hemen gel buraya, annem seni görmek istiyor." Hacer, "Gelemem" diye cevap verir. Bu esnada aklından halk arasında bulunmanın riskinden çok, böylesi bir durumda soğukkanlı davranamamayı devrimci gururuna yedirememeyeceği geçiyormuş.

Ve Hacer hastaneye gitmemiş. "Ameliyattan sonra görürüm" diye düşünmüş. Ama annesi o ameliyathaneden bir daha çıkamaz. Hacer o an hata yaptığını hisseder, ama çok geçtir. Daha sonra yaşadığı büyük pişmanlığı, "Devrimciyiz tamam, ama insanız da. Bir anaya bu yapılmazdı. Militanlığımdan ödün vermeden daha farklı davranabilirdim" diye anlatıyor.

Babası annesinden hemen bir sene sonra 2004'te ölmüş. Hacer yine kendi ülkesinde, bir toplantıya katılmak üzere yoldayken ablası arar ve, "Babam seni görmek istiyor" der. Hacer yine itiraz eder ama içinde bir his, "Yapma. Git babana" der. Arabayı yoldan döndürüp başka bir adreste babasıyla buluşmaya gitmiş. Ramazan ayı olduğu için beraber iftar yapmışlar. O dönemler, yani Osman Öcalanların kopuş dönemi, PKK içinde karışıklıklar var. Babası, Hacer'e ve PKK'ye kızgındır. Abdullah Öcalan'a yeterince sahip çıkılmadığını düşünür. Hacer, babasına düşündüğü gibi olmadığını anlatmaya çalışır, ama "nafile"dir.

Hacer katılması gereken toplantıya yetişmek için sofradan kalkar. Vedalaşırlar. Babası defalarca, "Kendine iyi bak" demiştir ona ve ayrıldıktan bir saat sonra babasının ölüm haberi gelir; kalp krizi.

Hacer düşünüyordu ki, babasının kendisine düşkünlüğü saygısındandı. Kızının PKK'ye katılmış olmasıyla gurur duyuyordu. Evin duvarları hep Hacer'in gerilla fotoğraflarıyla doluydu. Hacer babasıyla değişen ilişkisini şöyle anlatıyor: "Evin kızıyken babam ne isterse onu servis ederdim. Suyunu bile ben verirdim. Arkadaşlardan biri olduktan sonra babamı ziyaret ettiğimde baktım kalkmış, hem bana hem kendine kahve yapıyor. Çok utandım. Hemen elinden alıp kahveleri ben yaptım."

Hacer'in PKK'ye katılma, yani dağa çıkma gününe geri dönelim. Annesinden de katılıma izin çıkınca, Hacer koşarak "arkadaşlar"a haber verir. O gece Abbe Şevket adlı biri evlerine gelir, geceyi Hacer ve ailesiyle geçirdikten sonra sabah erkenden Hacer'i de yanına alarak evden ayrılır. Ablanın zılgıt sesi, babanın gözyaşlarıyla, annesinin kendini saklamaya çalıştığı evinden ayrılıp yola koyulur Hacer.

Mahsun Korkmaz Akademisi

Lübnan'daki Mahsun Korkmaz Akademisi'ni sanki daha önce gitmiş kadar iyi biliyordu. Dinledikleri, izledikleriyle hep gözünde canlandırmıştı. Oraya gitmek ve eğitim almaktan başka arzusu yoktur hayatta. Uçurumlu, zor bir araziyi kaçak oldukları için, gizlenerek tırmanırlar. Bika Dağı, Şam ile Beyrut arasındadır. Koşullar sert; gündüzleri aşırı sıcak, geceleri ise buz gibi bir havayla sınırlı değildir şüphesiz. Hacer'in daha önce gördüğü hiçbir yere benzemiyordu. Akademiye vardıkları anda önce Abdullah Öcalan'la görüşeceğini öğrenir. İşte o an annesinin izin vermemesine ve geç kalmasına şükreder. Çünkü grupla gitse Hacer, Öcalan'la grup halinde görüşecektir, şimdi ise yalnız.

Hacer aslında Öcalan hakkında sadece fikirleri bazında bilgi sahibiymiş. Daha önce ne görmüş, ne de tanımış. Nasıl biri olduğunu da bilmiyormuş. Tek bildiği, inandığı hareketin lideri olduğudur. Binadan içeriye girdiğinde, "Önderlik öğleden sonra arkadaşlarla futbol oynar, sen burada gelişini bekle" derler.

"Camdan izliyorum, futbol oynayanlar arasında iki de kadın arkadaş var. Bu bir ilk benim için, daha önce görmemişim böyle bir şey. İzliyorum Önderliği, üzerinde spor ayakkabılar, bej pantolon, krem rengi bir gömlek var. Gülüyor, şakalaşıyor. Bizim daha önce gördüğümüz liderler gibi değil."

Maç bitip, Öcalan odasına geldiğinde Hacer'i içeri çağırır. Odada bir demir kürsü, demirden bir masa, bir kanepe ve yine demirden bir ranza vardır. Hacer'i görünce ayağa kalkar Öcalan; bizim bilmediğimiz gerçek adıyla selamlar Hacer'i. Şaşkındır Hacer; beklemediği, alışık olmadığı, daha doğrusu bilmediği davranışlardır bunlar. "Heh, en sonunda annen bıraktı demek" der Öcalan. Hacer'e sorular sorar, özellikle ailesi ve annesinin karşı çıkışına dair.

Yaklaşık yirmi dakika süren sohbeti, Hacer çok daha uzun yaşar. Hacer, Öcalan'ın yanından ayrıldıktan sonra koğuşuna yerleşir.

Hacer, 1989 yılında Mahsun Korkmaz Akademisi'nde.

Mahsun Korkmaz Akademisi, siyasi ve askeri eğitimden oluşan bir kışla aslında. Yedişer sekizer kişilik koğuşlarda kalınıyor.[5] Askeri eğitimler hava kararduktan sonra, siyasi eğitimler ise gündüz yapılıyor. Sabah 4'te kalkılıp içtima ve sporla başlayan gün kahvaltıyla devam ediyor. Sonra beş saatlik bir siyasi eğitim başlıyor. Önceden belirlenmiş bir konu anlatılıyor, sonra üzerine tartışmalar yapılıyor.

Öcalan hep orada olmuyor, eğitimlere katılmıyor. Akademide olduğu günlerde sadece çözümlemelere katılıyor. Çözümleme ise ideolojik analizler, kişilikler, bakış açıları üzerine yapılan konuşmalara verilen ad. Çözümlemelerde sadece Öcalan konuşuyor. Sonra onun konuşması üzerine kendi aralarında tartışıyorlar. Hacer'in koğuşunda ranzalar var. Herkesin yeri, battaniyesi belli. Tam ortada da bir masa var. Bazen orada oturup yemek yeniyor, bazen tartışmalar yapılıyor.

Geceleri nöbet tutulur akademide. Hacer, gerilla kıyafetini giy-

5. Mahsun Korkmaz, Kürtler tarafından kod adıyla yani Agit'le efsaneleşmiş bir isim. PKK'nin ilk komutanlarından. 1986 yılında 24 kişiyle keşif için gittiği Gabar Dağı'ndaki çatışmada öldüğü biliniyor, ancak örgüt içindeki daha sonra deşifre olan başka yapılar tarafından da öldürüldüğü iddia ediliyor. PKK'nin 1980-90 yılları arasında Lübnan'da bulunan ana askeri eğitim kampı da onun adını taşıyor.

miş, mutlu, ama nöbete çağrılmadığı için de huzursuzdur. Hâlâ bir silah verilmemiş olması kafasını kurcalar. Nihayet birkaç gün sonra silah verilir. Sonra nöbete de çağrılır. İlk başta ne yapmak gerektiğini bilmediğinden tedirgin olur, ama "hiç korkmaz" Hacer. Akademiye gittiği ilk gün Hacer'e, "Eski isimle olmaz, yeni isim lazım sana" derler. Güvenlik için, kimliklerin bilinmemesi için bir kod adı alması gerekir. PKK'de genellikle kod adı olarak "şehit"lerin adının kullanılması gelenektir. Hacer o an, duvarda asılı olan fotoğraflara bakıp birini seçer: Türkan. O günlerde adı Türkan olur.

Örgütte soyadı geleneği yok. Daha doğrusu, resmi çalışmalar düzeyine gelenler, rütbe kazananlar soyadı alıyor. O da çok yeni bir uygulama. Görev alanı değişirken kod adını da değiştirmen zorunlu oluyor. Çok sevdiği bir arkadaşı var, Hacer, 1990'da "o şehit düştükten sonra" onun adını almış. Hacer, Zagros soyadını ise "rütbesi yükselirken" Zagros'ta kaldığı sekiz yılın anısına edinmiş.

Her yeni görev yeriyle adı da değişir, ama aralarda mutlaka Hacer Zagros'a döner. Yani diğerleri kod adı, Hacer Zagros gerçek adı ve soyadı haline gelir onun için. Hacer artık gerilladır. "Kadro"dur. PKK'de "kadro" olmak yönetim, komutan, asker, diplomasi, basın bürosu gibi kendi belirledikleri alanların hepsinde dönem dönem görev almış olmayı gerektiriyor.

1991'de hayatını etkileyen bir diğer isim olan Sakine Cansız'la yolları kesişir. PKK'nin içinde, cezaevinde yaşadıkları efsane gibi anlatılan Cansız'la aynı koğuşta kalır, eğitimlere beraber katılırlar. Hacer, Sakine Cansız'dan etkilenmiştir. "Disiplinli, düzenli, sevgi düzeyi derin biriydi" diye anlatıyor. Hacer, Sakine Cansız'ın "korkusuz, hata kabul etmeyen" kişiliğini örnek alır kendine. 2012'ye kadar bir arada yaşarlar. Birçok farklı alanda, bölgede beraber çalışırlar. "Hem komutanım hem anam hem yoldaşım hem de kardeşimdi. Bağlıydım ona" diyor Hacer.

1991'in Kasım ayında Hacer dağlarda gerilladır artık. Kış ayları zordur. Lübnan'dan Zagros'a yürüyerek tam bir ayda ulaşılır. Kalacak yer yapmayı, yemek bulmayı, fark edilmemeyi, hayatta kalmayı o yolda deneyimler yaşayarak öğrenecektir.

Hiç bilmediğimiz bir hayat

Ama yaşadığı hayatın tek zorluğu fiziksel olanlar değildir. Bizimkine hiç benzemeyen bir hayat yaşamıştı, yaşıyordu. Bu ha-

yatta mesela ölüm, bizim bildiğimizden daha yakın bir şeydi. Ölümle ilişki de. Ve tabii, öldürmek de...

İşte ben de bu yüzden, Hacer'le uzun sohbetimizde, ölümden söz etmek istiyorum. Ölüm korkusundan. Net cevap veriyor: "Gerilla olarak dağlara gelen biri ölümü senin düşündüğün gibi düşünmez. Şehit düşmeyi şehadete ermek gibi düşünür. O yüzden de korkmaz. Rastgele kendimi ölüme atmam, ama saati gelince ölüm olur. O yüzden de ölümden korkmuyorum."

Kendi ölümünden korkmamayı başarabilir insan, ama yakın arkadaşları, sevdikleri bir bir ölürken acı çekmekten nasıl uzak durabilir? "Sayamayacak kadar çok arkadaşım şehit düştü. Üzüldüm elbette her biri için. Ama her ölüm bizi birbirimize biraz daha bağlar. Şehit olan arkadaşımıza layık olmamız gerektiğini düşünürüz biz."

Peki ya intikam duygusu? "İntikam duygusuyla hareket etmeyiz. Öfke ve kin yoktur bizde. Zulmü dindirmek için çıktığımız yolda intikamın yeri yoktur."

"Ölmemeyi başarmak şansa mı, yoksa başarıya mı bağlı sence, yani sen nasıl hayatta kalmayı başardın?" diye soruyorum.

"İkisinin de rolü var. Savaşta kurşunun sana gelmesi tesadüftür aslında. Tedbirlerini alırsın, dikkatin tamdır ama korunamazsın bazen öyle bir ortamda."

İnsan öldürme konusuna gelmek istiyorum. Tamam, inanmışlık, mücadele, bir sebeple yola çıkmak, yaşam mücadelesi ama diğer yandan sebebin her ne olursa olsun bir insanın hayatına son veriyorsun.

"Savaş güzel bir şey değil. Amacımız da savaşmak değil. Hakkımıza ulaşmak için mecbur kalınmış bir araç. İlk başta Önderliğin amacı da silahlı mücadele değil. İdeolojik oluşum başladığı noktada silahla müdahale edildikçe mecburi bir dönüşüm aslında yaşanan. Meşru müdafaadır. Barış için savaşmak zorunda kaldık."

"Tamam, ama yine de bir can alıyorsun" diyerek belki de biraz zorluyorum onu.

"Biz öldürmekten zevk alan duygularla savaşmıyoruz. Varlığımızı kabul ettirmeye çalışırken bizi öldürmeye geliyorlar. Biz de kendimizi koruyoruz. Öldürmek en son tercihtir. Dokuz kez ateşkes ilan ettik. Bunların sekizi tek taraflıydı."

"Öldürdüğün ilk insanı hatırlıyor musun?" diye soruyorum; derin bir sessizlik oluşuyor aramızda. "Belki de belleğinden uçtu gitti" diyorum.

Manidar bir tonla, "Hayır, uçup gitmedi elbette" diye başlıyor.

Hacer, Murat Karayılan ve Sakine Cansız 2010 yılında Kandil'de.

Sanki gözünde canlanıyor o an. "1995 yılıydı. Güneyde yoğun çatışmalar yaşanıyordu. Uzaktık birbirimizden. Yüzünü görmedim. Ne yüz yüze geldik, ne de göz göze. Bir tepenin ardındaydı."

Susuyor. Bana o anın ne kadarını anlatıyor emin olamıyorum, dalmış gitmiş. Yüzüne bakmaya devam ediyorum, o da sessizliğini bozuyor ve "Dedim ya, dünyada olabilecek en kötü şey, insanın insanı öldürmesi" diyor.

"Her ölüm bir anayı yakar"

Konu ölüm olunca yolu savaştan geçenlerin bitmek bilmez acılarına değinilir aslında. Hacer, üniversite arkadaşı Medya'dan söz açıyor. "91'de şehit düştü" diyor. "Aslında o grupta ben de olacaktım, son anda Önderlik beni başka gruba verdi. Dokuz kişiydiler, hepsi şehit düştü. Terzi Cemal'di komutanları. Zaten biliyorsun, sonra ajan çıktı."

Ölümle bu ilişkiyi nasıl kurduklarını anlatmasını istiyorum, "Felsefe" diyor, "direnişçilerin felsefesidir bu."

"Dağlarda savaşıp hayatını adadığın bir inanç var. Kendine devrimci diyorsun ve bu doğrultuda ölümü arkadaş sayıyorsun. Ama büyük resme baktığında terörist, vatan haini gibi tanımlamalarla anılıyorsun. Ölümünden mutluluk duyacak büyük bir ço-

ğunluk var. Bunu durumu nasıl açıklıyorsun kendine?" diye soruyorum. "Bize terörist diyebilmek için tanımıyor, bilmiyor olmak gerekir. İŞİD terörist ise biz nasıl terörist olabiliriz? Biz hak mücadelesi veriyoruz. Halkımız neyin mücadelesini verdiğimizi biliyor. Onlar içindir tüm yaşananlar" diye yanıtlıyor.

"Fırsatın olsa neden savaşa girdiğini kime anlatmak istersin?"

"Anlamayan, gerçeklerin gizlendiği veya çarpıtılarak öğretildiği tüm insanlara anlatmak isterim. En çok da bizimle savaşmak durumunda bırakılanlara anlatmak isterim. Onlar mağdurdur çünkü. Bizi öldürmeye gönderiliyorlar, ama bizim ne için mücadele ettiğimizi bilmiyorlar. Biz sadece ölmemek için öldürüyoruz."

"Türk askerinden söz ediyorsun, öyle mi?" diye soruyorum.

"Biz zorunlu askeri mağdur görürüz. Karşılıklı olarak birbirimize dokunmadığımız, görmezden geldiğimiz olaylar da çok olmuştur. Her ölüm bir anayı yakar. Mecbur kalmadığımız sürece öldürmeyiz."

Burada araya girmem gerektiğini düşünüyorum. PKK'nin kanlı eylemleri, tartışmalı dönemleri var. "Birçok masum insanın öldürüldüğü, örgüt içi ve dışı infazların yaşandığını da biliyoruz. Bunları yok sayamayız" diyorum.

"Evet, oldu; olmadı diyemem" diyor Hacer. "Köylerin yakıldığı; kadınlara, çocuklara, sivil halka zarar verildiği dönemler yaşandı. Ve her biri hakkında biz içeride soruşturma başlattık. Sivillere zarar verenler cezasız bırakılmadı. Mesela, 89 Hogır pratiği vardır, bizim içimizde çok iyi bilinir. 'Çete pratiği' deriz biz. O dönem gençleri zorla getiren, gerillaya katılmak zorunda bırakan, köy yakan, tarumar eden vakalar yaşandı. Bizim savaşımızın ilkeleri ve ahlakları var. O ahlaka aykırı davrananı içimizde barındırmayız, barındırmadık da."

"'Görevi kötüye kullananlar oldu' diyorsun yani" diye soruyorum. "Evet. Bizde çete pratiği çok yaşandı. Önderlik 'dörtlü çete' der: Hogır'dır, Terzi Cemal'dir, Metin'dir, Kör Cemal'dir, Zeki'dir; bunların hepsi çetedir. İnfaz yapmışlar, idam etmişler, sivilleri öldürmüşler. Biz onları mahkûm ettik. Askeri mahkemelerimiz var. Kim hata yaparsa orada yargılanır" diyor.

Şu meşhur "özeleştiri" konusuna da girmek istiyorum. PKK denince akla özeleştiri kavramı geliyor. Konuya vâkıf olan halk arasında zaman zaman espri konusu olduğuna da tanıklık etmişliğim var. "Sahi Hacer, ne sıklıkta özeleştiri veriyorsunuz?"

Hacer bu soruya gülüyor. "Her zaman veriyoruz. Eleştiri ve

özeleştiri bizim için çok önemlidir. Kişilik zaaflarımız, hatalarımız, ideolojik konular, gelişim hızımız, yanlış bir karar, bakış açımız, yani her konuda özeleştiri veririz. O olmadan gelişme olmaz. Kendini sorgulamayı öğrenmezsen bir yenilik doğuramazsın" diyor.

Hacer'in mangasında bir gece

Sohbet devam ederken odanın kapısı açılıyor, gencecik bir kız giriyor; üzerinde gerilla kıyafetleri var. Hacer'e Kürtçe bir şeyler söylüyor. Yüzümdeki soru işaretli ifadeden olsa gerek "Yeni arkadaş. Benim mangamda" diyor.

Gamze'ye de dönüp "Hadi" diyor, "gitme vaktimiz gelmiş. Bu gece benim mangamda misafirsiniz. Yarın da tüm gün orada olacağız." Gerillaların bir yerden bir yere geçmesi için koşullar önemli. Koşullar da tamamen yer tespiti yapılmasına karşı alınmış önlemler.

Pikaba biniyoruz. Mangaya doğru ilerlerken yolda karşılaştığı-

Çoban gerilla...

mız çobanla sohbet ediyoruz. O da şimdi bir gerilla. Diyarbakır'da çobanlık yaparken rastladığı bir grup gerillaya rica minnet kendini Kandil'e aldırtmış. Çobanlığa orada devam ediyor. Komik biri. Espriler yapıyor bize. Birçok kitap yazmış, maalesef hepsi Kürtçe olduğundan okuma imkânım yok.

Araba belli yerlere kadar gidebiliyor, sonrası yürüyerek. Daha doğrusu tırmanarak. Ben Hacer'in önünden yürüyorum. Hendekleri filan atlarken epey komik göründüğümden şüphe yok. Zaten kendime gülmekten önümü de doğru düzgün göremiyorum. Hacer arkamdan sesleniyor: "Oo bayağı gelişme kaydetmişsin, heval. Nerede eski Tuğçe, nerede bu!" diye takılıyor. Aslında haklı. Bu gülünç halim bile ilk sefere göre epey cesur.

Hacer'in mangasına ilk gelişim değil. Daha önce Kandil'e geldiğimde de burada misafir edilmiştim. İki göz taş oda yan yana, bir de mutfak. Ortak alanda hortum. Orada yüzümü yıkadığımı hatırlıyorum. Ama yenilikler var. Röportaj yapacağımız için plastik masa ve sandalyelerin yerleştirildiği bir çardak kurulmuş. Bir tarafında Sakine Cansız'ın, diğer tarafta Abdullah Öcalan'ın fotoğraflarının yer aldığı bayraklar asılı. Her yer sarı, kırmızı ve yeşil. PKK'nin renkleri. Yabancısı olduğum bir görüntü değil bu. İstanbul'da HDP'nin binalarında, Nevroz alanlarında, Mahmur Kampı'mn toplantı odasına da aynı görsel dil hâkimdi.

Masaya oturmadan semaverden çaylarımızı dolduruyoruz. Gamze ve Hacer karşıma oturuyor. Akşam yemeğine kadar konuşmaya devam edeceğiz. Mangada yer alan diğer kadınlar, bizi rahatsız etmemek için içeriden çıkmıyorlar hiç. Ses kayıt cihazımı ve not defterimi açtıktan sonra konudan konuya atlayarak sorularıma atlayarak devam ediyorum. Hacer'den bütün bir gününü anlatmasını istiyorum.

"Beş buçuk kalkış, spor, kahvaltı ve günlük program başlar. Akşama kadar böyle. Akşam vaktim olursa okurum, izlerim ama erken yatarım, en geç 23.00'te." Türk, Kürt ve Arap yayınları takip ettiğinden söz ediyor. Gündemi kaçırmamaya özen gösterdiğini sosyalleşmek için başka mangalara gittiğini, bazen beraber film izlendiğini söylüyor.

İnsan ister istemez ateş yakılmış, halayların çekildiği bir sosyal ortam hayal ediyor. "Koşullar ona uygun değil, ama uygun olduğunda özellikle eskiden, hele de yağmur yağarsa ateş yakar halay çekerdik. Burada, yani Kandil'de yaşam koşullarımız ve çalışma pozisyonumuz farklıdır. Tam bir gerilla yaşamı yok burada. Ama doğrudur, bizim için en zevkli eylem ateş etrafında sohbet

etmek ve halay çekmektir. Şimdi burada da bazen moral zamanları düzenleriz. Bir grup arkadaş program hazırlar. Bizler de izleriz. Arabesk sevmeyiz, eski şarkıları severiz, marşlar ve içinde hikâye olan şarkıları çok severiz." Hacer'in en sevdiği şarkı "Derviş ya Abdi"ymiş. Bir direniş destanını anlatıyormuş.

Çaylar daha bitmeden Hacer tazelemek için kalkıyor. Malum, Kürtler için çay olmazsa olmaz. Böcek korkumdan bahsetmiştim, hatırlarsınız. Hacer de artık fazlasıyla vâkıf bu fobiye. Hacer masaya çaylarla döndüğünde tam tepemde iri, siyah, kıllı bir canlı uçuyor. Sesi, kayıt cihazının da alabileceği kadar gür. Onu görünce benim betim benzim atıyor. Gözüm onda. Hiçbir şey yokmuş gibi davranan Hacer bir şeyler anlatıyor, ama dinleyemiyorum. Karizmam çizilmesin diye de sıçramamaya, bağırmamaya çalışıyorum. Kararlıyım, son ana kadar direneceğim!

Durumumun vahametini fark eden Hacer, gayet soğukkanlı bir şekilde yerinden hafif doğruluyor ve elindeki mendil paketiyle tek bir atışla o canlıyı yok ediyor. Bir daha ne görüyoruz, ne de sesini duyuyoruz. Gamze'yle göz göze gelip gülüyoruz. Hacer neye güldüğümüzü sorduğunda, "Unutmuştuk kimle konuştuğumuzu, iyi oldu hatırladık" diyoruz, o da başlıyor gülmeye.

"Önce özgürleşelim, sonra aşkı konuşalım"

Kadınların dağ koşullarında kişisel bakımlarını nasıl sağladığını öğrenmek istiyorum. "En önemlisi sudur. Bizim dağlarımızda da boldur" diyor. "Bu tip bir hayata geçmeden önce banyoda hazır sıcak suya alışık insanlardık hepimiz. Alışması kolay olmadı tabii. İlk geldiğimde saçlarımı kısacık kesmiştim mesela. Çünkü alışık olmadığım koşullarda uzun saçla zorlanıyordum. Şimdi o kadar alıştım ki, şehir hayatı zor bana. Günde üç kez yıkanmak isteyeceğim kadar pis geliyor şehirler. Otlarımız çoktur. Kimyasal kullanmayız. Sabunumuzu, şampuanımızı kendimiz yaparız. Odunumuzu yakar, suyumuzu ısıtırız; duşumuz yok ama banyomuz var. Köy hayatı gibidir biraz. Her otu tanırız. Krem kullanmam, bazı otları kaynatır suyuyla yüzümü yıkarım. İlaç olarak da, tabii çok ciddi bir durum yoksa, otları tercih ederiz. Sadece bitkilerden ilaç yapan bir hastanemiz var. Arkadaşların orada geliştirdiği ilaçları kullanırız."

PKK kadrolarının çoğu vejetaryen. Hacer tam vejetaryen değil, ama kırmızı et hiç yemiyor; balık seviyor, yani peskataryen. Hayatında hiç sigara içmemiş. İçen arkadaşlarına da kızıyor. "Büyük

bir eksikliktir" diyor. "Bizde yasak yok, ama mücadele var. Biz sigara içenlerle mücadele ederiz. Gerçi koşullar uygun olmadığında bazen günlerce içemiyorlar. Tam bir bağımlılıktan söz edemeyiz."

O sırada, "Akşam ne yemek istersiniz?" diye soruyor Hacer. "Ben genellikle hafif bir kahvaltıyla geçiştiririm. Size de uyarsa öyle yapalım."

Hep beraber mutfak olarak kullanılan odaya geçiyoruz. Bir tepsiye otlu peynir, el yapımları olan salça ve reçel, siyah zeytin ve yine kendi mamulleri ekmeği alıp dışarıdaki masaya geri dönüyoruz. Artık zifiri karanlık. Sadece masanın üzerini aydınlatan bir ampul var. O sırada bir kedi yavrusu geliyor. Hacer kucağına alıyor. "Bizimle yaşıyor burada. Çok yaramaz bir şey" diyor.

Akşam kahvaltımız bittikten sonra konuşmaya kaldığımız yerden devam ediyoruz. Hacer'in özel hayatını merak ediyorum. PKK'ye katılmadan önce sevdiği biri var mıydı, onu öğrenmek istiyorum, daha doğrusu hayatında hiç erkek olup olmadığını.

"Okul yıllarımda hafif bir kız gibi görünmemeye, erkeklere ta-

viz vermemeye özen gösterirdim. Modern bir kültürde de yaşamıyorduk zaten. Yüz vermez, uzak dururdum. Lisede kız okulunda okuyordum. Çıkışa bir erkeğin gelmesi dahi yasaktı. Polis beklerdi kapıda. Gizli saklı flört edenler olurdu, ama okul idaresinin duymaması gerekirdi. Flört işleriyle çok ilgili olanlarla yakın arkadaş olamıyordum, tarzlarımız farklıydı sonuçta. Ama üniversite birinci sınıfta birinden hoşlanmıştım. O da yurtseverdi. Fakat siyasetle ilgilendikçe bana hafif ve basit gelmeye başladı, ilgimi kaybettim. Hele PKK'ye katıldıktan sonra iyice koptuk. Ufak hedefleri olan biriydi. Zaten bir şirkete müdür oldu sonraları. Arkadaşlıktan öteye gitmeyen bir şey olarak kaldı anlayacağın."

PKK'de evlilik, aşk gibi konuların yasak olmasında da bahsediyoruz. "Önce özgürleşelim, bunun mücadelesini verelim, koşullarını oluşturalım, sonra aşkı konuşalım. Kadın hâlâ evlilikte köledir. Bunu çözme görevi bize düşüyor. Biz güdülerimiz ve nefsimizle yaşamıyoruz. Kendimizi terbiye ettik, çünkü mücadelemiz bunu gerektiriyor. Ama bizde yasak diye bir şey yoktur, dayatma olmaz. Ayrıca aşk illa kadın-erkek arasında yaşanmaz. Ve aşk illa bedensel bütünleşme de değildir. Hayata, insana, vatana, hayvanlara da aşk beslenir."

Saat oldukça geç. Hacer'in normal uyku saatini epey aşıyoruz. "Hadi artık yatalım, sabah erken kalkacaksınız" diyor.

"Nerede uyuyacağız?" diye soruyorum.

"Dışarıda" diyor.

Ve bizim için hazırlanmış yer yataklarını gösteriyor. Bir ağacın altına serilmiş iki yatak.

"E, Hacer ben burada nasıl uyurum!" diyorum.

"Uyursun, hem de çok güzel" diye cevap veriyor.

İleride bir çadır görüyorum, kamuflaj desenli bir çadır, "Orada kim uyuyor?" diye soruyorum.

"Şimdi boştur, soğuk olduğunda bazen ben uyurum" diyor.

"Bu gece ben uyuyabilir miyim?"

"Elbette" diyor, "ama dışarısı daha keyiflidir inan."

"Eminim ama benim için imkânsız" diyorum.

Elinde tuttuğu feneri rica ediyorum, çadırın içinde küçük bir "güvenlik kontrolü" yapıyorum, içeri girmiş bir canlı var mı diye. Ben çadırı ararken Hacer ve Gamze gülüyor. İçerinin temiz olduğunu anlayınca giriyorum çadıra.

"Fener sende kalsın, arada rahatsız olursan açarsın" diyor Hacer.

Çadırın fermuarı kapandığında kendimle baş başa kalıyorum.

Uyuyabilmem için en uygun yer Hacer'in çadırıydı.

Bulunduğum yere, geldiğim ortama şaşırıyordum aslında. Diyarbakır Nevrozunu düşünüyorum. Nereden nereye...

Temiz havadan olsa gerek, aynen bir önceki gelişimdeki gibi hemen uykuya dalıyorum... Rüya dahi görmüyorum.

Sabah 5'te kalktığımda Gamze ve Hacer çoktan uyanmış, çadırın yakınında sohbet ediyorlar. Yataklar toplanmış, çay demlenmiş bile.

"Günaydın, nasıl uyudun?" diye sorduktan sonra, "Gece gelen giden oldu mu?" diye tiye alıyorlar beni.

"İşkencede ruhum bedenimi terk ediyordu"

Yüzümü yıkadıktan sonra omzunda silahlarıyla iki kadın gerilla bana doğru geliyor. "Dün işiniz bitmedi, görüşüp tanışamadık. Şimdi de biz gitmek zorundayız, bir selam verelim istedik" diyorlar. Ayaküstü konuştuktan sonra kahvaltı edeceğimiz masaya doğru yürüyorum. Hacer ve Gamze dışında iki kadın daha var masada: Tekoşin ve Bahar.

Kahvaltıda konu, Kürtlerin siyasi faaliyetlere başladığı ilk yıllar.

Anne babası siyasi faaliyetlerde bulunduğu için Tekoşin daha çocuk yaşta tanışıyor işkenceyle. Yaşamının uzun yıllarını cezaevlerinde geçiriyor. İşkence metotlarıyla ün yapmış cezaevi memurlarının neredeyse tamamını tanımış! On yıldır Kandil'de.

Tekoşin on yıldır Kandil'de.

Türkiye'de arandığı için geri dönmesi de söz konusu değil."Gerçi" diyor, "belki de geçen bu yıllarda düşmüştür davalar."

Cezaevlerinde yaşadıklarını merak ediyorum.

"Günlerce aralıksız dayak yediğim oldu" diyor. "İşkence yapmayacakları zaman seni öyle bir koğuşa koyarlardı ki, mesela milliyetçilerin arasına, zaten orada başka bir yaşam mücadelesi vermek zorunda kalıyordun."

"Nasıl delirmedin?" diye soruyorum.

"Bir metot geliştirdim. Meditasyon yapıyorlar ya şimdilerde, onun gibi. İşkence başladığı an ben başka şeyler düşünüyordum. Öyle konsantre oluyordum ki, sanki başka yerdeyim, başka şey yaşıyorum. Acıyı hissetmiyordum. Ruhum bedenimi terk ediyordu sanki. Sonra koğuşumda uyanıyordum. Sen bağırmadıkça, ağlamadıkça şiddet de artıyordu. Öldüresiye dövüyorlardı."

Neşeli biri Tekoşin. Kan donduran anılarını gülümseyerek anlatıyor. "Bu mücadeleye sadece kendi hayat mücadelem için değil, benim gibi yaşama, nefes alma hakkı olmayanlar için de girdim" diyor.

Bahar daha sessiz sakin biri. Hakkârili. PKK'ye katılalı 19 yıl olmuş. Hacer ona biraz daha farklı, sevgi dolu bakıyor. Aralarında bir abla-kardeş bağı oluşmuş. Hacer'in mangasında Bahar da. Çok iyi yemek yaptığı söyleniyor.

"Size bugün alabalık pişireceğim" diyor.

"Kandil'de alabalık yiyeceğim aklıma gelmezdi" diyorum.

Hacer ayağa kalkıyor, bana dönüp, "Hadi gel, biraz araziyi dolaşalım, hem hareket olur. Seni gizli keyif alanlarıma götüreyim" diyor.

"Öyle zor arazilerse gelemem bak" diyorum; gülüyor.

Bambaşka hayatlardan gelen iki kadın

Yürümeye başlıyoruz. Hacer'in zor değil dediği arazide yürümek bile bir mesele benim için. Tırmanmak, atlamak, bir şeylerin altından geçmeye çalışmak gerekiyor her şeyden önce. Tepende uçan, ayağının yanında sürünen canlıları görmezden gelmen gerekiyor. Hacer'in ağaçtan kopardığı, yerden topladığı meyveleri yiyoruz. Sonra bir ağaç kütüğünün üzerine oturuyoruz yan yana.

Bambaşka hayatlardan gelen bambaşka iki kadın. Aslında birbirimizi anlamamız imkânsız gibi görünüyor, ama anlıyoruz işte. Çünkü anlamak istiyoruz. İnsan bir diğerine dokunduğu an ilişki kuruyor aslında. Önyargılar, öğretilenler geride kalıyor. Sadece bir insan kalıyor karşında, çırılçıplak. Kendine senden başka bir yol seçmiş, inançları farklı olan, inandığı yolda belki de senin veremeyeceğin kararları vermiş, adanmış bir insan...

Burada en temel farklarımızdan biri de Hacer ve tüm PKK'nin Abdullah Öcalan'la ilişkilenme biçimi. "Hayatımda hiç sorgulamadan takip ettiğim, ne derse doğru kabul ettiğim bir önderim veya büyüğüm oldu mu?" diye düşünüyorum. Daha küçücükken annemin söylediklerini kabul etmemekle başladı itiraz mekanizmam. Sorgulamadığım, didiklemediğim bir Allahın kulu olmadı hayatımda. Hadi aileyi geçtim, herkes ailesini sorgular, ama yolunu takip ettiğim kimse de olmadı hayatımda. Anlamakta zorlanıyorum o yüzden bu önderliğe bağlılık meselesini.

Ve o ağaç kovuğunun üzerinde soruyorum Hacer'e, "Nedir bu ilişki, nasıl tanımlanır?" diye.

"Önderliğin yakalanma haberi, hayatım boyunca aldığım en ağır haberdir, Tuğçe. 'Bundan sonra ne olacağız?' endişesi değil ama bahsettiğim. Sonuçta örgüt devam edecek şekilde derinleştirilmiş zaten. Bir süre kriz yaşadık, ama 2004'ten sonra toparlandık. Biz önderliğin attığı temelin üzerinde yürüyoruz. Bu hayatta benim için en önemli şeydir önderlik ve onun için gereken neyse düşünmeden yaparım."

Aslında PKK'yle ilk tanışma günlerinde anlattıklarından anlıyorum Öcalan'ın Hacer için önemini. Hacer, Öcalan'ın kendisine ve

tüm PKK'li kadınlara bir hayat, bir varlık sunduğunu düşünüyor. Varlıklarının kabul edilmediği bir dünyada onları kabul ettiğini, Kürtlüklerinin hor görüldüğü dünyada Kürtlüklerini yücelttiğini...

Biraz da yaşlılıktan da söz etmek istiyorum. Bir gerillanın yaşlılığa dair düşüncelerini öğrenmek istiyorum.

"Benim yaşlılığım sıradan bir emekli yaşlılığı gibi mi olur bilemiyorum" diyor Hacer. "İleride önderliğin söylediği gibi şehirlerde apartmanlarda da yaşıyor olabiliriz. Bilemiyorum şu anda. Ama gençleri, çocukları eğitmek, yaşadıklarımı paylaşmak isterim. Ha, bir de yazmak, deneyimlerimi yazmak isterim."

Gamze kütüğün üzerinde oturduğumuzu görüp uzaktan fotoğraflarımızı çekmeye başlıyor. Şehirli bir kadın ve dağlarda yaşayan gerilla...

"Belki bir gün yeniden..."

Hacer sessizliği bozuyor: "Sen de aileni anlatsana bana. Kaç kardeşsiniz?"

"Üç" diyorum. Anlatıyorum kardeşlerimi, anamı babamı.

"Sen" diyor, "babaya benziyorsun herhalde."

Gülüyorum, "Kızlar hep biraz da babaya benzer" diyorum.

Bir süre daha orada oturuyoruz. O soruyor, ben cevap veriyorum. Hayatımı anlamaya çalışıyor. Yaşadığım yeri. Nişantaşı'nı anlatıyorum ona, yüzünü ekşitiyor "Hiç sana uygun değil gibi geldi bana" diyor.

O da benim özel hayatımı merak ediyor, benim ona sorduğum soruları sorma sırası şimdi ona geçiyor.

İleride ateş yandığını görüyorum. "Bahar" diyor, "ateş yakmış, size alabalık pişirecek ya..."

Kalkıp yanlarına gidiyoruz. Kadın gerillalar bir arada çalışıyor. Ateşi beğenmemişler, "Bu yakar balığı" diyorlar. Etraftan topladıkları çalı çırpı ve taşla biçimini değiştiriyorlar.

Dumansız ateş yakmalarıyla ünlü bu gerillalar, üstelik ateşle ilişkileri bizden çok farklı. Sanki dilinden anlıyorlar. Balık pişerken izliyorum onları. "Hayat ne acayip" diye düşünüp duruyorum.

Alabalık piştikten sonra yine mangaya dönüyoruz. Hepimiz masadaki yerlerimizi alıyoruz. Hacer'e de bana düşen sessizlik hâkim. Arada göz göze geliyoruz. Belki de bir daha hiç karşılaşmayacağız. Belki de bir daha hiç haber alamayacağız birbirimizden. Ne çok şey anlattık birbirimize... Anladık üstelik de.

Alabalık hiç sevmem, daha doğrusu tatlı su balıklarını sevmem, yavan gelir bana. Kandil'de pişen o alabalık ise çok lezzetliydi. Pişirme biçiminden olsa gerek. Bahar kendi hazırladığı soğan ve salçadan oluşan karışımı içine sürerek pişirmişti; belki ondan, belki de atmosferden farklı gelmişti tadı, bilemiyorum.

Yemek bittikten sonra çayları içerken Hacer, "Farklı bir iletişim oldu aramızda" diyor. "Keşke herkes birbirine anlamak için çabalayarak yaklaşsa."

Gözlerim doluyor. Nedenini bilemedim, herhalde hiçbir zaman da bilemeyeceğim.

Zagros Hiwa görünüyor uzakta, "Artık sizi şehre göndermem gerek. Şimdi gitmezseniz ne zaman gidebilirsiniz emin olamıyorum" diyor.

"Tamam" diyor Hacer, "ama önce ona göstermek istediğim bir yer daha var."

Dördümüz biniyoruz pikaba. Hacer, Zagros'a Kürtçe söylüyor gideceğimiz yeri. Sessizce yol alıyoruz. Yüksek bir taş duvarın önünde duruyoruz. "Tırmanacağız" diyor Hacer. Son bir gayretle, biraz da yardımla tırmanıyoruz.

Koca bir akarsu. Bir tarafında biz, diğer tarafında su içmesi için bırakılmış koyunlar. Su köpürerek akıyor. "Gel kıyısında oturalım biraz. Burayı da görmeden gitmemiş ol istedim" diyor. Ayakkabılarımı çıkartıp suya sokuyorum ayaklarımı. Su buz gibi.

Hacer de yanıma oturuyor. "Güzel, değil mi?" diye soruyor.

"Çok" diyorum.

Gamze, "Suyu, toprağı, ağaçları görünce yüzünün ışığı değişiyor" diyor Hacer'e. "Binaların içinde başka biri gibi görünüyorsun."

Gülüyor Hacer.

Bir süre üçümüz yan yana oturuyoruz o akarsuyun kenarında. Ta ki Zagros, "Hadi" diye seslenene kadar. Sonra kalkıyoruz, sarılıyoruz birbirimize.

"Kendine iyi bak" diyor. "Belki bir gün yine gelirsin." Sonra Gamze'yle sarılıyorlar...

Pikaba biniyoruz. Hacer ve Zagros el sallarken hareket ediyoruz.

Kandil'in çıkışında peşmergelerin pasaportumu istemesine kadar hiç konuşmuyoruz Gamze'yle. Pasaportum kayıt altına alınıp, kısa bir sorguya tutulduktan sonra biniyoruz arabaya tekrar.

Yorgun hissediyorum kendimi. Duygu yorgunu...

Avrupa'daki Kürt medyası

2013'ün son ayı Avrupa Parlamentosu'nda Salih Müslim ve Zübeyir Aydar'ın da konuşmacıları arasında olduğu "Türkiye, Kürtler ve İmralı Barış Süreci: Tarihi Bir Fırsat" başlığı altında onuncusu düzenlenen Kürt Konferansı'nı izlemek üzere Brüksel'deydim.

Kandil'den döndüğümden beri "Avrupa ayağı"yla yapılacak röportajların peşindeydim. Ve özellikle Avrupa'da yaşamak zorunda kalan, yayın kuruluşunda çalışarak hayata ve pek tabii mücadeleye devam edenlerle görüşmek istiyordum. Ancak bir türlü organize olamayan bu seyahate konferansı da bahane ederek çıkabilmiştim sonunda.

Konferansta bir araya geldiğimiz Kürt meslektaşlarım tarafından yayma davet edilince ben de onlara bir teklif sundum: "Yayına çıkmak için Sterk TV'ye geldiğimde tüm günü sizlerle beraber geçirmek ve yazmak isterim."

Sabah erken bir saatte, Brüksel'in buz gibi havasında otelden ayrıldım. Gideceğimiz yer şehrin biraz dışında, yarım saatlik mesafede bir kasaba: Denderleeuw. 20 bin kişilik nüfusunun epeyce bir bölümünü de siyasi sığınmacı olarak Türkiye'den gelen Kürtler oluşturuyor. Ve buradaki Kürtlerin önemli bir bölümü, aynı yerleşke içinde bulunan Kürt medya kuruluşlarında çalışıyor.

Brüksel'den yayın yapan Kürt televizyonları sık sık kapatılma kararlarıyla gündeme geliyor. Türkiye'nin "PKK propagandası yapmak"la suçladığı yayın organlarını gezmek, çalışanlarını tanımak ve "kaçış öykülerini" dinlemek istiyorum. Mesela, haklarında ortaya atılan "geçmişte şiddete bulaşma" iddiasına ne yanıt vereceklerini merek ediyorum.

"Yurtsever" olarak adlandırılan, partiye, örgüte tümden gönül vermiş, fikirlerini paylaşan ve inanan Kürtler siyasi otorite tara-

fından sıkıştırıldıkça, fikirlerini özgürce dile getirmeleri engellendikçe fırsatını bulanlar yurtdışına kaçıyor. Aralarında gazeteciler, yazarlar, şairler, tiyatrocular, öğrenciler de var. Hepsinin ortak noktası, kaçmaktan başka şanslarının kalmamış olması. Topraklarından, ailelerinden uzak, kendilerine tamamen yabancı ülkelerde mücadeleye, doğru bildiklerini, inandıklarını dile getirmeye devam ediyorlar.

Brüksel'de konuştuğum onlarca insanın ortak noktası, Türkiye'yi terk etmek zorunda kalmış olmaları demiştim. Bu zorundalık halinin ortaya koyduğu en somut gerçeklik ise, Kürt gazeteciler üzerindeki dehşet verici baskı. Kendi ülkelerinde yaşadıkları baskının hafifletilmiş bir benzerini yaşamaya devam ediyorlar. Siyasi ortamlarda yaşanan yumuşama dönemlerinde üzerlerindeki baskı hafiflese de ortam sertleştiğinde baskı kurulan, yasaklanmaya çalışılan, kapatılması istenen yine o yayın organları oluyor.

Ferda Çetin: "Sıra bana gelmişti, kaçmak zorundaydım"

Nuçe TV Yayın Koordinatörü Ferda Çetin, 1960 Elazığ-Baskil doğumlu.

Mayıs 1995'te Türkiye'den kaçmış. *Özgür Ülke* gazetesi Yayın Yönetmenliği yapmış.

Gazeteye yönelik baskılar artmıştı.

Tansu Çiller'in, Mehmet Ağar'ın, Doğan Güreş'in hâkim olduğu günlerdeydik. Muhabirlere, dağıtımcılara ve bürolara yönelik ağır baskı uyguluyorlardı.

10 Aralık 1994 gününde gazeteye baskın yapılmıştı. Hepimizi aldılar. İşkence gördük.

Yazılarımız, haberlerimiz dolayısı ile "bölücü yayın" yaptığımızı iddia ediyorlardı.

Oysa biz bugün Türkiye medyasında Kürt meselesi ile ilgili neler konuşuluyorsa onları yazıyorduk. "Kürt" demek "Kürdistan" demek baskıları zirveye ulaştırıyordu.

Bir süre sonra Kürdistanı K harfi ile yazmaya başladık, ona da cezalar gelince "..." diye yazardık.

Her gün operasyonlar düzenleniyordu.

Hakkımda açılmış onlarca dava vardı, ama can güvenliğim de artık tehlikedeydi.

Birçok arkadaşım öldürüldü, tutuklandı. Artık sıra bana geldi, dediğim noktada ülkeyi terk etmek zorunda kaldım.

Ferda Çetin, 1995'ten beri Brüksel'de yaşıyor.

Zaten iş o noktaya gelene kadar direndik.

Bizi tüm ekip olarak gözaltına aldılar. Gazetemizi bombaladılar, ama her seferinde üç sayfa da olsa ertesi günün gazetesini çıkartmayı başardık.

"Tansu Çiller gazetemizi bombalattı!"

Bombalama olayından çok kısa bir süre sonra Çiller'in İçişleri Bakanlığı'na, jandarmaya ve istihbarata yazdığı "gizli belge" elimize geçti.

Belgede "*Özgür Ülke* gazetesinin bölücü yayınları hukuki yollarla etkisiz kılınması uzun zaman alıyor, hızlı bir şekilde bertaraf edilmesi" isteniyor.

O belge elimize geçince Oktay Ekşi'ye gönderdim. O günlerde Basın Konseyi başkanıydı. Baktım hiç ses çıkmıyor, başladım aramaya. En sonunda telefonuma çıktı. "Belgeyi gördünüz mü?" diye sordum "Evet kardeşim, ne varmış o belgede?" dedi. "O belgeden çok kısa bir süre sonra gazetemiz bombalandı biliyorsunuz" deyince, "Ben okudum, o belgede bombalayın yazmıyor" diye cevap verdi. Belge 27 Kasım tarihliydi, bizim gazete 3 Aralık'ta bombalandı.

"Türkiye'ye dönsem tutuklanırım"

Ben gelirken hakkımda açılmış davalar vardı. Bir kısmı kendi yazılarım, bir kısmı gazetenin haberleriyle ilgiliydi. Şimdi o basın davalarının hepsi düştü.

Ama döndüğüm an ne olur kimse bilemez. Çünkü Med TV, Roj

TV, Medya TV'de çalıştım. Bu kanalların tamamı da devlet baskısı ile kapatıldı. Yani hâlâ örgüt faaliyeti sayılıyor bu kanallarda çalışmış olmak.

Döndüğümde tutuklanacağımı düşünüyorum. Hele Türkiye'de yapılan tutuklamaları görünce AKP'nin bunu yapmaması için bir neden bulamıyorum.

Türkiye hükümeti konsolosluklar aracılığıyla bizim yayınlarımızı izliyor. Ve yine aynı şekilde hakkımızda kapatma, engelleme talep ediyorlar. Burada da elçilik şikâyetiyle hakkımızda davalar açılıyor, ama en büyük fark fiziken bir yaptırımları olamıyor. Tutuklama, işkence yok burada, ama Türkiye baskısını burada da sürdürüyor.

Hükümetin, devletin dilinin söyleminin değişmesi değil, adımlarının belirgin olması gerekiyor. Öğrencilerin, işçilerin, halkların ifade özgürlüğü yok ama hükümetin söylemleri tam aksi yönde. Özal da böyle konuşurdu. Özal dönemi baskıların, koruculuğun ve JİTEM'in arttığı yıllardı. Ama sorduğunda herkes söylemlerinden yola çıkarak çok cesur, ilerici ve reformistti, diyor. Tayyip Erdoğan da Özal'ın iyi bir takipçisi.

Demokratik talepleri ezip, baskı altına alan bir hükümetin Kürt meselesi ile ilgili nasıl davranacağını görmemek imkânsız. Aksini düşünmek saflıktır.

"Ne oraya aitim ne buraya"

Evliyim, iki kızım var. Onlar burada değiller. Ben burada tek başımayım.

Bizim konumumuzda olan insanların, yani siyasi mültecilerin ait olduğu bir yer olmuyor. "Ara yer" insanı gibi. Her an dönebilecekmiş gibi hissediyorsun, ama aslında ne oraya, ne de buraya aitsin.

Zaman zaman duygularımız yoğunlaşıyor. Özellikle gündemi takip ederken "şartlar oluşuyor artık dönebiliriz" noktasına geliyoruz, tam o anda başka olumsuzluklar oluyor ve yeniden kapanıyor o umut kapısı bizim için. İlk günden beri "Biz burada geçiciyiz" diye düşündüm 20 yıl oldu hâlâ öyle düşünüyorum.

"Dönmekle ilgili hayallerim yok"

Dönünce ne yaparım diye düşünüyorum ama büyük hayaller kurmuyorum. Gider gitmez ne yaparım diye de düşünmüyorum, çünkü o hayaller burada yaşamayı çok zor hale getirir. Ama dönmek istiyorum. 20 yılda çok şey değişti, döndüğümde ne ile karşılaşacağımı da bilmiyorum, ama hükümetle, devletle olan prob-

lemlerin çözülmesi gerek. Yani ben 'tamam geldik, şimdi devlet bizi affetti dönüyoruz ' diyerek dönmek istemiyorum. Hatta bu şartı kabul etmiyorum.

Mutlaka düzelmeler olmalı, demokratikleşme ile ilgili adımlar atılmış olmalı ki dönelim.

Amed Dicle: "Elektrik verilince burnumdan kan geldi, tazyikli suya geçtiler"

Amed Dicle, 1980 Diyarbakır doğumlu. 14 yıl önce ülkesini terk etmiş. Nuçe TV haber Müdürü.

"Gazeteciliğe Diyarbakır'da gazete dağıtımcılığıyla başladım" diyor ve devam ediyor:

Bir sabah evde uyuyorum. Alnımda soğuk bir cisim hissettim. Gözümü açtığımda odam silahlı onlarca adamla doluydu. Maskeli ve maskesiz adamlar ve bir tanesi silahını alnıma dayamıştı.

"Kıpırdama" dediler. Battaniyeyi açıp baktılar, hani silah var mı diye. Ayağa kaldırdılar, odadan çıkarttılar.

Annem ve kardeşimi gördüm salonda, korku içindeydiler. Çünkü bir sürü olay yaşanıyordu, Annemin yakınlarının çocukları kaybediliyordu.

Beni arka odaya götürdüler, "Sende bir emanet varmış" dediler. Hani sanki gizli bir şeyin parçasıymışım gibi öyle inandırıcı soruyorlar ki, hani bilmesen inanırsın sende bir emanet olduğuna. "Verirsen ne biz seni gördük ne sen bizi gördün. Yoksa bu adamlar seni paramparça ederler."

Baktılar "yok" diyorum beni götürecekler. O sırada kardeşim bağırdı, "Abimi nereye götürüyorsunuz?" diye. "Bunu da alın" diye talimat verdi diğerlerine.

Ve bizi götürdüler.

Terörle Mücadele'nin ayrı, JİTEM'in ayrı binası vardı Diyarbakır'da. Ve herkes bilirdi JİTEM'in binasını. Terörle Mücadele aldıysa birini, önce hastaneye götürürdü. Bizi de öyle yaptılar. Ama yolda yolumuz kesildi.

Ve bizi alan polislere, "Niye hastaneye götürdünüz bunları?" diye küfrettiler.

11 gün Bağlar'daki Terörle Mücadele'de kaldık.

"Şehirde bir gösteri olmuş onu sen yapmışsın, bilmem nereye bomba koyacakmışsın, ya bunları kabul et, ya sonun fena olacak" diyorlardı.

Yedi gece dayak yedim. Tazyikli su ile işkence yaptılar bana, çünkü elektrik verince burnumdan kan geldi.

Bildiğiniz yöntemlerin hepsini uyguladılar işte.

Orda diyorsun ki "Ölsem çok iyi olur."

Şimdi hâlâ sağlığımda o günden kalma arazlar var.

Sonra beni ve kardeşimi mahkemede bıraktılar. Eve döndüğümüzde tüm aile, komşular toplanmıştı.

Gece apartmanın içinden sesler duyduk. Kapının yakınına gittik.

Kalabalık bir grup bağırarak, biz duyalım diye konuşuyor. "Amirim ne yapalım?" diye soruyor biri, "Çıkarın, kapının önünde kafasına sıkın" diye cevap veriyor öbürü. Bir diğeri, "Yok geçen gün Siverek yolunda birini öldürmüştük ya aynı onun gibi yapalım" diyor.

Sen o sırada korkuyorsun tabii, "Tamam, beni öldürecekler" diyorsun.

10-15 dakika devam etti bu konuşmalar, sonra gittiler.

Ailecek karar verdik ya gideceğim, ya öleceğim.

Gizlice Diyarbakır'dan çıktım ve yurtdışına geldim.

"Dönüş gününü beklemek zor"

Parti için seminerler düzenlemek, konuşmalarda bulunmak, gazete dağıtımları gibi faaliyetlerde bulunuyordum. Benim peşimde olmalarının sebebi bunlardı.

Brüksel'e geldim, siyasi sığınmacı olarak başvurdum. Beş-altı yıl sonra vatandaşlığımı aldım. Hâlâ tam adapte olamadım buraya. Mecbur olma durumu ve ne zaman döneceğini bilmemek zor. Zaman zaman insan boğuluyor, ama sonra kendi kendini telkin ediyorsun işte.

Üç-dört yıl nasıl kalırım derken aradan yıllar geçti.

Dönüş gününü beklemek çok zor, ama burada işim var, kafam hep meşgul. Gündem yoğun. Ama zor bir durum.

Ben bir Avrupalı değilim ve kendimi buraya ait hissetmiyorum.

Bunca yıl içinde alıştığım şeyler de oldu, sevdiğim şeyler de, ama tam anlamıyla bir aidiyet hissedemiyorum.

Şimdi dönsem diyorum bazen, buraya gelmeme neden olan şeyleri tekrar yapacaklar. Çünkü sonuçta ben bu yayınlarda çalışıyorum. Değişen bir şey yok yani.

"Arkadaşlar, annem, şehrim, köyüm özlemdir"

Cezaevine girmek, dağa gitmek, Avrupa'ya gelmek hep aynı sorunun değişik şekillerde meydana getirdiği durumlardır.

Amed Dicle, mesleğe Diyarbakır'da gazete dağıtımcılığıyla başlamış.

Sorunun kökeni çözülmeden olmaz.

Beni buralara sürükleyen sorunların ortadan kalkması lazım dönmem için. Kolektif bir çözüm olması lazım. Gelişigüzel gelişmelerle dönmem.

Ama Diyarbakır hep aklımdadır. Annem, "Döndüğünde buraları çok değişmiş bulacaksın" diyor. İnsan ilişkileri, yapılaşma, ortamlar her şey çok değişmiş.

Kendimi oraya ait hissediyorum. Arkadaşlarım, ailem, şehrim, köyüm özlemdir.

Annem zaten hasta. Gelemez. Onu da çok özledim.

Muhakkak bir gün bu sorunun çözüleceğine, bizlerle ilgili yasal düzenlemelerin yapılacağına inanıyorum.

O gün geldiğinde ilk gideceğim yer Diyarbakır.

Ve her şeyden önce annemi görürüm. Onu da hayata bağlayan beni görmek arzusudur.

Köyüme giderim. Arkadaşlarım öldü, onların mezarını ziyaret ederim.

Gazeteciliğe Diyarbakır'da devam etmek isterim.

Medeni Akgül: "Bir daha cezaevinde yatamazdım, kaçtım!"

1947 Midyat doğumlu. 1973 yılında *Cumhuriyet* gazetesinde çalışmaya başladı. Kitaplar yazdı. Yayınevi sahibiydi. 1980'de Kürt meselesine dair fikirlerinden ötürü tutuklandı. Kendisi-

ni "devrimci" olarak tanımlıyordu. Farklı cezaevlerinde yedi yıl hapis yattı. Sağmalcılar'da açlık grevlerine tanıklık etti. Şu anda "Denge Kurdistan" radyosunda çalışıyor.

Ağır işkencelere maruz kaldım. Hakaretler, kemik kırarcasına şiddet... Duvarlarını bitlerin sardığı hücrelerde kalıyorduk. Cezaevinden çıktıktan sonra üç kez daha gözaltına alındım.

Zaten işsizdim, iş bulamıyordum artık. Bir işyeri açmak istedim, toptancı açacaktım, han sahibini sıkıştırdılar, onu da yapamadım.

Bir gün mahallemden bir arkadaşım, "Bazı adamlar seni soruyor" dedi. Eve de gitmişler. Üç ay kaçak yaşadım. Sonra ülkeyi terk ettim. Bir daha yakalanmak ve cezaevine girmeyi kabul edemezdim. Eşim ve çocuklarımı bırakıp kaçtım. Benden iki sene sonra da onlar geldi. Eşim vefat etti burada, ama çocuklarım burada. Okullarını da burada bitirdiler. 1992'den beri buradayız.

1995'te televizyon açılınca da burada çalışmaya başladım. Mesleğimiz budur bizim. Şimdi radyoda program yapıyorum.

"Dönsem iyi karşılamazlar"

Kürt hareketinin verdiği mücadele karşısında Türkiye'nin ideolojisi hiç değişmedi. Ben ve benim gibilerin dönebilmesi için ortamda değişen hiçbir şey yok.

Kitaplarım yasaklanmıştı, ama hakkımda başka davalar var mı bilmiyorum.

Bunca gazeteci tutuklanırken bizi neden tutuklamasınlar?

Burada Kürt yayınlarında çalışıyorum, sanırım hoş bir karşılama hazırlamazlar.

"Annemi ve babamı boğdular"

Ben ülkeyi terk ettikten bir iki yıl sonra sivil biri beni kahveye çağırdı. Tekin biri değil benim için, konsoloslukla da sıkı ilişkileri var. "Bu mücadeleyi bırak" dediler. 15 gün sonra 85 yaşındaki babam ve 80 yaşındaki annem köydeki evlerinde ölü bulundu. Gece evlerine girilmiş ve komando ipiyle boğulmuş halde bulundular. JİTEM'in işidir bu.

Uzaktan bu haberi almak çok can yakıcıydı, ama bizim ailemiz siyasi olduğu için kayıp vermeye alışığız. Ben anneme babama, "Çıkın, o köyü terk edin" demiştim.

Babam, "Bizim bir diğerinden farkımız ne? Herkesle aynı kaderi yaşamaya razıyım, topraklarımızı bırakmayız" demişti.

Medeni Akgül, süreç tamamlandığında köyüne dönmek istiyor.

"Kürtlerin kazanmaktan başka şansı yok"

Burada yaşamak hiç kolay değil. Âdetlerimiz uymuyor bir defa. Ama mücadele veriyoruz biz burada. Üstelik hiç boş durmuyorum. Televizyon, radyo ve yazılar... Belki boş vaktim olsa daha zor olur.

Artık Kürtlerin kazanmaktan başka şansı yoktur. Kürt hareketi halkını beton bir mezardan çıkarttı. 21. Yüzyılda bir önceki süreçleri yaşamayacağız, günün şartları buna izin vermiyor artık. Kürtler hem örgütlü, hem de bilinçlidir ve bu savaşı niye verdiklerini çok iyi biliyorlar.

Ve tüm süreç tamamlandığında ben de döneceğim. Zaten hiçbir zaman kendimi buralı hissetmedim. Çocuklarım burada büyüdü, onlar ne yapar bilmem ama ben köyüme döneceğim.

Baki Gül: "Tutuklanacağım için dönmedim"

Baki Gül, 1974 doğumlu. 10 yıl önce ülkeyi terk etmiş. Dersimli. İlkokulu Elazığ'da Üniversiteyi İstanbul'da okumuş. Ülkeyi terk etmeden önce *Gündem* gazetesinde çalışıyordu. Dicle Haber Ajansı'nın kurucu ekibinden. Sterk HC'de çalışıyor, program yapıyor.

Yazılar hakkında açılmış davalar vardı ve Kongra Gel davasında gözaltına alındım. Sonra bırakıldık hepimiz ama daha sonra, yani 2004 yılında yapılan yeni bir operasyonla tekrar toplu tutuklamalar yapıldı. Ben o tarihte yurtdışmdaydım. Benim de tutuklanacağımı duyunca dönmedim. Son KCK basm davasında varım. Hem firari sanık olarak aranıyorum, hem de hakkımda açılmış diğer davalar var. Hakkımda açılmış tüm davalar gazetecilik faaliyetinden.

Ben ülkeye dönemediğim gün de AKP iktidardaydı, şimdi de onlar iktidarda. O yüzden insan kestiremiyor ne olacağını. O günlerde de Kürtçe ile ilgili olumlu gelişmeler vardı.

"Üç sonucu bilirsin: Cezaevi, dağ veya sürgün"

Sonuçta siyasi mülteciyim ben ve bilinçli bir seçim bu. Neden burada olduğumu biliyorum. Pek tabii ülkemden uzak olmak zor. Buraya alışmış değilim, ama vicdani ve ahlaki olarak rahatım.

Hepimizin farklı öyküleri var. Politik sürgün konusunda çok deneyimliyiz. Dersimliyim ben, orada doğdum, ama orada okuyamadım, orada yaşayamadım. Siyasi şartlar mecburi göçle Elazığ, sonra İstanbul, en son da Brüksel'e getirdi beni. Tarih, toplum bilgisi, yaptığın işin anlamım biliyorsan üç sonuç olduğunu da bilirsin; bir cezaevi, iki dağ, üç sürgündür.

"Bir bedeli var her şeyin"

Ailem İstanbul'da, görüşemiyoruz. Doğduğum, büyüdüğüm yerleri, arkadaşlarımı, ailemi özlüyorum ama bir bedeli var her şeyin.

Bir ülken, toplumun, anadilin olduğunu ve bunlar için bedel ödemen gerektiğini biliyorsun.

Gazeteciliği bilinçli olarak seçtim. Üniversite bittiğinde bombalanmış bir gazeteyle dayanışmayı da bilinçli olarak seçtim. Toplumsal bir mücadele bu. Daha çok para kazanacağın bir yerde olmaktansa benim için daha kıymetli. Ben Türkiye'de yaptığım gazeteciliği şu an burada sürdürüyorum.

"Hep dönmeyi isteyerek devam ediyor hayat"

Bizler Dersim 38 öykülerinin bazılarını duyduk, tamamını anlatmazlar, hatta çoğunu saklarlardı. "Asker ya da polis gördüğünde sus ve sakın parmakla gösterme" derlerdi. "Asker köye geldiğinde, mahalleye 12 Eylül geldiğinde, devleti gördüğün yerde sus" derlerdi bize. Bunun da bir sendrom olduğunu, toplumsal bir vaka olduğunu düşünüyorum. Annemiz, anneannemiz, ninemiz soy-

Baki Gül hakkında açılmış davaların tamamı gazetecilik faaliyetinden.

kırım yaşamış; evde konuşulanları dinliyorsun, ağıtları duyuyorsun, sonra biraz büyüyorsun, okumaya başlıyorsun, sonra bunların başka yerlerde de yaşandığını öğreniyorsun. Yerinden yurdundan edilmenin başka bir sebebi olduğunu anladığında kabullenmesi çok zor, ama siyasi bir bilinçle yaşayınca "Bizim yaşadığımızın bir önemi yok" diyorsun. İnsanların başka yerde kök salması normal değil. Hep dönmeyi istemekle devam ediyorsun burada yaşamaya.

Biz burada Belçika'yı yaşamıyoruz. 24 saat Kürdistan'la yatıp Türkiye'yle kalkıyoruz. Oralarda yaşananlara üzülüyor veya seviniyoruz. Bağını öyle kurduğunda nerede olduğunun da bir önemi kalmıyor.

Bir gün dönsem gazeteciliğe Kürt medyasında devam ederim. Yani zaten o şartlar oluştuğunda dönerim.

Bolu Cezaevi'nde bir gerilla: Murat Türk

Cezaevleri Kürtler için direniş sembolü. Cezaevine girdiklerinde mücadelenin bitmediğini, aksine yeni bir boyut kazanarak devam ettiğini düşünüyorlar.

Siyasi tarihlerinde cezaevleri büyük önem taşıyor.

Direnç gösterdikçe büyüyen ve sağlamlaşan bir yapıya sahip olduklarına inanıyorlar.

Aynı zamanda cezaevleri birer siyasi eğitim alanı, okul gibi de onlar için.

Haliyle cezaevinden biriyle ve elbette ki bir PKK'liyle görüşmem de gerekiyordu. Aslında isimler üzerinden karar vermek benim için oldukça zor olacaktı. Tanımadığım, görmediğim biriyle iletişime geçmem gerekiyordu ve o kişiyi neye göre seçeceğimi dahi bilemiyordum. Okumalarım esnasında Murat Türk'ün kitaplarıyla karşılaşmak bu yüzden önemli oldu benim için.

İşin siyasi kısmını yani cezaevlerinde sürdürülen mücadeleyi Murat Türk anlatacak size.

Ben şimdi kendi kısmımı yani Murat Türk'le karşılaşma hikâyemi anlatmak istiyorum...

Duyulması istenmeyen düşünceler

Murat Türk adıyla ilk karşılaşmam, Aram Yayınları'ndan çıkan *Böğürtlen Zamanı* adlı kitabı okumamla oldu. Murat Türk, bir gerillaydı, aynı zamanda edebiyatla da ilgileniyordu.

16 yaşında PKK'ye katılmış, dört yıl sonra da tutuklanmıştı. Kimliğe göre 1974 doğumluydu, ama büyükleri 1976 doğumlu olduğunu söylüyordu.

Böğürtlen Zamanı, Murat Türk'ün kendi hikâyesi olduğunu

düşündüğüm bir anı romanıydı. Kitabını beğenmiştim ama bende büyük bir etki yaratmamıştı. Çünkü geçen zaman içinde sayısız gerilla anı kitabı okumuştum. Artık okuduklarım beni şaşırtmıyor, etkilemiyordu.

Ama aradan geçen zamanda, yine yolculuklarımdan birinde, beklenmedik bir anda "Köprüdeki Düşman" adlı öykü kitabı çıktı karşıma. Kitaba adını veren öykü ise beni derinden etkiledi. Duygu anlatımı kuvvetli, dili çok sağlamdı. Çatışma anında aynı köprü üzerinde ölen bir Türk askeri ve bir PKK'linin geride yani savaş alanında hayatta kalan arkadaşlarının kurduğu duygu bağı anlatılıyordu öyküde. Oldukça hüzünlü olmakla beraber savaşın ortasında ölüleriyle eşitlenen tarafları gözler önüne seriyordu. Düşmanlık, öfke yoktu hikâyede. Aksine acı, hüzün ve eşitlik vardı. Hatta bir süreliğine de olsa karşılıklı "barış"...

Öykü kitabını bitirdikten sonra avukat arkadaşım Ramazan Demir'i aradım.

Ramazan'la aynı yaştayız. Şırnaklı. Oldukça zorlu bir çocukluk geçirmiş. Kurşunların, bombaların arasında, sığmaklara gizlenerek, korkarak geçen bir çocukluk. Nice tanıdığı ölmüş, öldürülmüş...

Çoğunlukla Kürt meselesine bağlı siyasi davalara bakan bir avukat Ramazan. Onu, Murat Türk'e ulaşabilmemde yardımı olur mu, avukatını tanıyor mudur diye aradım.

"Murat Türk'ün avukatı kim? Kendisiyle iletişime geçmek istiyorum" dedim.

Bir süre durduktan sonra, "Benim" dedi.

Şaşırdım. Daha önce bu konuyu konuşmadığımızdan olsa gerek müvekkili olmasına şaşırmıştım. Aslına bakarsanız, Murat Türk'e ulaşmamı sağlayacak kişinin bu denli yakınımda olduğumu hiç düşünmemiştim.

Ramazan, "Savcılıktan izin almalısın. Sonrasında ben seni Bolu'ya götürürüm" dedi.

Telefonu kapattıktan sonra bir süre düşündüm. Savcılıktan izin almam neredeyse imkânsızdı. Aklıma bir tanıdığımı aramak geldi, eski savcıydı kendisi. Kitap çalışmam için görüş talep etmek istediğimi, ama izin almanın epey güç olduğunu anlattım ona. Terör suçundan yargılanmış, üstelik de hüküm giymiş biriyle görüşebilmek zordu.

Bana yardım edeceğini söyledi. "En azından elimden geleni yaparım" dedi.

O geceden sonra birkaç telefon görüşmesi yaptık. Hafif bir

umutsuzluğa kapılmak üzereyken telefonum çaldı, arayan eski savcı olan tanıdığımdı. "Bolu Başsavcısı Mehmet Yurtseven'e çalışmandan bahsettim. Bu hafta içinde bir gün seni bekliyor" dedi.

"Hemen" dedim, "yarın orada olurum."

Amaca bir adım yaklaşmanın coşkusuyla Ramazan'ı aradım. Ertesi sabah 6.00'da Ramazan'la yola çıktık. Arabayı Ramazan kullanıyordu.

Tek bir konu başlığım var: "İzin alabilecek miyim?" Türlü senaryolar yazıyorum, "O olmazsa bu olur" diyorum.

Ramazan dinliyor, arada sadece "Tamam hallederiz, sakin ol" diyor.

Adliyenin önünde arabadan indiğimizde üniversite sınavlarına girmeye gelmiş gibi hissediyorum kendimi. Savcı beye söyleyeceklerimi tekrar etmekten ben bile yorgunum. İçeriye giriyoruz, koridorlar mahkeme sırasını bekleyenlerle dolu. Bir üst kata çıkıyoruz, sekreteri buluyoruz. "Savcı bey görüşmede, biraz bekleyin" diyor.

O esnada görüşmesi bitmiş, misafirini yolcu etmek için odasının kapısını açan başsavcıyla karşılaşıyoruz. 50'li yaşlarında, uzun boylu, belli belirsiz bir bıyık var yüzünde. Sert bir ifadesi yok ama yumuşak da denemez. Tokalaşmak için elimi uzatıyorum ve adımı söylüyorum, bizi odasına buyur ediyor. Başsavcı, masasının başına yerleşiyor, bizler de konuk sandalyelerine.

Başsavcı, "Dostunuz beni aradı, bir kitap çalışmanız olduğundan söz etti. Aslında böyle izinler vermemeye dikkat ediyoruz, sonuçta görüşme talep ettiğiniz kişi bir terör suçlusu" diyor ve sessizliğe gömülüyor.

"Kiminle görüşmek istiyordunuz?" diye sormasıyla kendi yarattığı sessizliği deliyor.

"Murat Türk" diyorum. "Kendisi aynı zamanda yazar, kitapları var. Avukat arkadaşım Ramazan Demir'in de müvekkilidir."

Başsavcı Ramazan'a dönüyor: "Disiplin suçu var mı?"

"Bildiğim kadarıyla yok" diyor Ramazan.

"Bakın avukat bey" diyerek eline kalınca bir kitap alıyor. "Bu arkadaşlara bazı kitaplar geliyor, cezaevi müdürlüğü fark etmiş ki kapaklarına örgüt notları gizlenerek gönderiliyor. O sebeple kapaklar yırtılarak teslim ediliyor. Fakat bu arkadaşlar bunu protesto ediyor. Hayır, çok yakın zamanda böyle bir olay yaşandı da acaba dedim sizin müvekkiliniz de ceza almış olabilir mi?"

Ramazan yüzünde gülümsemeyle yanıtlıyor: "Bu söylediğiniz çok eski bir metottur, Başsavcım; sanmam ki hâlâ kullanılsın."

Başsavcı sözüne devam ediyor: "Şayet disiplin suçu varsa ben size görüş izni versem dahi cezaevi yönetimi izninizi kabul etmeyebilir. Yani gittiğinizde görüşemeyebilirsiniz."

Yine bir sessizlik hâkim oluyor odaya.

Ramazan'ın sözü Bolu Cezaevi'nden ve geçmişte yaşananlardan açmasıyla konu açlık grevlerine geliyor. Bolu F Tipi, açlık grevlerinin başladığı cezaevi.

Ramazan, "Siz daha önce nerelerde görev yaptınız?" diye sorunca Başsavcı duruyor, "Silopi" diyor.

"Hangi yıllar?"

"Çok sıkıntılı yıllardı."

"O halde ben tahmin edeyim. 90'larda mı?" diye soruyor Ramazan.

"90-93 arası" diye cevaplıyor başsavcı.

"Çocukluğumu katleden yıllar" diyor Ramazan. "Ben Şırnaklıyım..."

Derin bir sessizlik, başsavcı dalıp gidiyor. "Kötü yıllardı" diyor. Sonra bana dönüyor: "Görüşmek istediğiniz kişi bir terörist. İzin konusu epey sıkıntılı. Ben size izin versem bile cezaevi uygulamayabilir" diyor. Tekrar Ramazan'a dönüyor: "Ağırlaştırılmış müebbet mi? Eğer öyleyse görüşemez" diyor.

"Hayır, müebbet."

"Ben size 30 dakikalık bir kapalı görüş izni vereceğim. Camın ardından, telefonla görüşeceksiniz. Başka bir seçenek mümkün değil. Bunu da sırf savcı beyin hatırı için yapıyorum" diyor. Eline bir kâğıt alıp dolmakalemiyle adımı yazıyor. İzin kâğıdım bana uzatıyor ve Ramazan'a dönüp Şırnak'ı soruyor. Aslında o günlerden söz etmek de istiyor ama temkinli. Ramazan'la yaşananları, o günleri konuşmak istiyor sanki, ama görev icabı konuşamıyor gibi. Veda etmek için ayağa kalktığımızda Ramazan'ın sırtını sıvazlıyor.

Sanki onu, yaşadıklarını anladığını belli etmek istiyor.

Bir nevi ateşlerde yanıp kül olmuş çocukluğu, yaşadıkları, tanıklık ettikleri için özür sıvazlaması belki de...

* * *

Bolu F Tipi'nin kapısına geldiğimizde planımız netleşmişti. Önce Ramazan girecek, benden söz edecek, ne için geldiğimi anlatacak, sonra ben gireceğim. Sürem kısıtlı ve yanıma kalem dahi almama izin yok. O yüzden şayet Murat Türk kabul ederse röportajı mek-

tuplaşarak gerçekleştireceğiz. Bu bir tanışma görüşmesi olacak.

Ramazan iki saat sonra geri dönüyor, arabanın camını tıklatıp, "Acele et, öğlen tatilinden önce görüşünü gerçekleştirmen gerekiyor" diyor.

Koşarak binaya giriyorum. İzin kâğıdım incelendikten sonra iki kez, iki farklı memur tarafından detaylıca aranıyorum. Sonra bir kabine alınıyorum. Üzerimde "riskli" görülen ne var ne yok emanet dolabına bırakmam isteniyor. Oysa hazırlıklıyım, üzerimde kemer bile yok. Ama olsun, iç çamaşırının bile riskli görüldüğü bir sistem bu sonuçta.

O aşamaları geçtikten sonra adresim, telefonum, kimlik bilgilerim, el izim, göz kaydım alınıyor. Sonra bir aramadan daha geçiyorum. Ayakkabısız, çorapsız tekrar tekrar... Ve nihayet içeriye alınıyorum. Döner kapıya parmak izimi okutturduktan sonra incecik bir koridora yönlendiriliyorum. Her bir pencerenin yanında telefon, parmaklıkların ardında ise küçücük odalar.

Hepsi boş. Sonra birden ilerideki nezarethanemsi odalardan birinde oturan adamı görüyorum. Gülerek el sallıyor. Oturuyorum, telefonu alıyorum elime. Parmaklıklar arasından yüzünü bir fotoğraf karesine alınmış gibi çerçeve içinde görüyorum. Kocaman bir gülümsemesi var.

Böyle durumlarda insan nasıl davranacağını bilemiyor. Genellikle de 'içerideki' dışarıdaki ürkeği rahatlatıyor! Hızlı hızlı anlatmaya başlıyorum. Beni dinlerken gülümsemesi hiç kaybolmuyor. Bu arada arkamızdan beş dakika gibi zaman aralıklarıyla ve olabildiğince sesli bir şekilde infaz koruma memurları geçiyor. İnsanı ister istemez rahatsız ediyor bu durum. Görüşmekte olduğumuz telefonlar zaten dinleniyor, bu fiziksel uyarıya da gerek var mı, bilemiyorum.

Hazırlamakta olduğum kitabı anlatıyorum. Gittiğim yerleri, tanıştığım insanları... O da sorular soruyor. Gittiğim yerlerden çektiğim fotoğrafları istiyor. Ama sadece manzara, çiçek, ufuk, dağlar... Sadece onları istiyor. "Özlüyorum haliyle" diyor.

Ara ara onu sıktığımı düşünüp susuyorum.

"Daha vaktimiz var, sen konuş ben dinleyeyim" diyor, "sonuçta bu şansı sık elde edemiyoruz."

Kitaplarından söz ediyoruz. Sonra "Sen" diyor, "nasıl ilgi duydun bu konuya? Biz seni biliyoruz, başka şeyler yazardın. İyi yaptın, çok iyi yaptın da seni ne tetikledi?" diye soruyor.

Anlatıyorum gerillalar ile vekillerin kucaklaşma anını, yazdığım yazıyı ve sonrasında yaşadığım yüzleşmeleri.

Gayet rahat, sansürsüz konuşuyor. Ben de ona uyum sağlıyorum.

"Eğer uygun bulursan seninle de bir röportaj yapmak istiyorum" diyorum.

"Esas kadın arkadaşlarla da yapmalısın" diyor.

Bir daha izin alma şansım olmadığını anlatıyorum.

Kitapta neler olacağını, kimlerle hangi konularda konuştuğumu anlatıyorum biraz daha. "Tamam" diyor, "yaparım."

Yarım saat çok hızlı geçiyor. Arkamdan tok bir "Vakit doldu" sesi yükseliyor.

"Soruları göndereceğim" diyorum.

"Bekliyorum" diyor.

Hemen o anda telefonun sesi kesiliyor. Bulunduğu odanın kapısı açılıyor. Onu almaya geliyorlar.

Camdan "Teşekkür ederim" diyorum.

"Herkese selamlar" diyor. Ve o kocaman gülümsemesiyle uzaklaşıyor.

* * *

Cezaevleri berbat yerler. Herhalde bunun aksini düşünen bir Allahın kulu yoktur. Her şeyden önce mimarileri bile, insana kendisini sistemin karşısında bir toz zerresi gibi hissettirmek üzere tasarlanmış. Beton, tel örgü, dev duvarlar, gözetleme kuleleri, sert memurlar... İnsan bir an evvel oradan uzaklaşmak istiyor.

Bir yandan da hüzün... Hüznün kapıdan çıkmakta olan kişinin yakasını bırakması epey zaman alıyor. Arabaya bindiğimde de hiç konuşmak istemiyorum. Ramazan da zorlamıyor. İstanbul'un o çirkin kentleşmesini görüp de "Ulan bu nasıl bir çirkinlik!" dediğim ana kadar da dokunmuyor bana.

"Nasıl geçti?" diye soruyor.

"Nasıl geçsin. Gayet sıcak karşıladı beni. Sorularıma yanıt verecek" diyorum.

Yol ayrımına gelip arabadan inene kadar da bir kelime daha konuşmadan yola devam ediyoruz.

* * *

Beklediğimden çok daha çabuk, sanıyorum on gün sonra elimdeydi cevaplar. Murat Türk kendisinden istediğim fotoğrafları da koyduğu, kısa bir mektupla yollamıştı cevapları. Defalarca oku-

dum. Fazlasıyla gerilla anısı okumuş biri olarak şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, Murat Türk olabildiğince gerçek cevaplar vermişti. Yaşadığı inişli çıkışlı duyguları, vazgeçme anlarını, kırılma noktalarını sansürsüz kaleme almıştı. Bu hali çok hoşuma gitti.

* * *

Murat'ın cevaplarını bilgisayara geçtikten sonra kâğıdı kalemi elime alıp yeni sorular yazdım. Verdiği cevaplardan yola çıkarak öğrenmek istediğim, detayına inmek istediğim konular da oldu.

Soruları ve kısa mektubumu zarfladıktan sonra Ramazan'a verdim. "Aynı soruları bir de faksla gönderelim ne olur ne olmaz" dedim.

Adımı, mesleğimi ve bu gönderdiklerimin kitap çalışması için Murat Türk'ten yanıtını almak istediğim sorular olduğunu belirterek cezaevine gönderdim faksı.

Aradan bir süre geçtikten sonra Ramazan aradı. "Mektubuna cezaevi yönetimi el koymuş. Murat'a da faksın sadece bir sayfasını, onu da okunmayacak halde vermişler" dedi.

Oysa faks altı sayfaydı. Mektupların okunduğunu bildiğim için soruların başına da faksa yazdığım aynı bilgilendirme notunu düşmüştüm. Zaten savcılık izniyle görüşme yapmış ve kitap için röportaj yapacağımı da bildirmiştim. Şimdi bu engelleme işi de neyin nesiydi anlayamadım.

Ramazan, "Mektupla ilgili soruşturma da açmışlar" dedi.

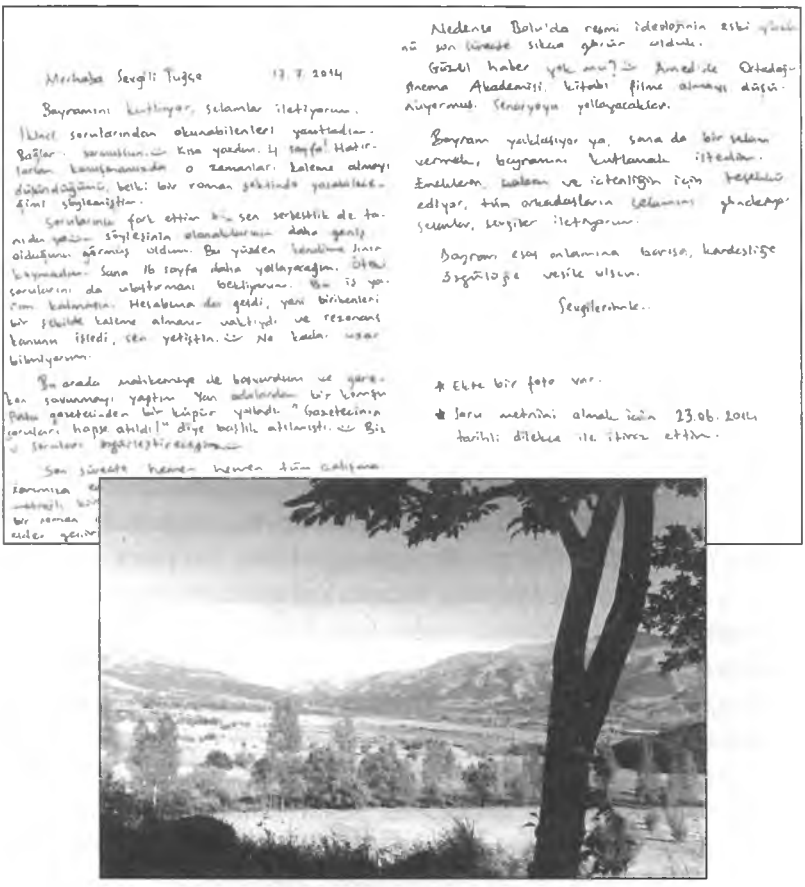
Öfkelendim. Bu uygulamanın hukuki bir gerekçesi yoktu. Bu işin peşini bırakmayacaktım.

Birkaç gün sonra Ramazan'ın bürosuna Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü'nden bir zarf geldi. Üzerinde "Sakıncalı bulunan mektup değerlendirme kararı" yazıyordu. Özetle, incelendikten sonra mektubun "yasadışı örgüt mensuplarının örgütsel amaçlı haberleşmesi" olduğuna karar verilmiş ve el konmuştu. Bu hem bir haksızlıktı hem de büyük bir hukuksuzluk; boyun eğmemeye kararlıydım.

Sorularımı yeni mektubuma ilave ederek tekrar gönderdim. Ve Murat Türk'e engellemelerin beni durdurmayacağını belirten bir not yazdım.

Kısa bir süre sonra yani Ramazan Bayramı'nın bitimine doğru Murat Türk'ten bir mektup aldım. Sanıyorum henüz benim sorularım eline geçmeden önce postaya vermişti.

Kendisine verilen okunması epey güç tek sayfalık faksı günler-

Merhaba Sevgili Tuğçe 17.7.2014

Bayramını kutluyor, selamlar iletiyorum.

Nedenle Bolu'da resmi ideolojinin etkisi yüksek bir şehirde sıkıca görüş oldum.

Güzel haber yok mu? Ahmet'le Ortadoğu Araştırma Akademisi kitabı filme almayı düşünüyormuş. Senaryoyu yollayacakmış.

Bayram yaklaşıyor ya, sana da bir selam vermeden, bayramını kutlamadan ilişkiler. Emeklerin, çabaların ve içtenliğin için teşekkür ediyor, tüm arkadaşlarına selamını gönderiyor, sevgiler iletiyorum.

Bayram esas anlamına barışa, kardeşliğe özgürlüğe vesile olsun.

Sevgilerimle..

* Ekte bir foto var.

* Soru metnini almak için 23.06.2014 tarihli dilekçe ile İzmir etti.

Murat Türk, gönderdiği bayram tebriğinde, "Bayram esas anlamına barışa, kardeşliğe, özgürlüğe vesile olsun..." diyordu. Bir de çok özlediği dağlardan bir fotoğraf eklemişti kartına.

ce uğraştıktan sonra çözmüş, dört soruyu yanıtlamıştı. Bir bayram tebriği kartı hazırlamış, finaline de başıma iş açıldığı için üzüldüğünü ama engellenmelere razı gelmeyeceğimi umduğunu yazmıştı. Sorulara ulaşmak ve yanıtlamak istiyordu. Benim de isteğim buydu.

Defalarca aynı soruları postaladım. Hangileri ulaştı, hangileri ulaşamadı, bilemiyorum ama uzun süren beklemeler sonucunda sorularımın yanıtlarını alabilmiştim.

Murat'tan gelen cevaplar uzun olduğundan tamamına kitapta yer vermem mümkün olmadı. Üç parça halinde yapılmış röportajların biraz kısaltılmış halini okuyacaksınız. Ama anlam kaymamasına da özen gösterdim.

Açıkçası, Murat Türk'ün ifade özgürlüğünü ön planda tutmak

önemli benim için. O sebeple kısaltma yapılan kısımları da parantez içine alarak üç noktayla belirteceğim ki nerelerden kesildiği anlaşılsın.

Buyrun, fikirlerinin duyulması istenmeyen yüzlerce insandan sadece biri olan Murat Türk'ün anlattıklarını okuyun, sonra karar elbette yine size ait. Yeter ki o ve onun gibi düşünen, hayat seçimlerini onun gibi kullanmış insanlarla ilgili ne düşüneceğinize de bilgi sahibi olduktan sonra karar verin.

"Ben onlar gibi olmayacağım!"

Çocukluk ve ilk gençlik yıllarınızı anlatır mısınız? Nasıl bir evde yaşıyordunuz, aile ortamınız nasıldı?

Biri kız, altısı erkek yedi kardeşiz. Bunlar dışında ilk iki ablam ile en küçüğümüz olan kız kardeşim dört-beş yaşlarında hayatlarını kaybettiler. Kızlar pek yaşamıyor bizde. Bu yüzden tek kız olan ablamı çok seviyorduk. Babam, kendi halinde dindar, ilkelerinden şaşmayan, dürüst, emekçi biriydi. Sümerbank halı fabrikasında çalışıyordu. Emekli olduktan sonra da ufak tefek işler yaptı. Annem ise babamla hep çatışmalı, hayata bakışı daha esnek, çocuklarının geleceği için çabalayan, babamın kendine görelikleri ne karşı duran bir kadındı. Ben yedi kardeşten beşinci sıradayım.

Yoksulduk, ama mutlu bir ailemiz vardı. Annem ve babam çok kavga ederdi. Tartışmaları genelde sudan sebeplerle başlardı. Evde çoğu zaman böyle bir gerilim vardı. Kavga olmadı mı neredeyse canımız sıkılıyordu. Düşünüyorum da ikisi de normalde iyi, sıradan insanlardı; ama frekansları pek uyuşmazdı. Uyum olmadığından iyi özellikleri de hayat bulmadı. Bu da biz çocuklara olumsuz yansıyordu. Neden birbirlerine bu kadar tahammül ettiler, buna mecbur muydular? Sonradan çok düşündüm. Tüketen bir ilişki tarzı bende daha çocuk yaşta "onlar gibi olmayacağım" duygusunu oluşturdu; ama ne olacağıma karar verebilecek düzeyde de değildim. Bir ara o sözü kendime kararlıca söylemiştim. Bu duygum beni hep dışa doğru bir arayışa yöneltti. Ailede bulamadığımı dışarıda arıyordum. Tekrarlanan kavgaları bıktırıcıydı çünkü. Ablam Belkız'la iyi geçiniyordum. İkimiz bir olup hep annemi destekliyorduk. Yaşım ilerledikçe anneme katkıda bulunmak için ufak tefek işler yapmaya başladım, su bile sattım. Alüminyum bir sürahiye su ve buz koyup sürahinin ağzını bir parça tülbentle kapatıp dolmuş durağında soğuk su sattığımda dokuz-on yaşındaydım. Çok saf bir emek, çalışarak alın teriyle para kazanmanın zev-

kini çok güzel tattırdı. Hele bir de su içen biri beş yerine demir onluğu boş bardağa koyduğunda, sevinçten uçuyordum. (...)

O yıllarda Bağlar'da üzüm bağı çoktu. Köy-kasaba arası bir yerdi Bağlar. Ninemin köşkü ve büyük bir üzüm bağı vardı. O bağda güller, çiçekler, asmalar, sarmaşıkların arasında vakit geçirmeyi seviyordum. Çocukluğumun cennetiydi bu bağ. Surlara tırmanmayı, surların daracık patikalarında hızla koşmayı, Keçi Burcu'nu oluşturan taşların arasından taştan taşa atlamayı, o düz yükseklikte top oynamayı, günbatımında büyülü bir manzaraya bürünen Dicle'yi, Hewsel'i, Ongözlü Köprü'yü seyretmeyi heyecan verici bulurdum. Hep bir koşma halindeydim, çok da düşerdim. Avuçlarımın içinde hep düşme yaraları vardı.

Bu evdeyken, 80 darbesi öncesi günlerde, tam da kapımızın önünde bir devrimciyi taradılar. Polislerle çatışıyordu. Bahçe kapımızın önünde karnından taranmış halde yere yığıldı. Dış kapıyı, ara kapıyı ve arka bahçe kapısını açtı annem; öteki devrimci açık üç kapıdan dümdüz koşarak arka bahçedeki delikli duvara tırmandı, öyle kurtuldu. Annem hemen sedirin üstündeki örtüyü getirerek vurulan devrimcinin karnındaki kurşun yaralarını sardı. O sırada asker ve polisler girdi sokağımıza. Yaralıyı dipçiklerle döve döve polis arabasına bindirdiler. Ben ve annem ise korkudan ve heyecandan bahçeye geçip ağladık. Hayatımın en güzel tesadüfü bu olsa gerek; kapımızın önünde vurulan bu yoldaşla 14 sene sonra 1994'ün Temmuz'unda dağda karşılaştım. Lice'de asfaltın üstünde Şelê Dağı'nda bir noktada, o arkadaş beline bağlamak için şıvtık istedi benden. Şıvtıkı ona verdim. O esnada temiz bir atlet de giyince karnındaki yaraları gördüm. "Nerede, ne zaman oldu?" soruma cevap verince şaşkınlıktan donakaldım. Annemi, yarasının sarıldığı o anı sevgiyle hüzünle anlattı, sonra bana sımsıkı sarıldı.

Hangi okulda, kaçıncı sınıfa kadar okudunuz? Okul hayatında siyasi eğilimleriniz var mıydı?

Ekonomik nedenlerden dolayı ilkokulu zor bitirebilmiştim. Bağlar'da, Faik Ali İlkokulu'nda okudum. İlkokula başladığım anı unutmayacağım. (...) Okulun bahçesinden içeriye girdiğinizde sağ tarafta bir evin yuvarlak deliklerle örülü duvarı var. O evde oturuyorduk. Ve her teneffüste annem o deliklerden bana ve çocuklara yememiz için bir şeyler uzatırdı.

Okulun son yılları bazı nedenlerden dolayı sıkıntılı geçti. Aslında okumayı çok seviyordum, ama bir olay oldu ve okul benim için

bitti. Okulun kapısının önünde kaynamış nohut satan bir adam vardı. Kapı önünü daralttığı için okulun en korkulan öğretmeni, adamın nohut tenceresini devirdi. Adam, devrilen tencereye çaresizce baktı. Ben o sırada öğretmene tepki gösterdim. O da elinin tersiyle yüzüme vurdu. Vururken parmağındaki yüzük kaşıma denk gelmiş, kaşım yarılmıştı. O dönem üzerinde Atatürk'ün resmi olan iri altın yüzükler vardı. Zaten hep dikkatimizi çekerdi o yüzük. Bir anda yüzümün bir tarafı kana bulanmıştı. Bu olaydan sonra okuldan soğudum. Aynı zamanda camiye de gidiyordum. Yaşıtlarıma Kuran okumayı öğretiyordum. (...)

Çocuk yaşta gözlerinizin önünde birinin taranması, silahla vurulması, dövülmesi... Şiddete tanıklık etmek size ne hissettirdi?

Bu olaylar genelde korkmama, şiddetin olduğu yerlerden uzaklaşmama neden oluyordu. Korkmak ve bir yerlere sığınmak... Sığınacak yer genelde ev, aile ya da kendimi güvende hissedebileceğim yerler oluyordu. Büyüdükçe bu olayları sorgulamaya, nedenlerini aramaya başladım. Nedenlerini buldukça da kafamda bir ayrışma yaşanıyordu. İyi olan kim kötü olan kim? Ve neden kavga, birbirini vurma? Bu tarz soruların öznesinin yakınlarımdaki güzel insanlar olması benim de onların tarafında yer almamı, saf tutmamı beraberinde getiriyordu. Bunu besleyen günlük olaylar, anlatımlar, zamanla bir şeyler yapma arayışına ve rol üstlenmeye kadar götürdü beni... Arkasında derin anlamlar olmasaydı bu çatışmalardan alabildiğine uzaklaşırdım. Şiddetten hep uzak dururdum. Ama mesele onur ve varlığının inkâr edilmesi olunca, bunu savunacak başka bir yol da kalmayınca, savaşmaya karar verdim. Savaşta da çok zorunlu olmadıkça, genel anlamda sistem karşısında bile şiddeti en asgari düzeyde, çete pratiklerini ayrı tutarsak, meşru savunma temelinde kullanıldığımız bir gerçek.

(...)

Biraz fazla gururlu, asi, haksızlığa dayanamayan, hesapsız, çalışmayı seven yanlarımla yerinde duramayan, deli dolu; bir yanımla da dönem dönem durulan, içine kapanarak taş gibi susan biriydim. Kendimi pek düşünmüyordum. Hep dışımdaki şeylerle ilgileniyordum, böyle olunca kendimi çok da ihmal ediyordum. Çok arkadaşım vardı. Şimdi düşünüyorum da şehrin birçok yerinde ne tuhaf arkadaşlarım varmış. Delilerle, çocuklarla da iyi arkadaşlık kurardım. Elime bir şey geçse, hemen onu hangi arkadaşıma verebileceğimi düşünürdüm. Sonra ona doğru giderdim, o eşyayı ona

verir, sevindirirdim. Bazen evden sabahları atletle, gömlekle çıkar, akşam eve atlet dönerdim. Bir şeyi sahiplenmemek, çok da bir şey beklememek, olmayınca istememek, yetinmeyi bilmek, eline geçenleri de vermek galiba yapımda olan bir şey. (...)

Bağlar için "Diyarbakır'ın en politize, ele avuca sığmayan gençlerin yaşadığı yer" denir. Politize olmanızda Bağlar'ın rolü var mı?

Nietzsche, "Hayat, en iyi mezarlıklarda filizlenir" der. Bunu biz Kürtler için söylemiş gibidir. Yirminci yüzyılda Kürtlere reva görülen tek yerdir mezar. (...)

Ağrı Dağı'nın zirvesine Kürtlerin mezarını yapanlar yıllar sonra o mezarı bu kez Amed-Bağlar'da kurdular (Murat Türk burada Diyarbakır Cezaevi'nden söz ediyor T.T.). Mezarcı zihniyet, Amed zindanını bir mezar işlevi görsün diye devreye koydu. Özgürlük isteyen direniş dinamiği burada kurutulacak, ölüler topluma salınacaktı. (...) 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Amed zindanı ölüm üreten bir mezar fabrikası işlevi gördü. Yüzlerce, binlerce devrimci tutsak alınmış, katı bir teslimiyet ve ihanet dayatılıyordu onlara. (...)

Benim kuşağımın Bağlar'da dünyaya gelmesi gözlerini mezarda açmak gibidir. Mezarda çürümek de var büyümek de. (...)

Üzüm bağlarının çok oluşundan adım alan bu bağların en büyüklerinden biri, zindana yakın olan ninemin bağıydı. Çocukluğum bu bağlarda geçti. Zindanın Bağlar'da oluşu heyecanlı ama hüzünlü bir atmosfer oluşturuyordu. Her gün direnişe dair bir şey-

ler duyuyorduk. Bu da yüzümüzü oraya dönmemize vesile oluyordu. Yani direniş ruhunun Mekke'si. Kürt özgürlük direnişinin Kâbe'si... Çocukluğum bu manevi anlamların etrafında geçti. (...)

Gerçekten özgürlük hareketini anlamak isteyen biri, önce zindan direnişini dinlemelidir. Diyarbakır zindanı bu mücadelenin "kara kutusudur." (...)

Bağlar'da doğup büyüyenlerin gerçekten ele avuca sığmayan cıva gibi bir tarafı da var. Bu galiba oraların havasından suyundan denir ya, yapısında, şehrin kültürel dokusunda olan bir özellik. Ben bu özellikleri hep Karacadağ'la Dicle'nin Hevsel'de, Fiskaya uçurumunda buluşmasında arıyorum. Yani ateşe, taşa, suya bağlıyorum biraz. Dicle'nin antik adı Tigris'miş. Bir anlamı da "keskin ve hızlı akan" demek. Dicle hızla akarak o vadiyi, uçurum yamaçları döve döve Fiskaya'yı oluşturmasa, sonra Karacadağ patlamasa, lavlar sönüp bazalt taşına dönüşmese, o taşları kim nereden bulup getirip ilk surları o uçuruma kurmayı akıl edecek?.. Bu ruh, su gibi yumuşak sızabilir her yere, ateş olup yakabilir, taş gibi sertleşip etrafa suskunluk yayabilir. Bunlar aynı zamanda direnişin ve özgürlüğün ele avuca sığmayan yapısında var. Amed'in kadim özellikleridir bunlar. Amed için, "Direnen, teslim olmayan şehir" denilir hep. (...)

Siyasi düşünceler ilk olarak hayatınıza ne zaman girdi?

Doğup büyüdüğüm çevre, yani Amed'in Bağlar'ı yapı olarak hep mücadele içinde, özgürlük hareketine sayısız kadro yetiştirmiş bir geleneğe sahip. 12 Eylül darbesinin olduğu sabahı hatırlıyorum. Çocuktum, sokaktaydım ve toprak yolda tozu dumana katarak geçen askeri konvoyu, tankları hayal meyal hatırlıyorum. Devlet denen bir kara hayalet, hep göklerimizdeydi. (...) İşkencelere, direnişe, ölme ve devlet zulmüne dair o kadar çok şey dolaşıyordu ki çevrede, bunlar artık normalleşmişti. Bu bir yaşam tarzıydı. Her gün yeni bir şeyler oluyordu. Ufak ufak yanan Nevroz ateşlerini hatırlıyorum ve ateşi dağıtan polisleri... Tekerleği keşfetti Kürtler. Yamk tekerlekler yan yana dönünce özgürlük de tutuşmaya başladı. Tekerlek kolay sönmüyordu. Nevroz benim için büyük bir tekerlek yakmak demek ve kapkara dumanın içinden atlarken, bir an kaybolmak. Dumanla, ateşle arman bir gelenek başlıyordu. (...)

Bu muazzam bir dönüşümdü. Siyasi düşüncelerden önce çevremdeki olaylardan çıkarsadıklarım, duygularımın oluşup yavaş yavaş bir yerde birikmesine neden oluyordu. Pastacı Ali'nin

yanında çalıştığım zamanlarda, Ali ustam bir gün zindana düştü. Eşi Hatice bir sabah elimi tuttu, hızlı adımlarla Amed zindanına Ali'nin görüşüne gittik. Bir anda anlamlandıramadığım korkunç bir dünyayla ama o dünyanın içinde güler yüzlü bir insanla, ustam Ali'yle karşılaşmıştım. Ali saçlarımı okşamıştı. O anı unutamıyorum. (...)

Halepçe katliamından (1988) sonra Amed'e peşmergeler gelmişti. Onları ulusal giysiler içinde görmek, gördüğüm her yerde hal hatır sormak bana moral veriyordu. Amed'de yaz ayları çok sıcak geçer. Peşmergeler ev ev dolaşıp buz toplardı. *"Ava me pir germ e!"* derlerdi. Soğuk su içmeleri için onlara ev ev dolaşıp buz toplardım. Kürtlük bilincimin ve bu bilincin özgürleşmesi için mücadele edilmesinin o yıllarda yavaş yavaş farkına varıyordum. Bu farkındalık daha fazla arayışlara yöneltiyordu beni. Çok arıyordum ama somut olarak ne aradığımı bilmiyor, hep sonuçsuz bir şekilde kendime dönüyordum. Çok güzel kasetler elime geçiyordu. Müzikle teselli buluyordum. En başta Şivan Perwer, Gulistan, Mizgin, Koma Berxwedan, Seyitxan, Koma Agiri olmak üzere, şarkıların yoğunlaştırıcı etkisi altında kalıyordum. Kısacası düşünsel bir süreçten çok, görme ve duyma ağırlıklı etkilenmeler altındaydım.

Tüm bunların yanında Amed'de hayat aslında ağırlıklı olarak sistemin kurduğu şekilde yürüyordu. Siyasal etkilenmelerimi fark eden aile ve çevremdeki yakınlarım, bir ateşe doğru yürüdüğümü baskılayıcı bir şekilde anlatır, o mecraya girmemem için komşunun uslu çocuğu gibi olmamı isterlerdi. Şeytanın aklına gelmeyen yöntemlerle hep bu işten vazgeçtirmeye çalışırlardı. "Beyni yıkanmış" derlerdi. Ben de "Evet" derdim. Bu sefer "Neyle?" derlerdi. "Kitapla" derdim. O kadar kitaplarım yakıldı ki... Bu arada sistem her gün bir şeye özendiriyordu. Çevremdeki yakın arkadaşlarımın çoğu bu özentilerin peşinde gidiyordu. Bir tek ben ve can yoldaşım Fırat Durmaz bunlardan uzak duruyorduk. (...)

Aileniz sizi yolunuzdan çevirmek için ne gibi yöntemler denedi?

Hayatımın en zor dönemi, aile ile mücadele arasında sürdürdüğüm o bir buçuk, iki senelik kavgaydı. Ev bir işkence, bir sorgu hücresine dönmüştü. Her gün sataşma, kavga ve insanı çıldırtacak denli bir dalga geçişleri vardı ki, bazen sırf o anda yaptıklarının yanlışlığını onlara anlatmak için kendimi öldürmeyi, onları yaptıklarına pişman ettirmek için bunu çokça yapmayı düşündüğüm oldu. Narkoz olmadan vücudumdaki kurşunları çıkarmak gibi, ruh-

sal bir acıya dayanmaktı gerçekten. Akıllarına ne geldiyse denediler. Sonraki yıllarda bu baskılarını onlara anlatırdım, o zamanları hâlâ da hüzünle tebessümle anarız. Onlara göre delirmiştim.

Evde bana karşı sürekli bir psikolojik baskı vardı. Yanı sıra bir merak, bir ilgi, üstü örtülü bir sevgi, yani evde durmamı sağlayacak ölçüde bir zemin, bunu bazen abartarak uyguladıkları bir atmosfer vardı. Bazen tam kapıya geliyordum, ani bir kararla geri dönüyordum. Herkesin yatma, evde olma, köşesine çekilme saatleri vardı. Onları hesaplıyordum. En çatışmasız saati seçiyordum, ama bu sefer vakit geç oluyordu. Babam hep "Kaç metre kaldırım ölçtün oğul?" derdi, kızardı. Ben de cevap vere vere bıkmıştım. Dalga geçiyordum. "Metrem yetmedi baba" veya "Metreyi kaybettim" diyordum. Babam ise "Kör olacaksın oğul kör. Bari namaz kıl, cumaya git" diyordu. Mücadeleye laf atıyordu. "Hıristiyanlara takılma!" diyordu. "Onlar bizden daha Müslüman'dır" diyordum. Meşhur küfrü vardı babamın "Kopek oğli kopek!" derdi kendi üslubuyla, tartışma biterdi.

Bir yere bağlanmam için o yaşta evlenme vaadinden tutalım bir yerde çalışmama kadar, övme sövme, zaman zaman da dövme, terlik fırlatma, eve almama, yemek vermeme, jandarma gibi başımda durma, o an akıllarına ne gelirse, ellerine ne geçerse hiç esirgemiyorlardı. Ben de o onlarla sınırlı kızıyor, karşı duruyordum. Konu kapanıyordu. Sonra bu dizi devam ediyordu. Asıl gerilla savaşını aileye karşı verdim, devlet ne ki!

Bendeki kendi yolunda kararlılıkla yürüme istikrarı, daha olgun ve saygılı tavırlarım, yakın yurtsever arkadaşlarımı arada bir eve getirmemle onları tanımaları zamanla bir anlamaya, bir farka dönüşüyordu. Ama bu farkın ağır bedelleri olabileceği öngörüleri, çevremizde yaşanan örnekler, ailenin korumacı yaklaşmasına neden oluyordu. Yani bir aile bağlarını koparma ile ailenin kendi bağlarını oluşturma kavgası sürekli yenilendi. Her gün bir şeyler yaşandı. Giderek ellerinden kayıyordum ve bu onları öfkelendiriyordu. Hep yalnızdım. Zor ama güzel kavgalardı gerçekten.

Partiyle nasıl tanıştınız?

Parti hep Amed'deydi. Hep çevremdeydi. Parti dediğimiz şey o kadar farklı şekilde tezahür ediyordu ki, duymamak görmemek için duygusal kör olmak gerekirdi. Bazen bir birim, bazen bir eylemden geriye kalan sesler, haberlerde ilk gözümüze sokulan gerilla cenazeleri... Sırtüstü yatmış sıra sıra gerillalar... Bazen bir direniş öyküsü, bir teorik yazı, bir anekdot, ağır ağır geçen bir polis

ekibinin çıkardığı ürkütücü seslerin aradığı şey... Ve tüm bu ayrıntıların toplamının oluşturduğu umut. Bazen bir rozet, bir şarkı, bir efsane, özellikle dağlar. 90'larla birlikte yayılan serhıldanlar, partiyi ruhsal olarak da şehirde görünür kıldı, kitleleşti o ruh. Amed'in içinden fırtınalı bir direniş nehri geçti. Güneşli, yemyeşil bir şarkı çalıyordu göklerimizde. O kapkara hayalet kaçıp gitmişti. Zindan direniş öyküleri pek anlatılmıyordu artık. Efsane başkaydı. Dağdı, Heval Agit'ti, Berivan'dı. Gabar'dı. Gerilla öyküleri anlatıldıkça ben yerimde duramıyordum. Geceleri uyurken hep içten içe kendimle konuşuyordum. Şimdi kim bilir hangi dağda, nerede, nasıl yürüyorlar? Yağmur mu var? Soğuk mu? Açlar mı? Belki de yaralıdır, ölmek üzeredir biri... Uyku öncesi sessizlik ritüellerimdi bu hayaller.

1991'in baharında gerillaya katılma kararı verdim; ama yaşım küçük olduğundan katılımım engellendi. Şehirde mücadeleye daha aktif katıldım. 10 Temmuz 1991'de Vedat Aydın'ın cenaze töreninde yaşanan katliamdan sonra artık gerillaya katılmamın önündeki hiçbir engeli tanımayacaktım. Fırat'la birlikte bir dağa çıkıp gerillayı mutlaka bulacaktım. Kararlığımızı gören arkadaşlar isteğimizi kabul edip bu sefer bizi oyalamaya başladılar. Altı ay boyunca bize söylenenlerden bir "yalan destanı" çıkar! (...) 1991'in sonunda arkadaşlar, "Baharla birlikte kesin gerillaya gideceksiniz" diyorlardı.

Yanınızda arkadaşlarınız var mıydı?

11 Nisan 1992 günü aynı yaşlarda olduğumuz dört arkadaşla yola çıktık. (...) Birlik okulunun karşısında arkadaşlar bekliyordu, onlarla vedalaştık. Ceplerinde ne kadar para varsa bize verdiler. O ana kadar sayımız aslında çoktu ama son anda benle Fırat yalnız kaldık. Göçmenler Caddesi'nde bir eve gittik. Orada üç arkadaş daha vardı. Toplam beş kişi olduk. Aslında bu evden sonra gerillaya ulaşana kadar yaşadığımız inişli çıkışlı duygular, sekiz gün süren bu yolculuk iyi bir roman malzemesidir. Hüzünlü, komik, korku ve yorgunluk dolu, yol boyunca ilginç tepkiler verdiğimiz bir kaotik süreç.

Evet, o evde beş arkadaş, ak saçlı bir ihtiyarın bizi karşılamasıyla büyülenmiş gibiydik. Orada ailelerimize mektup yazdık. Mektupta anneme, "Hakkınızı helal edin. Devrimi iki üç sene içinde yapıp dağlardan ineceğiz" demiştim. (...)

Birlikte çıktığım arkadaşlarımdan Mehmet, çok çocuktu; yanlış yaklaşımlar sonucu infaz edildi. Keskin bir süreçti. Bir yıl sonra Licoklu İdris 1993'te bir pusuda şehit düştü. Çocuk bedeninde taşı-

dığı cesaret ve kararlılık hayranlık uyandırıcıydı. Sarı saçlı, çilli, atılgan; müthiş bir özgüven taşıyordu. Kısa sürede takım komutanı olmuştu. Sonra Tamer, tutsak düştü. Yaşça büyük olanımız oydu. 1994'te Fırat, çocukluk arkadaşım, can yoldaşım, nereye gitsek beraber olduğumuz... O da hep yaralandı, iyileşti, yaralandı; 1994'te bir çatışmada yine yaralandı. Bombasını patlatarak, ele geçmemek için, yaşamına son verdi. O grupta gerillada en uzun süre kalan ben oldum. Bir de Veysi var, cezaevinden çıktıktan sonra o da bizimle gelmişti. 1996'da Ağrı Dağı'nda, sınırda şehit düşmüştü.

Fırat'ın ölümü... O duyguyu nasıl atlattınız? Hayatınızda çok önemli yeri olan bir arkadaş, yoldaşmış anladığıma göre...

Evet. Fırat Durmaz. 11 Temmuz 1994'te, Mardin Mazıdağı Karasu (Çeme Reşan) köyünde iki arkadaşla birlikte kuşatılıyorlar: Şahin, Savaş, İshak... Fırat'ın kod adı İshak'tır. Daha önce Hizbullahçılar tarafından satırlarla vurulduktan sonra dağa çıkan, Fırat'ın vurulduğu dağlarda şehit düşen İshak Pençe (Kemal) arkadaşımızın ismini almıştı Fırat. İshak, kişilik olarak birçok yönüyle örnek aldığımız bir arkadaştı. Çok kararlı, olgun, sessiz, cesur biriydi. Fırat, onun vuruluşundan çok etkilenmişti. İshak sargılar içinde tedavi olurken Fırat sık sık onun ziyaretine giderdi. 11 Temmuz 1994'te yaşanan çatışmada Şahin ve Savaş arkadaşlar şehit düşüyorlar. Fırat ise yaralanıyor. Fırat ağır yaralı halde uzun süre direniyor, savaşıyor, mermisi bittikten sonra da bombasını patlatarak ölümsüzleşiyor. Bu olayın yaşandığı sıralarda biz Gabar'dan Dersim'e geçiyorduk. Lice'de bir grup gerillayla karşılaştık. O grupta Fırat'la ortak tanıdığımız bir arkadaşımız vardı. O arkadaşımız bana Fırat'ın bir süre önce buralarda olduğunu, şehirde yaşanan bir çatışmada yaralandıktan sonra buraya tedaviye geldiğini, iyileşmeye doğru gittiğini söyledi. Tekrar Lice tarafına gelme ihtimali olduğundan orada uzun bir mektup yazdım. Mektupta ayrı kaldığımız zamanlarda yaşadıklarımızı anlatmıştım. Mektubu o arkadaşa verdim. Meğer aynı günlerde Fırat şehit düşüyor. Bu haberi 1995'in sonlarında İstanbul'da tedavi olduğum bir evde duydum. Çok ağır geldi bana. İnanamadım. İnansam onu gerçekten kaybedecekmişim gibi bir duygu oluştu bende, öylece kaldı...

Çok genç yaşta önemli bir karar vermişsiniz. Verdiğiniz kararı sorguladığınız oldu mu?

Devrim süreci zor süreçlerdir. Her anlamda zor. Mücadelemizin kolaylaştığı bir zaman olmadı. İlk günden beri hep daha da zorlaş-

tı. Bu kesin. Zor süreçler smayıcıdır. Bir karar aldığınızda, o karar sabit bir durum olarak kalmıyor. O karara nasıl yaklaşırsanız sonranız öyle şekilleniyor. Onu günlük temsiliyet, anlık değer üretici duygularla beslerseniz o kararınız yoğunlaşır, sağlamlaşır, daha üst bir kararlaşmaya dönüşür. İlk zamanlarda hemen her zorlukta kararımı sorguluyordum. Düzenin üzerimdeki etkisi, beni geriye, eski yaşama çeken özelliklerim, henüz sağlam bir irade oluşturamayan genç yapımla, zaaflarımla boğuşa boğuşa, düşe kalka yol almaya çalıştım. "Neden dağ? Neden bunca zorluğa göğüs germek?" gibi sorular, ben istemesem bile kendiliğinden gelip yokluyordu. İnsanı geriye çeken çok şey, sayısız gerekçe var. Ama bir bağ da var ki, tüm anlamlar onda somutlanıyor. Sistem bir kuyuysa biz o kuyudan çıkmak için sistemin saldığı, yine sisteme çıkan halatlarla değil, ellerimiz kesile kesile sarıldığımız devrimin çelikten ipine güveniyorduk. Başka da kurtuluşumuz yoktu. Tarih bunu bize çok acı bir şekilde öğretmişti. (...) Fiziken dağlardayız ama ruhumuzun yarısı sistemin kuyularında. Oradan tamamen çıkmak kolay değil. Evden çıkmak gibi değil o duygular. Çünkü o güne kadar kendimizi orada oluşturmuşuz. Anadan koparken bağımız kesiliyor; ana artık o bağla bizi besleyemiyor. Nefes alma süreci başlıyor. Dağ, kendi başına nefes almayı bilmeyi gerektirir. Asıl zorluk benim için katıldıktan sonra başladı. Verdiğim ilk kararı uzun süre sorguladım. Sonuçta ruhumda galebe çalan çocukluk ile gençlik arası o özgürlük tutkusuna –ne olursa olsun– sımsıkı sarılmakla bugüne geldim. İlk zamanlar dışında bu kararımı sorguladığım olmadı. Sorgulama daha farklı bir boyutta, mücadelenin "nasıl"ına evrildi.

Gerillaya ulaşana kadar yaşadığınız inişli çıkışlı duyguları detaylandırabilir misiniz?

11 Nisan 1992'de yola çıkmış, Batman, Bitlis, Muş ve dağların arasındaki Kerengan köyüne sekiz gün sonra ulaşmış, gerillayla buluşmuştuk. Yola çıkmış olmak bizi çok heyecanlandırmıştı ama yolculuğun sekiz gün süreceği aklımızın ucundan dahi geçmemişti. Duygularımız ışık hızındaydı, gidişimiz kaplumbağa... Çok sabırsız, çok heyecanlıydık. Her şeyin bir anda olmasını istiyorduk. Bu sekiz günün her bir günü bize birkaç hafta kadar uzun, sıkıcı, bıktırıcı geliyordu. Aceleciliğimiz, biran önce ulaşma isteğimiz doğal bir duygu olsa da, beş kişinin birlikte hareket etmesinin getirdiği deşifre olma ihtimali, gittiğimiz her evde bizi kasvetli odalara kapatmalarına, üzerimizde mutlak bir kontrol sağlama isteklerine

neden oluyordu. Haklıydılar elbet. Ama delidolu aklımız bunu anlayacak olgunlukta değildi. "Bir şey olmaz" diyorduk. Bir ara Muş Ovası'na, yüksek bir yerden bakan bir evin perdesini aralayıp sisin altındaki ovaya baktığımda çok heyecanlanmıştım. Bu kapatılma durumu duygusal olarak çok zorluyordu bizi. Dağlara ulaşmışken onu kapalı mekânlarda izlemek, mezardaki pencereden bakmak gibiydi. Trenle Batman'a, birkaç gün sonra bir dolmuşla Bitlis'e ve oradan Muş'a gitmek, yol boyunca arama ve kontrollerden geçmek yakalanma korkusunu canlı tutuyordu. Yine aynı yaşlarda ve birbirine benzeyen beş kişi oluşumuz tartışmalara neden oluyordu. Gittiğimiz her köyde birkaç ev değiştiriyorduk. Gündüz başka bir evde, gece başka bir evde. (...)

Evden eve yaklaşımlar farklı oluyordu. Mesela bir evde çok sıcak, yurtsever duygularla karşılanıyorduk. O anlarda kendimizi bir gerilla gibi hissediyorduk. Diğer bir evde kanun kaçağı haydutlara uygulanan mesafeli yaklaşımlarla karşılaşıyorduk. Bir gece yarısı zifiri karanlıkta bir köyden alelacele ayrılmak zorunda kalıp tarif üzerine başka bir köye giderken, etrafımızı korkunç bir şekilde saran köpeklerden zor korunmuştuk. Üstelik ilk kapısını çaldığımız evin sahibi kadın pencereyi açıp kim olduğumuzu sorması üzerine "heval heval" demiştik; o da dalgasını geçerek kod isimlerimizi sormuştu. Bizler ilk defa birine kod ismimizi söylemenin heyecanıyla kelimeleri sıralarken kadın bu kez, "Hani elbiseniz hani silahınız? Böyle gerilla mı olunur?" deyip pencereyi kapatmıştı. Ona yeni şervan, yani savaşçı olduğumuzu dahi söyleyememiş, adeta dilimizi yutmuştuk. Çaresizce durup birbirimize bakmıştık, kendimizi "rezil" olmuş gibi hissediyorduk! (...) Çok sonra dönüp dönüp gülüyorduk bu anlara. Grubumuzdaki en genç arkadaş İdris Timurtaş'tı. Meraklı, zeki, sarışın, çilli ve hızlı bir sincap gibi sempatikti. Yaşlı bir kadın ona "Şımamak, senin ne işin var dağlarda? Torunumdan da küçüksün bebek! Sen gitme, burada kal, seni büyüteyim öyle git" diyordu. Bu tarz yaklaşımların yanı sıra bizden korkan, bize acıyan, gizliden "Dağa gitmeyin, eve gidin, sizi eve geri götürelim" diyenler oluyordu.

En büyük hayal kırıklığı ise gördüğümüz ilk gerilla olan Helin'di. Hayalimizdeki gerilla farklıydı. Helin ufak tefekliğiyle o hayallerimizi yerle bir etmişti! Bu bizi epey sarsmıştı. Niye öyle oluyorduk, bilmiyorum. Ama sonradan Helin'in kararlı ve bize güç veren konuşmalarıyla toparlanmıştık o gece. Son olarak, yolun giderek dolambaçlı hale gelmesi, uzaması ve yol boyunca karşılaştıklarımız bir yandan bizi umutlandırıyor bir yandan da içi-

mizdeki bazı duyguları kırıyor, durup dururken kontrolsüz tepkiler vermemize neden oluyordu.

Dağdaki ilk geceyi anlatır mısınız? Ne yediniz, kimlerle tanıştınız, neler konuştunuz, nerede uyudunuz?.. Şartlar sizi zorladı mı? Ve yaşam koşulları nasıldı?

Sekiz gün süren zorlu bir yürüyüşün sonunda, bir sabah alacakaranlıkta Amed'in kuzeyindeki dağlara, Sere Spi (Beyaz Dağ'a) ulaştık. Yüksek, çıplak ve karlıydı dağlar. Tek bir siyah nokta, akan iki karış derenin gölgeli kıvrımı dışında, bulamazdınız. Evrenin sonu, en ıssız yeri gibi bir duygu veriyordu bize. Gerçekten Amed gibi bir şehir var mı, diyor insan; genel yaşamdan birdenbire koparan bir coğrafya. Kamp karlı dağların yamacında, bir derenin az yukarısmdaydı. Noktaya yaklaştığımızda önce duman kokusu aldım. Belli belirsiz bir iki ses, mırıltılar... Bir birlik gerilla yamaca dizili yedi-sekiz naylon çadırda üslenmişti. Birden virajı dönünce böyle şaşırtıcı bir manzarayla karşılaştık. (...) O anın hissi, gözleri görmeyen birinin hayatın ışığını ilk gördüğünde yaşadıkları kadar derin bende. Hiç unutamam o anı.

Onlara yaklaşırken gerillalar uyanmaya başladılar. İki dakika içinde herkes içtima alanında sıraya dizildi. Kimsenin yüzü seçilmiyordu karanlıkta. Biz yeni savaşçıları birlik komutanı Hamit arkadaş –1997'de Antalya-Serik'te düştü– karşıladı. Yanında Sarı Zınar ve Sercan vardı. Biz kenarda durduk. Birlik sabah içtimaında tekmil verdi. Ve "An Serkeftin An Mirin!" (Ya Zafer Ya Ölüm!) şiarından sonra tüm arkadaşlar etrafımızda toplandı. Ben o anlarda ruhumun değiştiğini, bambaşka biri olduğumu hissettim. Çünkü gerillalarda başka bir ruh vardı. O ruh insana geçiyor. Herkesle kucaklaştık. Arkadaşlar gülümsüyordu. Çok sevinçliydiler. Bizler ise sevinç gözyaşlarımızı tutamıyorduk. Hava aydınlandığında dilan tuttuk. Hatırladığım kadarıyla ekmek, torak (çökelek) ve zeytin vardı ilk kahvaltıda. Tenekede çay yapılmıştı. Bardağımız yoktu. Arkadaşların bardaklarını almadık. Çaylarımızı tabaklarda kaşıklayarak içtik. O gruptan aklımda kalan arkadaşlar var. (...) Onlara dair ufak tefek anılarım, onlardan öğrendiklerim var. Gerillaya, dağa, savaşa, özgürlüğe, zorlu koşullara dair ilkleri bir ondan bir bundan öğrendim. (...) Şu an yaşayan iki arkadaş dışında diğerleri şehit düştüler.

O sabah konuştuklarımız genelde savaşa dair şeylerdi. Ne zaman gerilla elbisesi giyeceğimize, silahın ne zaman verileceğine, eylemlere, yürüyüşlere, eğitimlere ve ne vakte kadar onlar gi-

bi olacağımıza dairdi. Sorularımıza içtenlikle cevaplar veriyorlardı. Onlar da bize Amed'i soruyorlardı. Böyle karşılık bilgi aktarımı yaşandı. Akşama doğru naylon çadırlara çekildik. O daracık yerde, korların üstüne bırakılmış kuru çalıların üstünde yattık. Yattık değil de uyumaya çalıştık; ama uykunun heyecana yenildiği bir geceydi. Sevinçten uykumuz gelmiyordu. İnanamıyorduk çünkü. Şartlar zordu ama aşmaya, alışmaya kararlıydık.

Alışma süreci uzun sürdü. Karar vermek ayrı, onu uygulamak ayrı. Sudan çıkmış balığa dönüyor insan. Yeni bir yaşamın atmosferine alışmak için sürekli çırpınmak durumundasınız. Arayışımız sonuçta dağda, istediğimiz yerde noktalandı.

Gerilla yaşamı alabildiğine doğal bir yaşam. İnsana kısa sürede her konuda bir yalınlaşma zemini sunuyor. Kent yaşamı öyle değil. Şehirde yaşamak Hint otobüsleri gibi süsler, fazlalıklar taşıyor. Bu fazlalıklarla gerillaya, özgürlük okyanusuna açılmışsanız kendinizi arındırmak, kısa sürede bu ağırlıklardan kurtulmak zorundasınız. Doğal yaşama gerekli olmayan ne varsa, maddi ve manevi o fazlalıkları yavaş yavaş atıyorsunuz. (...) Fiziki olarak çok zorlandığım söylenemez. Aksine zorlukları seviyordum, çoğunu kısa sürede aştım. Çünkü onlara iyi hazırlanmıştım. Buna rağmen irademin sınandığı zamanlar oldu. İlk zamanlarda düşe kalka da olsa, sonunda yürümede bir istikrarı yakaladım.

"Dağ hep bir seçenektir Kürt çocukları için" derler. Ailesine kızan, öfke duyan, itirazı olan, tutunamayan veya her ne olursa olsun mesela okula gitmek istemeyen için bile "dağa çıkma"nın ilk akla gelen eylem olduğu söylenir. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Tatile gitsinler. Niye dağa çıkıyorlar ki? Değil mi? (Şaka tabi...) Dağ, Kürtlerin anası, sırtını dayadığı tek mekân, var olma diyarı bizim için. Yüzünü dağa dönenler ondan büyük beklentiler içerisindedir. Ben de gerillanın kitleselleşme sürecinde katıldım. (...)

İsteyen insan bir kararla gelebilir, bir kararla da gidebilir. Sorumluluğu ona ait. Ben sorduğunuz katılım tarzlarını anlamlı buluyorum. Kapitalist sisteme iyi bir alternatif olabilmişsek bu bizim için gayet anlamlıdır. Mesele, insanların geleceğini görebildiği, tutunabileceğini ümit ettiği bir yerin varlığına inanmasıdır. Ve bu yer dağ ise, ölüm de dahil akıl almaz zorluklarla yaşamayı gerekli kılıyorsa, toplumun herhangi bir kesimine öfkelenip gelenin kararına ne mutlu. Bu tercihe saygı duyulmalı. Bu tür katılımlar hep oldu, daha da olacak.

"Sağ elin yaptığından sol el de sorumludur"

Elinize ilk silah aldığınız anı hatırlıyor musunuz?

Gerillaya ulaşmadan birkaç gün önce bizi Muş Ovası'nda, Murat Nehri'nin kıyısındaki Kürt Meydanı köyünden Zengök'e götüren milisler, yolda keleşle atış yaptırdılar. Gece yarısıydı. Dolunayın altında dağa tırmanan uzun düz bir yoldaydık. Yol donmuş bembeyaz karla kaplıydı. Elektrik direklerine nişan aldık. O ıssızlıkta yankılanan silahın sesi kıyameti andırıyordu.

Vurduğunuz ilk insanı hatırlıyor musunuz?

Somut olarak "görerek vurdum" tarzında bir olay yaşamadım. Ama katıldığım eylem ve çatışmalarda karşılıklı vurulanlar olmuştur. Silahımdan çıkan mermiyle de vurulanlar olmuştur muhakkak. Ayrıca benim vurup vurmamam değil esas mesele. Vuranlar benim yoldaşım. Bu noktadan sonra benim vurduğum, onun vurduğu pek fark etmiyor. Aynı sorumluluğu taşıyoruz. Sağ elin yaptıklarından sol el de sorumludur.

Bu sizde nasıl bir hisse neden olmuştu? Şimdi düşündüğünüzde ne hissediyorsunuz?

Biz bu savaşın her aşamasından, ölenden, yaralanandan, tutsak düşenden, sadece insan değil tüm canlılardan, tahrip olan doğadan, savaşım dolaylı dolaysız yansımalarını yaşayan herkesten ahlaki olarak sorumluyuz. "Değiliz" dersek, tüm anlamlarımız değersizleşir. Herkes bunu anladığında bu savaş esasta o gün bitecek. Özgürlük mücadelesine gönüllü başladık ama bu, savaşı sevdiğimiz, şiddeti bir tercih olarak kullandığımız anlamına gelmiyor. Onursuz yaşamak her şeyden daha ağırdır. Ben zarar görmüş herkesden kendimi sorumlu hissediyorum. Bütün kayıplar derin bir üzüntüye sebep oluyor. Zaman geçtikçe bu duygular daha bir olgunlaşıyor. Zindan, insanın kendisiyle fazlaca baş başa kaldığı yerdir. Sadece vurulanlar, hayatını kaybedenler için değil, sıradan iyi bir insan olabilmenin gereklerini yerine getirebilmek için yoğun iç süreçlerden geçtik. Bize çokça "barış" dedirten içimizdeki bu anlamlardır.

"Savaşı cephede yaşayan hiç kimse savaşmayı istemez!"

Yazdığınız kitap, hikâyeler duygu dünyanıza dair ipucu veriyor. Duygusal biri olduğunuz anlaşılıyor. Duygusal biri savaşa nasıl ikna oluyor?

Savaş bizde son çaredir; bir iktidar aracı değil. Yerleşik anlamlarıyla yorumlarsak, doğru, savaşan insanlar yıkıcıdır, yok edicidir, algısı mekaniktir. Duygusal zekâ yetisi güdüktür. Böyle biri elbet ruhsuz, duygusuz olacaktır. Özgürlük savaşımızın özü, varlığı tehdit altında olanların kendini koruma refleksidir. Doğada da var bu tepki. Hayvanlardan tutalım kimi bitkilere kadar, dıştan gelen tehlikelere karşı bir kendini savunma mekanizması geliştirilmiştir. Evrensel oluşumun doğaya bahşettiği bu mekanizma, canlılığı yaşamaya, özgürleşmeye sevk eden muhteşem bir yasadır. Hatta Tanrı denen oluşturucu-yaratıcı bileşenin bu olduğu iddia ediliyor. Düşünün ki, toplumsal oluşum içinde varlığınızın adlandırılması dahi imha edilme gerekçesidir. İnkâr ediliyorsunuz; oysa varsınız. İnkâr etmek, yok manasındadır. İnkâr edenler varoluşunuzun sürmemesi için sizi başkalaştıramadı mı –yani ben niye onun gibi olayım, neden kendim olmayayım– onun istediği gibi olmadınız mı bu kez yok ediyor. İnkâr kelimesinin hayattaki karşılığı duygusuzlar için manevi, duyguları güçlü olanlar için bütünlüklü ölümdür. Savaş, bu haksız ölüme dur demektir. Duygulu insan bunu hazmedebilir mi? Savaşımız tam da bu noktada devreye girmiştir. Bir kuyuya atılmışsınız ve su yavaş yavaş ayaklarınızdan boğazınıza yükseliyor. Boğulmamak için çırpınmak zorundasınız. Duygusallık, edilgenlik değil; muazzam bir enerji, yoğun bir mücadele potansiyelidir. Duyguları güçlü olmayanlar, yüreği hep önde tutmayanlar varoluş mücadelesini de sürdüremezler. Bu, esasta benliğine, özüne, onuruna saygıdır da. O saygı da, kaynağı duygu olan yoğunlaşmış sevgiden süzülür.

"Barış, empati öyküleriyle gelir"

"Köprüdeki Düşman" hikâyenizde savaştığınız tarafın askeri için de üzüldüğünüz anlaşılıyor. Bu duyguyu biraz anlatabilir misiniz?

Çürüyen sistemin yaralarına kurban edilmemek için Demirci Kawa ile birlikte dağlara çekilen Kürt çocukları gibi gerillalar da onurlu yaşamak için o dağlardadır. Sistemi çözdüğünüzde, aslında üzerinize gelen askerlerin de farklı bir zeminde sistemin kurbanı olduğunu anlıyorsunuz. Bunu o anda kimseye anlatamazsınız tabii.

Kimi insani özellikler var, savaşın ortasında yara alsa dahi ölmüyor, kendi kendini onarıyor. Bu elbette vicdandır, kalpteki derin empati gücüdür. Arkadaşınızla empati kurmak kolay. Ya düş-

manla? Barış empati öyküleriyle gelişir. Bu öyle bir öyküdür. Birbirine düşman iki komutanın çıplak halde bir köprüde göz göze gelmeleri, eğilip ölülerini almaları onlar için büyük bir erdemdir, ama birileri için de bir sorgulama, bir özeleştiri gerekçesidir. Neden hâlâ barışımızı gerçekleştiremedik? Bu öyküler çoğaldığında, birbirimizin öykülerinden, hayat hikâyelerinden haberdar olduğumuzda o ruhsal zemin barışı da filizlendirecektir. Şimdi de barış için büyük fedakârlıklar yapılıyor. Ama neden filin enerjisiyle sadece karıncayı bir adım itmiş oluyoruz?

Savaşı uzaktan seyredip de savaş için ahkâm kesenler, o meydanın nasıl kızgın olduğunu buz gibi kalplerinde hissetmiyorlar. Bir yanardağ patlarken dahi uzaktan ürkütür insanı. Savaşmak bir kraterin etrafında yürümeye benzer. Yeri geldiğinde kraterin içine atlamayı da gerektirir. Savaşın sürmesine dair söylem üretenlere karşı bir eleştiridir "Köprüdeki Düşman!" Onlara, "Bakın kraterin içindekiler oradan çıkmak için nasıl çabalıyorlar" anını göstermektir biraz. Onların orada kalmasına değil, oradan çıkmasına vesile olmalı. Çılgın biri değilse, savaşı cepheden yaşayan hiç kimse savaşmayı istemez. Anılar dışında, savaş öyküleri yazılacaksa o perspektifle yazılması gerektiğine inanıyorum. Bulutların karanlığını delerek geçen akkuşların saflığı gibi. Kirlenmeden çıkabilmek o cehennemden. İnsan sıcaklığı asla yok edilmeyecektir. Birbirini öldürme anında dahi, aslında bir yerlerde bu duygunun galebe çaldığını, kendi barışımızın savaşın ortasında tohumlandığını vurgulamak, edebiyatın asli görevidir. Edebiyat, yıkılmış toplumu, çürütülmeye bırakılmış insan ruhunu ilkelerin saflığı ve günümüzün ileri bilinciyle yeniden inşa etmeyi gerektirir. Bunun için çelişkilerin yoğun olduğu savaş ortamları muazzam olanaklar sunuyor insana. O tarzda çok öykü yazmak isterim, ama aydınlanma anlarını bulmak kolay olmuyor. Yüzlerce eylemden, binlerce sayfalık izahatlardan daha yoğun anlamlı geliyor bana. Öykü, bir ömür arayıp da aydınlatamadığımız, açığa çıkaramadığımız hakikatleri duru bir şekilde görmemizi sağlıyor. O iki komutanın cenazeleri alma eyleminden daha büyük cesaret yok bence.

"Şarlo" öyküsü de benzerdir. Şarkıların ruhu, ritmin büyüsü ve müziğin ahenginin tanrısal sesler olduğuna inanıyorum. Tanrı'nın sesine yakın sesler... İnsan isek, en yalın halimizle savaşm ortasında birbirimizi tam da boğazlayacakken, sadece aynı şarkıları sevmemiz dahi birbirimizi anlamamıza yetebilir. «Karlı Kayın Ormanı" şarkısı söylenirken, kimler birbirini vurabilir? Şarlo, "Karlı Kayın Ormanı" şarkısını söylüyor orada. Gerilla da duyuyor. Ben bü-

yük barışımızın bu şarkının atmosferi altında imzalanmasını hayal ediyorum hep. Ya da grup yorumun Cemo şarkısıyla. Umarım bu cehennem biter, o şarkıları orada hep beraber söyleriz. Çünkü savaş, günbegün, anbean kıyametin kopması demek. Cesaret ise düşmanından sadece korkmamak değil, onunla empati de kurabilmektir. Kıyameti durdurma cesaretini göstermek, herkesin asli görevi olmalı.

Dağlardan cezaevine

Yanılmıyorsam, gerillaya katıldıktan dört-beş yıl sonra tutuklandınız. Nasıl tutuklandığınızı anlatır mısınız?

Yaralandıktan sonra İstanbul'a tedaviye gönderildim. Orada yaklaşık üç ay tedavi oldum; aslında olamadım, çünkü sadece bir kutu antibiyotik kullandım. Bu arada yapabildiğim kadar örgütsel çalışmalara da katılıyordum. Bir ihbar sonucu, kaldığım eve bir gece baskın yapıldı. Gerilladaki gibi hep tedbirliydim. Arka kapıdan bahçeye, sonra birbirine bağlı bahçelerden geçe geçe o baskından kurtuldum. Elbiselerim, ayakkabılarım elimdeydi. Sessizce sızarak uzaklaşıyordum. Biraz uzaklaşmıştım da. Sonra ortalıkta kimse olmayınca bir okulun bahçesine atlayıp orada elbiselerimi giymeyi, ana caddeye çıkmayı tasarladım. Durdum, etrafı sessizce dinledim. Saat üç dört civarı olmalı. Hafif de yağmur yağıyordu. Soluk soluğa kalmıştım. Bir anda böyle hızlı hareketlenme, yaralanırken tahrip olan akciğerimi zorlamıştı. Derin bir sancı hissettim. Okul bahçesinin duvarının üstündeki parmaklıkları tutmuştum. Elbiselerimi bahçeye atacakken köşeden iki kişi çıktı. "Dur!" dedi, durmadım. Ateş etti. Zaten aramızda üç beş metre vardı. Silah tutukluk yapmıştı. Bunlar baskını geniş tutan ekiptendir. "Lan elindekiler ne?" deyince sustum. Önce normal davrandılar. Sonra telsizle konuştular. Bir polis atletimi kaldırıp yarama baktı. Enseme vurdu, yere yatırdı. Kelepçelediler. Orada yakalandım. 25 Aralık 1995 sabahıydı. Belki beş on saniye o duvarın dibinde dursam, bunlar geçse... Yakalanmayabilirdim. Ama nerden bileceksin?...

On beş gün İstanbul'da sorguda kaldım. Sonra Bingöl'den bir ekip geldi. Beni onlara teslim ettiler. On beş gün de orada sorguda kaldım. Annem o soğukta hep kapıda beni bekliyormuş. Sorgu bittikten sonra annemle beni bir odada görüştürdüler. Annem iki paket sigara, bir kutu baklava getirmişti. Kapıda, o soğukta gece gündüz bekleyişinin sonucuydu bu. Çok asil, yüce bir tavırdı. Öm-

rümce unutamayacağım. Sonra yirmi gün Bingöl Cezaevi'nde kaldım. Antep'e sürgün oldum. Şubat 1996'dan 2004'ün Haziranına kadar Antep'te kaldım. 2004'te Kandıra F Tipi'ne geldim. 2008'in Haziranında ise Bolu'ya sürgün edildik. O günden bu yana Bolu'dayım.

Cezaevinde yaşam, koşullar nasıl?

Daraltılmış, hayat denen karmaşanın, renklerin, seslerin bıktırıcı bir tekliğe, bir monotonluğa hapsedildiği bir zemin cezaevi. Ama bizim için cezaevi değil, adı başka. Sistem, biraz daha büyük bir mezara sizi canlı canlı koyuyor. Burada yaşamı renklendirip çoğaltmak için, bir yandan derinleşerek kökleşmek, sonra üst boyutta özgürce yapraklanmak, beslenme kaynaklarını çoğaltarak yaşamak zorundasınız. Mücadele perspektifimiz böyle. Cezaevinde kalmakla ceza çekmek farklı şeylerdir. Ceza çeker hale kendini düşüren zihnen ve ruhen erimiş, tükenmiştir. Amaçtan, ideallerden kopmuş, bir an evvel dışarıya çıkma düşüncesindedir. Çıkıp düzenin sunduklarını yaşamak istemektedir. Zaman, sadece maddi bir kayıptır onlar için ve onları yaşayamadıkları her an adeta ciğerleri sökülmektedir. Böyleleri için cezaevinde bir saat bir ömürdür. Ama hakikat algısını, anlam gücünü geliştirip bu doğrultuda derinleşenler için cezaevi bir ceza çekme mekânı olmaktan çıkıp özgürlük-esaret boyutuna dönüşür. Esaret altındaki bilinç mekânı tanımaz, onu anlamsız kılar. Düşünceler, duygular, amaç ve idealler daha önemlidir. Bu da mücadele demektir. Bir devrimci, aynı anda bir hakikat arayışçısıdır. Bu arayış zindanda anlam dünyasında tüm yoğunluğuyla sürer. (...)

Yumuşama dönemleri, barış süreci cezaevinde yaşadığınız koşullara yansıyor mu?

Devlet, genelde dönemsel konsept tarzında ve bütünlüklü hareket ettiğinden, dışarının durumu esneme-gerilme eksenli olduğu gibi içeriye de yansıyor. Ama bunlar geçicidir. Zindan politikaları Türkiye'de kendine özgüdür. (...) Zindana düştüğüm ilk yıllara oranla uygulamalar, hele AKP döneminde, daha fazla inceldi, yoğunlaştı, derinleşti, kötüleşti. 2000'lerde başlayıp 2005'te oturtulan F tipi sistemiyle herşey çekilmez bir hal aldı. Süreçler daha çok basit, günlük ayrıntılara hitaben az daha ılımlı olmasına vesile oldu. Yanısıra, süreçleri fırsat olarak kullanmak isteyen AKP savaş sürecinde dahi uygulanmayan insanlık dışı, onur kırıcı politikalar geliştirdi. Gerçekten bazen acımasız da olsa, etik bir örtü-

sü de olan düşmanlık hukukunu arar olduk. Yani AKP'ye ne süreç ne barış ne de farklı bir şey yarıyor. Hortumu midenden çıkarıp iliklerine sızma arayışı içindeler. Yenilme psikolojisi yok bunlarda. Yeni bir analiz dili ihtiyaçtır artık, eski dil yetmiyor.

Dışarıda yaşananlar size nasıl görünüyor? Kürt meselesine bakışta, dilde, yaklaşımda bir değişim görüyor musunuz?

Yaşananlara dair algımız, dışarıdakilerden özünde çok farklı değil. Belki bire bir o sıcaklıktan, yoğunluktan yoksunuz ama genelde bir paralellik var. AKP ile birlikte devlet geleneğinde, Türkiye'nin toplumsal dokusunda yerleşik literatürü zorlayan bir değişim yaşanıyor. Kimi yasal açılımlar olsa da, zihniyeti daha kamplaştırıcı, uçlarda gezinen, gerilim üreten bir uygulama doğuruyor. Hayat hiç bu kadar zembereğinden boşalmadı. Bazen kendileri de "Dünya bizi anlamıyor" diyorlar ya, hakikaten anlamak güç. Ciddi bir kültürel erozyon, ahlaki değer yitimi, bozulma derinleşerek sürüyor. Turşu da bir çürümedir ama yeniliyor, bu başka bir şey; çürümüş turşu da değil. Ve bu zeminden iktidar devşiren geniş bir kesim var. "Vicdanı o kadar temizdi ki, hiç kullanmamıştı" sözünün somutlandığı uygulamalar normalleşti Türkiye'de. 80-100 senenin rövanşını alma duygusuyla, fırsat bu fırsat yaklaşımı içindeler. Bu değirmene su taşıyan kısır bir muhalefet de olunca, değişim oldukça ağır ilerliyor.

Dile bakıyorsun, eskiden yaptıkları gibi açlıktan küfretmiyorlar, "Anlarsın ya" diyorlar. Hep bir hizaya getirme sevdası içindeler. Kibirlenerek, böbürlenerek, pişkin tavırlarla sürüyor bu. Yumuşayan dilin altını da deşiyorsun, hep tehdit. Tüm paketlerden, copuyla Erdoğan çıkıyor. Boğdurma seanslarına dönüşen sayısız açılım var. Her ay toplumsal kesimlerle görüştüler. Sonuç, ilerleme var mı? Sayısız şey sıralanabilir. Zihniyet, dil, uygulamalar bütünlüklü değişmeli. Ayağını kaldırıp adım atmamak, tekme atıp geri adım atmak Erdoğan'ın tarzı. "Ayağım incindi" deyip mağduru da oynuyor.

Gezi olaylarıyla birlikte bir umut doğdu. Bu hepimizi heyecanlandırdı; ama bunu dinamik, sürekli bir etkili muhalefete dönüştürecek hem örgütlü yapılanma hem öncülük yetersiz görünüyor. Ağır bedeller ödeniyor ama sistem aynı. Bunun küresel sistemin himayesiyle de bağı var elbet. Türkiye'de değişimi çok ağır, olan da köklü değil. Devrimci, dönüştürücü, özgürleştirici dinamiği azımsanmayacak kadar var. Fakat toplumsal yılgınlık, hep ken-

dini düşünme öyle derin öyle yaygın ki, bedel ödemeyen neredeyse kalmadı. Devlet ise değişmeden, hatta sömürüyü incelterek, kendini sürdürüyor. Tüm bunların yanında alttan altta filizlenen, yavaş yavaş genele umut veren bir dinamik de gelişiyor, örgütleniyor. O mecra genişledikçe yerleşik hale gelecektir. Onda ısrar edilmeli. (...)

F tipinde yaşamı anlatır mısınız?

F tipi cezaevleri tecrit, izolasyon amaçlı kurulduğundan, yaşam koğuş sistemine oranla daha parçalı. Koğuşlar bir köy meydanı gibiydi, ama F'lerde herkes evinde kalarak yaşamak zorunda. Kimse kimseyle komşuluğa gidemiyor. Herkes kendi köy meydanını oluşturuyor. F tipleri onlarca küçük cezaevinin yan yana getirilişi gibi. Eskiye göre daha fazla yoğunluk ve enerji harcamak zorunda kalıyoruz. Tüm ilişkiler notlaşmalar üzerinden gerçekleşiyor. Zaman biraz daha çok, biraz daha inisifiyatinizde. Üretme halindeyseniz, bu iyi geliyor. Burası direnen insanın potansiyelini daha fazla açığa çıkarıyor. Çok farklı, dokunulmadık ruhsal alanlar keşfediyor insan.

Tecrit-izolasyon amaçlı kurulmasına rağmen, teknoloji kullanan dışarıdaki insandan daha yoğun bir sosyalitemiz var. (...) Bir köy gibiyiz, komşuluk ilişkilerimizle geleneklerimizden besleniyoruz; buna devrim yoldaşlığını da eklediğimizde hayat akıcı oluyor. Dışarıya çıkan birçok arkadaşımız bu ilişki biçimini arıyor. Bunu salt zorunlu olduğumuzdan uygulamıyoruz elbet. Öyle istiyoruz ve ona göre şekillendiriyoruz. (...)

Yoldaşlığı ve geleneksel komşuluk ilişkisini bir köyde sürdürüyor gibi, mesela bir odamız beş on gün kepek ekmeğinin içini topluyor, kurutuyor, toz haline getiriyor. Birkaç öğünlük bulgurunu da öyle yapıyor. Yeşillik alıyor. Pul biber ve sucukla karıştırıp "Bugün akşam çiğköfte yollayacağız" diyorlar. Bir odamız üç dört öğün pilavını yemiyor. Sıcak sudan geçirip süt alıyor, çevre odalara sütlaç yapıyor. Turşu, reçel, tost, tırşık, kurutma, dondurma bile yapıyoruz. Yapınca hep fazla yapıyoruz, komşu odalara atıyoruz. Beklemediğin bir anda, voltadasın, bir oda dondurma yapmış, o sıcakta yolluyor. Bir arkadaşa iki gömlek gelmişse birini ihtiyacı olana yolluyor. Yeter ki yapmak isteyelim.

Yine edebi-sanatsal bir dergi ile derginin karikatür ekini çıkarıyoruz. Dışarıya yoğun bir yazı akışı var. Bilgi yarışması, iç tartışmalar, düzenli toplantılar, seçim vb... Örgütlü bir köy gibiyiz. Kurmak istediğimiz devrim sonrası yaşamı koşullar çerçevesinde

oluşturmuşuz desem abartı olmaz. Sabit bir durum yok. Yaşamı hep tartışıyor, sürece uyarlıyoruz.

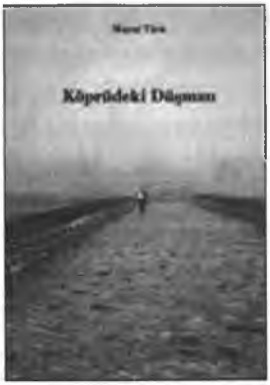
Bir gününüzü anlatır mısınız? Gün içinde neler yapıyorsunuz?

Sabah yedide uyanıyorum. Kahvaltı, günün ön hazırlıkları, TV'de gazete haberlerini izlemek derken, sekizi on geçe havalandırma kapısı açılıyor. Saat dokuza kadar yürüyoruz. Dokuzda ranzalarımıza çekilip eğitsel çalışmalarımıza başlıyoruz. On civarı ara veriyoruz. Bu arada ya bir meyve ya da bir kahve alıyoruz. Ardından saat on ikiye kadar eğitime devam ediyoruz. Öğlen yemeği, çay... Arada gazeteler geliyor. Genelde her oda farklı bir gazete alıyor. Günde ortalama 7-8 gazete okumuş oluyoruz. Öğleden sonra yine eğitsel çerçevede bireysel programlarımıza dönüyoruz. Saat 4 civarı bir saat spor yapıyorum. Mevsime göre spor saati değişiyor, 11-12 arası da olabiliyor. Saat 6 civarı akşam yemeği geliyor. Saat 7'de toplu olarak parti radyosundan ana haberleri dinliyoruz. Sonrasında kapı kapanıyor. Sayım. Tekrar 9.30'a kadar okuma yazma, ardından aşağıya inip TV'yi açıyoruz. Önceden bildiğimiz program varsa onu izliyoruz. O arada çerez yiyoruz. İyi bir film yoksa on ikiye kadar çalıştıktan sonra uyuyorum. Bu bir günün rutin akışı. Bazen değişiyor, zaman sarkıyor, ona göre ayarlama yapıyoruz. Yaşam oldukça renkli, gün içinde o kadar ayrıntı araya giriyor ki; arada kitap, dergi, mektup, ziyaretçi vb. geliyor. Yüz elli civarı arkadaşız ve yoğun bir notlaşma, bilgi akışı, üretilen yazıların eleştirel paylaşımı, çeşitli alışverişlerle mekândaki ilişkiler, hareketlilik boğaz trafiği gibi, nerdeyse kaynama durumunda.

Kitap çalışmalarını nasıl yürütüyorsunuz?

Yoğunlaşmamın kesilmemesi için ranzamda, kulağımda radyodaki müzik, yarım tabaka bir mukavvanın üstünde kareli kâğıda kurşun kalem ve silgiyle yazıyorum. Hep aynı kalem, bir bordo rotring 07 ile yazıyorum. İlk günden beri hep onunla yazdığımdan, kadim bir yoldaş oldu bana. Ağır ağır örüp oluşturarak yazıyorum. Yazıyı bir kere yazıyorum, oda arkadaşlarıma okuyup eleştirilerini alıyorum. İkinci kez bu sefer normal tükenmez kalemle temize çekiyorum. Konuya hakim olduğunu düşündüğüm arkadaşlara yolluyorum. Bazen birkaç sayfalık metne bir o kadar eleştiri, yorum geliyor. Bunlar genelde isabetli, metni farklı yönlerden ele alıp pozitif olarak tamamlayan, şevk, moral veren eleştirilerdir. Eksik, yanlış olan yerler hiç dolandırılmadan söyleniyor.

"Olmamış", "Şöyle yap", "Şunu çıkar, bunu koy", "Tümden yeniden yaz" gibi birçok yorum geliyor. Herkes yapabileceğinin en iyisini yapmaya çalışıyor. Onları dikkatle okuyup metnin dokusuna uygun olanları uyguluyorum. Arkadaşlara teşekkür ediyorum, bu konularda katkıları büyük. En son defalarca okuyorum. Okurken arınıyor, tamamlanıyor, duruluyor; nehrin mecrasını oluşturması gibi, bir ses "Tamam" diyor. "Bunu ancak bu kadar yazabilirsin." Yazının son halini daha akışkan olduğu ve fotokopide iyi çıktığı için siyah veya mavi pilot kalemle beyaz kâğıda ya da kareliye yazıyorum. Bunu da dilekçe yazıp bir zarfa koyarak fotokopiye yolluyorum. Bir hafta-on gün sonra fotokopiden dönüyor. En güzeli de yazdığın metinden bir hafta-on gün koptuğun bu süreçte kendi yazına duyduğun merak. Fotokopi iyi çıkmış mı, kayma olmuş mu, gibi kimi kaygılar da var. Çoğu kez fotokopiden daha temiz dönüyor. Bir de yazındaki kimi ayrıntıları merak ediyorsun. Onlardan biraz uzaklaşıp tekrar okurken daha objektifsin. Heyecanla okuyorum. Bu ara heyecanlar gayet güzel, seviyorum. Şimdiye kadar yazdığım tüm metinler genelde böyle oldu. En son tesadüfen kalem tipi silgiyi keşfettim. Bu, işimi oldukça kolaylaştırdı. Daha temiz, pratik ve satır aralarına kolayca girebiliyorum. Yazarken, güzel bir fikir gelince o fikir satırlarda gövdelenince mutlu olmamak elde değil. İç sevinçlerimin güzel bir yanı. Böyle olunca daha enerjik oluyorum, çok da yorulmuyorum. Yazmayı sürdürürsem, bu tarzdan sanırım kopamam. Çünkü artık ruhuma işledi.

"Hayatın asıl gerillaları annelerdir"

Dört duvar arasında kalmak delirtici bir etki yaratabilir kimi zaman. Bazı durumlar vardır ki insanın elinde değil-

dir kontrol. Mesela kayıplar... Annenin vefat haberini hücrenizde aldığınızı sanıyorum. Bana o anı, hissettiklerinizi anlatabilir misiniz?

Çocukken yaşadığım bir duygu vardı ve bu hep korkuturdu. Mahallemizde bir arkadaşımın annesi genç yaşta vefat etmişti. Hep düşünürdüm, "Ben de böyle bir acı yaşarsam nasıl dayanırım, ne yaparım?" diyordum. Altından kalkamıyordum bu ağır duygunun ve kendimce, "Ben annemden önce ölmeliyim" diyordum. Düşünmek dahi ağır geliyordu bana. Ama hayat, her şeyi birer birer yaşatıyor. Annem haberimi aldığı her yere mutlaka gelirdi. Nerede olsam şartları zorladı geldi. En son Antep'te 2004'ün baharında açık ziyarette görüşmüştük. Şeker hastasıydı. Bünyesi zayıflamıştı. Yolculuklarda zorlanıyordu. Birkaç ay sonra ben Kandıra F Tipi Cezaevi'ne gittim. Ben yine de "Ne yapar eder gelir" diye düşünüyordum. Telefonla görüşüyorduk zaten. Kart, mektup, anneler gününe dair mesajları hiç aksatmıyordum. Telefon açacağım gün, annem bazen eski arkadaşlarımı, akrabaları, komşuları getiriyordu eve. Onlarla bir iki kelime konuşmamı sağlıyordu. Çünkü onları hep soruyordum. O da bu imkânı en geniş halde değerlendiriyordu.

Kandıra'dayken ziyaretime annem uzun süre gelemedi. "Bir şeyler var" diye düşünüyordum ama emin de olamıyordum. Telefonun da arızalı olduğu söyleniyordu. Böyle uzun süre devam edince sordum, araştırdım. "Uzun süredir hastadır, hastanede yatıyor" dediler. Selamını iletiyorlardı. Yıl sonuna doğru ablama telefon açtım ve "biliyorum" dedim. Ablam ağlamaya başladı, ben de ağladım. Çok da konuşamadık. Telefonu kapatıp odama döndüm. Bulutlu, kapalı, iç karartıcı bir hava vardı. Yaşanan acı tatlı anlar, son görüşmemiz ve yine görüşürsek onunla paylaşacağım konular, sözler, espriler bir bir gözlerimin önünden geçti. Onlar öylece gönderilmemiş bir mektup gibi ben de kaldı. Ağladım. İnsanın içindeki evrenin en büyüğü anaymış, onu yitirince bir boşluk, hiç dolmayacak o yüce boşluk, bir sessizlik anıtı gibi ruhumda giderek büyüdü. Tanrı denen sonsuz kudreti istediğimiz kadar büyütelim, insanın içinde ana gibi daha büyük bir varlık var ve o, seni doğurması, beslemesi ve büyütmesiyle daha somut. Bu acı, insanın hakikaten bireysel kıyameti gibi. Ve bence asıl ondan sonra hayatın içinde oluşuyoruz. Bizim bu hareketten öğrendiğimiz biricik şey, anayı büyük sevmek ve ona layık olmaktır, savaş ve tutsaklık yıllarımızda belki çok acılar yaşadılar ama onlar, taşıdığımız özgürlük onuruyla hayattaki en asil duyguları da bizlerle yaşadılar. Devrimciler analara çok şey borçludur. Çünkü özgürlük

mücadelemizin bir öncüleri de analardır. Gerilla şartlarının amansız zorluklarından biliyorum ki, hayatın asıl gerillaları da annelerdir. Annemdeki kararlılık, en imkânsız koşullarda çocuklarına ulaşmanın şartlarını oluşturma azmine sayısız kez tanık oluşum, mücadele değerlerinden aldığım ilham ve maneviyat kadar anlamlıdır. Anaya doğru bağlılık mücadeleye de doğru bağlılığı getiriyor.

Annemin vefat haberinden sonraki hafta ablam ve kardeşim ziyaretime geldiler. Son aylarını, son günlerini, bana dair duygu, düşünce ve sözlerini ilettiler. Hepsi yüce anlamlardı. Annemin bir süredir ağır hasta olduğunu, yataktan zor kalktığını, bir sabah namazını kıldıktan sonra gözlerini yumduğunu söylediler. Ben ise, bir gün şu kapıdan çıkarsam onu kapıda beni bekliyor bulacağım duygusuyla doluyum. Bütün kayıplarımızın son anlarında yanlarında olamamak, çok isteyip de ödeyemediğimiz manevi bir borç gibi içimizde kalıyor. Bir vicdan sızısı gibi, sayısız arkadaşımız bunu yaşadı. Tüm bunlar ödediğimiz bir bedeldir aslında. Özgürlük ortamı için göze aldıklarımız, onların kuvveti kalbimizde manevi anlamlara, mücadele azmine dönüşüyor.

Genç yaşta verilmiş kararlar yaş ilerlediğinde aynı etkiyle insan hayatına sirayet etmez çoğu zaman. Siz kendi hikâyenizi anlatır mısınız? Görüşünüze nasıl ve neden bağlı kaldığınızı anlamak istiyorum.

Karar vermek, bazen anlık bir etkilenmeden de kaynağını alabiliyor. (...) Gerillaya katılırken en fazla birkaç yıl yaşayacağımı, mutlaka öleceğimi düşünüyordum. Gerçekten ilk yıllarda bu sözü defalarca söylediğimi hatırlıyorum. Hatta "Sigara içmeyin, nefesinizi keser" diyen arkadaşlarla dalga geçiyorduk; "Nasıl olsa birkaç yıl içinde bir yerde şehit düşeceğiz, rahatça içelim" derdik.

Devrim dediğimiz -90'larda "uzun süreli halk savaşı" derdik- uzun mücadele süreci inişli çıkışlıdır. Ben kararlılığımı sınayan sayısız engelle karşılaştım. Gerillayı o kadar idealize etmiştim ki, karşılaştıktan bir süre sonra istediğimi bulamamanın hayal kırıklığını yaşadım. Tökezledim, toparlandım. Gençtim. Bunalımlar yaşadım. Bunları o vakit çok da paylaşamıyordun. Yaklaşımlar çok keskindi. Yapabilirsen kendi kendine, içten içe aşıyordun. Yine partinin bu durumları aştırmaya dönük özel yaklaşımları, anlatımları, eğitimi oluyordu; ama esasta irade belirleyici oluyor. Kararınızı her an manevi yönleri yoğun bilinçle beslemezseniz zorlar. Karalılığı sınayan şeyler elbet şartların zorluğudur. Bir anda ağır yaşam koşullarına keskin bir geçiş yaptığınızda buhranlı, ka-

otik bir ruh hali yaşıyorsunuz. Ölüm, yaralanma, uzun süren açlık, ihanet, gurur inciten bir söz ve daha önemlisi, mücadelenin ağır bedellerine yakından tanık olmanız, darbeler yemeniz, çok güvendiğiniz, neredeyse partiyi onun şahsında gördüğünüz birinin "aniden" gelişen ihaneti, karşıtlaşarak üzerinize gelmesi... Kararlılığınızı zayıflatan ya da güçlendiren o kadar şey var ki. Siz neyi tercih edeceksiniz? Olumsuzluklar sizi geriye mi çekecek, yoksa daha iyi bir mücadelenin gerekçesi mi olacak? Orada kararınızı bu boyutta sorgulamak durumunda kalıyorsunuz.

İlk verdiğim kararda bilinç az, saflık ve tutku çoktu. Yanı sıra hep bir "sonuna kadar yürüme" duygum vardı. Yürüdükçe, düşüp kalktıkça, tecrübe ettikçe bilinçlenmeye, saflığı ve tutkuyu oluşturan mecrayı mücadele bilgisiyle beslemeye ihtiyaç duydum: biraz isteyerek, biraz kendiliğinden, biraz koşulların iteklemesiyle ve esasta partinin yönlendirmesiyle belli bir aşamadan sonra kendine yetme durumunu oluşturmuş oldum. (...)

Öcalan yakalandığında...

Hiç "devam edemeyeceğim" diye düşündüğünüz anlar oldu mu?

Bu sorunuzda uzun uzun düşünüp geçmişe, zorlu yıllara, hayatımın sınandığı eşikler dediğim anlara gittim. "Devam edemeyeceğim" demek, aslında durmak, yürümemek, şu kalemi bırakıp yazmamak gibi bir şey; renklerin en karası bir duruma nokta koymak ise ve sorunuzu doğru anlamışsam, yalın bir şekilde "Olmadı" diyorum. Olsaydı, açık yüreklilikle söylerdim. "Devam edemeyeceğim" çok, bu işin "nasıl"ıyla, daha doğrusu "Nasıl daha iyi yürüyebilirim?" sorusuyla boğuştum. Tedirgin olduğum, en çok korktuğum an önderliğimizin tutsak edilmesi olayıydı. Bu kadar sıkıştığımı, çaresizlikten ağladığımı ama aynı anda mücadele etme isteğiyle dolu olduğumu hatırlamıyorum. Önderliğe çok güveniyorum. Önderliğin uçaktaki görüntülerinden sonra koğuşumuzun yarısı ağladı. Ben son hücredeydim. "Gidip orada yalnız ağlayayım" diye düşünmüştüm. Baktım üç dört arkadaş, kimi yüzünü dönmüş, kimi çökmüş, herkes bir şekilde ağlıyor. O sırada H. Hüseyin Ebem hücreye girdi. "Ne ağlıyorsunuz?" dedi babacan tavırlarla. Ben orada gözyaşlarımı sildim, ona sarıldım ve "Önderlik artık düşmanın elinde; ama en büyük devrimi orada yapacak" dedim. Ve o günün duygularını günlüklerimde işledim. Yılgınlık geçiren, ruhsal çöküntü yaşayan, savrulan, o sırada düşüp bayılanlarımız da vardı

elbet; ama ana gövde, koğuşumuzun yüzde sekseni böyle inançlı ve kararlıydık. Çaresizliğimizin Everest'i idi o an. Kürt'ün mücadele ederek kendi yaşamını oluşturmaktan başka çaresi yok. Bence o gün iç dinamiğimiz müthiş harekete geçti. Çaresizliğimizin Everest'indeyken ruhumuzun Mariana Çukuru'na sondaj yaptık.

(...) Yine gelgitler yaşadığım anlardan biri İstanbul sorgusundan sonra beni Bingöl'den gelen bir ekibe teslim ettikleri andı. Bunlar, dağda karşı karşıya geldiğimiz, kamplarımıza kadar sızan –anlatımlarından çıkarmıştım– araziyi bizim literatürümüzü kullanarak adlandıran kontra tiplerdi. Yaralı halde, bir takside onların arasında İstanbul'dan Bingöl'e kadar gitmek hakikaten de zordu. Cellâtlarının arasındaydım. Soğuk, kinli, aşağılayıcıydılar. Mesele ölmek ya da bedel ödemenin de ötesinde, 96'nın Ocak ayında, kış ortasında neden Bingöl'den beni almak için geldiler, sorusuydu. Kafamı kurcalıyordu bu soru. Hiç ipucu da vermediler. İşlerinin uzmanıydılar. Sadece "hele bir oraya ulaşalım" havası içindelerdi. Yol boyunca ruhumu adeta karanlık, kör bir odaya kapattım ve kararlılık oluşturdum, tahminler yürütmeye çalıştım. Sonunda on beş günlük sorgunun ardından bu süreci de zayiatsız atlattım. Beni Bingöl'e getirmelerinin nedeni, dağ ile İstanbul arasındaki örgütsel ağı çökertmekti.

Öcalan'ın yakalanması sizi nasıl etkiledi? Koğuşta haber aldığınızı söylediniz; o an ne düşündünüz?

Boşluğunda uzak, uzak, belli belirsiz parlayan çok uzak bir ışığın olduğu ağır, karanlık duygular, biraz da hazırlanarak beklediğim bir şok yaşadım. Çünkü aylar süren bir takip vardı. Uluslararası güçler Önderliğimizin peşindeydi. Hiç umutsuz olmadım. Ağır bir bedel ödeyeceğimizi biliyordum; ama bir çıkış bulacağımızı da... Önderliğimizin çocukluktan başlayarak hayatını, kararlılığını, mücadeleci ruhunu, taşı ikna edebilen ikna gücünü, kendini şartlara uyarlayan politik esnekliğini ve mutlaka bir çıkış bulacağını, o karanlık duyguların içindeki uzak pırıltıyı sabırla beklediğimiz takdirde onun bir yıldıza dönme ihtimalini düşündüm hep. Koğuşta elli arkadaştık ve o elli arkadaş parti tarihiydi. Kenetlendik. Bayılıp düşenler oldu. Ağlayanlar... Çoğumuz ağladık. O küçük hücrelere girip gözyaşlarımızı döküp çıkıyorduk. O sırada bir kan akışına tampon yaparcasına, birkaç dakika sonra koğuş sorumlumuz olan arkadaş hepimizi koridorda topladı ve ayaküstü çok etkili bir konuşma yaptı. Tarihimizin en zor gününü yaşadığımızı fakat özgürlüğümüzün tam da bugünde filizleneceğini, bu-

günle başlayacağını, ağlamamızın anlamlı olduğunu ama toparlanmamız gerektiğini, şuandan itibaren önderliğimizin etrafında kenetlenmemizin, onu düşünmemizin en anlamlı mücadele olacağını söyledi ve ekledi: " Gerekirse tek tek gerekirse hepimiz birden kendimizi yakacağız!" dedi. İki üç dakika sürdü bu konuşma. Hava birden tersine döndü. Öğlen yemeği geldi. Yiyemedik.

Havalandırmaya çıktık ve konuşmadan saatlerce volta attık. Onlarca arkadaşın ilk defa böyle uzun uzun sessiz yürümesi tuhaf bir duyguydu. Kimseden çıt çıkmıyordu. Çaresizliğin bu kadarı fazlaydı. Sessizce yürüyorduk ve hepimizin kafasında aynı şeyler vardı: Önderliğimizi düşünüyorduk, halkı düşünüyorduk, gerillayı düşünüyorduk. O günleri elimden geldiği kadar günlük tutarak yazmışım. Ben arkadaşlara hep "Önderlik zor anlarda anlamlı, büyük çıkışlar yapıyor, burada da öyle yapacak" diyordum.

Daha sonra ortaya çıkan görüntüleri ve "Devletimin emrindeyim" açıklamaları peki, onlar ne düşündürdü?

Gözaltı görüntüleri, bayrak, kelepçe, gözbağı gibi uygulamalar Önderliğimizin şahsında halkımıza, mücadeleye ve bizlere hakaretti. "Düşmandır, yapar" diyorduk. İzlerken zorlanıyorduk. Önderliğimizin uçaktaki açıklamalarını da tartışıyorduk. Önderliğimizin hepimiz açısından en yüksek temsiliyeti var. Uzun süredir başlatılan bir barış, kardeşlik, çözüm arayışı söz konusuydu. Tüm bu anlamların en zor koşullarda iğne ucu kadar bir imkanı geliştirmenin arayışı olan açıklamalardı. Bugün gelinen aşama ortada. Dünya sisteminin bir olup üzerine geldiği, kaos aralığından, bir ölümcül eşikten geçen Önderliğimiz barışı, kardeşliği, umudu yeşertmeye çalıştı.

Çok tartışılmış ve bir kesim "ilaç etkisi" olduğunu iddia etmişti. Siz kendinize nasıl açıkladınız o görüntüleri?

Önderliğimize uçakta direnç göstermemesi için ilaç verilmiş, uyutulmuştu. Bu belliydi; ama şuurunun yerinde olduğu açıktı. Belli bir amaç için konuşuyordu. Sonunda bir çıkış yarattı ve bugün, aradan geçen on beş yılın ardından geldiğimiz bu aşamada, uçaktaki konuşmalardan başlayarak devletle yaptığı tüm tartışmaların barış ve kardeşlik için olduğunu, Türkiye toplumuyla kalıcı bir barış arayışının anlam bulduğunu görüyoruz. Önderliğimize on yıllarca sürecek, kanın gövdeyi götüreceği klasik bir boğazlaşma dayatıldı, ama bu planlar bozuldu.

PKK'nin örgüt içi infazlarla anıldığı yıllar var. Örgüt içi infazlar size ne hissettirmişti? Bazı arkadaşlarınızın infaz edildiğini anlatmıştınız...

Bu tarz olaylar, parti içi çizgi savaşımının ideolojiden koparılarak dar iktidar savaşımına dönüştüğü 80'lerin sonu ile 90'ların başında yoğun yaşandı. Farklı zamanlarda da bu tarz olaylar oldu. Parti içinde ağır ihanetler veya yoldaşının kanına girme gibi durumlar olmadı mı, bu yönlü cezalar olmuyordu. Ama bir dönem savaş içinde yaşamı bozanların durumu bir eleştiriyle düzeltilebilecekken, savaş ağaları dediğimiz bu çeteler aynı yöntemle en değerli yoldaşlarımızı bile ovamızdan aldılar. Bunları ilk duyduğumda yeni katılmıştım, anlam verememiştim önce, bana ağır gelmişti. Uzun süre kendi kabuğuma çekilmiştim. Parti içinde sürekli bir çizgi savaşımı var. Hatta Önderliğimizin ve hareketimizin enerjisi büyük oranda bunlarla tüketildi. Bu pratikleri parti her zaman eleştirdi, uygulayanları en sert şekilde cezalandırdı, çeşitli yaptırımlar uyguladı. Bu olaylara katılan, talimat verenlerin çoğu partiden ayrıldı, iflah olamadılar. Çünkü bunlar çete tarzı pratiklerdir. Sadece böylesi uç olaylar değil, ufak bir haksızlık dahi mazur görülmüyor. Elbet burada ihmalkârlıklar, zamanında müdahale edememe, ulaşamama gibi durumlar da olmuştur, ama sonuçta bunun bir çizgi olarak uygulanmasının önü alınmıştır.

PKK'nin infazlarla anıldığı yıllar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Mücadelemizin yükseliş yaşadığı dönemlerde hem dıştan hem içten parti çizgisine, devrimci halk savaşının farklı uygulanışına dair sistemli yönelimler gerçekleşti. Bu tür olaylar çok acı sonuçlar yaşattı bize. Ama yoğun çabalarla önü alınmamış olsaydı sonuç daha ağır olurdu. Halk savaşını geliştirmeyle görevlendirilmiş, yetki verilmiş insanların bu görevi bir tarafa bırakarak, kendi iktidar kavgalarını başlatmaları bu pratiklerin temel nedenidir. Şiddeti kör bir şekilde kullandılar. Mücadelemizin hızlı gelişimini sağlayabilecek kadroların çoğu bu yönelimler sonucu hem katledildi hem bu uygulama bir parti politikasıymış gibi yansıtıldı. Bu iki sonuç birleşince tahribat ağır oldu. Çizgi hâkimiyetinin sağlanamadığı bu yıllar hareketimize çok şey kaybettirdi.

PKK'nin bir de "karanlık dönemi" var. Karakol baskınları, öğretmen katliamları, bazı sivillere yönelik eylemler... O yıllar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kimi istisnalar dışında, az önce anlattığım içte yaşananlara paralel dışımızdakilere karşı da uygulanan bu pratiklerin sorumluları aynı anlayışı taşıyanlardır. Kişiler bire bir aynı olmasa da çete tarzı hareket edip amaçtan kopmuşlardır. Bunlar uzun uzadıya defalarca çözümlenmiş pratiklerdir. Sivillere dönük eylemler, öğretmenlerin vurulması olaylarını hep yanlış bulduk. Hepimizi üzen son derece yanlış eylemlerdir bunlar. Bizim taraftan kaynaklı yanlış ya da doğru ne eylem varsa bunlar ideolojimizin, savaş çizgimizin eleştirilerinden geçmiş, hepsinin kaydı tutulmuş, arşivlenmiştir. Tarihimizde bu tür olaylar var ama karanlıkta kalan bir şey yok. Bu yüzden "karanlık dönem" tanımlaması yerini bulmuyor. Bugün otuz yıllık savaşta yaşanan ne varsa, tüm gerçeklerin her yönüyle ortaya çıkarılması için hareket olarak defalarca açıklama yapılmış ve "Hakikatleri Araştırma Komisyonu" kurulması için girişimlerde bulunulmuştur. Tüm bunlar, sadece bu savaşta yaşananları değil Dersim, Ağrı, Zilan Şeyh Said ve aralarda yaşanan olayların faillerinin, o dönemlerde hakikaten ne yaşandı, olduğu gibi ortaya çıkarılmasını, karanlıkta hiçbir şey bırakılmamasını amaçlamaktadır.

Bir davaya adanmışlık nasıl bir duygu?

Kendine ait olmamak, bir amaca odaklanarak kendin olmaktan çıkmak... Adanmışlık büyük özgürlük tutkusuyla ve toplumsal değerlerle besleniyor. Bireysel açıdan bu böyle. Daha yalın ifadeyle korkulacak, kaybedilecek bir şey yok. Ufkun bir adım gerisinde yürümek, uzaklaşan ufku aynı mesafeden izleyerek yürümektir. Adanmış olmak körü körüne bağlılık değil. Aksine felsefi anlamda derinleştikçe adanmışlık saflaşıyor, entelektüel bilgi kristalize oluyor. Her olguyu çözümleyip anlayabilen bir hakikat algısıyla özgürlük değerleri için yaşıyorsunuz. Bunun maddi bir karşılığı yok. Tam tersine maddiyattan arınmayı, nefs terbiyesini, benlik terbiyesini gerektiriyor. "Bir lokma bir hırka" olarak formüle edilen felsefeyle yaşıyorsunuz. Bu acı çekmek, kendini boş vermek, yitirmek değil. Aksine adanmışlık kendini doğru sevme ile başlıyor. En üst anlamlarla, manevi bir dünyada yaşamak, özgür birey olmaktır. Dinlerde adanmış olmanın karşılığı cennettir. Ölünce en güzel yere gidiyor ve ertelediklerinizi yaşıyorsunuz. Bizde bu tür vaatler yok. Yaşamı erteleme yok. Dünyaya bir kere gelip bir kere gidiyorsunuz. Bu biliniyor. Bu ince çizgide yaşamaya karar vermek maddiyattan arınmış bir ruh gerektiriyor. Işığı kendinde toplamak, ateşin etrafında yanmadan dönmek; ama yeri geldiğinde de ateşe dalmak... Yaşamı da ölümü de göreceli kılıyor bu duruş.

"Özgür olsam Rojava'ya giderdim"

Şu an özgür olsaydınız nerede ne yapıyor olurdunuz?

Bir anda, birçok yerde olmak isterdim. Biriken o kadar çok şey var ki... İçeride olmanın getirdiği bir burukluk, bir borçluluk duygusu var. Yitirdiklerimizi toprağın altında çıkarmaya başlardım işe. Annemin mezarına giderdim... Bunca zaman vefa gösteren, arayan, soran, selam gönderen arkadaşlara, kardeşlere, dostlara teşekkür ederdim. Çocukken üzerine oturup dama oynadığımız bir büyük taş, bir arsada bir akasya ağacı vardı. Yerlerinde duruyorlarsa onları da görmek... Sonra bir sabah karanlığında tek başıma çocukluğumu geçirdiğim sokaklardan geçerek kraterin etrafına, Rojava'ya giderdim.

Diyarbakır'ı özlüyor musunuz? En çok neyini özlüyorsunuz?

Diyarbakır'dan, güzel düşler bırakarak ayrıldık. Dönüşümüz üç dört yıl sonra yapacağımız devrimle birlikte olacaktı. Biz gerillalar, ellerimizde meşalelerle keleklere binip bir akşam Dicle Nehri'ne bırakacaktık kendimizi. O vakit düşlerimiz öyleydi. Bütün isyanlarda gerçekleşmeyeni, onların da düşlerini biz gerçekleştirecektik. Devrimin ortaya çıkardığı gerçekler ile düşler arasında çok fark var. Zamanla bunu anlayıp kabullendik. O dönem aradıklarımın hiçbiri yok şu an, bunu biliyorum. Belki hâlâ zamana direnen bazı izler, yaşlanmaya başlayan bazı yüzler var oralarda. Kesin olan bir şey varsa, o da çoğalan mezarlardır. Çocukluğumu bıraktığım sokaklarda oynayan çocukları merak ediyorum; onların oyunlarını, ruh hallerini...

Her şey çok gelişti, çok değişti. Çocukken bakıp uçsuz bucaksızlık, sonsuzluk, ufukların sisiyle heyecanlandığım yerlerde koca koca binalar var. Öyle gerilere gittim ki, Amed'in ta ilk halini, bin yıl önce ilk surlar örülürken, surların içinde kalan yemyeşil düzlüğü, patlayan Karacadağ'ı, keskin akışıyla uçurumlar oluşturan Dicle'yi aşk gibi düşledim hep. Fırat'la ve Veysi ile birlikte, yeniden bir çocuk gözüyle keşfetmek isterdim Diyarbakır'ı. Biliyorum, üzülüp kırılacağım şeylerle karşılaşacağım, ruhumda kalan Amed'i bulamayacağım. Olsun. Yine de orada bir ruh var ruhuma karşılık düşen, hiç eskimeyen, gitmeyen, ilk haliyle bozulmadan beni orada bekleyen... Bir gün gidersem, o ruhu hissedeceğim ve bu bana yetecek. Amed'i Amed yapan şey, ateş ve suyun sunduğu olanaklardır. Yani çok eski zamanlarda patlayan Karacadağ ve

Dicle Nehri'nin birlikteliği. Karacadağ'ın lavları taşa dönüştü, dicle ise uçurumlar oluşturdu. Sonra Amedliler taşı nakış nakış işleyip suları ördüler. Onların kadim ruhu ile Şeyh Said'in, Mazlumların ruhu var bizi bekleyen, bu yeter.

"Kürt dedeler ve Türk dedeler aynı mevzide şehit düştüler"

Türk halkının büyük bir bölümü size terörist diyor, Kürt halkı ise devrimci. Devrimci mücadele ve terörist eylem arasındaki fark nedir?

(...) Biz Kürtler bir halk olarak o aşamada yok sayıldık. Son otuz yıllık savaşın kökleri oralarda aranmalı. Bize terörist diyenler şöyle bir empati kurabilirler: Zaman zaman provokasyonlar olur, bayraklar indirilir, bayraklar yakılır. İkinci gün bütün ülke ayakta ses verir. Akıllara hemen birilerini cezalandırmak gelir. Çünkü orada bir halkın değerlerine saygısızlık yapılmıştır. Bir halkın sayısız değeri var. Bayrak ilk akla gelen sembollerdendir ve devletin her kurumunda dalgalanmaktadır. Dolayısıyla hakaret bir halkın mensuplarına, onuruna, kutsalına yapılmıştır. Son zamanlar Türkiye'de bu refleks epey canlandırıldı. Mesela aynı refleks ya da asgari dikkat, neden başka bir halkın değerleri söz konusu olduğunda gösterilmiyor? Hem "bin yıldır kardeşiz" deniliyor. Kürtlerle Türkler kardeş halklardır, bu anlamlı bir birliktelik-tir. Öyleyse niye kardeşlerini inkâr ettiler? "Dili yok, şöyledir böyledir" dediler. Öyle olmayınca da şiddet uyguladılar. Türk halkının önemli bir kesimi sistemin bu yönlendirmesiyle hareket etti. Şimdi öyle olmadığını görüyorlar. Bu inkâr sistemi evdeki kardeşini inkâr etmek gibidir. Marmara ne kadar güzel bir isim ise Kürdistan da öyle bir isimdir. Kardeşimin ayrı bir ses tonu olur, benim ayrı. Hem mesela burada bunca ayrıntı değil, bir halkın bütünü, tarihi, coğrafyası, kültürü, değerler sisteminin ayaklar altına alınışıdır. Tüm bunlarla varlığı tehdit ediliyor. Katlediliyor, asimile ediliyor. "Benim gibi ol" deniyor. İnsanın doğarken sahip olduğu varoluş özellikleri değiştiriliyor. Bu imkansız bir şeydir. Bugün tıp o kadar gelişkin. İnsanın genlerine müdahale ediliyor, sayısız operasyon yapılıyor ama insanın özü çok az değiştirilebiliyor. Yeryüzünde bundan öte bir terör sistemi var mı? Tüm bunlara direnmek, doğa yapısını korumak insan için bir onur meselesi değil mi? Kendisini ormanların kralı ilan eden aslanın ormandaki güçsüz canlıları sadece yemesi değil, onlardan bir de aslan ol-

masını istemesi gibi. Ormandaki tüm canlılar aslan olsa neye yarar? Ya da Türkiye'deki tüm ağaçlar çam olsa... Tüm çiçekler aynı renk... Toprak her yerde aynı bitkiyi yeşertse... Yüz senedir bu çelişkileri yaşıyoruz. Milyonlarca insan bu dayatmalardan öldü.

İnsanların ruhu mermer yontulur gibi biçimlendirilmeye çalışıldı. Hiçbiri sonuç vermedi. Herkes kaybetti. Bugün o bayrak dalgalanıyorsa bu cumhuriyeti kuran dedelerimizin ortak çabaları sonucudur. Bütün cephelerde dedelerimiz omuz omuza savaştı. Kuruluştan sonra yerine getirilmeyen sözler ve günümüze kadar süren inkâr-imha sistemi temel sebep. Kürt dedeler ve Türk dedeler aynı mevzide şehit düştüler. Çünkü amaçları birdi. Savaşı kazanıp ortak vatanda kardeşçe yaşama sözleri vardı. Yüz binler böyle şehit düştü. O şehitlerin hiçbiri tek tek tek diyen inkâr sistemi için savaşmadı. İnkâr, en başta bu yüzbinlerce şehide ihanet değil mi? Şimdi onların gerçekleşememiş düşleri gerçekleşiyor. Bu aşamaya tek bir kurşun patlatmadan gelmenin sayısız yolu vardı. Ama devlet istemedi, hepsini kapattı. Böylesi bir amaç için yürümek devrimci bir mücadeledir.

Şiddeti kutsayan yok. Amaçsız kullanılan, bir amaca ulaşmak için şiddetten başka bir yol bilmeyen eylemler teröristliktir. Son yirmi yılda Kürtleri meclisten defalarca kovdular. Kürtler tekrar döndü. Bunların anlamı örneklerdir. Dağa çıkan insanların hikâyelerini anlamak gerçeği anlaşılır kılmaya yeter. O hikâyeleri dinlemek dahi insanları çıldırtıyor. Şiddet bizler için bir yöntem değil. Tarih boyunca üzerimizde uygulanan ağır terör sistemini durdurmak ve varlığını korumak içindir. Bu tehdit ortadan kalktığında silahlar da ortadan çekilecektir. Kürt halkı boşuna devrimci demiyor. Öz savunmasını görüyor bu harekette. Yanlış bir şey gördü mü de gözünün yaşına bakmıyor, en sert şekilde eleştiriyor, denetliyor. Bu hareketin içyapısı şeffaf, herkese de açık. İncelenebilir.

Dağdan inenlere siyasetin yolunun açılacağı bir paket meclisten geçti, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

"Çerçeve Yasa"dan bahsediyorsunuz anladığım kadarıyla. Buna göre çeşitli yasalar çıkarılabilir demiliyor. Çözüm sürecinin hukuki altyapısı ve olması gereken bir şey bu. Adının doğru konması, içinin boş olmaması, ordan buradan kırpılmaması durumunda bu yasanın tarihsel işlevi olacağına inanıyorum. Ama AKP'ye bir türlü inanamıyorum. Çünkü şimdiye kadar hep görüntüye oynadı. Konuştuklarında çok mesafe aldıklarını söylüyorlar. Hayır, toplum dolayısıyla Türkiye halkı ve konjonktür fazlasıyla hazır fakat

AKP hep yerinde sayıyor. İlerlemeyi frenliyor. AKP yerine başka bir irade olsaydı son on yılda daha fazla mesafe alınmıştı. Bu yasayı da iktidara araç yapma verileri var

Peki ya sizler? Hükümlüler için bu süreçte ne olacak sizce? Sizlerin de siyaset yapması, özgür kalması mümkün olacak mı?

İki bayram arasında çıkacağız diyorum hep! Şimdi de iki bayramın arasında bir yerdeyiz. Ufukta özgürlük görünmüyor maalesef. Ama ben iddialıyım, mutlaka iki bayram arasında olacak her şey. Evet, savaşın sonlandırılması için bir yol haritası oluşturuluyor. Zindanlar da bunun bir yerinde. Ama çözüm süresinin doğası gereği –yine bir engel çıkmazsa– özgürlüğümüz çok da uzak değil. Siyasi irade karar verdikten sonra, zaten her zaman iki bayramın arasındayız; bir aranın mesafesi az birinin çok. Yansıdığı kadarıyla var bir şeyler. Yani AKP adım atarsa böyle bir adım da olmalı. Fakat bizim için önemli olan Önderliğimizin özgürlüğü, halkımızın özgürlüğüdür. Nerede olursak olalım orası bizim için bir mücadele alanıdır. Özgürlük güzel elbet, ama tutsaklığı sorun etmedik. Normal hukuk felsefesine göre bakarsak fazlasıyla kaldık içeride.

İnsanların sizi anlayabilmesi için ihtiyaç duyulan eksik kalan ne sence?

Ulus devletin milliyetçilik damarı topluma zehirli kodlar taşıdı. Devlet aklı tekçi ideolojisini yaymak için her türlü yalana, propagandaya başvurdu. Bu bilgi yapılarından arınmak gerekir. İkinci Dünya Savaşı sürecinde Almanya'da Nazi kamplarında katledilenler üzerine araştırma yapanlar der ki, "Auschwitz yolu nefretle yapıldı ama kayıtsızlıkla döşendi." Savaş boyunca uçaklar cephe mevzilerine tonlarca bomba yağdırdılar. Bu uçaklardan sadece biri kamplara giden tren raylarını bombalamış olsaydı, mutlaka çok şey değişirdi. Kuşkusuz katliam durmazdı. Suç sadece Nazilerin değil. Dünya Sitemi, egemenler tümden bu katliamdan sorumludur. Ama sadece bir uçak, tren raylarını bombalayıp işlemez hale getirseydi, bir köprü uçurulsaydı, katledilenlerin sayısı yarı yarıya azalırdı. Savaşlar, katliamlar kulak tıkamayla, göz yummalarla, kayıtsızlıklarla sürdürülür. Neden her savaş bitmeye doğru evrildiğinde insani ayrıntılar öne çıkarılır? Bunu yapanlar bizzat neden savaşları başlatanlardır genellikle? Çünkü savaşlardan kâr edilemiyor artık. Türkiye'de bir kesim var ki Kürtleri yüreklerinden söküp atmışlardır. Çünkü Cumhuriyet Kürt inkârı üzerine kuruldu

bir bakıma. Şimdi Kürtler kabul ediliyor. Fakat o kalpler hâlâ boş. Ve onlar hâlâ boşluğa direniyorlar. İdeoloji üretiyorlar. Tüm toplum milliyetçiliğin şırınga ettiği bu zehirden arınacak. Başka yol kalmadı çünkü. Böyle bir yüzleşme, özeleştiri, kardeşleşme duygusu gerekiyor. Bu da er geç olacak. Kısacası geçmişi doğru okuyup geleceği birlikte, özgür ve eşit şartlarda kurmak en temel duygu olmalı. Biz Kürtler buna öncülük edecek düzeyde hazırız. Yeri geldiğinde hareketimiz de üzerine düşecek olan her şeyi yapacağını açıkladı. Bunlar eksik olan, henüz yapılmayanlar. Ama bir de fazlalıklar var: En fazla ağırlık yapan unsur silah, bu zaten gömülme aşamasında. Diğer fazlalık daha tehlikeli. Bu da savaş dilidir; kin, öfke, ölüm üreten dildir. Bu fazlalığı, oluşturulmuş dili de bir halletmeliyiz. Tüm bunlar yapıldıktan sonra objektif kulak vermek yeterli olacaktır. Birbirimizi doğru tanımak, doğru tanımak için de birbirimizin yüreklerine sızmak çok önemli. Çünkü sonradan alman tavırlar ve kararlar nasıl tanımanın üzerinden şekilleniyor. Bizim de yeterince Türk insanı tanıdığımız, anladığımız söylenemez. Tanımak karşılıklı gelişiyor çünkü. Bir aynaya ayna tuttun mu çoğalıyorsun. Ama sana tutulan aynaya sadece baktın mı, bir kendini görürsün, çoğalmazsın, karşındakini de göremezsin. Ortada sadece sen olursun, o da bir anlam ifade etmez. Sen zaten vardın. Mesele hakikat aynasının karşısına doğru ve cesaretli çıkabilmektir.

Siz kendinizi devrimci bir örgüt olarak tanımlasanız da, genel algı PKK'nin bir terör örgütü, sizlerin de terörist olduğu yönünde...

Devletli toplumların bilgi yapıları hakikatlerin yarılmasına dayanır. Hakikatlerin parçalandığı zeminlerde insan bilinci manipüle edilmeye açık hale getirilir. Çağımızın egemen kültürünün özellikle kavramların içeriğiyle bu denli oynamasının sonuçları kendi üzerine çöken toplumsal bilincin yarılma kapasitesine yansır. Devlet denen eril aklın kurumsal sisteminin terör-terörizm kavramına yüklediği anlam bu hakikat yarılmasından fazlasıyla nasiplenmiştir. Üstelik uluslararası devletler hukukunda bu kavramın tanımına dair ortak bir uzlaşı yok. Her iktidar bloğu kendi çıkar penceresinden tanımlama yapıyor. Ulus devletler bu konuyu en kirli değişim aracı haline getirmiştir. (...) Birçok teokratik devletlerde idam, kurşuna dizme meydanlarda açık hale getirilmiştir. Oysa kutsal kitaplar "öldürmeyeceksin" diyor. "Allah'tan başka kimse can alamaz" diye geçiyor birçok yerde.

Esasta "terör" kavramı, kurum ve kurumsal işleyiş esaslarıyla bir devlet icadıdır. Fransız Devrimi'nin ardından yaşanan sistem içi çatışmada rakip iktidar güçlerini tasfiye etmek için bizzat "terör dönemi" adıyla bir ara rejim dönemi oluşturulmuştur. Daha sonraki tarihsel süreçlerde bu kavram birtakım ekleme çıkarma operasyonlarına tabi tutularak sistem sözde arındırılmak istendi. Sonrası malum; özellikle 90'lı yıllarla birlikte küresel sermayenin neo-liberal yarılmasına kapı açmak için terör kavramı yeniden gündeme getirildi, hızla yayıldı. Aynı dönemde içimizde savaş çizgimizi çete tarzında uygulayanlar ile bizzat devlet eliyle kontra tarzında yapılmış katliamlar özel savaş basını tarafından da abartılarak bu kavram hareketimize mal edildi. Bu olayların içyüzü sonradan itiraf edilse de, algı maalesef değişmedi. Örneğin, eski özel tim mensubu Ayhan Çarkın kimi olaylara bizzat katıldığım anlattı. Oysa o olaylar yıllarca hareketimize mal edildi. Çokça telaffuz edilen "bebek katili" olayı da bizzat bu kontralar tarafından, devlet eliyle yaptırılmış, failleri de herkesçe bilinmektedir. Ayrıca terör kavramı ulus devletlerin siyaset ve diplomasi alanında alıcısı bol bir kavram.

(...) Açıkçası, devlet bu algıyı oluşturmada başarılı. Ama hakikat denen oldu yalanları mutlaka ortadan kaldırıyor. Biz bir halka mal olmuş, başka halkların kurtuluşu için de yeni, demokratik sistemler öngören bir hareketiz. Sesimiz hep kısıldı. Yanlış tanıtıldık. Anlamlarımız çarpıtıldı. Sadece son Cumhurbaşkanı seçimlerinde Selahattin Demirtaş'ın söylemlerine baktığımızda, doğru yansıtıldığında on yıllardır oluşturulmuş katı bir algının birkaç ayda nasıl da değiştiğini gördük. Selahattin Demirtaş'ın söylemlerini yıllardır savunuyoruz. Bize objektif, tarafsız, evrensel ölçülerle bakılması sanırım birçok şeyin doğru anlaşılmasına yetecektir. Tarih doğru okunduğunda üzerimizdeki amansız terör sistemi rahatlıkla görülecektir. Ki, dünyanın büyük çoğunluğu bizi özgürlük savaşçıları, zulme isyan eden haklı bir hareket olarak adlandırıyor.

Oluşturulan terör listeleri de konjonktüreldir, politik çıkarların ürünüdür. Bugünlerde bu sıkça tartışılır oldu. Büyük ihtimalle bu listede adımız artık geçmeyecektir. Çünkü tarihin en büyük vahşetini durdurdu bu hareket. Şengal Dağı'na gerilla yetişmeseydi yüzbinlerce Ezidi katledilecekti. Yani "terör" demeleriyle kimse "terörist" olmadı. Bir zamanlar Mustafa Kemal'e de, Arafat'a da terörist dendi. Geldiğimiz aşamada ise bize "terörist" diyenlerin, üzerimizdeki terör sistemini incelediklerinde, "Ben olsam ben de dağa çıkardım" dediklerine tanık olduk.

Bunca yıl "körüklenmiş" bir savaştan sonra halkların barışması nasıl sağlanabilir sizce?

Önce körükleri durdurulmalı. Bir başkörükçüsü var Türkiye'nin. Bence önce o susmalı. Gerçi Cumhurbaşkanı oldu, körüğüne biraz ayar verir mi? Valla zor görünüyor. Daha ilk konuşmasında her şeyi tekrar hortlattı. Can çekişen düşüncelere yaşam soluğu veren tüm körükler durur umarım. Çünkü yalanlar üzerine kurulu bu savaş, şiddet sistemi yeterince sürdü. İnkâr sistemi çöktü. Çökerken büyük acılar yaşandı. Ağır kayıplar verildi. Acıların nicel hesabını yapmak etik değil. Acıları ortaklaştırmak gerekiyor. Ve bunun için de her şeyle yüzleşmemiz gerekiyor. Doğru bir yüzleşme barışın teminatı olacaktır. Zemin budur. Bu zemin sağlandığında savaşın tozu dumanı, körükçülerin bulanıklaştırdığı zihinler durulacak, her şey tarihsel köklerine, gerçeğe dönecektir. Bu da barış demektir. Bu süreç, savaştan daha zor bir süreçtir. Sayısız düğümden oluşmuş kör düğümleri iğne ucuyla, o hassasiyetle açma sabrıyla çözme kararlılığıdır.

Karşımızda ağır bir tablo var. Bu ağır tabloyu nasıl düzelteceğiz? Herkesin payı var bu savaşta. Özellikle savaş zamanlarında uzaktan ahkâm kesip eğlenenler, duyularını kapatanlar, bu ateşi görmeyenler, bu ateşle ısınanlar, beslenenler... Kendilerini sorgulamalıdırlar. Düştüğü yeri yakan ateşi söndürmeyenler yangına dönen büyük ateşten de sorumludurlar. Böyle düşünmeyenler her şeyden önce vicdanlarını sorgulamalı. Sağaltıcı olmak vicdanla alakalı. Vicdan en başta kadının işidir. Savaşta babalar gibi davrandık, barışta analar gibi davranmalıyız. Hep onarıcı, iyileştirici olacağız.

Tarihi değiştiren kalıntıları açığa çıkaran arkeologlar gibi, savaş zamanlarından yaşanan insanlık dramlarını görünür kılmalıyız. Çok yiğit, yüce insanları yitirdik. Onlar yaşasaydı hayat hepimiz için daha güzel olacaktı. O insanların düşleri, fedakârlıkları, son anları, son sözleri hep bu yıkıntıların altında. Onları bulacağız. Onlara sarılacağız. Bir beyin, bir kalp ameliyatı yapan doktorun hassasiyetiyle yaklaşacağız bu harabeye. Bu harabeden kendi harikamızı yaratacağız.

"Önce ne yapmalı?" denilirse, önce dil değişmeli. Zehir akışı durmalı. Panzehir verilmeli. Birbirimizi tanımanın, sevmenin bir yolu olmalı. Savaş yeter. Bir ananın, bir doktorun dilini kullanmalı herkes. Ve önce yitirdiklerimize ve çocuklara söz verip kendimizi barışa köprü yapmalıyız. Bir kişinin dahi burnu kanamamalı artık. Öncülüğü kadınlar yapmalı. Barış büyük cesaret işi-

dir. Elinde silah yok ve sadece onarıyorsun. Savaşta genelde geçmişte yaşananlara öfke duyuyorduk. Barışta gelecek güzel günleri koruma refleksimiz olmalı. Kalbimiz, sözümüz ve vicdanımız var. Her şeyle yüzleşeceğiz. Sadece otuz yıllık savaşla değil, tüm tarihle ve tüm toplumsal kesimlerle, onlara yapılanlarla da yüzleşeceğiz. Çünkü Ermeniler, Süryaniler, Rumlar gibi halklar da bu sistemin cenderesinden geçti. Yürüdüğümüz yollardan geriye gideceğiz, nerede neler yaşandı, bıraktığımız izlere projektör tutacağız, karanlıkta hiçbir şey kalmayacak. Bunları biz yaşadık diyeceğiz. Yitirdiklerimizin önünde diz çökeceğiz. Büyük bir barış ve demokrasi anıtı dikeceğiz, belki de her şehre... Kayıpların adı olacak orda. Herkes birbirini affedecek ve helalleşeceğiz. Yeni yaşam bu temeller üzerine geliştiğinde, halkların doğru ve kalıcı barışım da yakalamış olacağız. Bunu yapacağız. Mutlaka başaracağız ve hep birlikte kazanacağız.

Pervin Buldan: "Kendi kimliğiyle yaşamak isteyen bir halk engellenemez"

Kitabı hazırlarken Kürt özgürlük hareketi için farklı alanlarda mücadele veren birçok isimle görüşmeye çalıştım. Ama Türkiye'de siyaset yapan partinin kapısını hiç çalmadım.

Artık sona doğru yaklaşırken HDP'ye de uğramak, onların mücadelesine, tecrübelerine de kulak vermek gerekiyordu. Daha önce farklı adlarla şimdi HDP olarak Meclis'te siyaset yapan Kürtleri çok iyi tanıyor, yakından takip edebiliyoruz. Artık eskisi kadar "yok sayılmadıkları" da bir gerçek, ama hâlâ eşit şartlarda siyaset yapmalarının engellendiği de apaçık ortada.

Evet, dediğim gibi söz sırası, kimine göre "teröristlerin Meclis'teki temsilcileri", kimine göre ise Türkiye'ye demokratikleşme vaadini en güçlü şekilde sunan partinin, yani HDP'nin...

* * *

HDP'den birçok farklı isimle görüşebilirdim ama Pervin Buldan'ı tercih etmemin iki önemli nedeni vardı. Birincisi hayatı, deneyimledikleri, tanıklık ettikleri ve en önemlisi "başına gelenler"! "Ev hanımından siyasetçi yaratan sistem" diyerek Türkiye Cumhuriyeti devletini eleştirmek amacıyla yapılan bu tanımın da en iyi örneğiydi Pervin Buldan. İkincisi ise Abdullah Öcalan'la görüşmeler yapan ve daha sonra o görüşmeleri Kandil'le paylaşan kritik heyetteki isimlerden biri olmasıydı.

Pervin Buldan'la İstanbul Yeşilköy'deki evinde buluştuk. İmralı, Kandil ve Brüksel seyahatleri arasında, uzun süren telefon trafiği ve buluşma çabalarımızdan sonra kısa bir zaman dilimi yakalayabilmiştik sonunda.

"Kanın kanla yıkanacağına inansam şu an dağda olurdum"

Filmi en başa saralım. Bizim sizi hiç tanımadığımız yıllara...

Teyzemin oğlu Savaş Buldan'la bir evlilik yaptım. Yaklaşık yedi yıl sürdü. Ve eşim devlet tarafından katledildi, öldürüldü. İki çocuğum var, kızım eşimin öldürüldüğü gün dünyaya geldi.

Nasıl bir hayatın içine doğmuştunuz? Nerede ve nasıl bir ortamda yaşadınız?

Ev kadınıydım. Çocuk ve eşiyle ilgilenen, sosyal yaşantısı sadece ev gezmeleriyle sınırlı olan. Bir aşiret geliniydim. Bizim coğrafyamızda aşiret gelini olmak çok zordur. Sosyal yaşantımın olmayışı da buna bağlıydı. Eşimi kaybettikten sonra mücadeleye aktif olarak katıldım. Öncesinde anlatabileceğim bir hayatım yoktu.

Ailede, etrafınızda politize kişiler yok mu eşinizin dışında?

Ailede var. Kayınbiraderim belediye başkanıydı o zaman. Yüksekova gibi bir yerde, tam da sıcak savaşın yaşandığı dönemde. Eşim de aktif olmasa bile siyasetle yakından ilgilenen bir işadamıydı. Öldürülme sebebi de aslında buna bağlıydı.

Eşiniz Tansu Çiller döneminde yayınlanan "Kürt işadamları listesi"ndeydi...

Aynen öyle. Tansu Çiller'in Holiday Inn Oteli'nde yaptığı "PKK'ye yardım eden işadamlarının listesi var elimizde" açıklamasından sonra işadamlarını katletme dönemi başladı ve eşim de bundan nasibini aldı. O da iki arkadaşıyla birlikte İstanbul'da bir otelden çıkarken gözaltına alındı, daha sonra Bolu'da işkence yapılmış cesedi bulundu.

Buna tam bir gözaltı diyebilir miyiz sizce? Prosedür tam bir gözaltına alınış gibi yürütülmüş değil çünkü...

Kaçırılma tabii. Polisler alırken, "Gözaltına alıyoruz. İstanbul Terörle Mücadele'ye götüreceğiz, ifadeni alıp bırakacağız" diyorlar. Görgü tanıklarının anlatımı böyle. Fakat alanlar polis, kimlikleri, ellerinde telsiz, üzerlerinde çelik yelek var. Ama evet kaçırıldılar ve daha sonra işkence yapılmış cesetleri bulundu. Ben o esnada 8 aylık hamileydim ve kaçırıldığını duyduğum an bir daha geri dönmeyeceğini biliyordum.

O halde gündeme, yaşananlara ve olabileceklere hâkimdiniz...

Evde konuşulurdu. Eşimden önce öldürülen siyasetçiler vardı Musa Anter, Mehmet Sincar, Behçet Cantürk gibi. Dolayısıyla eşimin Tansu Çiller'in elindeki listede kendi adının olduğundan da haberdardı. Zaman zaman evde konuşulurdu. Özellikle aile bireyleri eşime "Güvenliğini sağla, koruma al" gibi telkinlerde bulunurdu. Bu telkinlere rağmen eşim bunu yapmadı. Keşke yapsaydı.

Beklenen bir olaydı o halde...

Evet. "Sıra bize geliyor" gibi laflar da duyuyordum eşimden. O dönemin konsepti Kürt muhalifler katlediliyordu. Ülkenin bekası, terörle mücadele adına muhalif olan herkes bir şekilde bedel ödüyordu. Bunun içinde siyasetçiler de vardı, gazeteciler, aydınlar da vardı, sivil halk da vardı. O dönem bölgede Hizbullah adı altında baltalı, bıçaklı saldırılar gerçekleşiyor ve insanlar öldürülüyordu. Sokağa çıkmaya korkuluyordu. Her gün onlarca kişi bu şekilde yaşamını yitiriyordu. Bu konseptin içinde işadamları da vardı.

Şöyle mi demek istiyorsunuz: Kürtlerin hakları için mücadele verenler mi hayatını kaybediyordu?

Evet, ama sadece bununla sınırlı kalmıyordu. Halk boyutu da

vardı. Dediğiniz doğru. Genelde öldürülen insanlar kendilerine sahip çıkan insanlardı. Kimliklerine, kültürlerine, dillerine sahip çıkan insanlardı. Benim eşim bir işadamıydı, devletin elinde de eşimin PKK'ye yardım ettiğine dair bilgi vardı. Belge diyemeyiz bilgi diyebiliriz. Onlar öyle bildiği için katlettiler. Ama genel olarak insanlar kimliklerini sahiplenen insanlar yok edildi. Devletin konsepti buydu ve o dönem herkes bu konseptten nasibini aldı. Özellikle 1990 ve 1995 yılları arasında binlerce insan yaşamını yitirdi. Ve bu insanların failleri hâlâ bulunmuş, yakalanmış ve yargılanmış değil. Bunlar faili meçhul cinayetlerdi ve hâlâ ülkenin kanayan yarasıdır.

Kocanızın Kürt hareketinde konumu neydi? Sadece inanan ve destek veren konumda mıydı yoksa daha çok görüşen, konuşan yani işin içinde olan biri miydi?

Hem gönül veren hem de görüşen biriydi. Sonuçta siyasi yapıyla da görüşmeleri oluyordu. O dönem DEP (Demokrasi Partisi T. T.) vardı. Aktif olan siyasetçilerle görüşüyordu. Mesela bir örnek vermem gerekirse; Leyla Zana. O dönem yeni seçilmiş bir milletvekiliydi bizim evimize geldiğinde evimize baskın yapılmıştı. 1991 yılıydı. Baskında hedef yine eşimdi. Siyasilerle ilişkileri bilindiği için ona bir gözdağı vermek isteniyordu. Aslında o dönem öldürülecekti, fakat evi bastıklarında Leyla Zana da evde olduğu için öldürülmekten kıl payı kurtuldu. Gözaltına alındı, 3-4 gün gözaltında kaldıktan sonra bırakıldı. Sadece Savaş Buldan Kürt özgürlük hareketine gönül veren ve sempati duyan bir insan değil aynı zamanda yardım eden biriydi. İşadamıydı, maddi destek sunuyordu. Bu desteğin karşılığı ölüm olmamalıydı. Yani Savaş Buldan PKK'ye yardım etmiş olsa bile, ellerinde belge varsa tutuklanabilirdi. Ama o dönemin siyasi iradesinin kararı; yardım edeni de, sempati duyanı da, aktif olanı da "temizleme" kararı aldı.

Fakat şu da bir gerçek ki onlar öldürerek yok edeceklerini, temizleyeceklerini zannettiler, fakat mücadele daha da büyüdü. Onların öldürdüğü insanların yerine binlercesi mücadeleyi sahiplendi. Yaptıkları yanlışı da anladılar sonra. Ve Susurluk kazasından sonra bir bıçakla kesilir gibi durdu. Çünkü o dönemin başrol oyuncuları birer birer deşifre oldu. Daha sonra komisyona ifade verenler de bunu açık bir şekilde ifade ettiler. Mehmet Ağar'ından tutalım İbrahim Şahin'ine kadar o komisyona ifade veren herkes işlediği cinayeti sahiplendi. "Devlet adına yaptım" dedi. Bu insanlar cezalandırılmayı bırakın bir şekilde ödüllendirildi, kahra-

man ilan edildi. Bu cinayetleri işleyenler suçlarını saklamadı. Şu anda da bu böyle. Davalar sürüyor, duruşmalara katılıyorlar. En son Mecit Baskın davasında da görüldü. Sanık sandalyesine oturanlar yaptıklarını tam anlamıyla kabul etmeseler bile bir şekilde devlet tarafından görevlendirildiklerini ve işledikleri tüm cinayetlerin devlet adma yapıldığını beyan ettiler.

Bu konuya tekrar geri dönmek üzere kaldığımız yerden devam edelim isterim. Kocanızın bir daha dönmeyecek olduğunu düşündüğünüz o ana...

Eşim 3 Haziran 1994'te kaçırıldı, ama cesedi 4 Haziran'da bulundu. Sekiz aylık hamileydim ve kaçırıldığını duyar duymaz sancılarım başladı.

Nasıl duydunuz, nasıl haberiniz oldu?

Ben öğrendim. Aileye haber veren de bendim. Saat 15.00'e kadar bekledim gelmedi. Merak ettim. O zamanlar cep telefonları, yok çağrı cihazı kullanılırdı. Çağrı cihazma PTT aracılığıyla mesaj bırakılıyordu. Ben de "Hemen evi ara" diye mesaj bıraktım. Aramadı. Genelde hemen arardı. İki sefer çağrı bıraktım, ikisine de dönmedi. Nerede olduğunu biliyordum. Yeşilköy Çınar Otel'de arkadaşlarıyla bir araya gelecekti, biliyordum. Oteli aradım ve resepsiyondaki kadından Savaş Buldan'ın iki arkadaşıyla birlikte yaklaşık bir saat önce polisler tarafından alıkonulduğunu ve götürüldüğünü öğrendim. Aileyi aradım, haber verdim. Otele gitmelerini istedim. O arada sancılarım başladı. Evdekiler beni hemen hastaneye götürdüler. Hemen evin yakınındaki International Hospital'a götürüldüm. Doktor, "Hemen bebeği almamız gerekiyor, yoksa hem siz hem de bebeğinizin hayati riski oluşacak" dedi. Ben izin vermedim. Savaş'tan haber almadan çocuğu dünyaya getirmeyeceğimi söyledim. O gece hastanede kaldım ve bekledim. Ertesi sabah doktorun baskılarıyla karar verdim ve doğuma girdim. O sırada sürekli telefonla kayınbiraderlerimle iletişime geçiyordum "Bulundular mı?" diye soruyordum. O arada cenazeyi bulmuşlar, mezarlığa gidiyorlar, defin işlemleri bile başlamış ama bana söylemiyorlar. O gün hastanedeki odama gazeteleri sokmadılar, odanın televizyonunu "Bozuk, tamir ettireceğiz" diyerek odadan çıkarttılar. Herkes biliyor; tüm hastane, doktorum, hemşireler ama bir ben bilmiyorum.

Cenazeler gömüldükten sonra aile bireyleri yavaş yavaş hastaneye gelmeye başladı. E herkesin elinden yüzünden aslında ne ol-

duğu anlaşılıyordu. Ağlamaktan perişan olmuş, gözler şişmiş. En son büyük kayınbiraderim geldi hastaneye. Elimi tutu ve "Savaş artık gelmeyecek" dedi. İçimden, "Tamam, Savaş gelmeyecek diyor ama tamam ben de biliyorum kayıp olduğunu. Şimdi bana niye böyle bir şey söylüyor ki?" diye düşünüyorum. Ancak "Savaş'ı kaybettik" diye açıkça söyledikten sonra ben idrak ettim. Ve iğnelerle iki gün uyutuldum. Cenazeye de katılamadım. İki gün sonra kızımla eve geldik. Yaklaşık bir sene yas tuttum. Siyah elbiselerimi hiç çıkartmadım. Ve bir yıl boyunca şunu düşündüm; Türkiye de kirli bir savaş vardı. Buna inanmıştım. Suçsuz, günahsız insanların öldürülmesinden nasibini alan biri olarak artık her şey benim için çok netleşmişti. Ve o dönem gözaltında kaybedilmeler, faili meçhuller çok yoğun yaşanıyordu. O günlerde Cumartesi Anneleri oluşmaya başladı. Hasan Ocak ile Rıdvan Karakoç'un aileleri bir araya gelip bir eylem başlattılar. İlk zamanlarda uzaktan takip ediyordum. Ama içimden bir şeyler beni tetikliyordu. HADEP'te görev alan milletvekilleri, üst düzey siyasetçiler eve gidip geliyordu sürekli, hem onların hem de ailemin telkinleriyle evde oturup yas tutmanın, karalar bağlamanın öleni geri getirmeyeceğini konuşuyorduk, telkinlerde bulunuyorlardı bana.

Ve bir gün ben kendimi Cumartesi Annelerinin içinde buldum. Hikâyelerimiz çok farklı. Onlar kayıp yakınlarını arıyorlar. Cenazelerine ulaşamamıştır çoğu yakınının. Fakat ben şu amaçla katıldım onlara; onlar benim gibi olmasın. Kayıplar bulunsun, anneler çocuklarına kavuşsun. Dört yıla yakın Cumartesi Annelerinin her eylemine katıldım. Gözaltına alındım, coplandım, gaz bombalarıyla yoğun müdahalelere maruz kaldım.

Evdeki korunaklı hayattan çıkıp sokaktakiyle, üstelik de en yoğun şekilde tanışıyorsunuz. Hem ruhsal hem de fiziksel şiddeti göze alarak. Bu bir mücadele kararı mıydı? Bu kararı almanıza neden olan duygu ne? İntikam olabilir mi?

Hayır, intikam diyemem. Ben hiçbir zaman kanın kanla yıkanmasına sıcak bakmadım. Eğer öyle baksaydım belki bugün çok farklı bir yerde olabilirdim. Belki milletvekili değildim şu an başka bir yerdeydim.

Dağı mı kastediyorsunuz?

Evet. Bunu düşünmedim değil. O günlerde PKK'ye kadınların da aktif olarak gittiğini biliyordum ve bir kadın hareketinin olduğunun da bilincindeydim ama beni oraya göndermeyen, gitmemi

engelleyen tek unsur iki çocuğumdu. Belki çocuklarım olmasaydı o gün kararımı başka bir şekilde verebilirdim. Fakat iki çocuğumun olması ve Cumartesi Annelerinin onurlu mücadelesine tanıklık etmek beni farklı alanlarda mücadele etmeye teşvik etti. Hem anne hem baba olmalıydım. Babalarının ardından onları bırakıp gitmem vicdanen de kabul edebileceğim bir durum değildi. Mücadelenin başka alanlarında yer almaya karar verdim.

Bir aşiret kızı, bir aşiret gelini siyasi mücadele adına da olsa evden çıkıyor, sokaklarda eylemlerde ve daha sonrasında da aktif siyasette yer alıyor. Aile bu durumu nasıl karşılıyor?

Eşimin yakınlarının da, aile bireylerimin de çok desteğini aldım. Yüksekova'da büyük bir aşirettir Oramar aşireti ve Buldanlar da Oramar aşiretindendir. Oramar aşiretinden bir kadın bırakın sokakta mücadele etmeyi, eylemlere katılmayı evine gelen misafirin önüne bile çıkamaz. Evin içinde yemek bile erkeklerden sonra yenirdi. Ben böyle bir aile yapısının içinden çıktım. Ve ailemin bana çok desteği, katkısı oldu. Bana asla "Sen bir kadınsın, şunu yapamazsın. Evinde otur" gibi bir telkinde bulunmadılar. Aksine teşvik ettiler, güç verdiler. Tamam, zaman zaman sıkıntılar yaşadım. Mesela, "Bazı yerlere tek başına gitme, yanına aileden birini al, erkeklerden biri yanında olsun" gibi yaşadığım bazı sıkıntılar oldu ama onları da zaman zaman itiraz ederek aştık. Şu anda ailenin bana hiçbir kısıtlaması yok. Ama aşiret içerisinden farklı ailelerden farklı tepkiler aldığım, kabullenmeyen, hoşlanmayanlar oldu. Lafla da olsa tepkisini ortaya koyan kişiler de oldu. Ben hiçbirine kulak asmadım. Ki ben Yüksekova'da Savaş'la evli olduğum dönemde çarşıya gidip kendime bir kıyafet almaya bile arabayla kapıda inip, kapıdan çıkıp arabayla eve dönen biriydim. Buna rağmen aştık bunları.

Sizden sonra aileden siyasete ilgi duyan kadınlar oldu mu? Sizden sonra onların da önü açıldı mı?

Var. Şimdiki gençler arasında çok. Kadın da erkek de oldu. Partinin bazı kademelerinde, aktif siyaset yapanlar da var. Teşvik yönü sadece aile içinde değil aynı zamanda yaşadığım bölgede de yaşandı. Oralara gittiğimde "Biz de sizin gibi olacağız, siyaset yapacağız" diyen birçok kadına ve gence rastladım.

Belki de hazır konusu gelmişken şunu sormalıyım size: "Varlığımızı Abdullah Öcalan'a borçluyuz" diyen birçok

Kürt kadınıyla karşılaştım. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Kadın bilincini Kürt kadınları Sayın Öcalan'ın 1987 yılında kadın çözümlemeleri yapmasıyla aslında kadınlar bu bilince vardılar. Şu anda da her görüşmede Sayın Öcalan kadınlara dair mutlaka bir perspektif sunar. Savunmalarında, kitaplarında da vardı. Kadını kadın yapan bir özgürlük mücadelesi. Kadınlar hem özgürlük hareketiyle kadın olmanın bilincini yaşadılar hem de yaşanan sıcak savaştan kaynaklı, yaşadıkları kayıplar üzerine biraz da bilinçlendiler. İkisini harmanlayarak analiz etmek gerekiyor bence. Sadece özgürlük hareketinin vermiş olduğu mücadele değil, aynı zamanda devletin ve sistemin yarattığı mağduriyetler kadınların yaşamış olduğu acılar, genellikle öldürülenler erkeklerdi. Geride kalan acıyı yaşayan kadınlar, kızlar, eşler, anneler. Bununla birlikte kadınlar evlerinde oturmaktansa mücadele etmeye başladılar.

Mücadele etmeye mecbur bırakılmak gibi mi?

Evet, doğru. Evde oturmaktansa bu savaşa karşı çıkmak ve kendi hakkını aramak... Kendi hakkı derken de; bir tarafta özgürlük mücadelesinin verdiği din kültür ve kimlik arayışı. Diğer taraftan da kadın özgürlüğü meselesi. Çünkü Kürt özgürlük hareketi içerisinde ayrıca bir de kadın hareketi var ve bu kadın hareketi de kadınların özgürleşebilmesi için bir mücadele yürütüyor ve erkeklerle eşit düzeye gelebilmenin mücadelesini veriyorlar. O yüzden ikisi birbiriyle bağlantılı değerlendirilmeli.

"Ev hanımından siyasetçi yaratan bir sistem" tanımı var biliyorsunuz, bu tanıma da en uygun örneklerden biri sizsiniz. Bunun açılımı da devletin mağdur ederek yarattığı siyasi mücadelecilerse şayet; siz bir devlet mağduru olarak nasıl devleti muhatap kabul edip müzakere süreci yürütebiliyorsunuz. Sonuçta uygulamalar, cezalandırma yöntemleri değişmiş de olsa devlet aynı devlet. Ve siz hem barış sürecinde, hem de aktif siyaset yapan biri olarak her dem devletle muhatapsınız. Bu büyük bir ikilem yaratmıyor mu?

Belki de Meclis'e girme amaçlarımdan biri de buydu; bu kadar yok sayılmak, inkâr edilmek, öldürülmek, katledilmek, işkencelere maruz kalmak, boşaltılan köylerden gelip metropollerde yaşamaya zorunlu kılınmak. Bütün bunların siyasi iradeyle yüzleştirilmesi gerektiğine inandığım için bugün siyasi mücadele verme gerekçelerimden biri. Her şey sokakta eylem yapmak, sisteme kar-

şı olduğun için, itiraz ettiğin için meydanlarda eline mikrofon alıp konuşmak değildir. Aynı zamanda bunu siyasi iradenin içerisinde de çözmek gerekiyor. Uzunca bir dönem, dört beş yıl kadar dernek başkanlığı yaptım. Daha sonra siyasete atılmanın bir zorunluluk olduğunu fark ettim. O dönem HADEP-DEHAP süreçlerinde de partinin karar mekanizmalarında aktif olarak çalıştım, MYK düzeyinde.

Sorunun çözümü için daha farklı yerlerde bulunmak gerektiğini fark ettiniz o halde...

Zaten Cumartesi Annelerini temsilen girdim meclise. Bu sorunların çözüm yeri olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni gördüm. Aktif siyasete atılmak zorunluluğunu hissettim. Faili meçhulleri temsilen de mücadele vermek gerekiyordu. Ben de kendimi bu konulara çözüm arayan biri olarak Meclis'te buldum.

Yine ana konuya dönmek istiyorum... Tüm bunlar olurken iki çocuk evde, babaları öldürülmüş, anneleri ön planda bir siyasetçiye dönüşmüş. Onlara tüm yaşananları nasıl izah ettiniz?

Babaları öldüğünde oğlum 3 yaşındaydı, kızım ise o gün doğmuştu. Ben ise bir sene sonra evden uzak, sokaklarda, meydanlarda mücadele içine girmiştim. Oğlum ölümün ne olacağını bilmeyecek bir yaştaydı. Kendilerini önce büyük bir yas ortamı içinde buldular. Siyahlar, ağlamalar. Bu ortamda hem babalarının niçin öldürüldüğünü, hem de bundan sonra kendilerinin nasıl bir sorumlulukla yaşamaları gerektiği bilincini onlara vermek benim görevimdi. Babalarının ölümünü yıllar sonra söyledik. Doktorlara danışarak, psikologların yönlendirmesiyle hareket ettim. İlkokula başladıkları dönemde gerçekleri anlattım onlara. Babalarının olmadığını anlamaya başladıkları yaşlarda sorular da başladı. Doktor tavsiyesiyle babalarının yurtdışına gittiğini ve bir daha asla dönmeyeceğini söylemiştim. Çocuklar ölümün ne olduğunu algılayabilecek yaşa geldiğinde, ellerinden tuttum ve babalarının mezarına götürdüm onları. Gerçeği tüm netliğiyle orada, babalarının mezarı başında anlattım. Öldürüldüğünü, Kürt olduğu için öldürüldüğünü anlattım. Oğlum çok içine kapanık bir çocuk olarak büyüdü. Çünkü bu gerçeği çok zor kabullendi. Zaten "Babam neden yok?" sorusunu sıkça sorgulamaya başladığı, bu konun onu üzmeye başladığı bir döneme gelmişti. Artık ilkokula gidiyordu ve arkadaşlarının babaları onları almaya gelirken onun sadece annesi vardı.

Daha sonra size sorular sormadılar mı? Daha detaylı bilgi sahibi olmak istemediler mi?

Hiç soru sormadılar. İlginçtir. Onlara karşı tüm aile çok duyarlı davrandı. Ailenin diğer küçük çocukları sırf üzülmesinler, eksikliğini hissetmesinler diye kendi babalarına "baba" diye seslenmemeye özen gösterirdi. İçlerine kapanık oldular. Hırçınlaşmadılar hiç. Ki doktorlar da hep hırçınlık tehlikesine dikkat çekiyorlardı. Her ikisi de sormadan, sorgulamadan -belki de beni üzmemek adına- ilkokul ve ortaokul dönemini geçirdik. Fakat şimdi her ikisi de üniversitedeler. Son derece bilinçli iki genç oldular. Benim süreç içinde aldığım görevden mutlular. Yaşadıklarını belki yeni yeni idrak ediyorlar. Sessiz bir süreç yaşadılar ama şimdi ikisi de babalarının başına gelenler ve bundan sonra kimsenin aynı deneyimi yaşamaması için benim verdiğim mücadeleyi destekleyen iki genç oldular.

Az önce sizin için konuştuğumuz "dağa gitme" seçeneği aslında onlar için de mümkünmüş, özellikle ergenlik çağında... Bunun yaşanmamasını neye bağlıyorsunuz?

Onlar da mücadeleyi farklı alanlarda veren çocuklar. Kızım sinema televizyon okuyor ve babasının hayatını belgeselleştirme planı var. Belki kendi yaşamöyküsünü yazacak. Oğlum da iletişim öğrencisi. Ve ikisinin de kafasında farklı bir mücadele alanı fikri var. Açıkçası bu konuyu onlarla çok konuşmuyorum. Ama anlayabiliyorum çabalarından ve yönelimlerinden. Tercih onlarındır, asla onları belli seçimlere itmedim. Okulları da dahil olmak üzere, bölümleri de tamamen kendi tercihleriydi. Bilinçli gençler. İlerde farklı alanlarda da olsa mücadeleye katkı sunacaklarına inanıyorum.

"Bu davaya inanmayanlar da bir gün Öcalan'ı anlayacak!"

Pervin Buldan'la sohbete biraz da Abdullah Öcalan ve "süreç" üzerine devam etmek istiyorum. Çünkü kendisi "ev hanımından siyasetçiye" evrilen bir hayat deneyimine sahip olmanın dışında tarihi bir süreçte de önemli bir rol taşıyor. Barış sürecinde aktif rol alan Pervin Buldan, İmralı heyetindeki isimlerden biri. Tüm meselenin bağlandığı, Kürtlerin önderi Abdullah Öcalan'ı uzun zaman sonra gören ender insanlardan. Öcalan, Kandil ve hükümet arasında iletişim ayağı olan heyetten biri. O yüzden sohbetimizin geri kalanını bu konuya ayırmak istiyorum.

İmralı heyetinde olmanız kim tarafından kararlaştırıldı? İsimleri belirleyen Öcalan mı, hükümet mi yoksa kendi partiniz mi oldu?

3 Ocak 2013 tarihinde ilk giden heyette Ahmet Türk ve Ayla Akat vardı. Devlet bu iki arkadaşımızın gitmesini uygun bulmuştu. Daha sonra parti olarak bu sürecin daha sistemli yürümesini istedik. Eşbaşkanlar düzeyinde ve partinin belirleyeceği isimler olması konusunda bir karara vardık. "Resmi görüşmelerin" eşbaşkanlık düzeyinde bir temsiliyeti olması gerektiğine karar vermiştik. Ve iki aylık bir süreç kim gidecek tartışmaları üzerinden heba oldu. Ve tam o sırada Şemdinli'de Aysel Tuğluk ve Gültan Kışanak'ın da aralarında bulunduğu "gerillalarla kucaklaşma" meselesi yaşandı ve farklı tartışmalara ve siyasi iradenin önüne de gerekçe sundu. Selahattin Demirtaş, Aysel Tuğluk, Gültan Kışanak gibi isimler üzerinden tartışmalar yürütüldü. İki aylık sürecin sonucunda sayın Öcalan kardeşi Mehmet Öcalan aracılığıyla "İsimleri ben belirliyorum, tartışmalara bir nokta koymak gerek. Bu isimler hükümete de partiye de iletilsin" açıklamasıyla üç isimlik öneri listesi gönderdi. Altan Tan, Sırrı Süreyya Önder ve Pervin Buldan. Aynı gün Adalet Bakanı Sadullah Ergin bizi bakanlığa çağırdı ve Sayın Öcalan'ın kardeşi Mehmet Öcalan'la gerçekleştirdiği görüşmenin sadece o kısmını bize okuttu. Değerlendirin parti olarak dedi. Biz ertesi gün toplantılar yaptık ve eşbaşkanlar üzerinden değil de Öcalan'ın önerdiği isimler üzerinden hareket etmeye karar verdik. Böylelikle adaya giden ilk isimlerden biri de ben oldum. Ve hâlâ gidenler arasmdayım.

Dönemsel olarak heyetten çıkartılan isimler oluyor. Sanıyorum, hükümeti kızdıran açıklamalarda bulunalar İmralı heyetinden çıkartılmakla cezalandırılıyor...

Evet. Hükümet sürekli heyet içinde bir kırılma yaşatma istedi. Susacaksın, konuşmayacaksın, benim istediğim şeyler dışında tek bir açıklama dahi yapmayacaksın... Gezi olaylarında vinçi engelleme görüntülerinden sonra Sırrı Süreyya Önder -daha sonra tekrar uzlaşma sağlandı-, Selahattin Demirtaş üç sefer gelebildi ve yaptığı bir açıklamadan sonra veto yedi hükümetten. Altan Tan bir sefer gelebildi. Ona da adadan sonra televizyon kanallarına bağlanıp yaşananları anlatmasından rahatsızlık duyduklarını gerekçe göstererek vetoladılar. Heyet üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışmaktı aslında yapmak istedikleri. Zaman zaman karşı çıktık, zaman zaman heyetle ilgili oynama yapmamalarını ilettik. Kimi zaman Öca-

lan devreye girdi; isimler üzerinden bir tartışmanın zaman kaybı olduğunu ve sürecin sağlıklı yürümesini engellediğini vurguladı. Şimdi ben, Sırrı Süreyya Önder, İdris Baluken ve Hatip Dicle'den oluşan bir heyetiz, ama çok yakın zamanda daha da genişleyecek bu sayı. Bir sonraki gidişimizde Ceylan Bağrıyanık da heyetimizde olacak büyük ihtimalle.

Öcalan'la ilk karşılaşmanızı anlatır mısınız?

Doğrusu kendisini daha önce görmüş, tanımış biri değilim. Kitaplarından, televizyon açıklamalarından bilen biriyim. Heyete girdiğim gün büyük heyecan yaşadım. Bir halkın lideri, onunla ilk defa tanışacaktım, bir araya gelip bazı konular üzerinde tartışmalara girecektim. Üç gün önceden uyku problem yaşamaya başladım. Öcalan şahsında kendisini hiç düşünmeden yakan insanları da biliyorum, Öcalan şahsında dağlarda mücadele veren insanları da biliyorum, Öcalan şahsında büyük bir mücadele olduğunuz da biliyorum. Kürt Özgürlük Hareketi'ni kuran kişiyle bir araya gelecektim sonuçta. Kimyam değişti." Acaba nasıl davranmalıyım, sorularına nasıl cevap vermeliyim, konuşabilecek miyim?" gibi kaygılarım vardı. İlk gittiğim ve odadan içeriye girdiğim anda hafızamda kalan eski görüntüsü vardı aklımda. Emer, bıyıklı, hafif kilolu biri. İlk etapta içeriye girer girmez beyazlamış saçları, 65 yaşın vermiş olduğu profil beni şoke etti. Sonuçta bizim belleğimizde eski görüntüleri vardı. Daha sonra yaklaştı, elimi sıktı ve tüm kaygılarım uçtu gitti. Masaya oturduğumda onun saçtığı enerji, verdiği moral ve motivasyon duygusuyla kaygıdan eser kalmamıştı. Sanki 40 yıldır çok samimiymişsiniz, aynı evde büyümüşsünüz gibi bir his. Bir halkın lideri, özgürlüğünü, eşitliğini hedefleyen bir insanın yanındasınız ve biliyorsunuz ki sizi siz yapan aslında o karşınızda oturan insan. Dolayısıyla tüm bunların insana hissettirdikleri çok farklı duygular.

İlk gittiğimiz seferlerde onun konuşmaya başlamasını beklerdik, dinlerdik ve soru sorduğunda söze girerdik. Şimdi artık hepimiz gayet rahat iletişim kuruyoruz. Önce biz konuşmaya başlıyoruz, aktarım yapıyoruz. Ziyaretlerimizi, görüşmelerimizi anlatıyoruz sonra o bize kendi perspektifini ve görüşlerini sunuyor.

Şöyle özetleyebilirim: Ben dünyayla bağını 15 yıl boyunca tek kişilik hücrede küçük bir radyoyla sağlayabilmiş. Medyaya ulaşımı engellenmiş. Ama dünya sorunlarına vâkıf, çözüm arayışında bir liderle karşılaştım ilk gittiğim gün.

Nasıl bir ortam görüştüğünüz oda? Kaç gözetmen var? Ses kaydı yapılıyor mu?

Ses kaydı bizim bilgimiz dahilinde yapılmıyor. Bilmiyoruz Bazen bir bazen iki devlet yetkilisi oluyor. Toplam 26 görüşme gerçekleştirdik, her birinde mutlaka bir yetkili vardı. Tutanak tutuyor o kişi. Yani tüm konuşmalarımızı yazıyor. Küçük bir oda, bir toplantı masası var. Biz gittiğimizde Sayın Öcalan gözetmenle birlikte, ayakta bizi o odada bekliyor oluyor. Girer girmez tokalaşma aşamasından sonra hemen toplantıya geçiyoruz.

Konuşmalarınıza müdahale edildi mi hiç?

Hayır. Sadece kayıt altına alınıyor, bir müdahale yaşanmadı hiç.

Gündelik konuşmalar yaşanıyor mu? Hal hatır sormak, ailelerinize yönelik belki?

Zaman zaman oluyor tabii. İlk gittiğimizde iki çocuğumu da sordu. Neçirvan ve Zelal'e özel kart yazdı gönderdi. Elbette zaman zaman farklı konular da konuşuluyor, hal hatır soruluyor, sağlık sorunları konuşuluyor, özel yaşantılarla ilgili sorular soruluyor. Özellikle Sırrı Süreyya'yla çok sıcak bir sohbette gerçekleşiyor bazen. Sırrı Bey'in esprili anlatım tarzı Sayın Öcalan'ı keyiflendiriyor, moral veriyor. Bazen kahkaha atıyor. Fakat bunlar tabii çok kısa zaman dilimlerinde yaşanabiliyor. Çünkü saat dilimimiz bellidir. Her gidişimizde 3-4 saatimiz olur görüşmek için ve konuşmamız gereken süreçle ilgili konularımız çok olur.

Bazen kritik günlerde, gündemin yoğun olduğu, tüm ülkenin gözü o kosterden inecek sizlerin söyleyeceğiniz sözlere kitlendiği günler oluyor. O tip günlerde görüşmelerde belirgin farklılıklar yaşanıyor mu?

İlk gündem maddemiz o konu oluyor. Her ne ise o kritik gündem, önce onu konuşuruz. Öcalan o konuya dair değerlendirme yaparak başlar toplantıya. Konu çözüm süreci dışında bir başka kritik gündem maddesiyse de önce o konuyu konuşuruz.

Öcalan cezaevinde olsa dahi aktif siyasetin içinde görünüyor. Sanki onun görüşü mutlaka dikkate alınıyor ve uygulanıyor. İnsan ister istemez "HDP'nin genel başkanı Abdullah Öcalan mı?" diye sormadan edemiyor... Partinin yönünü de onun çizdiği yol haritası mı belirliyor?

Sayın Öcalan bir halkın lideri. Bunu nasıl değerlendirirseniz de-

ğerlendirirsiniz. Sonuçta yüz yıllık bir meselenin çözümünde kilit rolünde. Dolayısıyla Kürt halkının özgürleşmesi için mücadeleyi başlatan kişiden söz ediyoruz. Bir genel başkandan ziyade bir halkın önderi olarak bakıyoruz biz. Milyonlar kendisini lider olarak gördüğünü beyan etti. Bunun için de hepimiz varız. Sadece partiye yönelik değil halka, tabana, Kürt Özgürlük Hareketi'ne, siyasilere herkese verdiği mesajlar vardır ve bunlar bizim açımızdan çok kıymetlidir. Bir partinin genel başkanı değil bir halkın lideri olarak kabul ediyoruz kendisini.

Biz yani sadece gündemi takip eden, meseleyi anlamaya çalışan vatandaşlar açısından görünen şudur: İki karar mekanizması var, biri Öcalan, diğeri Kandil. Siz de heyet olarak iki tarafın haberleşmesini sağlıyorsunuz. Bazen de Kandil ve Öcalan'ın arası bozulmuş ve sanki heyet ara buluculuk görevi görüyor gibi de yansıtılıyor yaşananlar. Bu mümkün mü? Yani Öcalan ve Kandil'in ters düşmesi?

Hiçbir zaman Kandil ile sayın Öcalan'ın arasında bir uyuşmazlık yok. Onların arasında bizim anlayamayacağımız, okuyamayacağımız birçok şey var. Sonuçta Öcalan ve bu örgüt beraber mücadele etti. " Acaba fikir ayrılığı mı var?" yorumları yapılıyor ama biz hem Kandil'le hem Öcalan'la görüşüyoruz ve hiç çelişki yaşandığını görmedik. Onlar kendi yazışmalarıyla çok iyi anlaşıyor. Satır aralarını biz okuyamıyoruz onlar okuyup değerlendiriyor.

Kandil, Öcalan'dan vazgeçebilir mi sizce?

Benim gördüğüm Kandil, sayın Öcalan'dan asla ayrı düşünmez, ayrı hareket etmez ve sonuna kadar sayın Öcalan'a bağlılık devam eder. Öcalan'ın Kandil'e yönelik her sözü büyük bir moral ve motivasyona sebep oluyor. Öcalan Kandil'i eleştirdiğinde bile Kandil bu eleştirilerden güç aldığını söylüyor. Asla bir kopukluk, ayrışma olması söz konusu değil.

Öcalan'la yüz yüze görüşmüş biri olarak kendisini nasıl tanımlarsınız?

Barış elçisi. 17 yıldır cezaevinde olmasına rağmen bir halkın özgürlüğü ve eşitliği için mücadele etmeye devam eden bir lider. Sorunları tahlil edebilen, ufacık bir ışığı bile değerlendirme çabası olan, Kürt sorunundan kaynaklı tüm sorunları çözme iradesine sahip bir insan. Önceden okuma yapabilen; genellikle söylediklerinin bir iki ay içinde yaşandığına tanıklık ederiz. Çok bü-

yük bir barış lideri olduğunu düşünüyorum. Sürecin nihai sonucunda Türkiye kamuoyu tarafından da anlaşılacağına inanıyorum. Bu davaya inanmayanlar da Öcalan'ı anlayacak bir gün. Yanlış anlayan, yanlış tanıyan, ona çok farklı roller ve misyonlar çizen insanların da bir süre sonra kendisini anlayacağına ve mücadelesine saygı duyacağma inanıyorum.

Türkiye de Öcalan'a bakışta bir farklılık görüyor musunuz?

Evet. Sokakta karşılaştığım insanlardan, çok farklı kesimlerde insanlardan "Sizi takip ediyor ve takdir ediyoruz" sözü duyuyorum. "İmralı'ya selam" gönderen de beni şaşırtan birçok insan oldu son günlerde. Şöyle bir örnek anlatayım mesela; İsmini vermek istemediğim eski dönem CHP milletvekillerinizden biriyle uçakta karşılaştım. "Adaya gittiğinizde Abdullah Bey'e selam söyleyin lütfen tarafımdan" dedi. Geçen dönem vekildi. Öcalan'la ilgili kendisinden böyle bir şey duymamıştım daha önce. Artık Türkiye'de Kürtlerin dışında farklı kesimlerden sayın Öcalan'ın barış sürecindeki çabası ve tutumundan ötürü farklı bir algıya neden olduğunu görüyorum. Bir değişim yaşanıyor.

Bu değişim acaba Tayyip Erdoğan'a karşı artan olumsuz duygular dolayısıyla da olabilir mi diye düşünmüyor değilim bazen.

Türkiye de herkesin kendisine göre lider olarak gördüğü bir profil vardır. Sayın Öcalan son 4-5 yıl içinde verdiği mesajlarla, kamuoyuna yönelik açıklamalarıyla, rolü ve misyonuyla insanlarda, hali hazırda gördükleri liderle arasında bir kıyaslama yapma durumu ortaya çıkmış olabilir tabi. Sayın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın söylemleri artık otoriter bir rejim açısından insanlarda büyük bir kırılganlık başlatmış durumda. İnsanlar söylemler arasında açık bir makas farklılığı görüyor. İnsanlar Öcalan'ın tavrını ve barış sürecinde ki misyonunu çok yakından takip ediyor.

Öcalan'ın bir gün cezaevinden çıkıp, aktif siyasetin içinde yer alması sizce mümkün mü?

Bence mümkün. Eskiden "Sayın Öcalan" tabirine bile kızardı insanlar. Sayın denmesi büyük öfkeye neden oluyordu. Artık bu kabullenildi. Bundan dolayı yani sırf "sayın Öcalan" dediği için tutuklanan insanlar vardı geçmişte. Yavaş yavaş bakış açılarında bir

değişim yaşanıyor. Bir gün Öcalan'ın özgürleşmesi durumu yaşandığında insanların buna büyük tepki vereceğini de düşünmüyorum. Çünkü artık kimsenin kan dökülmesine tahammülü kalmadı. Ağlamak, acı, yürek yangınını kimse istemiyor. Savaşı kimse istemiyor. Ağır milliyetçiler de dahil olarak yani; Türk kimliği, kültürü, ülke bütünlüğünden bahsedenler de artık bu savaştan rahatsız. Öcalan'ın özgürlüğüne kavuşacağı bir gün mutlaka olacak ve ne kadar yakın tarihte olursa Türkiye için o kadar iyi olacağını düşünüyorum. Bu savaşın bitmesinde en önemli kişi Öcalan'dır, bunu kimse göz ardı edemez.

Bu kitabı okuyan ve belki de kendini milliyetçi olarak tanımlayan okurlara, "Peki bizim neden bu kadar insanımız öldü?" sorusunu soran okurlara ne yanıt vermek istersiniz?

Türklerin empati yapması gerekiyor. Bir halkın kimliğini yok sayacaksınız, kültürünü, dilini engelleyeceksiniz ve bu engellemelere karşı gelenlere büyük bedeller ödeteceksiniz. Büyük acılar yaşandığını bileceksiniz. Diğer halklarla birlikte yaşama, özgür olma talebi olduğunu bileceksiniz. Empati yapılması gerekiyor derken bunlardan söz ediyorum. Hiçbir halk asimile olmak istemez. Kürtler de buna itiraz etmiştir. Dolayısıyla şu bilinmelidir: Kürt halkı bu ülkenin bölünmesi için değil, ortak vatan, ortak ve demokratik ulus çerçevesinde kendi anadilinde öğretim hakkı isteyen bir toplumdur ki bu çok doğal bir haktır. Kendi kimliğiyle yaşamak isteyen bir halk engellenemez. Bu ülke Kürt halkının istediği haklarla bölünmez. Bunun bilincinde olmak gerekiyor. Herkes eşit ve özgür, kendini nasıl hissediyor ve tanımlıyorsa öyle yaşamalıdır. Türkiye kamuoyu bu fikre kendini alıştırmalıdır. Bunun da bir gün gerçekleşeceğine inanıyorum. Çünkü bu mücadele boşuna verilmedi. Bu mücadelenin sonunda Kürtler kendi kimliklerini kazanacaktır. Demokratik özerklik dediğimiz yerel yönetimlerin güçlendirilmesiyle birlikte bölgeleri Ankara'nın yönetmesi yerine her bölgenin kendisini yönetebileceği bir sistem yaratılmalıdır ve bu sistemin de bir an önce hayata geçmesi gerekmektedir.

Aslında "Kürtler bizim topraklarımızı istiyor" diye düşünülüyor. Bölünme endişesi yaşanıyor. Özerkliğe vatandaşın bakışı da bu. Belki tepki verilmesinin nedeni de bu.

Çok yanlış bir okuma bu. Kürtler hiçbir zaman çıkıp da şunu savunmadı: "Biz bu ülkenin bölünmesini istiyoruz" demediler. "Ayrı bir bayrağımız olsun, ayrı bir anayasamız olsun" demediler.

Evet, mücadele ilk başladığı günlerde, PKK'nin kurulumu aşamasında bağımsız bir Kürdistan perspektifi vardı, doğrudur. Ama hareketin kurulmasıyla birlikte Sayın Öcalan'm tezleri doğrultusunda "globalleşen dünya ölçeğinde artık bu talebin, hedefin bir yeri olmadığı" bilincinde yeni bir paradigma başlatıldı. Bu paradigma; demokratik ulus, demokratik ülke perspektifidir. Dolayısıyla Kürtler ortak yaşamdan ve ortak vatandan bahsederken kendi kimliklerini, dillerini koruma altına alan yasal ve anayasal haklarını talep eder durumdadır. Ortak bir vatan ortak bir cumhuriyette herkes kendi kültürünü yaşamalı ve bu anayasal bir güvence altına alınmalıdır. Talepler bu kadar nettir. Bu coğrafya sadece Türklerin coğrafyası değildir. Kürtler, Ermeniler, Süryaniler, Aleviler ve birçok farklı etnik kimlik var. Bu kimlikler özgür olmalı, kendini tanımladığı şekilde yaşayabilmeli ve hakları güvence altına alınmalıdır.

Bu mücadele olmasaydı da bugünlere gelinebilir miydi, bu konular tartışılıyor olur muydu sizce?

Olmayacaktı tabii ki. Yüz yıllık bir meselenin sonunda nihai bir sonuca giderken 40 yıllık bir savaş süreci yaşandı. Savaşta binlerce genç yaşamını yitirdi. Dolayısıyla bu mücadele büyük bir mücadeledir. Sonunda mutlaka haklar elde edilecektir. Kimse şöyle bir şey düşünmesin; Kürtler dilinden, kimliğinden ve kültüründen vazgeçiyor ortak bir vatanda ortak cumhuriyette yaşamak başka anlamlara geliyor düşüncesine kapılmasın. Sayın Öcalan'm paradigması özgürlük ve eşitlik üzerine kuruludur.

Bu süreçte Öcalan'ın rolünden bahsettik peki ama ya AK Parti ve Tayyip Erdoğan? Bu barış sağlanırsa onlara düşen pay ne olacak? Bu barışın aktörlerinden bir diğeri de onlar değil mi?

Bu müzakere süreci devletle yürütülen bir süreçtir. AK Parti yerine başka bir parti de olsaydı bu süreç başlayacak ve ilerleyecekti, kısmet AK Parti'yeymiş. Öyle diyelim. Hükümet dolayısıyla siyasi bir irade. Ve bu irade şu an kendi görevini yerine getirmeye çalışıyor. Ama sonuçta müzakere eden devlet ve sayın Öcalan'dır. AK Parti hükümet olmasından kaynaklı süreçte yapması gereken zorunlulukları –yasaların çıkartılması gibi- yerine getiriyor. Sürecin bir parçası gibi görünse de aslında sürecin diğer parçası devlettir ve AK Parti yerinde başka bir parti de hükümette olsaydı aynı sorumluluğu yerine getirecekti.

Kitap üzerine çalışmakta olduğum için Kürt meselesiyle ilgili gündemde yaşanan dengesizlikleri çok yakinen yaşıyorum. Bir sabah uyanıyorum ve hükümet kanadından gelen açıklamaların sertliği sanki yeniden savaşa giriyoruz algısı yaratacak düzeyde oluyor. Aradan bir hafta geçtiğinde ise tam tersine süreç hızlanmış, işler rayında yürüyormuş gibi bir tabloyla karşılaşıyorum. Nedir bu dengesizliği sebebi?

Süreç, kolay bir süreç değil. Dünya örneklerinde de gördüğümüz üzere iniş ve çıkışlar, sancı ve sıkıntılar olması normal. Ben bu sürecin içinde olmama rağmen ilk dönemlerde bazen uyanıyordum ve bakıyorum ki çok farklı bir atmosfer oluşmuş. Ve "Acaba" diyordum, "süreç bozuluyor mu?" Kaygılarım oluyordu. Ama şimdi içeriden bakabiliyorum. Ve hem Kandil'in hem de Sayın Öcalan'ın kararlı bir iradesi var. Bu süreç geriye gitmez. Sayın Öcalan sürecin ilerleyebilmesi için iki yıldır her türlü engellemeye ve oyalamaya rağmen gördüğü en ufak ışığı bile değerlendiren biri. Sonuna kadar Öcalan bu sürecin barış sürecine evrilebilmesi için çalışacaktır. Fakat sürece darbe vurmak isteyen bir kesim olduğunu da inkâr edemeyiz. İki yıl içinde umutlarımızın en yükseldiği anlarda devreye giren ve bir yerlerde bir şeyler patlatan, ölümlere sebep olan, ortalığı karıştıran bir kesim var fakat onlara rağmen sekteye uğramayacak, inanıyorum.

Geçmişte felaketlerle noktalanmış barış süreçlerine tanık olduk. Evet, belki bu derece ilerleme kaydedilmemişti ama başlamış ve sonu ağır bedeller ödemeye varan süreçleri biliyoruz. Siz bu sürecin aktörlerinden biri olarak endişe duymuyor musunuz? Süreç sekteye uğradığında süreç içinde yer alanların başına da gelmeyen kalmayabilir...

Sürecin en başında yani bir yıllık süreçte ben de bunları çok düşündüm. Çünkü Paris katliamı yaşanmış, Üç kadın katledilmişti. Sakine Cansızlardan söz ediyorum. Bu süreci bozmak isteyen bir kesim olduğu ortadaydı evet ve ben de bu düşüncelere kapıldım. Fakat sonra ben umudumun çok daha büyüdüğünü de biliyorum. Süreç bozulursa ya öldürüleceğiz, ya hapsedileceğiz ya da bu ülkeden gitmek zorunda kalacağız diyordum. Her şeye rağmen sürecin nihai bir sonuca gidebileceğine inanarak, bedelleri göze alarak girdik hepimiz. Son bir ayda ise kaygılarım bitme düzeyine geldi diyebilirim. Talepler yerine gelmeye başladı, tavırlarda değişim oldu. Bunları görmek elbette kaygılarımı azaltıyor. Artık sonuç alabileceğimiz bir sürecin içine giriyoruz.

Peki, işin içinde olan biri olarak bize Kandil, İmralı ve parti arasında ki bağı, karar mekanizmasını anlatabilir misiniz? Tek bir vücut halinde mi hareket ediliyor? Bu yekpare yapıda HDP nerede duruyor?

Açıkça şunu ifade etmekte fayda var; Kürt Özgürlük Hareketi ile Türkiye'de siyaset yapan kurumları birbirinden ayrıştıramayız. Sonuçta özgürlük hareketinin içerisinde siyasi mekanizmada görev yapanların yakınları, akrabaları, kendi çocukları var. Ve şu anda da Kandile, Kürt Özgürlük Hareketi'ne katılımlar yoğun gidişler halinde yaşanmakta. Dolayısıyla tamam onlar belki illegal olarak faaliyetlerini yürütüyorlar ama Türkiye'deki siyasi yapı legal bir yapıdır. Ve herkes kendi görevini yapıyor aslında. Avrupa'dakiler, Türkiye'de siyaset yapanlar ve Kandil'dekiler herkes kendine düşen görevi yerine getiriyor. Dolayısıyla illegalite kısmının da artık tartışılmaması gerekiyor. Çünkü tanımladığınız örgütün yaptığı faaliyetlere bakılarak illegalite açıklanır. Ben Kürt Özgürlük Hareketi'nin bir terör örgütü olmadığını da burada yeri gelmişken ifade etmek isterim. Çünkü bu bir özgürlük mücadelesi veren yapıdır. Özgürlük mücadelesi için bedel ödeyen bir yapıdır ve burada da siyaset yapan farklı bir yapı var. Tamam, zaman zaman konular birlikte tartışılıyor ama ayrı ayrı kararlar da alınabiliyor. Ama hayati meselelerde ortak kararlar da alınabiliyor. Mesela barış süreci. Biz HDP olarak barış süreciyle ilgili Kandil'i çok önemsiyoruz. Çünkü sürecin bir parçası da onlar. Belki biz şimdi arada, getiren, götüren, aktaran rolü içerisindeyiz, fakat aynı zamanda siyasi ayağını da oluşturan, mücadelesini veren bir yapıyız. O yüzden kararlar bazen ortak bazen ayrı almıyor.

Kandil'dekilerin silah bırakıp siyasete atılma, meclise girme durumunu da sorayım size...

Nihai barışın sonunda olması gereken şey bu dur. O insanların da silahları bıraktıktan sonra gelip siyaset içinde olabilmeleri gerekir. Sürecin amaçlarından biri de o insanlara siyaset yolunu açmaktır. Silahlar bırakılır, savaş biter ve o insanlar dağdan iner tabii ki kendi topraklarına döner ve siyaset yaparlar. Her birinin kendi alanında siyaset yapmasının doğru olduğunu düşünüyorum.

Bugünlerde eleştirildiğiniz konulardan biri de şu: Süreç neden şeffaf yürümüyor? Neden müzakerenin detaylarını, gelinen noktayı biz net bir şekilde bilmiyoruz?

Biz kendi cephemizden her şeyin şeffaf olması ve kamuoyuna

açıklanması yönünde kararlı davranmaya özen gösteriyoruz. Ama süreç çok hassas ve yaptığınız her açıklama zarar verebilme olasılığını göz önünde bulundurmak durumda kaldığımız için bazı şeyleri -ama bazı şeyleri diyorum her şeyi değil- daha sonra kamuoyuyla paylaşmak adına şimdilik açıklayamadığımız da oluyor. Fakat hükümet bu konuda bizim gibi düşünmüyor. Her şeyin kapalı kapılar ardında konuşulmasından yana onlar. Kamuoyunun bu talebini de çok haklı buluyorum. Bence de her şey şeffaf olmalıdır. CHP zaman zaman "Bizim haberimiz yok bilmiyoruz, neden açıklanmıyor?" diyor ve onlara da hak veriyorum. Biz kendi cephemizden bilmek, öğrenmek isteyen herkese bilgi vermeye açığız ama hükümetin ketumluğu var. Onlar farklı bir anlayışla gizli tutmak istiyorlar. Doğru olmadığını düşünüyorum.

Aysel Tuğluk: "Kürtler ve Türkler geleceği beraber kuracak"

Kitap bittiğinde editörümle konuşuyor; beni bu yola iten günden söz ediyorduk. Hani o gerillayla vekillerin karşılaşma ve sarılma anından. Editör arkadaşım, "Finali gerillaya sarılan vekillerle yapmaya ne dersin?" diye sordu. Kitabın matbaaya gitme tarihi yaklaşmış, artık son düzeltmeleri yapıyoruz. Kesinlikle çok isteyeceğimi söyledim.

O sarılma anını yaşayan vekillere o günü ve ardından yaşanan tartışmaları sormadan bir final yapmak kitabı eksik bırakacaktı şüphesiz.

Bu görüşmeyi yapmak için kitabın baskı tarihinin ertelenmesini göze aldım.

Hemen o görüntüleri tekrar izledim. Ertuğrul Kürkçü ve Figen Yüksekdağ'ın da aralarında olduğu o günün BDP'li bugünün HDP'li vekillerinden Gültan Kışanak ve Bağımsız Milletvekili Aysel Tuğluk'un çok daha ön planda olduğunu gördüm. Zaten o günlerde de olay sadece iki isim üzerinden konuşulmuştu. Ve finali mutlaka onların sözleriyle yapmak istediğime karar verdim. Hemen iletişime geçtim. Gültan Kışanak sanıyorum belediye başkanlığı görevi nedeniyle bu konuda görüş vermek istemedi. Önceden soruları da göndermeme rağmen randevu talebim defalarca reddedildi.

Aysel Tuğluk ise çok yakın günlerde "askere taş atma" meselesi yüzünden, tıpkı gerillayla kucaklaşma görüntülerinde olduğu gibi tartışmaların göbeğindeydi. Sorularımı yanıtlamayı kabul etti.

Şimdi belki söze başlamadan önce Aysel Tuğluk'u kısaca tanıtmak gerekiyor...

Aysel Tuğluk, 1965 Elazığ doğumlu, Dersimli bir Alevi. Dersimli bir çocuk olması bile başlı başına politize bir kadına dönüşme-

sini açıklar bana göre ama onun hikâyesinde çok daha farklı unsurlar var. Ağabeyi Aytekin Tuğluk, Abdullah Öcalan'ın yakın arkadaşı olmanın yanı sıra PKK'nin öncü kadrolarından yani kurucularından diyebiliriz.

Aysel Tuğluk İstanbul Üniversitesi mezunu bir avukat. Kürt hareketinin oluşturduğu siyasi partilerde üst düzey görevler de alan Tuğluk son olarak 2011 yılında Van'dan bağımsız milletvekili olarak seçildi.

Belki onun 1999'da İmralı'ya ilk giden avukatlardan biri olduğunun da altını çizmem gerekir. Öcalan'ın avukatlığını yapmak için başvuranlar arasında olan Tuğluk, yıllar sonra Öcalan'la ilk görüşmesini gerçekleştirmeden önce yaşadığı heyecanı da çeşitli basın organlarına anlatmıştı.

Aysel Tuğluk'tan bize o günü yani PKK'li gerillalarla kucaklaşma anını anlatmasını istedim.

"Dünyada mücadele eden bütün gerillalara karşı büyük bir saygım var"

PKK gerillalarının sizin için ne ifade ettiğini anlatabilir misiniz? O karşılaşma anını, koşulları ve karşılaşma anında hissettiklerinizi öğrenebilir miyim?

PKK gerillaları bu halkın çocuklarıdır. O karşılaşma anı gerillalarının bir biçimde bir vesileyle siyasetçilerle, halkla buluşmasıdır. Çünkü sadece siyasetçiler değil halk da ordaydı. Kürt halkının her halükârda çocuklarına sahip çıkıyor olmasına tahammül edilemedi.

O görüntüler medyaya yansıdığında pişmanlığınız oldu mu?

O insanlara sarılmaktan hiçbir pişmanlık duymadım. Aksine bütün içtenliğim ve samimiyetimle kucakladım onları. Bundan da büyük bir onur duyuyorum. Çünkü tamamen insani bir haldi o görüntüler. İşin facia dedikleri kısmı bu insani davranışlardı zaten.

Türk egemen siyaset paradigması halka hep ne yapılması gerektiğini dikte eden üstenci bir dile ve davranış kalıplarına sahiptir. Biz de bundan azade değildik onların gözünde. Ülkenin en doğusunda kendiliğinden gelişen refleksif bir duygu hali ülkenin en batısında infiale neden olabiliyorsa hiçbir duygudaşlık kalmamıştır bu ülkede. Siyasi parçalanma, psikolojik ayrışma, duygu olarak dağılma bu yaşadığımız. Hiçbir şey tek taraflı işlemiyor sonuçta. Etki-tepki mekanizması bu açıdan da işledi. Kesinlikle öyle iddia

edildiği gibi tasarlanmış-kurgulanmış bir "buluşma" değildi. Bizler açısından her şey spontane gelişti.

Sanıyorum o günlerde yapılan en makul eleştiri "Siyaseten yanlıştı" yorumlarıydı...

Doğrudur, siyaseten eleştirilere açık bir eylemde bulunduk. Tamamen kendi doğallığında ve duygusallığında. Yaşananı o günlerde "ikinci Habur faciası" olarak tanımlayarak psikolojik savaşın bir parçası haline getirdiler. Sevinmemizi, sarılmamızı "muhabbet" edişimizi kaldıramadılar. Yine de biçime dikkat edebilirdik. Bir siyasetçi olarak o görüntüleri vermemek için daha özenli davranabilirdik. Hatta Türkiye kamuoyunu düşünerek belki daha "resmi", daha "mesafeli" durabilirdik. Ancak o ortam bizi de bir şekilde etkiledi ve bilinen görüntüler yaşandı.

Biz orada "savaşı" kutsamadık. Şiddete övgü dizmedik. O gerillalar yanımızda bulunan, bizi destekleyen, bize oy veren anne-babaların çocuklarıydılar. Ve bizde o duyguyla bir refleks gösterdik. Bu sarılmadan öyle aşırı politize anlamlar çıkarılmasını o gün de çok abartılı bulmuştum halen de öyle düşünüyorum.

Tekrar PKK'li gerillaların Kürtler için ne ifade ettiğine dönelim o halde...

Gerilla, Kürdistan'da kutsiyet atfedilen bir öneme sahiptir. Halk

kendisi için savaşan, verecek bir tek canını ortaya koyan bu insanları otuz yıldır bunun için saklıyor, sahipleniyor. Gerilla, Kürt halkı için bir efsanedir. Ve Kürtler gerillaya karşı büyük bir minnet duygusu beslerler.

Burada size 1990'ın Mart ayında Nusaybin'de gerçekleşen Kamuran Dündar'ın cenaze törenini hatırlatmak isterim. Halkın gerillaya sahiplenmesinde ve serihıldanların başlamasında bir kırılma noktasıdır. O olayı incelediğinizde bugünü ve halkın gerillaya yaklaşımını rahatlıkla görebilirsiniz.

Aslında o karşılaşma anı yaşanırken etrafınızda kameralar da var. Belki de "kurgulanmış bir buluşmaydı" yorumlarının nedeni de o kameralar önünde hiç çekinilmemiş olunmasıydı. Açıkçası, beni daha çok ilgilendiren tarafı şu: O sarılmanın bedeli çok daha ağır olabilirdi. Geçmiş deneyimler bize bu olasılığın hiç de hafif olmadığını gösteriyor. Nedir sizde bu göze alışı yaratan düşünce?

Onur, adalet, kardeşlik, eşitlik ve özgürlük aşkı...

O günlerde BDP ve PKK'nin organik bağı tartışılıyor, hatta sırf bu nedenle siyasetçiler hedef gösteriliyor, çok yakın zamana kadar da PKK bağlantısı düşünülerek siyasetçiler, akademisyenler, avukatlar cezaevlerine atılıyorlardı. Bu resmin içinde oldukça iddialı bir karşılaşma anıydı o. Kimileri, BDP'nin maskesinin düştüğü an olarak da yorumlandı. Siz ne dersiniz?

Kürt halkı ne zaman ve ne kadar sevinse, hemen ardından ve daha fazla "Türklük" adına birileri buna hep kahretti. Habur'da böyle oldu. Şemdinli'de de...

O gerillaları şahsen tanıyor muydunuz?

Hayır, tanımıyordum. Gerilla olması benim için yeterliydi. Ki sadece PKK gerillası olması da gerekmiyordu. Dünyada mücadele eden bütün gerillalara karşı büyük bir saygım var.

Belki burada bizler için uzak olan bir dünyaya biraz daha girmemiz gerekiyor. Aysel Tuğluk veya Kürt mücadelesinde yer alanları anlamak için biraz daha tanımak, dinlemek hatta dokunmak gerekiyor. O yüzden kısa da olsa bir politize olma sürecine, çocukluğa, aileye ve yaşanan atmosfere de bakmak gerekiyor. Bu nedenle Aysel Tuğluk'a da o günleri ve yaşadıklarını da sordum...

Kürt siyasi hareketiyle ortak mücadele kararını kaç yaşınızda ve nasıl aldınız?

Dersimli ve Alevi bir aileden geliyordum. Kürt ve Alevi kimliğim yanı sıra kadın kimliğim de göz önüne alınırsa, mücadele için bütün faktörler bir araya gelmişti zaten.

Yaşadıklarınızın politize olma sürecinizde etkisi nedir?

Yaşadıklarınız ve gördükleriniz sizi bir tercihe zorluyor. Ama söz konusu Kürt hareketiyse ben hep içindeydim zaten. Ağabeyimin devrimci mücadelenin içinde olması hasebiyle PKK'nin öncü kadroları evimize gelip gidiyorlardı. O zamanlar pek farkında olmasam da ev ortamı siyasi kimliğimi belirlemede önemli bir etken. Ağabeyimin gözaltında gördüğü işkence ve tutuklanması sonrasında kuş uçmaz denilen Elazığ Cezaevi'nde MHP'liler tarafından katledilmesi, bu aidiyetimin oluşmasındaki dönüm noktalarından biridir.

Seçtiğiniz yolu hayata geçirmek nasıl oldu peki?

Hukuk fakültesini bitirdikten sonra avukatlığa başladım ve ilk ziyaretlerimi PKK'li tutsaklara yaptım. PKK davalarında savunma görevini üstlendim. Sonra Yurtsever Avukatlar Grubu içinde aktif görevler aldım ve Yurtsever Kadınlar Derneği'nin kurucusu oldum. Halkın Emek Partisi (HEP) Fatih ilçe yöneticiliği ve DEHAP (Demokratik Halk Partisi) Parti Meclisi'nde aktif siyasete devam ettim. Tabii ki Kürt siyasi hareketinde görünür bir figür olmamda dönüm noktası Sayın Öcalan'ın avukatlığını üstlenmemdir.

Erkek kardeşinize konu gelmişken; Aytekin Tuğluk hem avukat olarak hem de harekete destek vermiş biri, Öcalan'ın da yakın arkadaşı. Bu durum sizin kişisel yönünüzü belirlemenizde etkili oldu mu?

Elbette etkili oldu. Hatta etkiden ziyade belirleyici bir yönünün olduğunu söyleyebilirim.

Kürt özgürlük hareketinin gelişim diyalektiğine baktığınızda bu tür etkilerin çok belirleyici bir yerinin olduğunu görürsünüz. Kürtlerin politikleşme serüveni üçlü bir sarmal üzerinden gerçekleşmiştir. Birincisi yasaklı bir dil, ikincisi cezaevleri, üçüncüsü ise gerillaya olan katılımdır. İsmail Beşikçi'nin, "Kürt anaları cezaevi yollarında politikleştiler" tespiti yasaklı dil faktörüyle birleşerek çarpan etkisine dönüşmüştür. Bugünkü kitleselleşmenin kriptosu bu çarpan etkisinde gizlidir. Üçüncü husus ise gerillaya katılım-

dır. Gerillaya olan her bir katılım tetik görevi görmüş, yakın çevreden başlayarak etki alanım genişletmiştir. Öyle ki 1991-92 yıllarında kendi eliyle çocuğunu gerillaya yollayan aileler tanıyorum. Gerillaya katılımda da iki alt başlık oldukça belirgin bir yer tutuyor. İlki dağa çıkış diğeri ise dağda gerçekleşen ölümlerdir. Düşen her bir gencin yakını ya da yakınları "silah yerde kalmaz" geleneğine sahip çıkarak dağın yolunu tutmuştur. Dağda ve sokakta düşen her bir canın artçı şoku daha fazla katılım, daha fazla kitleselleşme şeklinde kendini göstermiştir. Ve bu noktada dikkatinizi bir noktaya çekmek isterim. 90'lı yıllarda çocuklara dağda düşen yakınlarının hem nüfustaki isimleri hem de kod adları verilmiştir. Ayrıca o yıllarda yine mücadeleye olan bağlılığı simgeleyen isimler verilmiştir. Bu bir kimlik ve irade beyanıdır aslında. Araştırmaya değer bir konu olduğunu düşünüyorum. Ben o kuşaktan olmasam da aynı duygu ve düşüncelerin oluştuğu bir atmosferde şekillendim, geliştim ve büyüdüm.

Erkek kardeşinizin seçimi evinize, size nasıl yansıdı? O günlerde neler yaşandı?

1979'da tutuklanan ağabeyim Aytekin Tuğluk'un cezaevinde öldürülmesi bizi en çok etkileyen olaylardan biridir. 78-79 yıllarında Elazığ sağ-sol çatışmalarının yoğun yaşandığı bir yerdi. Bizde bundan payımızı alıyorduk tabi ki. Ağabeyimden dolayı evimiz gözetim altındaydı. Devletin baskısını yoğun yaşadık. Polisin eve her gelişi öfkemi biraz daha biliyordu. Yaşadığımız baskı ve kadre uğramışlığın dozu arttıkça politik bilincimizde doğru orantılı olarak gelişiyordu.

Her kapı çalındığında anemin yaptığı ilk iş kitapları sobaya atmak oluyordu. Biz de kitapları annemden kurtarma planları yapıyorduk bu nedenle. Hatırladıkça yanan o kitaplar için içim sızlar hep.

"Öcalan evimize gelir giderdi" demiştiniz. Sanıyorum henüz çocuk yaştaydınız o sıralarda, daha sonra da avukatlığını üstlendiniz...

Evet, sayın Öcalan'la daha henüz 9 yaşmdayken kendi evimizde tanıştık. Abimin arkadaşı olması hasebiyle gelmişti eve. Orada tanımıştım onu. 1999'da İmralı'daki ilk görüşmemizde beni hatırlamış ve "Demek o küçük ve zayıf esmer kız sendin!" diyerek karşılamıştı. Milletvekili oluncaya kadar da avukatlığmı üstlendim. Hayatımda yapmaktan çok büyük onur duyduğum bir süreçtir.

Kürt siyasi hareketi içinde yer alıp Türkiye de -ağırlıklı milliyetçi yapı içinde- siyaset yapmak nasıl bir deneyim?

Türkiye'de siyaset, resmi ideolojinin kodlarıyla yapılıyor. "Vatan-millet-Adapazarı-Beypazarı" retoriğiyle kurgulanan tekçi, asimilisyonist, ırkçı ve hegonomik bir karaktere sahip siyaset anlayışıyla mücadele etmek başlı başma büyük bir cesaret gerektiriyor.

Bu durumda çıktığınız yolda neleri göze almanız gerekiyor?

Resmi ideoloji ve iktidar siyaseti dışında kimseye söz ve eylem hakkı tanımayan yasalar ve onun uygulayıcı gücü olarak polis-yargı-medya-yürütme konsorsiyumunun geleneksel sürgün, cezaevi ve ölüm üçlemesi bizim için göze almamız gereken en büyük tehditler olmuştur. Türkiye siyasal tarihi bunun örnekleriyle doludur. Ki geleneğini devraldığımız siyasal hareketimiz saydığımız üçlemeye sürekli maruz kalmış bir harekettir. Maruz kalmaya da devam ediyor.

Peki ya kadın olmak?

Kürt siyasi hareketi içinde yer alan bir kadın olarak siyaset yapmanın inanılmaz zorlukları da ayrı bir boyutu teşkil ediyor tabii. Bir kadın olarak mücadele etmenin en büyük zorluğu, erkeklerin yapmak zorunda olmadığı her şeyi yapmak zorunda oluşunuzdur. Basit gibi görünebilir ama son zamanlara kadar parlamentoda pantolon giyemiyorduk mesele. Kadın kimliğiniz yüzünden sürece daha geriden başlamak zorundasınız. Futboldan pek anlamamakla birlikte bildiğim tek futbol analojisini kullanacağım izninizle. Mücadeleye 3-0 yenik başlıyorsunuz bir kere. Farkı kapatmak bile başlı başma büyük bir emek, çaba ve gayret gerektiriyor. Sadece bu durum bile sizin sağlam bir sinir sistemine sahip olmanızı elzem kılıyor. Türkiye'de bizim partimizin dışında kalan diğer siyasal partilerde (parti bazlı ele alıyorum) olan kadınların da erkekleşen bir siyaset anlayışına sahip olduğunu söyleyebilirim. Hemcinslerinizden bile destek alamamak, onlara da ayrıyeten dert anlatmak ayrı bir sorun, ayrı bir sıkıntı ve üzünç kaynağı tabii ki. Bunların yanı sıra kadın kimliğiniz hedef alınarak her türlü küfür, hakaret ve aşağılanmayı göze almak zorundasınız. Sayısal dengesizlik, karar mekanizmalarında yer alamama, yine karar süreçlerinde parmak hesabına dayansa bile kadının lehine bir durumu değiştirememe gibi genel geçer sorunlar da cabası!

Egemen erkek anlayışının her yere sirayet ettiği kastlaşmış bir

arenada erkeklerden daha fazla enerji, daha fazla efor sarf etmek zorundasınız. 2007 seçimleri ve sonrasında kışkırtılmış erkekliğe sos yapılmış histerik linç çılgınlığı, bu ülkede yaşadığımız en ciddi sorunlardan biriydi.

Linç meselesini biraz daha açalım isterim...

Bize dair "damgalanmış siyaset" diye adlandıracağım bir tarz-ı siyaset hâkimdi. "Terörist", "pekakalı", "bölücü", "vatan haini" gibi kavramlarla sürekli itham ederek baskı altında tutma; işaret-parmaklarının sürekli üzerimizde olması; teşhir ve tehdit etme mekanizmasının sistemli bir devlet politikası haline getirilmesi; resmi ideolojinin her türlü argümanının bize dikte edilmesi; medyada yer alamama; duygu ve düşüncelerimizi Türkiye halklarına ifade etmede kendimize bir mecra bulamama; sokakta ve kamuya açık yerlerde rahat dolaşamama ve bulunamama; ilkesiz uzlaşmaları dayatma ve sürekli inkâra zorlayarak kişiliksizleştirme siyaseti bir çırpıda sayabileceğim zorluklar. Mücadele ederek saydığım sorunların bazılarını aştık, bazılarıyla halen cebelleşiyoruz, bazılarıyla da daha çok mücadele etmemiz gerekecek. Ama illaki mücadele ederek; karalıhkla, inatla, sabırla, sebatla...

Yaşadığınız deneyimlerden biraz örnek verebilir misiniz?

O kadar çok ki. Hangi birini anlatayım. Yine 2007 seçimlerinden sonrasına döneyim. Çünkü o dönem bizim açımızdan en sıkıntılı dönemdir. Taksiciler bizi taksilerine almıyordu mesela. Alanlar da bize hakaret ediyor, tehditlerde bulunuyordu. Ben kendim Ankara'da ev bulamadım, bana hiç kimse kiralık ev vermedi. En son bir öğretmen arkadaşın adına kontrat yaparak bir ev bulabildim kendime. Başımız sokacak kiralık bir ev bile bulamamak yaşadığımız ayrımcılığa iyi bir örnek teşkil eder diye düşünüyorum. Ankara'da bir milletvekili olarak barınma hakkım engellendi ve sorunu dolaylı bir yöntemle çözmek zorunda kaldım.

Peki, parlamentoya girme süreciniz?..

Belki de yaşadığım en önemli deneyim parlamentoya bağımsız girme deneyimiydi. Ben partinin eşbaşkanıydım. 91 deneyimimiz vardı ama biliyorsunuz SHP'nin listelerinden girmiştik. Bağımsız girmenin çok titiz bir çalışmayı gerektirdiğini biliyorduk. Çok fazla emek, çok fazla çaba, çok fazla para gerektiriyordu. Meclisin kapıları bize kapalıydı ve açıkçası, seçimlere bağımsız girerek o kapıları kırmak istiyorduk. Ki sadece girmek yetmiyordu. Aynı za-

manda grup kuracak sayıya da ulaşmamız gerekiyordu. Dişimiz ve tırnağımızla kazıyarak kazandık. 1991 yılında derdest edilerek yüzümüze kapatılan bir kuruma bütün engelleri aşarak girmiştik. Kaygı düzeyi çok yüksek, riski çok fazla olan bir seçim sürecinde ve sonrasında halkımızın gösterdiği teveccüh hayatımızın en büyük deneyimiydi bizim için.

Kürtler siyasi arenada nasıl bir mücadele veriyor?

Türkiye'nin bütün kurumlarına bakıldığında Kürtlere yönelik uygulama katmerli bir kan, zulüm, kırım, sömürü, inkâr ve asimilasyon gibi geleneksel yöntemlerden oluşmaktadır. Bu uğursuz döngüyü kırmak, ceberut bir devlet anlayışına karşı muhalefet ederek demokratik ve barışçıl bir çözümü geliştirmek için siyaset yapmak oldukça zorlayıcı bir fıtrata sahiptir. Öncelikle hedef haline getirilerek her türlü teşhiri ve itibarsızlaştırmayı göze almak durumundasınız. Cezaevi, sürgün ve ölüm sarmalı Demokles'in kılıcı gibi her daim başımızda salınarak, biata ve itaate zorlandık hep. Bizi sürekli savunma yapmaya icbar eden agresif bir tutuma karşı onurumuzu ve kişiliğimizi korumak temel önceliğimiz haline geldi.

Sonuçta Kürt hareketinin silahlı mücadelesi üzerinden oluşturulan oldukça sahte manipülasyonlarla normalde muhalefetin safında olması gereken emekçi-ezilen kitleler, İstiklal Marşı'yla hizaya çekilip Kürt hareketine küfür kıtalarına dönüştürüldüğü bir arenada siyaset yapmak sağlam bir duruş gerektiriyor...

Peki, Kürt siyaseti özelinde, partinizde veya siyasal yapılanma sürecinde ne gibi sıkıntılar yaşanıyor?

Parlamenter mücadele, belediyeler, beldelerden genel merkeze kadar uzanan dikey örgütlenme modelini aşamamamız yaşadığımız en büyük sorunlardan bir tanesidir. Bizim siyaset algımız ve tasavvurumuz, yatay örgütlülükleri geliştiren, siyaseti tabana indiren, karar alma süreçlerinde ademimerkeziyetçiliği esas alan bir nosyona sahiptir. Parlamenterizmdeki dolaylı temsil benimsediğimiz bir temsil biçimi değil. Parlamento, bizim için sadece bir araçtır ama asla amaç olmadı. Amaç-araç ilişkisini tersyüz eden yaklaşımlar Kürt siyasal hareketini oldukça zorlayan yaklaşımlar olmuştur hep.

Yerel yönetimlerde istenilen düzeyin yakalanamaması da ayrı bir sorun alanıdır bizim için. Üçüncü dönemi yaşadığımız yerel yönetim deneyimimizde model oluşturamamız bizim için bü-

yük bir handikaptır. Demokratik özerkliğin olmazsa olmazı olan belediyeleri klasik anlayışın dışına çıkarmak zorundayız.

"Kürt siyasi hareketinde hiçbir irade ne hep, ne de hiçtir!"

Kürt siyasi hareketinde dağın, Avrupa'nın, cezaevlerinin ve meclisin yani siyasi parti ayağının konumlarını ve işleyiş biçimini, birbirleriyle bağını bize anlatabilir misiniz?

Neredeyse otuzu aşkın ülkede dernek, örgüt ve birimleri olan ve kendi içinde müthiş bir dinamizm yaşayan yarı ağ tipi örgütlenmedir söz konusu olan. Söz konusu kurumların kendi aralarındaki ilişkileri 'iş ve rol koordinasyonu" olarak nitelendirebileceğimiz bir işleyişe sahiptir. Her kurumun işi ve görevi farklıdır.

Hepsinin Kürt siyasi hareketinin bir parçası, farklı alan ve rollere sahip birer aktörü olduğu zaten biliniyor. Bu alan ve aktörlerin birbirini etkilediği, bazen tamamladığı, bazen kendi özgü kimliklerine göre söylem ve politika geliştirdiği, hem bir "bütün" hem bir "parça" özelliği gösterdiğini belirtebilirim. Bu Kürt siyasetinin sosyolojik-politik-dinamik gerçeğidir. Aynı toplumsal taban, benzer siyasi gelenek ve süreç, ortak politik (çözüm) hedeflerimiz var. Yirmi yıldır bu böyledir. Ancak siyaset bilimiyle, sosyoloji bilgisiyle anlaşılması gereken bu gerçeğimiz, ısrarla örgütsel ve hiyerarşik bir zemine-işleyişe oturtulmaya çalışılıyor. Emniyet zaten bunu yapıyor. Vahim olan ise, siyasi iktidarın "güvenlikçi ve dar" yaklaşımıdır. Devleti koruma ve kollama ideolojiyle hareket eden yargı da bu stratejinin üçüncü ayağı olarak işlev görüyor. Dördüncü kuvvet medya ise malumunuz!

Kürt siyasi hareketinde hiçbir irade ne hep, ne de hiçtir! Kesişen kümeler misali karşılaştığımız-buluştuğumuz gündem ve zeminle alakalı olarak tartışma-anlama ve anlatma-ikna süreçlerinde her aktör özgün iradeleriyle var olur. Bu siyasi ve demokratik bir süreçtir. İç içelik ve bir aradalık Kürt meselesinin daha fazla toplumsallaşmasıyla ilgilidir.

Taş atma meselesi gelirsek; yine çok tartışıldığınız yeni bir dönemeç. Aslında hareketi tanımaya başladıktan sonra bana izin verdiğiniz tepkiler anlaşılır geliyor. Ama beni bir kenara bırakalım. Gerillayla sarılma anı nasıl bir tepkiye neden olduysa bir milletvekilinin "askere taş atma" görüntüleri de aynı etkiyi yarattı. Ve yine tartışılan isim sizdiniz.

Tartışmalar sürerken "Düşünerek yapmadım, bir refleksti" dediniz; o an ki ruh halinizi, refleksinize neden olan olayları anlatabilir misiniz?

Olayı kısaca hatırlatmak isterim: IŞİD çetesinin Kobani'ye saldırısından sonra HDP ve DBP'nin (Demokratik Bölgeler Partisi) öncülük ettiği demokratik ve sivil direniş eylemleri, sınırda nöbet tutma ve oturma eylemiyle devam ederken, asker ve polisin alışıldık bir öfke ve nefretle yaptığı saldırılar sonucu onlarca insanımız yaralandı. Saldırılara karşı kendini savunmak zorunda kalan halkımızla aynı safta yer alan biri olarak ben de o ortamın etkisiyle bilinen "taş atma" eyleminde bulundum.

Bir siyasetçinin ya da milletvekilinin taş atması elbette eleştirilebilir. Eleştirileri saygıyla karşılarım. Ancak, halkımıza karşı şiddetli bir saldırının gerçekleştiği bir ortamda atılan bir taşı bahane ederek şahsımda Kürt siyasetine ve direnen özgür kadına hakaret ve küfür edilmesine asla müsaade etmem, etmedim de...

Bir kez daha ifade ediyorum: Taş atma eylemi halka karşı fütursuzca gerçekleştirilen saldırı karşısında yansıyan bir savunma refleksidir. Bu asla saldırı niyetiyle yapılmamıştır, tamamen savunma amaçlıydı.

Savunma amaçlı demiş olsanız da taş atmanız çok tartışıldı. Sonuçta sizin de dediğiniz gibi, taşı atan bir vekil olunca işin tartışılma boyutu da değişiyor...

Taş atmam gerçekten umurlarında mı sanıyorsunuz? Hayır! Kürt halkının ve kadının direnişine karşı olan öfkelerini ve kinlerini bir taşı bahane ederek kustular. Kobani'de "taş üstünde taş" bırakmayanların atılan bir taş üzerinden beni ve mensubu olduğum Kürt siyasetini öfkeyle, kibirle, küfürle saldırarak pasifize edebileceklerini düşündüler. Buldukları her fırsatta öfke ve nefretlerini kustular. Hadi güncel bir tartışma olan Osmanlıca bir deyimle AKP iktidarı ve onun maaşlı köşe sözcülerine bir kez daha yanıt vermiş olayım: "Üslub-ı beyan ayniyle insan..."

Tüm bu yaşanan "tartışmalı süreçler"in Türkiye halkları üzerinde bir algı değişimi yarattığını düşünüyor musunuz?

Evet, düşünüyorum. Kürt sorunu bağlamında bence egemenlerin ve hükümetlerin en çok korktukları şeyin de bu olduğunu düşünüyorum. Psikolojik savaşa ve algı yönetimine bu denli yüklenilmesinin nedeni, gerçeklerin ortaya çıkmasını engellemektir. "Biz ne için savaşıyoruz, niye ölüyoruz?" sorusu çorabın söküğü

günü oluşturacak ilk eylem olma özelliği taşıyacağı için çorapta bir sökük olmaması için devasa bir yalan ve propaganda makinesi hep devrededir. Özellikle AKP döneminde algı operasyonları ve propagandadaki hamaset Goebbels'i de aşan bir pratiğe sahiptir. Türk halkı gerçeğe ulaştığında bunlardan büyük hesap soracaktır.

Son yıllarda Kürtlerin birtakım kazanımlar elde ettiğini düşünüyor musunuz? İstenilenin ne kadarının kazandığını düşünüyorsunuz?

Kürt siyasal hareketi sol bir hareket olarak Sayın Öcalan'ın çizgisinde ve önderliğinde tam kırk yıldır milliyetçiliğe, dinciliğe ve antidemokratizme karşı ilkesel bir duruşun sahibi olarak mücadele etmiştir. Demokratik, sol ve seküler bir çizgiyi esas alarak hem Türkiye'de hem de Ortadoğu'da belirleyen bir güç haline gelmiştir.

Türkiye'de ve Rojava'da yaşayan Kürt halkı da her şeyden önce kimliğini kazanmış, kendi gerçeğini kavramıştır. Kendi kurtuluşunun ancak kendi elleriyle mümkün olabileceğini bilince çıkarmış olması ve bunu örgütlü bir güç haline getirmesi en büyük kazanımıdır. Bu halk uçurumun kenarından, yok olmanın eşiğinden dönmüştür. Korku duvarlarını aşan, kafasındaki zindanları yıkmaktan daha büyük bir kazanım olabilir mi? Kaldı ki korkuyu aşmak özgürlüğe giden yolun köşe taşıdır. (...)

Geleceğe dair öngörüleriniz neler? Bu süreç nereye gider, çözüm gerçekten mümkün mü ve çözüm için gereken temel meseleler nedir sizce?

Süreç bitmez, bitmemeli. Biliyorum, tabanda sürece karşı ciddi bir güvensizlik var. Negatif duygular epeyce güçlenmiş. bence Sayın Öcalan'm "Barış ve Demokratik Müzakere Süreci Taslağı" Çözüm Projesi Türkiye için çok net bir demokratik vizyon belgesi niteliğindedir. Ve çözüm süreci belirtilen çerçevenin içine sağlamca oturtulmalıdır. Geri çekilme, silah bırakma, Ortadoğu'nun yeni şekillenmesi bu vizyon belgesinde adım adım eşleştirilerek netleştirilecektir zaten.

"Öcalan'ın özgürlüğü Kürt halkının özgürlüğüdür" kurgusu ve denklemi bizi bugünlere kadar getirdi. Sonuç ne olursa olsun Kobani sonrası hayat "Kürt halkının özgürlüğü Öcalan'm da özgürlüğüdür" konseptini bize dayatmış durumda. Kuzey Kürdistan'ın istikrarı artık Rojava'dan, Kobani'den geçer.

Siyasetçiler olarak Demokratik Türkiye Ulusu'nun inşası çerçevesinde tüm sorunların demokratik mücadeleyle çözümünü söy-

lemek ve toplumu bu yönde motive etmek durumundayız. Bütün sorun, "Türkiye'nin melez bir diktatörlük mü olacağı yoksa demokratik bir ulus mu olacağı" sorusunda düğümlenmektedir. Çünkü Kürt sorunu 91 yıllık inkâr ve imha sürecinden geçip "statü" ya da "model" kavram ve olgusuna gelip dayanmıştır. Çözüm artık bu çerçevede tartışılmalı ve esas olarak devlet şu soruya yanıt vermelidir: Kürtlerin cumhuriyet içinde yeri, hukuku, statüsü ne olacak? Nasıl bir model öngörüyor bu meselenin çözümü için? Bunun anayasal ifadesi ne ve nasıl olacak?

Kürtlerle Türklerin bütün yaşanan olumsuz sonuçlarına rağmen herkesi şaşırtacak bir beraberlik sergileyeceğine ve geleceklerini birlikte kurarak bugünkü çok sayıda laf ve eylemi boşa çıkaracağına inanıyorum. Bizler bin yıldır birçok şeyi birlikte öğrendik ve birlikte yaşadık. Hatta bazı kötülükleri de birlikte yaptık. Bundan sonra da ayrılık-gayrılık olacağına inanmıyorum. Barışı ve hayatı savunmak zorundayız!

Kandil'in ya da Öcalan'ın onaylamadığı bir çözüm mümkün mü sizce? Süreçte her ikisinin de ağırlığı aynı mı? Zaman zaman Kandil'den ve İmralı'dan gelen mesajların farklı olduğu konuşuluyor. Bir taraf, "Bizim için süreç bitti" derken, diğer taraf, "Süreç devam ediyor" açıklaması yapıyor...

KCK Yürütme Konseyi Eşbaşkanlığı, Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın "Barış ve Demokratik Müzakere Süreci Taslağı" Çözüm Projesi sunduğunu belirterek, "HDP Heyeti'nin 29 Kasım tarihli ziyaretinde Önder Abdullah Öcalan'm taraflara sunduğu "Barış ve Demokratik Müzakere Süreci Taslağı"nı Özgürlük Hareketimizin tüm bileşenleri tartışmış, demokratik zihniyetle müzakere edilip hayata geçirildiğinde Türkiye ve Ortadoğu'yu köklü bir demokratik dönüşüme uğratacak içerikte hazırlanmış bir demokratikleşme projesi olarak değerlendirip tam bir görüş birliği içinde kabul edilmesine ve uygulanmasına karar vermiştir" açıklaması sorunuza verilecek en güncel cevap niteliğini taşıdığını düşünüyorum. Sorun burada AKP'nin Kürt sorununu çözecek bir zihniyete ve çözüm projesine sahip olmamasıdır.

"Artık partner AKP değil, seküler güçler" değerlendirmeniz nedeniyle "taş attığı askeri göreve çağırıyor, darbeci" eleştirilerine maruz kaldınız. Bu konuda ne söylemek istersiniz? Bu kendi fikriniz mi yoksa partinizi de bağlayıcı tarafı var mı?

Öncelikle belirtmek istediğim husus şu: Yazılarımı fikri tartışmalara vesile olsun diye yazıyorum. Ve tamamen kişisel düşüncelerimdir. Kişisel düşüncelerim partiyi bağlamaz kesinlikle. Daha önceden de konuyla ilgili açıklamalar yapmıştım. Yine aynı şeyleri söyleyeceğim. Yazılan ve söylenenlere katılmayabilirsiniz, ama yazılanı ve söyleneni çarpıtma hakkınız da yoktur. Bizim işimiz başımızdan aşkınken, bir de bu çarpıtma ve yanlış anlama hallerine ekstra enerji harcamak zorunda kalıyoruz.

Seküler güç deyince akıllarına sadece ordu geliyor. Oysa Gezi Hareketi var, Alevi toplumu var. Barışseverler, demokratlar, farklı inançlar, kültürel olarak inancını yaşayanlar, azınlıklar ve diğer tüm ötekiler, muhalifler... Var da var yani. Esas seküler güçler bunlar. Ama AKP kafası, tüm toplumu kendisi gibi/kendisinden gördüğü için çağdaş, laik ya da seküler bir tek ordu kalmış zannediyor. Yani kısaca seküler güçler demokrasi ve barış talep eden tüm toplumsal kesimlerdir...

Son olarak ne söylemek istersiniz?

Hayat bize koşullar sunar, bizler aktörler olarak o koşullar içinde tarih yaparız. Biliyoruz ki küçük bir girdi muazzam sonuçlara yol açabilir.

Sadece bir an durup düşünmek için...

Öncelikle şunu belirtmek isterim; kitabı yazarken iki endişem vardı: Biri gerilla övgüsü yapmak, diğeri de bu övgüyü yapmaktan kaçınırken, bir kesime sempatik görünmek adına aralara aslında düşünmediğim veya inanmadığım devlet diline yakın düşünceler serpiştirmek.

Ortaya taraflardan birinin sahipleneceği, gurur duyacağı bir iş çıkarmak istemedim hiç. "Gerekirse kimse memnun kalmasın okuduklarından, ama ben doğruyu söyleyeyim" diye tekrarladım kendi kendime defalarca kez. Aslında amacım, meseleye sadece öğretilenler üzerinden bakan, başka da bir şansı olmayanlara anlatmaktı.

Kimseye bir şey dayatmadan fikirleri buluşturup, tarafların birbirine dokunmasını sağlayıp yine tarafların kendi kararlarını vermelerine olanak sağlamaktı.

Umarım bunu becerebilmişimdir.

Şunu da özellikle belirtmek isterim; kitabı basıma hazır hale getirdiğim günlerde devlet çözüme çok yakın bir noktada duruyor gibi görünüyor. Daima devlete yakın olmuş kalemler, şimdilerde "barışı destekleyen, PKK'yi anlatan kitaplar ve yazılar"la anılıyor.

Burası Türkiye, yarın ne olur bilinmez ama şunu garanti edebilirim ki bu kitap bugünün doğrusu olduğu için veya herhangi bir otoritenin izlediği yolu desteklemek için yazılmadı.

Zaman geçer, zemin değişir, güç fikir değiştirir ama o gün de bu kitaptaki hikâyeler kalır.

Siyasi atmosferler, duruşlar değişir, ama yaşananlar tüm gerçekliğiyle bu sayfaların arasından ilgilisine ulaşır.

Bu kitabı siyasi bir duruş sergilemek için de yazmadım. Modaya uymak, ilgi çekmek için de.

Aslında bu kitabı sizlerden uzaklarda dile gelenlerden de haberdar olmanız, biraz da başka taraftan bakabilmeniz amacıyla yazdım.

Gelelim benim yolculuğuma. Biliyorum ki benim gibi milyonlar var.

Öğretilenler üzerinden görüşleri şekillenmiş, öğretilenlerin dışına çıkabilecek fırsatı yakalayamamış birçok insan var.

Algılarıyla oynanmış ve kanaatlerini ona göre belirlemiş milyonlar. Aslında hepimize ne çok şey dikte ettiriliyor, çoğu zaman farkına bile varamıyoruz bunun.

Bilmediğimiz, görmediğimiz, dokunmadığımız, solumadığımız hayatlarla ilgili nasıl da ahkâm kesebiliyoruz hepimiz.

Ne büyük fikirlerimiz, ne zehirli sözcülerimiz var eleştirmek, beğenmemek veya yok saymak için.

Bir savaşı izliyoruz yıllardır. Can yakan, korkutan, ağlatan ve öldüren... Ama hiçbirimiz bilmiyoruz nedenlerini, niçinlerini.

Merak edip sormuyoruz bile "Bu insanlar neden dağa çıkmış ki?" diye.

Bize ne denirse kabul etmişiz...

Ben tüm samimiyetimle yazdım bu kitabı.

Çünkü ilk başta da dediğim gibi "özeleştirimi vermem gerekiyordu" ve geldiğim noktada da verdiğimi düşünüyorum. Herkese tavsiyem de bunu yapmasıdır.

Evet, bu kitap benim özeleştirimdir aslında ve birçok insana da bazı şeyleri yeniden düşündürme umuduyla yazılmıştır.

Hepimizin sorumlulukları var bu hayata, insanlığa ve pek tabii dünyaya karşı.

Özellikle de çocuklara karşı sorumluluğumuz büyük.

Hele eli kalem tutan, okuması yazması olan, düşünce sistematiğinde problem olmayanlar için sorumluluk daha da büyük.

Özgür ve savaşsız bir dünya istiyorsak, işe önce kendi uyanışımızı tamamlamakla başlamak zorundayız.

Yazma sürecimde yolumun kesiştiği, bana kapısını açan herkese teşekkür ederim.

29 Ocak 2015

Diyarbakır
Laleş
Mahmur
Kandil*

* Mahmur ve Kandil fotoğrafları Gamze Kutluk tarafından çekilmiştir.

Diyarbakır

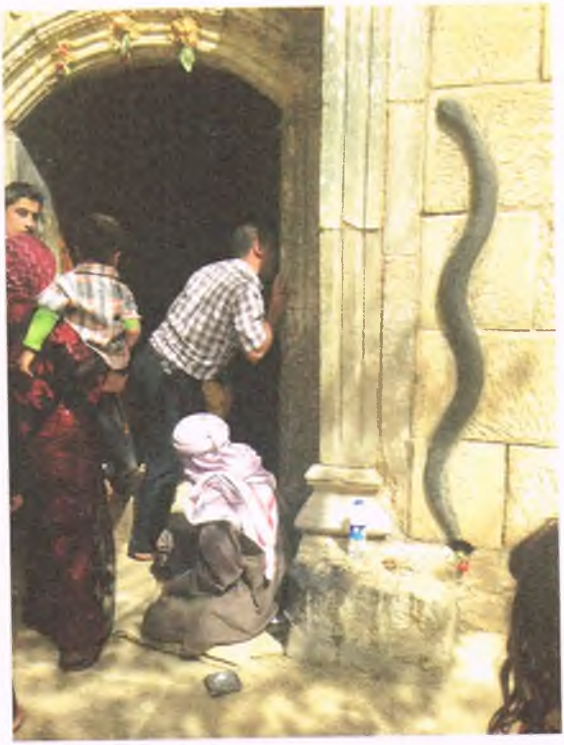

Mahmur

Kandil

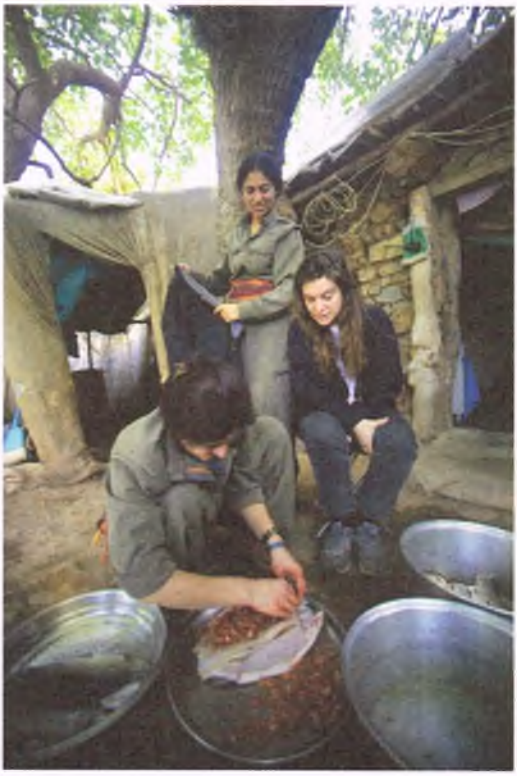

"Dokunmadan barışamayız"

Gazeteci Tuğçe Tatari'nin macerası, o dönem çalıştığı *Akşam* gazetesine yazdığı bir yazıyla başladı. O yazıda PKK gerillalarıyla kucaklaşan BDP'li milletvekillerini eleştiriyordu. Siyaset de böyle yapılmazdı ki?..

Ancak büyük laflar her zaman yerini bulmuyordu işte ya da yazı her ne kadar övgü alsa da yazarının kafasında soru işaretleri bırakabiliyordu. Ve bir kere sormaya başladıktan sonra da ne pahasına olursa olsun cevabın peşinden gitmek gerekiyordu.

Önce KCK Basın Davalarını izledi Tuğçe Tatari. 2013 Nevrozunda Diyarbakır'daydı. Ama Türkiye'nin yıllardır içinden çıkamadığı Kürt sorununu anlamak için bu kadarı yetmezdi. Yeni istikametini belirledi: Kandil. Çıktığı yol üzerindeki duraklara da uğradı: Ezidilerin kutsal mekânı Laleş'e ve çölden bir yerleşim birimine dönen Mahmur Kampı'na... Ardından Avrupa'daki Kürt gazetecilerle görüştü. Cezaevlerinde bulunanların sesine de kulak vermek gerekiyordu ki orada da yolu bir gerilla yazarla kesişti. Ve bu yolculuk çıkış noktasıyla sonlandı: Kürt milletvekilleriyle...

Tuğçe Tatari Kandil'e ilk gittiğinde kimseye haber vermemişti. Kandil insanlar için o kadar korkutucu, o kadar uzaktı ki, kimseyi endişelendirmemek adına yakınlarına Diyarbakır'da olduğunu söylemişti... Ve anneannesi Diyarbakır'ı sorduğunda verdiği cevap her şeyi özetliyordu: "Anneanne, ben aslında Diyarbakır'da değildim..."

Tuğçe Tatari'nin, "Kürt sorunu" konusunda düşünsel anlamda kişisel olarak katettiği yolu, izlenimlerini ve yaptığı röportajları bir araya getirdiği bu kitap, bir övgü de değil, yergi de... Sadece barış rüzgârlarının daha gür estiği şu günlerde meseleyi anlama ve anlatma çabasına bir katkı...

DK DOĞAN KİTAP

ISBN 978-605-09-2444-2

9 786050 924442

sertifika no: 11940

Tavsiye edilen satış fiyatı

₺ 19